

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

218

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

P. OVIDII NASONIS
O P E R U M
TOMUS TERTIUS.

In quo

FASTI,
TRISTIA,
PONTICÆ EPISTOLÆ,
ET IBIS.

NICOLAUS HEINSIUS DAN. FIL.
Locis quamplurimis castigavit, &
Notas adjecit.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
LIPSIÆ ET FRANCOFURTI,
Impensis Mauriti Georgii Weidmanni.

Typis Christophori Güntheri.
M DC LXXXV.

A MICE LECTOR,

Kalendarium, quod vides, cum in vetustis membranis reperissem, quambis mendosum fædeque depravatam multis partibus & ab homine hujus argumenti non satis perito confectum, quia tamen Fastis Nasonianis attextitur plerumque in codicibus antiquis, nos quoque illud in editione hac nostra nequaquam duximus omittendum, adornaturi & ipsi aliquando Fastos, qui Nasonianis accuratius respondeant. Vale.

KALENDARIUM.

JANUARIUS.

A Kal. Januarii. Jani festum, Junonis, Jovis & Æsculapii.

b iv. No.

c iii. No. Cancer occidit cosmice.

d ii. No.

e Nonis. Lyra oritur.

f viii. Id.

g vii. Id.

A vi. Id. Festa Jani Agonalia. Delphin oritur.

b v. Id. Medietas hyemis.

c iv. Id.

* 2

d iii.

K

KALENDARIVM.

- d III. Id. Festa Carmentis & Juturnæ.
 e II. Id.
 f Idibus. Festum Jovis. Reddita sunt provincia populo Romano.
 g xx. Kal. Febr. Cæsar Augustus vocatur.
 A xviii. Kal. Sacrificium Carmentis Festum Porrima & Postvertæ.
 b xvii. Kal. Festum Concordiæ.
 c xvi. Kal.
 d xv. Kal. Sol in aquario.
 e xiv. Kal.
 f xiii. Kal.
 g xii. Kal.
 A xi. Kal.
 b x. Kal.
 c ix. Kal. Lyra occidit.
 d viii. Kal. Pectus Leonis occulitur.
 e vii. Kal.
 f vi. Kal. Festum Castoris & Pollucis.]
 g v. Kal.
 A iv. Kal.
 b iii. Kal. Festum Pacis.
 c ii. Kal.

FEBRUARIUS.

- d Kal. Febr. Templum factum est Carmenti. Celebratur Asylum.

e iv.

KALENDARIVM.

- e iv. Non. Lyra penitus occidit.
 f iii. Non. Occidit Delphin.
 g ii. Non.
 A Nonis. Augustus dictus est pater patriæ. Aquarius vadit ad oceanum.
 b viii. Id.
 c vii. Id. [Primus dies Fernalium.]
 d vi. Id.
 e v. Id. Ver incipit.
 f iv. Id. Initium Veris.
 g iii. Id. Bootes oritur. & est festum Fauni.
 A ii. Id.
 b Idibus. Festum Jovis & Fauni. Nefastus dies Fabiorum.
 c xvi. Kal. Martii. Anguis, Corvus, Crater oriuntur.
 d xv. Kal. Sol intrat in Pisces. Iterum Fauni.
 e xiv. Kal.
 f xiii. Kal. Festum Quirini. Festum stultorum & Fornacis.
 g xii. Kal. Feralia.
 A xi. Kal. Caristia virorum.
 b x. Kal. Termini.
 c ix. Kal.

* 3

d viii

KALENDARIIUM.

- d VIII. Kal. Fuga Tarquinii Superbi, Veris initium.
 e VII. Kal.
 f VI. Kal.
 g V. kal.
 A IV. Kal.
 b III. kal. Equiria in campo Martio.
 c II. kal.

MARTIUS.

- d Martii. Festum Martis & Junonis. Ancilia feruntur, non est bonum nubere.
 e VI. Non.
 f V. Non. Alter piscium conditur. Oritur vindemitor.
 g IV. Non. Bootes citius, vindemitor tardius occidunt cornice.
 A III. Non. Festum Vestæ. Cathedra Julii.
 b II. Non. Festum Vejovis. Pegasus oritur heliace.
 c Nonis.
 d VIII. Idib. Corona Ariadnes oritur.
 e VII. No.
 f VI. No.
 g V. No.

A IV.

KALENDARIIUM.

- A IV. No.
 b III. No.
 e II. No. Altera Equiria sunt juxta Tyberim.
 d Idibus. Festum Annæ Perennæ. Julius Cæsar occisus in Capitolio.
 e XVII. Kal. Aprilis. Scorpius oritur.
 f XVI. Kal. Milvius oritur. Festum Bacchi. Vilis anicula hederis coronata vendit populo libatum. Melle Libero patri sacrificamus. Libera toga datur. Milvus oritur chronice. Festum est Ledæorum qui fuerunt Argivi, vel Latium.
 g XV. Kal.
 A XIV. Kal. Quinquatria Palladis captæ.
 b XII. Kal.
 c XI. Kal.
 d XI. Kal. Sol in Arietem.
 e X. Kal. Ultimus dies quinquatruum.
 f IX. Kal.
 g VIII. kal. Æquinoctium vernale.
 A VII. Kal.
 b VI. Kal.
 c V. kal. Festum Jani, Concordiæ, Pacis, & Salutis. * 4 div

KALENDARIVM.

- d IV. Kal.
 e III. Kal.
 f II. Kal. Festa Lunæ labentis templum
 in Aventino monte.

A P R I L I S.

- g Aprilis. Festum Veneris & Virilis For-
 tunæ. Scorpius occidit.
 A IV. No. Plejades oriuntur.
 b III. No. Meretrices lavantur sub myr-
 thō. Fors Fortuna Virilis.
 Scorpius occidit cosmice.
 c II. No. Hebæ & Matri Deorum. Mega-
 lenses ludi fiunt.
 d Nonis. Festum Publicæ Fortunæ.
 e VIII. Id. Orion occidit chronice.
 f VII. Id. Festum Cerealium ludorum. Li-
 bra occidit cosmice. Ju-
 ba victus est à Jul. Casare.
- g VI. Id.
 A V. Id.
 b IV. Id.
 c III. Id.
 d II. Id.
 e Idibus. Festum Jovis victoris. Tem-
 . . . plum Libertatis.

f XVIII

KALENDARIVM.

- f XVIII. Kal. Maii. Dies grandinosa. Augu-
 stus Cæsar vicit Mutinenses.
 g XVII. Kal. Forda litatur Telluri.
 A XVI. kal. Triumphus Augusti. Hyades
 occidunt heliace.
 b XV. Kal. Sol in Taurum.
 c XIV. Kal. Equiria. Combustio vulpium.
 d XIII. kal. Festa Palis. Roma condita.
 e XII. kal.
 f XI. Kal. Festa Veneris Vinalia.
 g X. kal.
 A IX. kal.
 b VIII. kal.
 c VII. kal.
 d VI. kal. Festum Rubiginis. Aries ori-
 tur heliace * Prothius ori-
 tur cosmice, occidit he-
 liace. Tempora Veris pri-
 ma finita sunt.
- e V. Kal.
 f IV. kal. Festum Floræ & Vestæ.
 g III. kal.
 A II. kal.

M A J U S.

- b Kal. Maii. Amalthea capra oritur cosmice.
 Ara Laribus posita.

* 4

c VI

KALENDARIUM.

- ε** VI. No. Flat ventus Argetes Hyades oriuntur cosmice. Finis Florarium.
d V. No. Panthera Chironis oritur chronice.
e IV. No.
f III. No. Stellificatio Lyrae. Sagittarius oritur.
g II. No. Scorpius apparet in parte media.
A Nonis.
b VIII. Id. Lemuria celebrantur. non est bonum nubere.
c VII. Id. Orion occidit chronice.
d VI. Id. Festum Martis Bifultoris.
e V. Id.
f IV. Id.
g III. Id.
A II. Id. Pliades oriuntur heliace. aestas incipit.
b Idibus. Ora Tauri oriuntur heliace. Scirpea simulacra mittuntur in Tiberim. Festum est Mercurii.
c XVII. Kal. Junii.
d XVI. kal. Junii.
e XV. kal. Sol it in Geminos. Agonia Junii fiunt. f XIV

KALENDARIUM.

- f** XIV. Kal. Canis Orionis exit.
g XIII. kal. Lustra Vulcani fiunt.
A XII. kal.
b XI. kal.
c X. kal. Mos sacrorum pro fuga Tarquinii faciendorum. non modo inest fuga Tarquinii inest VIII. kal. Mart.
d IX. kal. Festum Publicae Fortunae.
e VIII. kal. Rostra aquilae oritur chronice.
f VII. kal. Bootes occidit heliace.
g VI. kal. Hyas occidit heliace, oriens cosmice.
A V. kal.
b IV. kal.
c III. kal.
d II. kal.

J U N I U S,

e Junii. Festa Carnae, Junonis Monetae, Martis, & Tempestatis, Aquila oritur chronice.
f IV. No. Hyades oriuntur heliace.
g III. No. Bellonae Festum.
A II. No. Dedicatio templi Herculis.
b Nonis. Festum Trinonii dei Fidei Sancti Semipatris. malum est nubere ante Idus.

KALENDARIUM.

- e** viii. Idus.
d vii. Id. Tergum ursæ occidit heliace, & regis Lycaoni. Lycaonida fiunt, ludi Tyberis.
e vi. Id. Datum est templum Menti. Festum est Vestæ. Asinus coronatur. ara Priapi. Priori Palladium liberatur ab igni Gallico. Mors Crassi & suorum.
f v. Id. Delphin oritur chronice.
g iv. Id. Matralia fiunt. Rutilius & Didius occiduntur. Templum Fortunæ Servius; Concordiæ Livia dedicavit.
A iii. Id.
b ii. Id.
c Idibus, Jovî invicto datum est templum. Minora quinquatria Palladis fiunt.
d xviii. Kal. Julii.
e xvii. kal. Dione orta est Heliace in fronte Tauri.
f xvi. kal. Flat Zephyrus prosper navigantibus.
g xv. kal. Sol in Cancrum. Pallas colitur in Aventina arce.

A xv

KALENDARIUM.

- A** xiv. Kal. Secundus ventus. Orion oritur heliace.
b xiii. kal. Delphin oritur chronice. Sol in Cancrum. Volsci & Æqui vincuntur.
c xii. kal. Templum datum est Sumano Jovi.
d xi. kal. Esculapius, qui & dicitur Ophiuchus & Serpentarius, chronice oritur.
e x. kal.
f ix. kal. Victus est Flaminius.
g viii. kal. Syphax vincitur. Hasdrubal occiditur. Festum Fortis Fortunæ. Solstitium.
A vii. kal. Festum Larium & Jovis Statoris.
b vi. kal. Orion apparet à Zona inferioris Solstitium.
c v. kal. Laurum.
d iv. kal. Templum Quirino factum.
e iii. kal.
f ii. kal. Festum Pieridum.

F I N I S

P. OVIDII NASONIS

V I T A,

Ex vetusto codice Pomponii Latini, cujus apographum exstat in Vaticana Bibliotheca.

P Ovidius Naso a. d. xii. Kal. April. Sulmone in Pelignis natus est. quo anno bello Mutinensi P. Hirtius & C. Pansa Coss. diem obiere. honoribus Romæ functus. fuit enim arbiter & triumvir, & iudicium inter centum viros dixit. Sub Plotio Grippo literis eruditus. deinde apud Marcellum Fuscum Rhetorem, cujus auditor fuit, optime declamavit. Admirator plurimum Porcii Latronis fuit, quem adeo studiose audivit, ut multas ejus sententias in versus suos transtulerit. Bonus declamator, & ingeniosus habitus est, & carmine Prosa licenter scripsit, ingenii sui adeo amator, ut ex iis, quæ dixit etiam precantibus amicis nihil mutaverit. In carminibus vitia sua non ignoravit, sed amavit. Militavit sub M. Varrone. Julio Græcino Grammatico familiaris. Tandem cum venisset in suspicionem Augusti, creditus sub nomine Corinæ amasse Juliam, in exilium missus est. exulavit Tomis. ibique decessit annum agens LX. novissimum.

ALIA

ALIA NASONIS VITA

Ex Codice Farnesiano.

P Ovidius Naso Pelignis natus eo anno quo Hirtius & Pansa Coss. in Mutinensi bello perierunt simul, quo cœpit triumviratus. fratrem habuit nomine Lucium natu majorem, defunctum tamen in minimis annis. Romæ sub Plotio Grippo literis operam dedit. à Cornelio Gallo ditissimo & doctissimo cive, & à M. Varrone multa cepit. Familiarissimus fuit Julii Hygini Grammatici. Paternis stimulis foro aliquamdiu incubuit, unde plerumque iudicium dixerit inter centum viros. post patris mortem ad poëticen integer rediit, scripsitque libros duos Heroidum Epistolarum, inde cum M. Varrone Asiam petiit. sub quo militavit. neq; prius huc se contulit, quam peritissimus literarum Græcarum foret. Scripsit inde epistolas quasdam ad Tiberii filiam sub falso nomine ac ficto Corinæ inscriptas, quæ propter crimen læsæ majestatis combustæ fuerunt. inde & exilium meruit.

AN-

ANGELI POLITIANI
ELEGIA DE EXILIO
ET
MORTE OVIDII

ET jacet Euxinis vates Romanus in oris :
Romanum vatem barbara terra regit.
Terra regit vatem, teneros qui lusst amores,
Barbara: quam gelidis alluit Ister aquis.
Nec te Roma pudet, qua tanto immittis alumno,
Pectora habes ipsis barbariora Getis?
Ecquid, Io Musa, Scythiis in sinibus agro
Tedia qui morbi demeret, ullus erat?
Ecquid frigidulos qui lecto imponeret artus,
Aut qui duciloquo falleret ore diem?
Aut qui tentaret salientis tempora vena,
Aut fomenta manu qui properata daret?
Conderet aut oculos media jam morte natantes,
Aut legeret summam qui pius ore animam?
Nullus erat: nullus, veteres, tu dura, sodales
Heu procul à Ponto, Martia Roma, tenes!
Nullus erat, procul ab conjux, parvique nepotes?
Nec fuerat profugum nata sequuta patrem.
Sic licet immanes Bessi flavique Coralli,
Aut vos pelliti saxea corda Getæ,
Scilicet horribili dederit solamina vultu
Sarmata, ab epoto sepe vehendus equo?
Sarmata, cui rigidam demisso in lumine frontem
Mota pruinoso tempora crine sonat.
Sed tamen & Bessi extinctum, & flevere Coralli,
Sarmataque: & durus contudit ora Getæ.

Extinctum & montes flebant, & sylva, feraque,
Et fesse in mediis dicitur Ister aquis.
Quin etiam pigro concretum frigore Pontum
Nereidum lacrymis intepuisse ferunt.
Accurrere leves Paphia cum matre volucres,
Arsuroque facies supposuere rogo.
Quem simul absumsit rapida violentia flamma,
Reliquias lecto composuere cado.
Impositumque brevi signarent carmine saxum:
Qui jacet hic, teneri doctor amoris erat.
Ipsa locum late sancto Cytherea liquore
Irrorat nivea terque quaterque manu.
Vos quoque Pierides vati libastis adempto
Carmina, sed hausto non referenda sono.

DE EODEM CARMEN
JULII CÆSARIS
SCALIGERI.

Loquitur ipse Ovidius ad Augustum.

A Me utinam inciperes ferus esse, cruenta: nec atram
Per cedes faceres ad mea fata gradum.
Si mea te movit tetricum lasciva Juventus,
Te juvenem damnas perditus: exsul abi.
Inspia stagitius squalent penetrabilia diris:
Damnati superant nomina fœda rei.
Non te divinum ingenium, non candida tangunt
Pectora, non Clario lingua secunda deo,
Lactea molliuit veteres mea vena poetas;
Et rerum docuit pondera certa novos.
Cum te laudarem, tunc sum mentitus: ob unum hoc
Exitii fuerat debita pœna mihi,

P. OVIDII NASONIS
FASTORUM
LIBRI SEX PRIORES,
GERMANICO CÆS.
INSCRIPTI.

*Reliqui sex libri injuriâ temporis
interciderunt.*

3

P. OVIDII NASONIS
FASTORUM
LIBER PRIMUS.

Tempora cum caussis Latium digesta per
annum,
Lapsaque sub terras, orta que signa, ca-
nam.

Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: & timida dirige navis iter.
Officii que levem non averfatus honorem,
En tibi devoto munere, dexter ades. 5
Sacra recognosces Annalibus exuta priscis;
Et quo sit merito quæque notata dies.
Invenies illic & festa domestica vobis.
Sæpe tibi Pater est, sæpe legendus Avus. 10
Quæque ferunt illi pictos signantia Fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsar arma canant alii; nos Cæsaris aras.
Et quoscunque sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum: 15
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum; dederis in carmina vires,
Ingenium vultu statque caditque tuo.
Pagina judicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo. 20
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus &, ad nostras cum se tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, vates rege, vatis habenas: 25
Auspice te felix totus ut annus eat.

Tempora digereret cum conditor Urbis: in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.

Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras:

Curaque finitimos vincere major erat.

Est tamen & ratio, Cæsar, quæ moverit illum:

Erroremque suum quo tueatur habet.

Quod satis est, utero matris dum prodeat infans;

Hoc anno statuit temporis esse satis.

Per totidem menses à funere conjugis uxor

Sustinet in viduâ tristia signa domo.

Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,

Cum rûdibus populis annua jura daret.

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.

Hæc generis princeps, ipse ille pater.

Tertius à Senibus, Juvenum de nomine quartus:

Quæ sequitur, numero turba notata fuit.

At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras;

Mensibus antiquis apposuitque duos.

Non tamen ignores variorum jura dierum:

Non habet officii Lucifer omnis idem.

Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Neu toto perstare die sua jura putaris;

Qui jam Fastus erit, mane Nefastus erat.

Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari:

Verbaque honoratus libera Prætor habet.

Est quoque, quo populum jus est includere septis:

Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.

Vindicat Ausonias Junonis cura Kalendas:

Idibus alba Jovi grandior agna cadit.

Nonarum tutela Deo caret, omnibus istis

(Ne fallare cave) proximus Ater erit.

Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus

Damna sub adverso tristia Marte tulit.

Hæc mihi dicta semel, totis hærentia Fastis,

(Ne feriem rerum scindere cogar) erunt.

Ecce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum;

Inque meo primus carmine Janus adest.

Jane biceps, anni tacitè labentis origo,

Solus de Superis qui tua terga vides;

Dexter ades Ducibus; quorum secunda labore

Otia terra ferax, otia pontus agit.

Dexter ades Patribusque tuis, Populoque Quirini:

Et refera nutu candida templa tuo.

Prospera lux oritur: lingisque animisque favete.

Nunc dicenda bono sunt bona verba die,

Lite vacent aures; insanaque protinus absint

Jurgia, differ opus, livida lingua, tuum.

Cernis, odoratis ut luceat ignibus æther;

Et sonet accensis spica Ciliffa focus?

Flamma nitore suo templorum verberat aurum,

Et tremulum summâ spargit in æde jubar,

Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:

Et populus festo concolor ipse suo est.

Jamque novi præeunt fasces; nova purpura fulget:

Et nova conspicuum pondera sentit ebur-

Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,

Quos aluit campis herba Falisca suis.

Jupiter, arce suâ totum cum spectet in orbem;

Nil nisi Romanum, quod tueatur habet.

Salve, læta dies, meliorque revertere semper,

A populo rerum digna potente coli.

Quem tamen esse Deum te dicam, Jane biformis?

Nam tibi par nullum Græcia numen habet.

Ede simul causam, cur de cœlestibus unus,

Sitque quod à tergo, sitque quod ante, vides.

Hæc ego cum sumtis agitarem mente tabellis;

Lucidior visa est, quam fuit ante, domus.

Tum facer ancipiti mirandus imagine Janus

Bina repens oculis obtulit ora meis,

Obstupui; sensique metu riguisse capillos:

Et gelidum subito frigore pectus erat.

Ille renens dextrâ baculum, clavamque sinistra,
 Edidit hos nobis ore priore sonos. 100
 Disce metu posito, vates operose dierum,
 Quod petis: & voces percipe mente meas.
 Me Chaos antiqui (nam res sum prisca) vocabant.
 Adspice, quam longi temporis acta canam.
 Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restent, 105
 Ignis, aqua, tellus, unus acervus erant.
 Ut semel hæc rerum secessit lite suarum,
 Igne novas abiit massa soluta domos;
 Flamma petit altum; propior locus aëra cepit:
 Sederunt medio terra fretumque solo.
 Tunc ego, qui fueram globus, & sine imagine moles,
 In faciem redii dignaque membra Deo.
 Nunc quoque, confusæ quondam nota parva figuræ,
 Ante quod est in me, postque videtur idem.
 Accipe quasita quæ causa sit altera formæ: 115
 Hanc simul ut noris, officiumque meum,
 Quidquid ubique vides, cælum, mare, nubila, terras;
 Omnia sunt nostra clausa patentque manu.
 Me penes est unum vasti custodia mundi:
 Et jus vertendi cardinis omne meum est. 120
 Cum libuit Pacem placidis emittere testis;
 Libera perpetuas ambulat illa vias.
 Sanguine letifero totus miscabitur orbis,
 Ni teneant rigida condita bella sera.
 Præfideo foribus cæli cum mitibus Horis: 125
 It reddit officio Jupiter ipse meo.
 Inde vocor Janus, cui cum Cereale sacerdos
 Imponit libum, mixtæque farra sali;
 Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,
 Et modo sacrificio Clusius ore vocor. 130
 Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
 Nominæ diversas significare vices.
 Vis mea narrata est: causam nunc disce figuræ.
 Jam tamen hanc aliquâ tu quoque parte vides.

Omnia

Omnis habet geminas hinc atque hinc Janua frontes:
 E quibus hoc populum spectat; at illa Larem.
 Utque sedens vester primi prope limina testæ
 Janitor egressus introitusque videt;
 Sic ego perspicio cælestis janitor aula
 Eas partes, Hesperiaque simul. 140
 Ora vides Hecates in tres vergentia partes.
 Servet ut in ternas compita secta vias.
 Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam;
 Cernere non moto corpore bina licet.
 Dixerat: & vultu si plura requirere vellem, 145
 Se mihi difficilem non fore, fassus erat.
 Sumsi animum, gratesque Deo non territus egi:
 Verbaque sum spectans pauca locutus humum.
 Dic, age, frigoribus quare novus incidit annus,
 Qui melius per ver incipiendus erat? 150
 Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas:
 Et nova de gravido palmite gemma tumet.
 Et modo formatis amicitur viribus arbos;
 Prodit & in summum feminis herba solum:
 Et tepidam volucres concentibus aëra mulcent; 155
 Ludit & in pratis, luxuriatque pectus,
 Tum blandi soles: ignotaque prodit hirundo;
 Et luteum celsâ sub trabe fingit opus.
 Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro.
 Hæc anni novitas jure vocanda fuit. 160
 Quæferam multis; non multis ille moratus,
 Contulit in versus sic sua verba duos.
 Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis:
 Principium capiunt Phœbus & annus idem.
 Post ea mirabar, cur non sine litibus esset 165
 Prima dies. Causam percipe, Janus ait.
 Tempora commisi nascentia rebus agendis;
 Totus ab auspicio ne foret annus iners
 Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
 Nec plus quam solitum testificatur opus. 170

170
Mox

Mox ego; Cur, quamvis aliorum numina placem,
 Jane tibi primo thura merumque fero?
 Ut per me possis aditum, qui limina servo;
 Ad quoscunque velini prorsus, habere Deos.
 At cur lata tuis dicuntur verba Kalendis;
 Et damus alternas accipimusque preces?
 Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat
 Omina principiis, inquit, inesse solent.
 Ad primam vocem timidus advertitis aures:
 Et visam primum consulit augur avem.
 Tempa patent auresque Deum: nec lingua caducas
 Concipit ulla preces; dictaque pondus habent.
 Deserat paucis; nec longa silentia feci;
 Sed tetigi verbis ultima verba meis:
 Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
 Et data sub niveo candida mella favo?
 Omen, ait, caussa est, ut res sapor ille sequatur:
 Et peragat ceptum dulcis ut annus iter.
 Dulcia cur dentur video: stipis adjice caussam,
 Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
 Risit; &, O quam te fallunt tua secula, dixit,
 Qui stipe mel sumta dulcius esse putes!
 Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
 Cujus non animo dulcia lucra forent.
 Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi
 Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.
 Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
 Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
 Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
 Et dabat exiguum fluminis ulva tortum,
 Jupiter angusta vix totus stabat in aede,
 Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
 Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
 Pascebatque suas ipse Senator oves.
 Nec pudor, in stipulâ placidam cepisse quietem,
 Et fornum capiti supposuisse, fuit,

Jura

Jura dabat populis postmo Consul aratro;
 Et levis argenti lamina crimen erat.
 At postquam Fortuna loci caput exulit hujus;
 Et tetigit summos vertice Roma Deos;
 Creverunt & opes, & opum furiosa cupido:
 Et, cum possideant plurima, plura volunt.
 Quærere ut absument, absumenta requirere certant:
 Atque ipsæ vitiiis sunt alimenta vices,
 Sic quibus intumuit suffusa venter ab undâ,
 Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
 In pretio pretium nunc est. dat census honores:
 Census amicitias; pauper ubique jacet.
 Tu tamen auspiciis si sit stipis utile quæris,
 Curque juvent nostras æra vetusta manus.
 Æra dabant olim; melius nunc omen in auro est:
 Victaque concedit prisca moneta novæ.
 Nos quoque; templa juvant, quævis antiqua probemus,
 Aurea. majestas convenit ista Deo.
 Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.
 Mos tamen est æquè dignus uterque coli.
 Finierat monitus, placidis ita rursus, ut ante,
 Clavigerum verbis alloquor ipse Deum:
 Multa quidem didici, sed cur navalis in ære
 Altera signata est, altera forma biceps?
 Noscere me duplici posses in imagine, dixit,
 Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.
 Causa ratis superest: Thuseum rate venit in annum
 Ante pererrato falcifer orbe Deus.
 Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
 Cælitibus regnis ab Jove pulsus erat,
 Inde diu geniti mansit Saturnia nomen:
 Didca quoque est Latium terra, latente Deo.
 At bona posteritas puppim servavit in ære;
 Hospitis adventum testificata Dei.
 Ipse solum colui, cujus placidissima lavum
 Radit arenosi Tibridis unda latus.

A a a 5

Hic,

Hic, ubi nunc Roma est, in cadua silva virobat :
 Tantaque res paucis pascua bubus erat.
 Arx mea collis erat quem cultrix nomine nostro 245
 Nuncupat hæc ætas, Janiculumque vocat.
 Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
 Esset, & humanis numina mista locis.
 Nondum Justitiam facinus mortale fugarat.
 Ultima de Superis illa reliquit humum.
 Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat,
 Nullus erat, justis reddere jura, labor.
 Nil mihi cum bello : pacem postesque tuebar :
 Et clavem ostendens, Hæc, ait, arma gero.
 Præserat ora Deos, tunc sic nostra ora resolvo, 250
 Voce meâ voces eliciente Deo.
 Cum tot sunt Jani ; cur stas sacratus in uno,
 Hic ubi juncta foris templa duobus habes ?
 Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
 Protinus Oebalii rettulit arma Titi. 260
 Utque levis custos armillis capta Sabinis
 Ad summa Tatium duxerit arcis iter.
 Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
 Arduus in valles & Fora clivus erat.
 Et jam contigerat portam : Saturnia cujus
 Demserat appositas insidiosa seras.
 Cum tanto veritus committere numine pugnam,
 Ipse mea movi callidus artis opus.
 Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi ;
 Sumque repentinas ejaculatus aquas. 270
 Ante tamen gelidis subjeci sulphura venis ;
 Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
 Cujus ut utilitas pulsus percepta Sabinis ;
 Quæque fuit, tuto reddita forma loco est ;
 Ara mihi posita est parvo conjuncta sacello :
 Hæc adolet flammis cum strue farra suis.
 At cur pace lates, motisque recluderis armis ?
 Nec mora ; quaesiti reddita causa mihi :

Ut populo reditus pateant ad bella profecto,
 Tota patet demta janua nostra serâ. 280
 Pace fores obdo ; ne qua discedere possit :
 Cesareoque diu nomine clausus ero.
 Dixit ; & atollens oculos diversa tuentes,
 Adspexit toto quidquid in orbe fuit.
 Pax erat ; & vestri, Germanice, causa triumphii 285
 Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas,
 Jane, face æternos, Pacem, Pacisque ministros :
 Neve suum, præsta, deserat auctor opus.
 Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis ;
 Sacravère Patres hæc duo templa die. 290
 Accipit Phœbo Nymphaque Coronide natum
 Insula, dividuâ quam premit amnis aquâ.
 Jupiter in parte est. cepit locus unus utrumque :
 Junctaque sunt magno templa nepotis avo.
 Quid vetat & stellas, ut quæq; oriturque caditque,
 Dicere ? promissi pars sit & ista mei.
 Felices animos, quibus hæc cognoscere primis,
 Inque domos superas scandere cura fuit !
 Credibile est illos pariter vitiisque locisque 300
 Altius humanis exseruisse caput.
 Non Venus & vinum sublimia pectora fregit,
 Officiumve fori, militiae labor.
 Nec levis ambitio, perfusaque gloria fuco ;
 Magnarumve fames sollicitavit opum.
 Admovère oculis distantia sidera nostris ; 305
 Ætheraque ingenio supposuère suo.
 Sic petitur cælum : non ut ferat Ossan Olympus
 Summaque Peliacus sidera tangat apex.
 Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis,
 Ponemusque suos ad stata signa dies. 310
 Ergo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
 Sparsaque cœlesti rore madebit humus ;
 Ostitipedis frustra quærentur brachia Cancri ;
 Præceps occiduas ille subivit aquas.

Institierint Nonæ: missi tibi nubibus atris
 Signa dabunt imbres, exoriente Lyrâ.
Qvattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
 Janus Agonali luce piandus erit.
 Nominis esse potes succinctus causa minister,
 Hostia cœlitibus quo ferientis cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
 Semper (Agone?) rogas nec nisi iussus agis.
 Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, ab actu
 Nomen Agonale credit habere diem.
 Pars putat hoc festum prisceis Agnalâ dictum;
 Una sit ut proprio littera demta loco.
An, quia pravifos in aquâ timet hostia cultros,
 A pecoris lux est ista notata metu?
 Pars etiam fieri solitis ætate priorum
 Nomina de ludis Graia tulisse diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo,
 Veraque iudicio est ultima causa meo.
Utque ea nunc certa est; ita Rex placare sacrorum
 Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ dextrâ cecidit viatrice, vocatur.
 Hostibus amotis hostia nomen habet.
An, Deos hominis quod conciliare valeret,
 Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
 Acta per æquoreas hospita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miscrat India costum.
 Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
 Et non exiguo laurus adusta sono,
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
 Qui posset violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
 In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avida gavisa est sanguine porcæ,
 Ultra suas merita cade nocentis opes.

LIBER I. 13
Nam fata vere novo teneris lactentia fulcis
 Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas: exemplo territus hujus
 Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
 Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode, caper, vitem: tamen huic, cum stabis ad aram,
 In tua quod spargi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
 Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.
Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa capella.
 Quid bos, quid placida commeruistis oves?
Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas
 Viderat inceptos destituisse favos.
Carula quem genetrix ægre solata dolentem,
 Addidit hæc dictis ultima verba suis:
Siste, puer, lacrymas, Proteus tua damna levabit;
 Quoque modo repares, quæ periêre, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris;
 Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis; resolutaque somno
 Alligat æquorei brachia capta senis,
Ille suâ faciem transformis adulterat arte:
 Mox domitus vinculis in sua membra redit.
Oraque cæruleâ tollens rorantia barbâ;
 Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati, corpus tellure juveni:
 Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Jussa facit pastor, fervent examina, putri
 De bove: mille animas una necata dedit.
Posceit ovem fatum, verbenas improba carpfit;
 Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest; animam cum ponat in aris
 Lanigerumque pecus, ruriculæque boves?
Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
 Ne detur celeri victima tarda Deo,

Quod semel est triplici pro virgine caesa Dianæ,
 Nunc quoque pro nullâ virgine cerva cadit.
 Extâ canum vidi Triviæ libare Sapeos;
 Et quicumque tuas accolit, Hæme, nives. 390
 Cæditur & rigido custodi ruris afellus.
 Causâ pudenda quidem est, huic tamen apta Deo.
 Festa corymbiferi celebrabas Græcia Bacchi,
 Tertia quæ solito tempore bruma refert.
 Dî quoque cultores gelidi venere Lycæi, 395
 Et quicumque jocis non alienus erat:
 Panes, & in Venerem Satyrorum prona iuventus;
 Quæque colunt amnes solaque rura Dea.
 Venerat & senior pando Silenus afello,
 Quique rubro pavidas inguine terret aves. 400
 Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti
 Gramine vestitis accubere toris.
 Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam.
 Miscendas parçè rivus agebat aquas.
 Naidès effusis aliæ sine pectinis usu, 405
 Pars aderant positis arte manuque comis.
 Illa super suras tunicam collecta ministrat:
 Altera dissuto pectus aperta sinu.
 Exerit hæc humerum: vestem trahit illa per herbas.
 Impediunt teneros vincula nulla pedes. 410
 Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
 Parstibi, qui pinu tempora nexa geris.
 Te quoque, inextinctæ Silenè libidinis, urunt,
 Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.
 At rubet hortorum pecus & tutela Priapus 415
 Omnibus ex illis Lotide captus erat,
 Hanc cupit, hanc optat: solâ suspirat in illâ:
 Signaque dat nutu; sollicitatque notis.
 Fastus inest pulcris, sequiturque superbia formam. 420
 Irrisum vultu despicit illa suo.
 Nox erat: & vino somnum faciente, jacebant
 Corpora diversis victa sopore locis.

Lotis in herbosâ sub acernis ultima ramis,
 Sicut erat lusu fessa, quievit humo.
 Surgit amans: animamque tenens, vestigia furtim 425
 Suspensio digitis fert taciturna gradu.
 Ut tetigit nivea secreta cubilia Nymphæ;
 Ipsa sui status ne sonet aura, cavet.
 Et jam finitimâ corpus librabat in herbâ:
 Illa tamen multi plena soporis erat. 430
 Gaudete &, à pedibus tracto velamine, vota
 Ad sua felici cæperat ire viâ.
 Ecce rudens rauco Sileni vector afellus
 Intempestivos edidit ore sonos.
 Territa consurgens Nymphæ manibusque Priapum 435
 Rejicit, & fugiens concitat omne nemus.
 At Deus, obscenâ nimium quoque parte paratus,
 Omnibus ad Lunæ lumina risus erat.
 Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hinc est
 Hellepontico victima grata Deo, 440
 Intactæ fueratis aves solatia ruris;
 Assuetum silvis, innocuumque genus;
 Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
 Et facili dulces editis ore modos.
 Sed nihil ista juvant: quia linguæ crimen habetis, 445
 Dique putant mentes vos aperire suas.
 Nec tamen id falsum, nam, Dîs ut proxima quæque,
 Nunc pennâ veras, nunc datis ore notas.
 Tuta diâ volucrum proles, tum denique caesa est:
 Javeruntque Deos indicis exta sui. 450
 Ergo sæpe suo conjux abducta marito,
 Uritur ignitis alba columba focis.
 Nec defensa juvant Capitolia, quo mirus anser
 Det jecur in lancès, Inachi lauta, tuas,
 Noctè Dea Nocti cristata caditur ales, 455
 Quod tepidum vigili provocat ore diem.
 Interea Delphin clarum super æquora sidus
 Tollitur; & patriis exerit ora vadis.

Postera lux hiemem medio discrimine signat:
 Equaque praterita, quæ superabit, erit, 461
Proxima prospiciet Tithono nupta relicto
 Arcadiæ sacrum pontificale Dea.
 Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit;
 Hic ubi Virgineâ Campus obitur aquâ.
 Unde petam causas horum, moremque sacrorum? 461
 Dirigat in medio quis mea vela freto?
 Ipsa monc, quæ nomen habes à carmine ductum,
 Propositoque fave, ne tuus erret honos.
 Orta prior Lunâ (de se si creditur ipsi)
 A magno tellus Arcadæ nomen habet. 470
 Hic fuit Evander: qui, quamquam clarus utroque,
 Nobilior sacra sanguine matris erat.
 Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes;
 Ore dabat vero carmina plena Dei.
 Dixerat hæc nato motus instare sibi que,
 Multam præterito tempore nacta fidem, 471
 Nam juvenis, verâ nimium cum matre, fugatus
 Deserit Arcadiam Parrhasumque larem.
 Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
 (Siste, puer, lacrymas) ista ferenda tibi est. 480
 Sic erat in fatiis: nec te tua culpa fugavit;
 Sed Deus, infenso pulsus es urbe Deo.
 Non meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
 Est aliquid magnis crimen abesse malis.
 Conficia mens ut cuique sua essita concipit intra 481
 Pectora pro factis spemque metumque suo.
 Nec tamen ut primus more mala talia passus:
 Obruit ingentes ista procella viros.
 Passus idem, Tyriis qui quondam pulsus ab oris,
 Cadmus, in Aoniâ constitit exul humo. 490
 Passus idem Tydeus, & idem Pagæus Iáson;
 Et quos præterea longa referre mora est.
 Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor:
 Ut volucris, vacuo quicquid in orbe patet.

Nec fera tempestas toto tamen horret in anno: 495
 Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.
 Vocibus Evander firmatâ mente parentis
 Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
 Jamque ratem doctæ monitu Carmentis in annum
 Egerat, & Thuscis obvius ibat aquis. 500
 Fluminis illa latus, cui sunt vada juncta Terenti,
 Adspicit; & sparsas per loca sola casas.
 Utque erat, immisissis puppim stetit ante capillis;
 Continuitque manum torva regentis iter.
 Et procul in dextram tendens sua brachia ripam, 505
 Pineæ non sano ter pede texta ferit.
 Neve daret saltum properans insistere terra,
 Vix est Evandri vixque retenta manu.
 Dique petitorum, dixit, salvete locorum;
 Tuque novos cælo terra datura Deos: 510
 Fluminaque, & Fontes, quibus utitur hospita tellus,
 Et nemorum Divæ, Naiadumque chori;
 Este bonis avibus visi natoque mihique:
 Ripaque felici tacta sit ista pede.
 Fallor: an hi fient ingentia mœnia cœles? 515
 Juraque ab hæc terrâ cætera terra petet?
 Montibus his olim totus promittitur orbis.
 Quis tantum fati credat habere locum?
 Et jam Dardania tangente hæc littora pinus.
 Hic quoque causa novi fœmina Martis erit. 520
 Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
 Indue, non humili vindice cæsus eris,
 Victa tamen vinces, everſaque Troja resurges,
 Obruet hostiles ista ruina domos.
 Urite victrices Neptunia Pergamæ flammæ: 525
 Num minus hic toto est altior orbe cinis?
 Jam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem,
 Afferet. Iliacos excipe, Vesta, Deos.
 Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem:
 Et fient ipso sacra colente Deo: 530
 Et

Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
 Hanc fas imperii fræna tenere demum.
 Inde nepos natusque Dei (licet ipse recuset)
 Pondera cælesti mente paterna feret.
 Utque ego perpetuis olim sacrorum in aris ;
 Sic Augusta novum Julia numen erit.
 Talibus auspiciis nostros descendit ad agros ;
 Substitit in medios præscia lingua sonos.
 Puppibus egressus Latia stetit exsul in herbâ.
 Felix, exsilium cui locus ille fuit !
 Nec mora longa fuit, stabant nova tecta : nec alter
 Montibus Ausoniis Arcade major erat.
 Ecce boves illuc Eritheidas applicat heros
 Emenus longi claviger orbis iter.
 Dumque huic hospitium domus est Tegeæ ; vagantur
 Incultoditæ leta per arva boves.
 Mane erat : excussus somno Tirynthius hospes
 De numero tauros sentit abesse duos.
 Nulla videt taciti quærens vestigia furti :
 Traxerat averfos Cacus in antra feros ;
 Cacus Aventine timor atque infamia silvæ,
 Non leve finitimis hospitibusque malum.
 Dira viro facies ; vires pro corpore ; corpus
 Grande : pater monstri Mulciber hujus erat.
 Proque domo longis spelunca recessibus ingens
 Abdita, vix ipsis inveniendâ feris.
 Ora super postes adfixaque brachia pendent,
 Squallidaque humanis ossibus albet humus.
 Servatâ male parte boum Jove natus abibas :
 Mugitum rauco furca dedere sono.
 Accipio revocamen, ait ; vocemque secutus
 Impia per silvas ultor ad antra venit.
 Ille aditum fracti præstrinxerat objice montis :
 Vix juga movissent quinque bis illud onus.
 Nititur hic humeris, (cælum quoque federat illis) 56
 Et vastum motu collabefactat onus,

Quod simul evulsum est, fragor æthera terruit ipsum ;
 Istaque subsedit pondere molis humus.
 Prima movet Cacus collatâ praliam dextrâ ;
 Remque ferox saxi stipitibusque gerit. 570
 Quis ubi nil agitur ; patrias male fortis ad artes
 Confugit, & flammis ore sonante vomit.
 Quas quoties profat, spirare Typhœa credas,
 Et rapidum Etneo fulgur ab igne jaci.
 Occupat Alcides ; adductaque clava trinodis 575
 Ter quater adversi se dit in ore viri.
 Ille cadit, mixtosque vomit cum sanguine fumos ;
 Et lato moriens pectore plangit humum.
 Immolat ex illis taurum tibi Jupiter unum
 Victor, & Evandrum ruricolaque vocat. 580
 Constituitque sibi, quæ Maxima dicitur, aram,
 Hic ubi Pars Urbis de bove nomen habet.
 Nec tacet Evandri mater, prope tempus adesse,
 Hercule quo tellus sit satis usa suo.
 At felix vates, ut Dis gratissima vixit, 385
 Possidet hunc Jani sic Dea mense diem.
 58 Dibus in magni castus Jovis æde sacerdos
 Seminaris flammis viscera libat ovis :
 Redditaque est omnis populo provincia nostro ;
 Et tuus Augusto nomine dictus avus. 590
 Perlege dispositas generosa per atria ceras ;
 Contigerunt nulli nomina tanta viro.
 Africa victorem de se vocat : alter Hauras,
 Aut Cretum domitas testificatur opes.
 Hunc Numida faciunt, illum Messana superbum ; 595
 Ille Numantina traxit ab urbe notam.
 Et mortem & nomen Druso Germania fecit,
 Me miserum, virtus quam brevis illa fuit !
 Si petat à victis ; tot sumat nomina Cæsar,
 Quot numero gentes maximus orbis habet. 600
 Ex uno quidam celebres aut torquis adempte,
 Aut Corvi titulos auxiliaris habent.

Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum est:
 Sed qui te vicit, nomine major erat,
 Nec gradus est ultra Fabios cognominis ullus,
 Illa domus meritis Maxima dicta suis.
 Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes
 Hic socium summo cum Jove nomen habet.
 Sancta vocant augusta Patres: augusta vocantur
 Templâ, sacerdotum ritè dicata manu.
 Majus & augurium dependet origine verbi,
 Et quodcunque suâ Jupiter auget ope.
 Augeat imperium nostri Ducis, augeat annos:
 Protegat & vestras querna corona fores:
 Auspicibusque Deis tanti cognominis hares
 Omine suspiciat, quo Pater, orbis onus.
Respiciet Titan actas ubi tertius Idus;
 Fient Parrhasiæ sacra relata Deæ.
 Nam prius Ausoniae matres carpenta vehebant:
 Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.
 Mox honor eripitur, matronaque destinat omni
 Ingratos nullâ prole novare viros.
 Neve daret partus; icu temeraria cæco
 Visceribus crescens excutiebat onus.
 Corripuisse Patres ausas immitia nuptas,
 Jus tamen exemptum restituisse, ferunt.
 Binaque nunc pariter Tegeæ sacra parenti
 Pro pueris fieri virginibusque jubent.
 Scortea non illi fas est inferre sacello,
 Ne violent pueros exanimata focos.
 Si quis amas ritus veteres, assiste precanti:
 Nomina percipies non tibi nota prius.
 Porrima placantur Postvertaque, sive sorores,
 Sive fugæ comites, Manali Nympha, tuæ,
 Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur:
 Altera versurum postmodo quicquid erat.
Candida, te niveo posuit lux proxima templo,
 Qua fert sublimes alta Monæta gradus;

Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:
 Nunc te sacratæ restituere manus. 640
Furius (antiquum) populi superator Hetrusci
 Voverat, & voti solverat ante fidem.
 Causa, quod à patribus sumtis fecerant armis
 Vulgus; & ipsa suas Roma timebat opes.
 Causa recens melior, passos Germania crines 645
 Porrigit auspiciis, Dux venerande, tuis.
 Inde triumphatæ libasti munera gentis;
 Templaque fecisti, quam colis ipse, Deæ.
 Hæc tua constituit Genetrix & rebus & arâ,
 Sola toro magni digna reperta Jovis. 650
Hæc ubi transferint; Capricorno, Phœbe, relicto,
 Per juvenis curres signa gerentis a quam.
Sepimus hinc Oriens cum se demiserit undis:
 Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.
Sidere ab hoc, ignis venienti nocte Leonis 655
 Qui micat in medio pectore, mersus erit.
Ter quater evolvi signantes tempora Fastos;
 Nec Sementiva est ulla reperta dies:
 Cum mihi, sensit enim, Lux hæc indicitur, inquit,
 Musa, quid à Fastis non stata sacra petis? 660
 Utque dies incerta sacro, sic tempora certa;
 Seminibus jactis est ubi fœtus ager.
 State coronati plenum ad præsepe juvenci:
 Cum tepido vestrum vere redibit opus.
 Rusticus emeritum palo suspendat aratrum: 665
 Omne reformidat frigida vulnus humus.
 Villice, da requiem terræ semente peractâ:
 Da requiem, terram qui coluere, viris.
 Pagus agat festum, pagum lustrate, coloni;
 Et date paganis annua liba focis. 670
 Placentur matres frugum Tellusque Ceresque
 Farre suo, gravida visceribusque suis.
 Officium commune Ceres & Terra tuentur.
 Hæc præbet causam frugibus, illa locum.

Consortes operum, per quas correcta vetustas,
 Quernaque glans victa est utiliore cibo;
 Frugibus immensis avidos fatiate colonos,
 t. capiant cultus præmia digna sui.
 Vos dote perpetuos teneris sementibus auctus:
 Nec nova per gelidas herba sit usta nives.
 Cum serimus; cælum ventis aperite serenis:
 Cum latet; æthereâ spargite semen aquâ.
 Neve graves cultis Cerealia dona cavete
 Agmina læsuro depopulentur aves.
 Vos quoque subjectis, formicæ, parcite granis:
 Post messem præde copia major erit.
 Interea crescat scabræ Rubiginis expers,
 Nec vitio cæli palleat ægra seges.
 Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
 Divitiis pereat luxuriosa suis.
 Et careant loliis oculos vitiantibus agri;
 Nec sterilis culto surgat avena solo.
 Triticeos fetus, passuraque farra bis ignem,
 Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
 Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni:
 Efficiantque raras utraque Diva preces.
 Bella diu tenuere viros, erat aptior ensis
 Vomere: cedebat taurus arator equo.
 Sarcula cessabant: versique in pilaligones,
 Factaque de rastro pondere castis erat.
 Gratia Dis, domique tuæ: religata catenis
 Jam pridem nostro sub pede bella jacent.
 Sub juga bos veniat; sub terras semen aratas.
 Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
AT quæ venturas præcedet sexta Kalendas,
 Hac sunt Ledaïs templa dicata Deis.
 Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum
 Circa Juturnæ composuere lacus.
Ipsum nos carmen deducit Pacis ad aram.
 Hac erit a mensis sine secunda dies.

Frondebis Agriacis comtos redimita capillos,
 Pax ades; & toto mitis in orbe manet.
 Dum desunt hostes, desit quoque causa triumphi.
 Tu Ducibus bello gloria major eris.
 Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
 Canteturque ferâ, nil nisi pompa, tubâ.
 Horreat Æneadas & primus & ultimus orbis:
 Si qua parum Romam terra timebit, amet.
 Thura, sacerdotes, pacalibus addite flammis;
 Albaque percussâ victima fronte cadat.
 Ueque domus, quæ præstat eam, cum Pace perepernet,
 Ad pia propensos vota rogate Deos.
 Sed jam prima mei pars est exacta laboris;
 Cumque suo finem mense libellus habet.

P. OVIDII NASONIS

FASTORUM

LIBER SECUNDUS.

Annus habet finem. cum carmine crescit & annus.
 Alter ut hinc mensis, sic liber alter eat.
 Nunc primum velis, Elegi, majoribus iris:
 Exiguum (memini) nuper eratis optus.
 Certe ego vos habui faciles in amore ministros;
 Cum iussit numeris prima juventa suis.
 Idem sacra cano, signataque tempora Fastis.
 Equis ad hæc illinc crederet esse viam?
 Hæc mea militia est. serimus, quæ possumus, arma:
 Dextraque non omni munere nostra vacat.
 Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
 Nec bellatoris terga premuntur equi;
 Nec galeâ tegimur, nec acuto cingimur ense;
 (His habilis telis quilibet esse potest)

At tua prosequimur studioso pectore, Casar,
 Nomina : per titulos ingredimurque tuos.
 Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
 Respice, pacando si quid ab hoste vacas.
Februa Romani dixere piamina patres :
 Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.
 Pontifices ab Rege petunt & Flamine lanas,
 Quis veteri linguâ Februa nomen erat,
 Quæque capit licitor domibus purgamina certis,
 Torrida cum micâ farra, vocantur idem.
 Nomen idem ramo ; qui casus ab arbore purâ,
 Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
 Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi :
 Februa poscenti pinea virga data est.
 Denique quodcumque est, quo pectora nostra piamin
 Hoc apud intonsos nomen habebat avos.
 Mensis ab his dictus : festâ quia pelle Luperci
 Omne solum lustrant ; idque piamen habent.
 Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris,
 Tunc cum ferales præteriêre dies.
 Omne nefas omnemque mali purgamina causam
 Credebant nostri tollere posse senes.
 Græcia principium moris fuit, illa nocentes
 Impia lustratos ponere facta putat.
 Actoriden Peleus ipsum quoque Pelea Phoci
 Cæde per Hemonias solvit Acastus aquas.
 Vedam frænatis per inane draconibus Ægeus
 Credulus immeritâ Phasida fovit ope.
 Amphiaræides Naupactô Acheloo,
 Solve nefas, dixit, solvit & ille nefas.
 Ah nimium faciles, qui tristitia crimina cædis
 Flumineâ tolli posse putetis aquâ !
 Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
 Primus, ut est, Jani mensis & ante fuit.
 Qui sequitur Janum, veteris fuit ultimus anni.
 Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.

Prim

Primus enim Jani mensis, quia janua prima est.
 Qui sacer est imis manibus, imus erat.
 Postmodo creduntur spatio distantia longo
 Tempora bis quini continuasse Viri.
Principio mensis Phrygiæ contemina Matri
 Sospita delubris dicitur aucta novis. 55
 Nunc ubi sint, illis, quaris, sacrata Kalendis,
 Tempora Deæ ? longo procubuere die,
 Cætera ne simili caderent labefacta ruinâ
 Cavet sacrati provida cura Ducis : 60
 Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
 Nec satis est homines, obligat ille Deos.
 Temporum postor, templorum sancte repostor,
 Sit Superis, opto, mutua cura tui.
 Dent tibi cælestes, quot tu cælestibus annos ; 65
 Proque tuâ maneat in statione domo.
 Tum quoque vicini lucus celebratur Asyli ;
 Qua petit æquoreas advena Tiberis aquas.
 Ad penetrale Numæ, Capitolinumque Tonantem,
 Inque Jovis summâ creditur arce bidens. 70
 Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auster
 Concitat, aut positâ sub nive terra latet.
Proximus Hesperias Titan abiturus in undas,
 Gemmea purpureis cum juga demit equis ;
 Illâ nocte aliquis, tollens ad sidera vultum, 75
 Dicet, Ubi est hodie, quæ Lyra fulsit heri ?
 Dumque Lyram quæret ; medii quoque terga Leonis
 In liquidas subito merfa notabit aquas.
Quem modo cælatum stellis Delphina videbas,
 Is fugiet visus nocte sequente tuos. 80
 Seu fuit occultis felix in amoribus index :
 Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.
 Quod mare non novit, quæ nescit Ariona tellus ?
 Carmine currentes ille tenebat aquas.
 Sæpe, sequens agnam, lupus est hac voce retentus : 85
 Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum ;

B b b

Sæpe

Sape canes leporesque umbrâ cubuere sub unâ;
 Et stetit infesta proxima cerva lea.
 Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
 Sedit; & accipitri juncta columba fuit.
 Cynthia saepe tuis fertur, vocalis Arion,
 Tanquam fraternis obstupuisse modis.
 Nomen Arionium Siculas impleverat urbes;
 Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
 Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
 Atque ita quæsitâ arte, ferebat opes.
 Forfitan, infelix, ventos undamque timebas.
 At tibi nave tuâ tutius æquor erat.
 Namque gubernator restricto constitit ense,
 Cæteraque armatâ conscia turba manu.
 Quid tibi cum gladio? dubiâ rege, navita, pinus
 Non sunt hæc digitis arma tenenda tuis.
 Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
 Sed liceat sumtâ paucâ referre lyrâ.
 Dant veniam, ridentq; moram, capit ille coronam.
 Quæ possit crines, Phæbe, decere tuos.
 Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
 Reddidit ista suos pollice chorda sonos.
 Flebilibus veluti numeris canentia durâ
 Trajectus pennâ tempora cantat olor.
 Protinus in medias ornatus desilit undas,
 Spargitur impulsâ cerula puppis aquâ.
 Inde (sive majus) tergo Delphina recurvo
 Sememorant oneri supposituisse novo.
 Ille sedens citharamque tenet, pretiumq; vehendi
 Cantat, & aquoreas carmine mulcet aquas.
 Di pia facta vident. astris Delphina recepit
 Jupiter; & stellas jussit habere novem. (ch)

Nunc mihi mille sonos, quoque est memoratus
 Vellem, Mæonide, pectus inesse tuum.
 Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
 Maximus hinc Fastis accumulatur honos.

Deficit ingenium, majoraque viribus urgent.
 Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
 Quid volui demens Elegis imponere tantum
 Ponderis? heroi res erat ista pedis.
 Sancte Pater Patria, tibi Plebs, tibi Curia nomen
 Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen Eques.
 Res tamen ante dedit, serò quoque vera tulisti
 Nomina, jam pridem tu Pater orbis eras. 130
 Hoc tu per terras, quod in æthere Jupiter alto,
 Nomen habes. hominum tu pater, ille Deum.
 Romule, concedas. facit hictua magna tuendo
 Mœnia; tu dederas translienda Remo.
 Te Tatius, parvique Cures, Cæcinaque sensit. 135
 Hoc Duce Romanum est Solis utrumque latus,
 Tu breve nescio quid victæ telluris habebas:
 Quodcunque est alto sub Jove, Cæsar habet.
 Tu rapis, hic castas Duce se jubet esse maritas.
 Tu recipis luco, submovet ille nefas. 140
 Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.
 Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
 Te Remus inculat; veniam dedit hostibus ille.
 Cœlestem fecit te Pater; ille Patrem.
 Jam puer Idæus mediâ tenus eminet alvo: 145
 Et liquidas misto nectare fundit aquas.
 En etiam, si quis Boream horrere solebat,
 Gaudeat, à Zephyris mollior aura venit.
 QVintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
 Lucifer, & primi tempora veris eunt. 150
 Ne fallare tamen; restant tibi frigora, restant:
 Magnaque discedens signa relinquit hiems.
 TERTIA nox veniat: Custodem protinus Uræ
 Adspicies geminos exferuisse pedes.
 Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam 155
 Callisto sacri pars fuit una chori.
 Illa Dea tangens arcus, Quos tangimus, arcus.
 Hæc meæ testes virginitalis, ait.

Cynthia laudavit, Promissaque fœdera serva,
 Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
 Fœdera servasset, si non formosa fuisset.
 Cavit mortales: de Jove crimen habet.
 Mille feras Phæbe silvis venata redibat;
 Aut plus, aut medium Sole tenente diem.
 Ut tetigit lucum (densa niger ilice lucus;
 In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
 Hac, ait, in silvâ, virgo Tegeæ, lavemur.
 Erubuit falso virginis illa sono.
 Dixerat & Nymphis; Nymphæ velamina ponunt.
 Hanc pudet, & tardæ dat mala signa moræ,
 Exuerat tunicas; uteri manifesta timore
 Proditur indicio ponderis ipsa sui.
 Cui Dea, Virgineos, perjura Lycaoni, cœtus
 Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
 Luna novum decies implebat cornibus orbem:
 Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
 Læsa furit Juno, formam mutatque puellæ.
 Quid facis? invito pectore passa Jovem est,
 Ut que fera vidit turpes in pellice vultus;
 Hujus in amplexus Jupiter, inquit, eat.
 Urfa per incultos errabat squallida montes,
 Quæ fuerat summo nuper amanda Jovi.
 Jam tria lustra puer furto conceptus agebat;
 Cum mater nato est obvia facta suo.
 Illa quidem, tanquam cognosceret, adstitit amens,
 Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
 Hanc puer ignarus jaculo fixisset acuto;
 Ni foret in superas raptus uterque domos.
 Signa propinqua micant prior est, quâ dicimus Arctophylax
 formam terga sequentis habet.
 Sævitur adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
 Menaliam tactis ne lavet Arcton aquis.
 Dibus agrestis fumant altaria Fauni,
 His ubi discretas insula rumpit aquas.

Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus arvis
 Ter centum Fabii, ter cecidere duo. 195
 Una domus vires & omnis suscepit Urbis:
 Sumunt gentiles arma professa manus.
 Egreditur castris miles generosus ab idem;
 Equis dux ferri quilibet aptus erat. 200
 Carmentis portæ dextro via proxima Jano est.
 Ire per hanc noli, quisquis es; omen habet.
 (Illâ fama refert Fabios exisse trecentos.
 Porta vacat culpâ; sed tamen omen habet.)
 Ut celeri passu Cremeram tetigere rapacem;
 (Turbidus hibernis ille sivebat aquis) 205
 Castra loco ponunt: dextricis ensibus ipsi
 Tyrthenum valido Marte per agmen eunt.
 Non aliter, quam cum Libycâ de rupe leones
 Invadunt sparso: lata per arva greges. 210
 Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo
 Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.
 Sic iterum, sic sæpe cadunt. ubi vincere aperte
 Non datur, infidias armaque cœca parant.
 Campus erat: campi claudebant ultima colles, 215
 Silvaque montanas occulere apta feras.
 In medio paucos, armenta que rara relinquunt:
 Cætera virgultis abdita turba latet.
 Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,
 Aut nive, quæ Zephyro victa tepente subit, 220
 Per sata perque vias fertur; nec, ut ante solebat,
 Riparum claufas margine finit aquas:
 Sic Fabii latis vallem discursibus implent;
 Quosque vident spernunt. nec metus alter inest.
 Quo ruitis, generosa domus? male creditur hosti, 225
 Simplex nobilitas, perfida tela cave.
 Fraude perit virtus, in apertos undique campos
 Profluant hostes, & latus omne tenent:
 Quid faciant pauci contra tot millia, fortes?
 Quidve, quod in misero tempore restet, habent: 230
 Sicut

Sicut aper silvis longè Laurentibus ætus
 Fulmineo celeres dissipat ore canes;
 Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti;
 Vulneraque alternâ dantque feruntque manu.
 Una dies Fabios ad bellum miserat omnes;
 Ad bellum missos perdidit una dies.
 Ut tamen Herculeæ superessent semina gentis,
 Credibile est ipsos consuluisse Deos.
 Nam puer imbubes, & adhuc non utilis armis,
 Unus de Fabiâ gente relictus erat.
 Scilicet ut posses olim tu, Maxime, nasci;
 Cui res cunctando restituenda foret.
Continuata loco tria sidera, Corvus & Anguis,
 Et mediis Crater inter utrumque jacet.
 Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti;
 Quæ sibi cur tria sint consociata canam.
 Forte Jovi festum Phœbus solenne parabat:
 Non faciet longas fabula nostra moras.
 Imea, dixit, avis, ne quid pia sacra moretur:
 Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
 Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
 Tollit, & ærium pervolat altis iter.
 Stabat adhuc duris ficus densissima pomis.
 Tentat eam rostro: non erat apta legi.
 Inmemor imperii sedisse sub arbore fertur,
 Dum fierent tarda dulcia poma mora.
 Jamque satur nigris longum rapit unguibus hydram
 Ad dominumque redit; fisaque verba refert:
 Hic mihi causa mora: vivarum obsessor aquarum:
 Hic tenuit fontes officiumque meum.
 Ad dis, ait, culpa mendacia, Phœbus? & audes
 Patidicum verbis fallere velle Deum?
 At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
 De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
 Dixit: & antiqui monumenta perennia facti
 Anguis, Avis, Crater, sidera junctâ micant.

Tertia post Idus nudos Aurora Luperco
 Adspicit: & Fœni sacra bicornis eunt.
 Dicite Pierides, sacrorum quæ sit origo:
 Attigerint Latias unde petita domos. 270
 Pana Deum pecoris veteris coluisse feruntur
 Arcades. Arca diis plurimus ille jugis.
 Testis erit Photoë, testes Stymphalides undæ;
 Quique citis Ladon in mare currit aquis;
 Cindæque pinetis nemoris juga Nonacrini; 275
 Altraque Cyllene, Parrhasiæque nivas.
 Pan erat armeni custos, Pan nomen equarum:
 Munus ob incolumes ille ferebat oves.
 Transulit Evander silvestria numina secum.
 Hic, ubi nunc Urbs est, tum locus Urbis erat. 280
 Inde Deum colimus, devestaque sacra Pelasgis.
 Flamen ad hæc præco more Dialis erat.
 Cur igitur currant; & cur (sic currere mos est)
 Nuda ferant positâ corpora veste, rogas?
 Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis 285
 Montibus; & subitas concitat ille feras.
 Ipse Deus nudus nudos jubet ire ministros:
 Nec satis ad cursum commoda vestis erat.
 Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur
 Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit. 290
 Vita fera similis, nullos agrata per usus:
 Artis adhuc experts, & rude vulgus erant.
 Pro domibus frondes norant, pro fugibus herbas:
 Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
 Nullus arhelabat sub aduncò vomere taurus: 295
 Nulla sub imperio terra colentis erat:
 Nullus adhuc erat usus equi. se quisque ferebat.
 Ibat ovis lanâ corpus amicta sua.
 Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,
 Docta graves imbres & tolerare Notos. 300
 Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusti
 Moris, & antiquas testificantur opes.

Sed, cur præcipue fugiat velamina Faunus,
 Traditur antiqui fabula plena joci.
 Forte comes domina juvenis Tirynthius ibat:
 Vidit ab excelso Faunus utrumque jugo.
 Vidit, & incaluit, Montanaque numina, dixit,
 Nil mihi vobiscum est: hæc meus ardor erit.
 Ibat odoratis humeros perfusa capillis
 Mæonis, aurato conspicienda sinu.
 Aurea pellebant rapidos umbraeula soles;
 Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus,
 Jam Bacchæa nemus Tmolii vineta tenebat:
 Hesperus & fuscus roscidus ibat equo.
 Antra subit, rosis laqueaque pumice vivo.
 Garrulus in primo limine rivus erat.
 Dumque parant epulas potandaque vina ministris
 Cultibus Alciden instruit illa suis.
 Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas:
 Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
 Entre minor zona est: tunicarum vincla relaxat.
 Ut possit vastas exseruisse manus.
 Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
 Stringebant magnos vincula parva pedes.
 Ipsa capit clavamque gravem, spoliūque leonis,
 Conditaque in pharetrâ tela minora sua.
 Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno;
 Et positus juxta secubere toris.
 Caussa; repertori vitis pia sacra parabant,
 Quæ facerent pure, cum foret orta dies.
 Noctis erat medium: quid non amor improbus ausus
 Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
 Utque videt somno comites vinoque solutos;
 Spem capit in dominis esse soporis idem,
 Intrat; & huc illuc temerarius errat adulter:
 Et præfert cautas subsequiturque manus,
 Venerat ad strati captata cubilia læsti;
 Et prima felix sorte futurus erat.

Ut tetigit fulvi setis hirsuta leonis
 Vellera, pertimuit, sustinuitque manum;
 Attonitusque metu rediit: ut saepe viator
 Turbatum viso rettulit angue pedem.
 Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit
 Mollia, mendaci decipiturque nota.
 Ascendit; spondaque sibi propiore recumbit;
 Et rigido cornu durius inguen erat.
 Interea tunicas orâ subducit ab imâ:
 Horrebant densis aspera crura pilis.
 Cætera tentantem cubito Tirynthius heros
 Reppulit, è summo decidit ille toro.
 Fit sonus; inclamat comites, & lumina poscit
 Mæonis, illatis ignibus acta patent.
 Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
 Membraque de durâ vix sua tollit humo.
 Ridet & Alcides, & qui videre jacentem;
 Ridet amatorem Lyda puella suum.
 Veste Deus lusus fallentes lumina vestes
 Non amat; & nudos ad sua sacra vocat.
 Adde peregrinæ caussas, mea Musa, Latinas;
 Inque suo noſter pulvere currat equus.
 Cornipedi Fauno casâ de more capellâ
 Venit ad exiguas turba vocata dapes.
 Dumque sacerdotes verubus transfusa salignis
 Extâ parant, medias Sole tenente vias;
 Romulus, & frater, pastoralisque juventus,
 Solibus & campo corpora nuda dabant:
 (Castibus, & jaculis, & missi pondere saxi
 Brachia per lusus experienda dabant.)
 Pastor ab excelso, per devia rura juvencos,
 Romule prædones, eripe, dixit, agunt.
 Longum erat amari, diversis exit uterque
 Partibus, accursu præda recepta Remi.
 Ut rediit, verubus, stridentia detrahit extâ:
 Atque ait, Hæc certè non nisi victor edet.

Dicta facit, Fabiique simul. venit irritus illuc
 Romulus, & menfas ossaque nuda videt.
 Risit; & indoluit Fabios potuisse Remumque
 Vincere: Quinfilios non potuisse suos.
 Fama manet facti. posito velamine currunt:
 Et memorem famam, quod bene cessit, habet.
 Forsitan & quæras, cur sit locus ille Lupercal;
 Quæve diem tali nomine causa notet.
 Ista Vestalis cœlestia femina partu
 Ediderat, patrus regna tenente suo.
 Is jubet auferri parvos, & in amne necari.
 Quid facias? ex istis Romulus alter erit.
 Iussa reculantes peragunt lacrymosa ministri.
 Flent tamen, & geminos in loca iussa ferunt.
 Albula, quem Tyberin merfus Tyberinus in undâ
 Reddidit; hibernis fortè tumbat aquis.
 Hic, ubi nunc Fora sunt, lintres errare videres,
 Quaque jacent valles, Maxime Circe, tua.
 Huc ubi venerunt, nec jam procedere possunt
 Longius; ex illis unus, an alter, ait:
 At quam sunt similes! at quam formosus uterque!
 Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
 Si genus argueris vultu; (ni fallit imago)
 Nescio quem vobis suspicer esse Deum.
 At si quis vestra Deus esset originis auctor;
 In tam præcipiti tempore ferret opem.
 Ferret opem certè, si non ope mater egeret:
 Quæ facta est uno mater & orba die.
 Nata simul, peritura simul, simul ire sub undas
 Corpora. deserat; deposuitque sinu.
 Vagierint clamore pari; sentire putares.
 Hi redeunt udis in sua testa genis.
 Sustinet impositos summâ cavus alveus undâ.
 Heu quantum fati parva tabella vehit!
 Alveus in limo silvis appulsus opacis,
 Paulatim fluvio descegnat, sedes.

Arbor erat. remanent vestigia: quæque vocatur
 Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
 Venit ad expositos (mirum) lupa sæta gemellos.
 Quis credat pueris non nocuisse feram?
 Non nocuisse parû est: prodest quoque quos lupa nutrit;
 Prodere cognata suslinuere manus.
 Constitit, & caudâ teneris blanditur alumnis,
 Et fingit linguâ corpora bina suâ.
 Marte fatos scires? timor abfuit. ubera ducunt,
 Et sibi permissi lactis aluntur ope. 420
 Illa loco nomen fecit; locus ipse Lupercis.
 Magna dati nutrix præmia lactis habet.
 Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
 Faunus in Arcadiâ templa Lycaus habet.
 Nupta, quid exspectas? non tu pollentibus herbis, 425
 Nec prece, nec magico carmine mater eris.
 Excipe fœcunda patienter verbera dextra:
 Jam fœcer optati nomen habebit avi.
 Nam fuit illa dies, durâ cum sorte maritæ
 Reddebant uteri pignora rara sui. 430
 Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas,
 Romulus: (hoc illo scepra tenente fuit)
 Si mea non vires, sed bellum injuria fecit;
 Utilius fuerat non habuisse nurus.
 Monte sub Esquilio multis incæduus annis 435
 Junonis magna nomine lucus erat.
 Huc ubi venerunt; pariter nuptæque virique
 Suppliciter posito procubuere genu.
 Cum subito motæ tremuere cacumina silvæ,
 Et Dea per lucos mira locuta suos. 440
 Italidas matres, inquit, caper hirtas inito.
 Obstupuit dæbio territa turba sono.
 Augur erat: nomen longis intercidit annis,
 Nuper ab Hetruscâ venerat exsul humo.
 Ille caprum mastrat. iussæ sua terga maritæ 445
 Pellibus exsectis percutienda dabant,
 Luna

Luna resumebat decimo nova cornua motu:
 Virque pater subito, nuptaque mater erat.
 Gratia Lucinæ dedit hæc tibi nomina lucus;
 Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.
 Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis:
 Maturumque utero molliter aufer onus.
O Rta dies fuerit: tu define credere ventis.
 Perdidit illius temporis aura fidem.
 Flamina non constant: & sex referata diebus
 Carceris Æolii janua laxa patet.
J Am levis obliquâ subsidit Aquarius urnâ.
 Proximus atherios excipe, Piscis, equos.
 Te memorant fratremque tuum (nam juncta micat
 Signa) duos tergo sustinuisse Deos.
 Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
 Tunc cum pro cælo Jupiter arma tulit.
 Venit ad Euphraten comitata Cupidine parvo;
 Inque Palestinæ margine fedit aquæ.
 Populus, & canarum riparum summa tenebant:
 Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
 Dum latet, intonuit vento nemus. illa timore
 Pallet; & hostiles credit adesse manus.
 Utque sinu natum tenuit, Succurrite Nymphæ;
 Et Dis auxilium ferre duobus, ait.
 Nec mora; profluit. Pisces subtere gemelli.
 Pro quo nunc dignum sidera munus habent.
 Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
 Nec violant timidi piscibus ora Syri.
Proxima lux vacua est: at tertia dicta Quirino.
 Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.
 Sive quod hasta curis priscis est dicta Sabinis:
 (Bellicus à telo venit in astra Deus)
 Sive suum Regi nomen posuere Quirites;
 Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
 Nam pater armipotens, postquam nova mœnia vidit
 Multaque Romuleâ bella peracta manu,

Jup

Jupiter, inquit, habet Romana potentia vires:
 Sanguinis officio non eget illa mei.
 Redde patri natum: quamvis intercidit alter, 485
 Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.
 Unus erit, quem tu tolles in cæcula cæli;
 Tu mihi dixisti: sint rata dicta Jovis.
 Jupiter annuerat. nutu tremefactus uterque
 Est polus; & cæli pondera sensit Atlas. 490
 Et locus: antiqui Capream dixere paludem,
 Fortè tuus illic, Romule, jura dabas,
 Sol fugit: & removent subeuntia nubila cælum:
 Et gravis effusus decidit imber aquis.
 Hinc tonat, hinc missis abruptitur ignibus ather 495
 Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.
 Luquus erat, falsæque Patres in crimine cadis.
 Hæsiissetque animis forsitan illa fides.
 Sed Proculus Longâ veniebat Julius Albâ:
 Lunaque fulgebat; nec facis usus erat. 500
 Cum subito motu nubes crepuere sinistra.
 Rettulit ille gradus: horrueruntque comæ.
 Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
 Romulus in mediâ visus adesse viâ:
 Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites: 505
 Nec violent lacrymis numina nostra suis.
 Thura ferant, placentque novum pia turba Quirinum.
 Et patrias artes militiamque colant.
 Jusit: & in tenues oculis evanuit auras,
 Convocat hic Patres: jussaque verba refert. 510
 Templa Deo sunt, collis quoque dictus ab illo:
 Et referunt certi sacra paterna dies.
 Lux quoque cur eadem Stultorum Æstia vocetur,
 Accipe: parva quidem causâ, sed apta subest.
 Non habuit tellus doctos antiqua colonos; 515
 Lassabant agiles aspera bella viros.
 Plus erat in gladio quam curvo laudis aratro:
 Neglectus domino pauca ferebat ager,

Bbb 7

Farra

Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant ;

Primitias Cereri farra refecta dabant.

Ufibus admoniti flammis torrenda dedere ;

Multaque peccato damna tulere suo.

Nam modo verrebant nigras pro farre favillas ;

Nunc ipsas igni corripuere casas.

Fasta Dea est Fornax : lati Fornace coloni

Orant , ut fruges temperet illa suas.

Curio legitimis nunc Fornacalia verbis

Maximus indicit ; nec stata sacra facit.

Inque Foro, multa circum pendente tabella,

Signatur certâ Curia quæque notâ.

Stultaque pars populi, quæ sit sua Curia, nescit :

Sed facit extremâ sacra relata die.

EST honor & tumulis. animas placate paternas ;

Parvaque in extinctas munera ferte pyras.

Parva petunt Manes. pietas pro divite grata est

Munere. non avidos Styx habet ima Deos.

Tegula projectis satis est velata coronis ;

Et sparsa fruges, parcaque mica falis :

Inque mero mollita Ceres, violæque soluta,

Hæc habeat mediâ testa relicta viâ.

Nec majora veto : sed & his placabilis umbra est.

Adde preces positis & sua verba focis.

Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor

Attulit in terras, iuste Latine, tuas.

Ille patris Genio solennia dona ferebat ;

Hinc populi ritus edidicere pios.

At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis

Bella, Parentales deseruere dies.

Non impune fuit. nam dicitur omine ab isto

Roma suburbanis in caluisse rogis.

Vix equidem credo : bustis exisse feruntur,

Et tacitæ quæsti tempore noctis avi.

Perque vias Urbis, Latioque ululasse per agros

Deformes animas vulgus inane, ferunt.

Post ea præteriti tumulis redduntur honores ;

Prodigiique venit funeribusque modus.

Dum tamen hæc fiunt, vidua cessate puella :

Exspectet pueros pinea tada dies.

Nec tibi, quæ cupida matura videbere matri,

Comat virginæc hastâ recurva comas.

Conde tuas, Hymenæe, faces ; & ab ignibus atris

Aufer, habent alias multa sepulcra faces.

Di quoque templorum foribus celentur opertis :

Thure vacent aræ : stentque sine igne foci.

Nunc animæ tenues, & corpora sancta sepulcris

Errant : nunc posito pascitur umbra cibo.

Nec tamen hæc ultra, quam tot de mense supersint

Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.

Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem.

Ultima placandis Manibus illa dies.

Ecce onus in mediis residens annosa puellis,

Sacra facit Tacitæ : vix tamen ipsa tacet.

Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,

Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.

Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo ;

Et septem nigras versat in ore fabas.

Quodque piec adstrinxit, quod acu trajecit ahenâ,

Obsutum manæ torret in igne caput :

Vina quoque instillat. vini quodcunque relictum est,

Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa, bibit.

Hostiles linguas, inimicaque vinximus ora,

Dicit discedens ; ebriaque exit anus.

Forstân à nobis, quæ sit Dea Muta, requiras.

Disce, per antiquos quæ mihi nota senes

Jupiter indomito Juturna captus amore

Multa tulit, tanto non patiendâ Deo.

Illo modo in silvis inter coryleta latebat :

Nunc in cognatas desiliebat aquas,

Convocat hic Nymphas, Latium, quocumque tenebas ;

Et jacit in medio talia verba choro :

555

560

565

570

575

580

585

590

Invi-

Invidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,
 Vestra foror summo jungere membra Deo.
 Consulite ambobus : nam quæ mea magna voluptas,
 Utilitas vestræ magna fororis erit,
 Vos illi in primâ fugienti obfistite ripâ,
 Ne sua flumineâ corpora mergat aquâ.
 Dixerat : annuerunt omnes Tiberinides udæ,
 Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos.
 Forte fuit Nais, Lara nomine : prima sed illi
 Dicta bis antiquum syllaba nomen erat,
 Ex vitio positum. saepe illi dixerat Almo,
 Nata, tene linguam. nec tamen illa tenet.
 Quæ simul ac tetigit Juturnæ stagna fororis,
 Effuge, ait, ripas : dicta refertque Jovis.
 Illa etiam Junonem adiit : miserataque nuptam,
 Naïda Juturnam vir tuus, inquit, amat.
 Jupiter intumuit : quaque est non usâ modeste,
 Eripuit linguam : Mercuriumque monet ;
 Duc hanc ad Manes : locus ille silentibus aptus.
 Nympha, sed infernæ Nympha paludis, erit,
 Jussa Jovis fiunt, accepit lucus euntes,
 Dicitur illa duci tum placuisse Deo.
 Vim parat hic : vultu pro verbis illa precatur ;
 Et frustra muto nititur ore loqui.
 Fitq; gravis, geminosq; parit, qui compita servant,
 Et vigilant nostrâ semper in urbe, Lares.
PRoxima cognati dixere Caristia cari,
 Et venit ad socias turba propinqua dapes.
 Scilicet à tumulis, & quæ periëre, propinquis,
 Protinus ad vivos ora referre juvat :
 Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
 Adspicere ; & generis dinumerare gradus.
 Innocui veniant : procul hinc procul impius esto
 Frater, & in partus mater acerba suos :
 Cui pater est vivax, qui matris digerit annos,
 Quæ premit invivam socrus iniqua nurum.

Tantalida fratres absint, & Iasonis uxor,
 Et quæ ruricolis semina tosta dedit :
 Et foror, & Progne. Tereusque duabus iniquus :
 Et quicumque suas per scelus auget opes.
 Dis generis date thura boni. Concordia fertur
 Illo præcipue mitis adesse die.
 Et libate dapes : ut grati pignus honoris
 Nutriat incinctos missa patella Lares.
 Jamq; ubi suadebit placidos nox ultima somnos,
 Parca precatura sumite vina manus.
 Et, Bene nos, Patria, bene te, Pater, optime Cæsar,
 Dicite suffuso, sint rata verba, mero.
NOx ubi transierit, solito celebretur honore
 Separat indicio qui Deus arva suo.
 Termine, sive lapis, sive es defossus in agro
 Stipes, ab antiquis sic quoque numen habes.
 Te duo diversâ domini pro parte coronant ;
 Binaque ferta tibi, binaque liba ferunt.
 Ara fit : huc ignem curto, fert rustica testu
 Sumtum de tepidis ipsa colona focis.
 Ligna senex minuit : concisaque construit altè ;
 Et solidâ ramos figere pugnat humo,
 Dum sicco primas irritat cortice flammæ ;
 Stat puer, & manibus lata canistra tenet.
 Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes,
 Porrigit incisos filia parva favos.
 Vina tenent alii : libantur singula flammis.
 Spectant, & linguis candida turba favent.
 Spargitur & cæso communis Terminus agno :
 Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
 Conveniunt, celebrantque dapes vicinia simplex ;
 Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
 Tu populos, urbesque, & regna ingentiâ fînis :
 Omniserit sine te litigiosus ager.
 Nulla tibi ambitio est : nullo corrumpere auro.
 Legitimâ servas credita rura fide.

Si tu signaffes olim Thyreatida terram;
 Corpora non leto missa trecenta forent:
 Nec foret Othryades congestis testus in armis,
 O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
 Quid nova cum fierent Capitolia nempe Deorum
 Cuncta Jovi cessit turba locumque dedit.
 Terminus (ut veteres memorant) conventus in æde
 Restitit: & magno cum Jove templa tener.
 Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
 Exiguum templi tecta foramen habent.
 Termine, post illud levitas tibi libera non est.
 Qua positus fueris in statione, mane.
 Nec tu vicino quicquam concede roganti;
 Ne videre hominem præposuisse Jovi.
 Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
 Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
 Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
 Quondam Dardanio regna petita duci.
 Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
 Sacra videt fieri sextus ab Urbe lapis.
 Gentibus est aliis tellus data limite certo;
 Romana spatium est Urbis & orbis idem.
 Nunc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illâ
 Sextus ab extremo nomina mense dies.
 Ultima Tarquinius Romana gentis habebat
 Regna: vir injustus, fortis ad arma tamen.
 Ceperat hic alias, alias everterat urbes;
 Et Gabios turpi fecerat arte suos.
 Namque trium minimus, proles manifesta Superbis,
 In medios hostes nocte silente venit,
 Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
 Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
 Qui mea crudeli laceravit verberare terga.
 Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.
 Luna fuit. spectant juvenem, gladiosque recondunt:
 Tergaque deductâ vestis notata vident,

Flet

Flet quoque, & ut secum tueatur bella, precantur.
 Callidus ignaris annuit ille viris.
 Jamque potens, missis genitorem appellat amico,
 Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
 Hortis odoratis suberat cultissimus herbis,
 Sectus humum rivo lenè sonantis aquæ.
 Illic Tarquinius mandata latentia nati
 Accipit, & virga lilia summa metit.
 Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit;
 Filius, Agnosco justæ parentis, ait.
 Nec mora: Principibus cæsis ex urbe Gabinâ,
 Traduntur ducibus mania nuda suis,
 Ecce (neas visus) mediis altaribus anguis
 Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
 Consultitur Phœbus. fors est ita reddita: Marti
 Qui dederit princeps oscula, victor erit.
 Oscula quisque suæ matri prosperata tulerunt,
 Non intellecto credula turba Deo.
 Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
 Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
 Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ,
 Creditus offenso procubuisse pede.
 Cingitur interea Romanis Ardea signis,
 Et patitur lentas obsidione moras.
 Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam;
 Luditur in castris: otia miles agit.
 Tarquinius juvenes socios dapibusque meroque
 Accipit. ex illis Rege creatus ait:
 Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
 Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
 Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
 Conjugibus nostris mutua cura sumus?
 Quisque suam laudant. studiis certamina crescunt;
 Et fervent mulro linguaque cæruque mero.
 Surgit cui clarum dederat Collatia nomen;
 Non opus est verbis, credite rebus, ait.

Nec

Nox superest: tollamur equis, Urbemq; petamus.
 Dicta placent: frænis impediuntur equi,
 Pertulerant dominos, regalia protinus illi
 Testa petunt: custos in fore nullus erat.
 Ecce nunc Regis fufis per colla coronis
 Inveniunt positopervigilare mero.
 Inde cito passu petitur Lucretia, nebat.
 Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.
 Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahabant:
 Inter quas tenui sic ait ipsa sono;
 Mittenda est domino (nunc, nunc properate, puella,
 Quamprimum nostrâ facta lacerna manu.
 Quid tamen audistis? nam plura audire soletis,
 Quantum de bello dicitur esse super?
 Postmodo victa cades: melioribus, Ardea, restas,
 Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
 Sint tantum reduces, sed enim temerarius ille
 Est meus; & stricto qualibet ense ruit,
 Mensabit, & morior, quoties pugnantis imago
 Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
 Desinit in lacrymas; intentaque fila remittit;
 In gremio vultum deposuitque suum,
 Hoc ipsum deçuit: lacrymæ cecidere pudicæ,
 Et facies animo dignaque parque fuit.
 Pone metum, venio, conjux ait, illa revixit:
 Deque viri collo dulce pependit onus.
 Interea juvenis furiosus regius ignes
 Concipit, & cæco raptus amore ruit.
 Forma placet, niveusque color, flavique capilli;
 Quique aderat nullâ factus ab arte decor.
 Verba placent, & vox; & quod corrumpere non est
 Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
 Jam dederat cantum lucis prænuntius ales;
 Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
 Carpitur attonitos absentis imagine sensus
 Ille: recordanti plura magisque placent.

Sic sedit: sic culta fuit: sic flamina nevit:
 Neglectæ collo sic jacuere comæ:
 Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
 Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
 Ut solet à magno fluctus languescere flatu;
 Sed tamen à vento, qui fuit ante, tumet: 775
 Sic quamvis aberat placita præsentia formæ,
 Quem dederat præsens forma, manebat amor.
 Ardet; & injusti stimulis agitatus amoris
 Comparat indigno vimque dolumque toro. 780
 Exitus in dubio est: audebimus ultima dicit.
 Viderit, audentes Forsine Deusne juvet.
 Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus
 Ense latus cingit; tergaque pressit equi,
 Accipit aratâ juvenem Collatia portâ: 785
 Condere jam vultus Sole parante suos.
 Hostis, ut hospes, init penetralia Collatina:
 Comiter excipitur; sanguine junctus erat.
 Quantum animis erroris inest! parat inscicia rerum
 Infelix epulas hostibus illa suis. 790
 Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni.
 Nox erat; & totâ lumina nulla domo.
 Surgit, & auratum vaginâ deripit ensẽ;
 Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
 Utq; torum pressit; Ferrum, Lucretia, mecum est, 795
 Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
 Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
 Aut aliquid toto pectore mentis habet.
 Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis,
 Parva sub infesto cum jacet agna lupo. 800
 Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugnâ.
 Clamet? at in dextrâ, qui necet, ensis adest.
 Effugiat? positus urgetur pectora palmis;
 Nunc primum externâ pectora tacta manu.
 Instat amans hostis precibus, pretioque, minisque: 805
 Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.

Nil agis ; eripiam, dixit per crimina vitam :

Falsus adulterii testis adulter ero.

Interimam famulum ; cum quo depreſſa fereris.

Succubuit fame victa puella metu.

Quid, victor, gaudes ? hæc te victoria perdet.

Heu quanto regnis nox ſtetit una tuis !

Jamque erat orta dies : paſſis ſedet illa capillis ;

Ut ſolet ad nati mater itura rogam.

Grandævumque patrem ſido cum conjuge caſtris

Evocat : & poſitâ venit uterque morâ.

Utque vident habitum ; quæ luſtus cauſa requirunt :

Cui pareat exſequias, quo ve ſit iſta malo.

Illâ diu reticet, pudibunda que celat amiſtu

Ora. ſtuunt lacrymæ more perennis aquæ.

Hinc pater, hinc conjux lacrymas ſolantur, & orant

Indicet : & cæco ſlentque paventque metu.

Ter conata loqui ; ter deſiſtit ; auſaque quarto,

Non oculos aded ſuſtulit illa ſuos.

Hæc quoq ; Tarquinio debemus? eloquar, inquit,

Eloquar infelix dedecus ipſa meum.

Quæque poteſt narrat. reſtabant ultima ; ſlevit :

Et matronales erubère genæ.

Dant veniam factò genitor conjuxque coactò.

Quam, dixit, veniam vos datis, ipſa nego.

Nec mora ; celato ſigit ſua pectora ferro :

Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.

Tunc quoq ; jâ moriens, ne non procumbat honeſtè

Reſpicit. hæc etiam cura cadentis erat.

Ecce ſuper corpus communia damna gementes

Obliti decoris virque paterque jacent.

Brutus adest ; tandemque animo ſua nomina fallit

Fixaque ſemanimi corpore tela rapit.

Stillantemque tenens generoſo ſanguine cultrum,

Edidit impavidos ore minante ſonos :

Per tibi ego hunc juro fortem caſtumque cruorem

Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt :

Tarquinium poenas profugâ cum ſtirpe daturum.

Jam ſatis eſt virtus diſſimulata diu.

Illâ jacens ad verba oculos ſine lumine movit ;

Viſaque concuſſâ dicta probare comâ.

Fereur in exſequias animi matrona virilis :

Et ſecum lacrymas, invidiamque trahit.

Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites

Concitat, & Regis factâ nefanda refert.

Tarquinus cum prole fugit. capit annua Conſul

Jura. dies regnis illâ ſuprema fuit.

¶ Allimur ? an veris præſentia venit hirundo ;

Et meruit, ne qua verſa recurrat hiems ?

Sæpe tamen, Progne, nimium propeſaſſe quereris ;

Virque tuo Tereus frigore latus erit.

¶ Jamque duæ reſtant noctes de menſe ſecundo,

Marque citos junctis curribus urget equos :

Ex vero poſitum permanſit Equiria nomen :

Quæ Deus in Campo proſpicit ipſe ſuo.

Jure venis, Gradive ; locum tua tempora poſcunt :

Signatusque tuo nomine menſis adest.

Venimus in portum, libro cum menſe peracto.

Naviget hinc aliâ jam mihi linter aquâ.

P. OVIDII NASONIS

FASTORUM

LIBER TERTIUS.

¶ **B**Ellice, depoſitis clypeo pauliſper & hæſtâ,
Mars, ades ; & nitidas caſſide ſolve comas,
Forſitan, ipſe roges, quid ſit cum Marte poëtæ.
A te, qui canitur, nomina menſis habet.

Ipſe

Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ,
 Num minus ingenuis artibus illa vacat?
 Palladis exemplo ponendæ tempora sume
 Cuspidis. invenies & quod inermis agas.
 Tum quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos
 Cepit; ut huic Urbi semina digna dares.
 Iliæ Vestalis (quid enim vetat inde moveri?)
 Sacra lavaturas mane petebat aquas.
 Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
 Ponitur è summa fistilis urna comâ,
 Fessâ refedit humi; ventosque accepit aperto
 Pectore; turbatas restituitque comas.
 Dum sedet; umbrosæ salices, volucresque canoræ
 Fecerunt somnos, & leve marmor aquæ.
 Blanda quies victis furtim subrepat ocellis:
 Et cadit à mento languida facta manus.
 Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupit
 Et sua divinâ furta sefellit ope.
 Somnus abit; jacet illa gravis, jam scilicet intra
 Viscera, Romanæ conditor Urbis, eras.
 Languida confurgit; nec scit cur languida surgat;
 Et peragit tales arbore nixa sonos:
 Utile sit fastumque, precor, quod imagine somni
 Vidimus, an somno clarius illud erat?
 Ignibus Iliacis aderam: cum lapsa capillis
 Decidit ante sacros lancea vitæ focos.
 Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
 Surgunt, ex illis altera major erat:
 Et gravibus ramis totum protexerat orbem;
 Contigeratque novâ sidera summa comâ.
 Ecce meus ferrum patris molitur in illas.
 Terreor admonitu; corque timorque micat.
 Martia Piceus avis gemino pro stipite pugnant,
 Et Lupa, tuta per hos utraque palma fuit.
 Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
 Suffulit, implebat, dum sua visâ refert.

Interes crescente Remo, crescente Quirino,
 Cælesti tumidus pondere ventur eiat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido jam duo signa Deo.
 Sylvia sit mater: Vestæ simulacra feruntur
 Virgineas oculis opposuisse manus. 45
 Ara Deæ certè tremuit pariente ministrâ;
 Et subiit cineres territa flamma suos.
 Hæc ubi cognovit contemtor Amulius æqui:
 (Nam raptas fratri victor habebat opes) 50
 Anne jubet mergi geminos, scelus unda refugit.
 In siccâ pueri desituuntur humo.
 Lactæ quis infantes nescit crevisse ferino,
 Et picum expositis saepe tulisse cibos?
 Non ego te, tanta nutrix Larentia gentis, 55
 Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
 Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
 Acceptus Geniis illa December habet.
 Martia ter senos proles adoleverat annos;
 Et suberat flavæ jam nova barba comæ, 60
 Omnibus agricolis armentorumque magistris
 Iliadæ fratres jura petita dabant.
 Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
 Et redigunt actos in sua rura boves.
 Ut genus audierunt; animos pater agnitus auget: 65
 Et pudet in paucis nomen habere casis:
 Romuleoque cadit trajectus Amulius ense:
 Regnaque longævo restituuntur avo.
 Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt,
 Non tamen expediti transfluxisse Remo. 70
 Jam, modo qua fuerunt silvæ, pecorumque recessus,
 Urbs erat. æternæ cum pater Urbis ait:
 Arbiter armorum, de cujus sanguine natus
 Credo; & ut credar pignora certa dabo:
 A te principium Romano ducimus anno: 75
 Primus de patrio nomine mensis eat.

F A S T O R U M

80
 Vox rata fit; patrioque vocat de nomine mensē;
 Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo,
 Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
 Hoc dederat studiis bellica turba suis.
 Pallada Cecropida; Minoia Creta Dianam,
 Vulcanum tellus Hypsipylæa colit:
 Junonem Sparte, Pelopeiæque Mycenæ;
 Pinigerum Fauni Manalis ora caput.
 Mars Latio venerandus erat; quia præfidet armis.
 Arma feræ genti remque decusque dabant,
 Quod si forte vacas; peregrinos inspicie Fastos:
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
 Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
 Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
 Factaque Telegoni mœnia celsa manu,
 Quintum Laurentes, bis quintum Equicolus asper,
 A tribus hunc primam turba Curenfis habet.
 Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
 Convenit: hic genti quartus utrique Deus.
 Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kalendas.
 Ille minor tradideras victas victoribus artes,
 Nondum tradideras victas victoribus artes,
 Græcia, facundum sed male forte genus.
 Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem?
 Mittere qui poterat pila, disertus erat.
 Quis tunc aut Hyadas, aut Pliadas Atlantæas,
 Senferat, aut geminos esse sub axe polos?
 Esse duas Arctos; quarum Cynosura petatur
 Sidoniis; Helicæ Græia carina notet?
 Signaque qua longo frater percenset anno,
 Ire per hæc uno mense fororis equos?
 Libera currebant, & inobservata per annum
 Sidera: constabat sed tamen esse Deos.

L I B E R III.

81
 Non illi cælo labentia signa movebant;
 Sed sua; quæ magnum perdere crimen erat.
 Illaque de scæno, sed erat reverentia scæno,
 82
 Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
 Pertica suspensos portabat longa maniplos:
 Unde manipularis nomina miles habet.
 Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
 Mensibus egerunt lustra minora decem. 120
 Annus erat; decimum cum Luna repleverat orbem.
 Hic nostris magno tunc in honore fuit.
 Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus:
 Seu quia bis quino scæmina mense parit.
 Sed quod ad usq; decem numero crescente venitur; 125
 Principium spatii sumitur inde novis.
 Inde pares centum denos se crevit in orbes
 Romulus; Hastatos instituitque decem.
 Et totidem Princeps totidem Pilanus habebat
 Corpora legitimo quique merebat equo. 130
 Quin etiam partes totidem Titensibus idem,
 Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
 Assuetos igitur numerus servavit in anno.
 Hoc luget spatio scæmina mœsta virum.
 Neu dubites, primæ fuerint quin antè Kalendæ 135
 Martis; ad hæc animum signa referre potes.
 Laurea Flaminibus, quæ toto perstitit anno,
 Tollitur; & frondes sunt in honore novæ.
 Igna nunc Regis positâ viret arbore Phœbi:
 Ante tuas sitidem, Curia Priscæ, fores. 140
 Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
 Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
 Adde, quod arcanâ fieri novus ignis in æde
 Dicitur; & vires flamma refecta capit.
 Nec mihi parva fides, annos hinc esse priores; 145
 Anna quod hoc cæpta est mense Perenna coli,
 Hinc etiam veteres initi memorantur honores
 Ad spatium belli, per fide Pæne, tui.

Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
 Incipit, à numero nomina quisquis habet. 151
 Primus oliviferis Romam deductus ub arvis
 Pompilius menses sensit abesse duos.
 Sive hoc à Samio doctus, qui posse renasci
 Nos putat; Egeriâ sive monente sua.
 Sed tamen errabant etiamnum tempora; donec 151
 Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
 Non hæc ille Deus tantæque propaginis auctor
 Credidit officiis esse minora suis:
 Promissumque sibi voluit prænoscere cælum:
 Nec Deus ignotas hospes inire domos. 150
 Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
 Traditur exactis disposuisse notis.
 Is deciesenos tercentum & quinque diebus
 Junxit, & è pleno tempore quarta die.
 Hic anni modus est: in lustrum accedere debet, 146
 Quæ consumatur partibus, una dies.
Silicet occultos monitus audire Deorum
 Vatribus; ut certè fama licere putat;
 Cum sis officiis, Gradive, virilibus aptus;
 Dic mihi, matronæ cur tua festa colant?
 Sic ego: sic posita dixit mihi cuspide Mavors;
 Sed tamen in dextrâ missilis hasta fuit:
 Nunc primum studiis pacis, Deus utilis armis,
 Advocor: & gressus in nova castra fero.
 Nec piget incepti juvat hæc quoque parte morari: 151
 Hoc solam ne se posse Minerva putet.
 Disce Latinorum, vates operose dierum,
 Quod petis: & memori pectore dicta nota.
 Parva sunt, si prima velis elementa referre,
 Roma: sed in parvâ spes tamen hujus erat. 146
 Mœnia jam stabant populis angusta futuris:
 Credita sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
 Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;
 Adspice de canuâ straminibusque domum, 141

In stipulâ placidi carpebat munera somni:
 Et tamen ex illo venit in astra toro.
 Jamque loco majus Romanus nomen habebat:
 Nec conjux illi, nec socer ullus erat.
 Spernebant generos inopes vicinia dives:
 Et male credebar sanguinis auctor ego. 190
 In stabulis habitasse, boves pavisse, nocebat;
 Jugeraque inculti pauca tenere soli.
 Cum pare quæque suo cœunt volucresque feræque:
 Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
 Externis dantur connubia gentibus: at, quæ 195
 Romano vellet nubere, nulla fuit.
 Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
 Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
 Festa para Conso: Confus tibi cætera dicet;
 Ipso festa die dum sua sacra canes. 200
 Intumescere Cures, & quos dolor attingit idem.
 Tum primum generis intulit arma socer.
 Jamque ferè raptæ matrum quoque nomen habebant;
 Traçtaque erant longâ bella propinqua morâ.
 Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem: 205
 Quas inter mea sic est nurus orla loqui:
 O pariter raptæ, (quoniam hoc commune tenemus)
 Non ultra lente possumus esse piæ.
 Stant acies: sed utrâq; Di sint pro parte rogandi,
 Eligite. hinc conjux, hinc pater arma tenent. 210
 Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ.
 Consilium vobis forte piûmque dabo.
 Consilium dederat, parent, erinemque resolvunt;
 Mæstaque funereâ corpora veste tegunt.
 Jam stabant acies ferro mortique paratæ: 215
 Jam lituus pugnæ signa daturus erat:
 Cum raptæ veniunt inter patresque virosque;
 Inque sinu natos pignora cara ferunt.
 Ut medium campi passus tetigere capillis;
 In terramposito pro cubere genu. 220
 Et

Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
 Tendebant ad avos brachia parva iubs.
 Qui poterat, clamabat avum tum denique visum :
 Et qui vix poterat, posse coactus erat.
 Tela viris animusque cadunt : gladiisque remotis
 Dant foeri generis accipiuntque manus.
 Laudatasque tenent natas ; scutoque nepotem
 Fert avus ; hic scutis dulcior usus erat.
 Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
 Oebalides matres non leve munus habent,
 An, quia commiti strictis mucronibus ausæ
 Finierant lacrymis Martia bella suis ?
 Vel quod erat de me feliciter Ilia mater ;
 Ritè colunt matres sacra, diemque meum.
 Quid quod hiems adoperta gelu nunc denique cedit
 Et pereunt vixta Sole tepente nives.
 Arboribus redeunt de tonsa frigore stondes ;
 Vividaque è tenero palmite gemma tumet.
 Quæque diu latuit, nunc, se, qua tollat in auras,
 Fertilis occultas invenit herba vias.
 Nunc fecundus ager : pecoris nunc hora creandi
 Nunc avis in ramo testa laremque parat.
 Tempora jure colunt Latia fecunda parentes :
 Quarum miliciam vota que partus habet.
 Adde, quod excubias Regi Romanus agebat ;
 Qua nunc Esquiliæ nomina collis habet.
 Illic à nuribus Junoni templa Latinis
 Hæc sunt, si nemini, publica facta die.
 Quid moror, & variis onero tua pectora caussis ?
 Eminent ante oculos, quod petis, ecce tuos,
 Mater amat nuptas : matris me turba frequentans,
 Hæc nos præcipuè tam pia causa decet.
 Fette Deæ flores : gaudet florentibus herbis
 Hæc Dea, de tenero cingite flore caput.
 Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti.
 Dicite, Tu voto parturientis ades.

Si qua tamen gravida est ; resolutio crine preecur,
 Ut solvat partus molliter illa suos.
 Quid mihi nunc dicat, quare cœlestia Martis
 Arma ferant Sallii, Mamuriumque canant ? 260
 Nympha, more, nemori stagnoque operata Diana :
 Nympha, Numæ conjux, ad tua festa veni.
 Vallis Aricinæ silvâ præcinctus opacâ
 Est lacus, antiquâ religione sacer.
 Hic latet Hippolytus furis direptus equorum : 265
 Unde nemus nullis illud inquit equis.
 Licia dependent longas velantia sepes,
 Et posita est merita multa tabella Deæ.
 Sape potens voti frontem redimita coronis
 Femina lucentes portat ab Urbe faces. 270
 Regna tenent fortesque manu pedibusque fugaces :
 Et perit exemplo postmodo quisque suo.
 Desiit incerto lapidosus murmure rivus :
 Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibes.
 Egeria est, quæ præbet aquas, Dea grata Camœnis, 275
 Illa Numæ conjux, consiliumque fuit.
 Principio nimium pronitos ad bella Quirites
 Molliri placuit jure, Deamque metu.
 Inde datæ leges ; ne firmior omnia posset
 Cæptaque sunt purè tradita sacra coli. 280
 Exiit feritas, armisque potentius æquam est :
 Et cum cive pudet conferuisse manus.
 Atque aliquis modo trux visâ jam vertitur arâ ;
 Vinaque dat tepidis salsaque farra focis.
 Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammæ 285
 Spargit, & effusis æthera siccat aquis.
 Non aliis missi eecidère frequentius ignes.
 Rex pavet ; & vulgi pectora terror habet.
 Cui Dea, Ne nimium terrere ; piabile fulmen
 Est ait : & laxi flectitur ira Jovis. 290
 Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
 Prodere, Romani nomen uterque soli,

Nec sine vi tradent: adhibeto vincula captis,
 Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.
 Lucus Aventino suberat niger ilicis umbrâ,
 Quo posses viso dicere, Numen inest.
 In medio gramen, muscoque adoperta virenti
 Manabat saxo vena perennis aquæ.
 Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.
 Huc venit, & Fonti rex Numa maculat ovem.
 Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi;
 Cumque suis antro conditus ipse latet.
 Ad solitos veniunt silvestria numina fontes:
 Et relevant multo pectora sicca mero.
 Vina quies sequitur, gelido Numa prodit ab antro;
 Vinclaque sopitas addit in arcta manus.
 Somnus ut abscessit; tentando vincula pugnant
 Rumpere: pugnant fortius illa tenent.
 Tum Numa, Di nemorum, factis ignoscite nostris,
 Si scelus ingenio scitis abesse meo.
 Quoque modo possit fulmen monstrare piari.
 Sic Numa: sic quatiens cornua Faunus ait:
 Magna petis; nec quæ monitu tibi discere nostræ
 Fas sit, habent fines numina nostra suos.
 Di sumus agrestes, & qui dominemur in altis
 Montibus, arbitrium est in sua tela Jovi.
 Hunc tu non poteris per te deducere cælo;
 At poteris nostrâ forsitan usus ope.
 Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici.
 Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
 Jupiter huc venit valida deductus ab arte.
 Nubila promissi Styx mihi testis erit.
 Emissi quid agant laqueis, quæ carmina dicant;
 Quaque trahant superis sedibus arte Jovem;
 Scire nefas homini, nobis concessa canentur,
 Quæque pio dici vatis ab ore licet.
 Eliciu[n]t cælo te, Jupiter, unde minores
 Nunc quoque te celebrant, Eliciu[m]que vocant.

Constat Aventinæ tremuisse cacumina silvæ:
 Terraque subfedit pondere pressa Jovis.
 Corda micant Regis: totoque è pectore sanguis
 Fugit; & hirsutæ diriguere comæ.
 Ut rediit animus, Da certa piamina, dixit,
 Fulminis, altorum Rexque Paterque Deum;
 Si tua contigimus manibus donaria puris:
 Hoc quoque, quod petitur, si pialingua rogat.
 Annuit oranti: sed verum ambage remotâ
 Abdidit, & dubio terruit ore virum.
 Cæde caput, dixit, cui Rex, Parebimus, inquit;
 Cædenda est hortis eruta cepa meis.
 Addidit hic, Hominis: summos, ait ille, capillos.
 Postulat hic animam: cui Numa, Pici, ait.
 Riste: & His, inquit, facito mea tela procures,
 O vir colloquio non abigende meo.
 Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem
 Cynthius, imperii pignora certa dabo.
 Dixit, & ingenti tonitru super æthera motum
 Fertur, adorantem destituitque Numam.
 Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
 Tarda venit dictis difficilisque fides.
 At certe credemur, ait, si verba sequatur
 Exitus, en, audi crastina, quisquis ades.
 Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
 Jupiter imperii pignora certa dabit.
 Discidunt dubi, promissaque tarda videntur;
 Dependetque fides à veniente die.
 Mollis erat tellus roratâ mane pruina;
 Ante sui populus limina Regis adest.
 Prodit, & in folio medius confedit acerno.
 Innumeri cirea stantque silentque viri.
 Ortus orat summo tantummodo margine Phœbus:
 Sollicitæ mentes speque metuque pavent.
 Constitit, atque caput niveo velatus amictu
 Jambene Dis notas sustulit ille manus,

Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit. 36
 Pollicitam dictis Jupiter, adde fidem.
 Dum loquitur, totum jam Sol emerferat orbem :
 Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
 Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit.
 Credite dicenti, mira, sed asta, loquor. 37
 A mediâ cælum regione dehiscere cœpit :
 Submisere oculos cum duce turba suos.
 Ecce levi scutum versatum leniter aurâ
 Decidit, e populo clamor ad astra venit.
 Tollit humo munus casâ prius ille juvenca, 37
 Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
 Idque ancile vocat, quod ab omni parte recisum est.
 Quaque notes oculis, angulus omnis abest.
 Tum, memor imperii sortem consistere in illo,
 Consilium multæ calliditatis init. 38
 Plura jubet fieri simili cœlata figurâ ;
 Error ut ante oculos insidiantis eat.
 Marmurius morum fabræne exactior artis,
 Difficile est, illud, dicere, clausit opus.
 Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit : 38
 Si mea nota fides ; irrita nulla petes.
 Jam dederat Saliis (à saltu nomina ducunt)
 Armaque, & ad certos verba canenda modos.
 Tum sic Marmurius, Merces mihi gloria detur,
 Nominaque extremo carmine nostra sonent. 39
 Inde sacerdotes operi promissa vetusto
 Præmia persolvunt, Marmuriumque vocant.
 Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,
 Differ : habent parvæ commoda magna moræ,
 Arma movent pugnam, pugna est aliena maritis. 39
 Condita cum fuerint, aptius omen erit.
 His etiam conjux apicati cincta Dialis
 Lucibus impexas debet habere comas.
 Tertia nox emerfa suos ubi moverit ignes ;
 Conditus è geminis Pæcibus alter erit, 40
 Nam

Nam duo sunt : Austris hic est, Aquilonibus ille
 Proximus, à vento nomen uterque tenet.
 Cum croceis rorare genis Tithonia conjux
 Cœperit, & quinta tempora lucis aget ;
 Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes ; 40
 Mergetur, visus effugietq; tuos.
 At non effugiet Vindemitor, hoc quoque causam
 Unde trahat sidus parva referre mora est.
 Ampelon intonsum Satyro Nymphâque creatum
 Fertur in Ilinariis Bacchus amasse jugis. 41
 (Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmi ;
 Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.)
 Dum legit in ramo pifas temerarius uvas,
 Decidit amissum Liber in astra vehit.
 Sextus ubi Oceaneo clivosum scandit Olympum 41
 Phæbus, & alatis æthera capit æquis ;
 Quisquis ades, canaque colis penetratia Vesta ;
 Cratera Iliacis thurâque pone focis.
 Cæsaris innumeris, quem maluit ille mereri,
 At cessit titulis Pontificalis honos. 42
 Ignibus æternis æterni numina præfunt
 Cæsaris, imperii pignora juncta vides,
 De veteris Trojæ dignissima præda favillâ,
 Qua gravis Aneâ tutus ab hoste fuit ;
 Ortus ab Aneâ tangit cognata sacerdos 42
 Numina ; cognatum, Vesta, tuere caput,
 Quos sanctâ fovet ille manu, bene vivitis ignes.
 Vivite inextincti flammaque Duxque precor.
 Una nota est Marti : Nonis sacrata quod illis
 Templa putant lucos Vejoyis ante duos, 43
 Romulus ut saxo lucum circumdedit alto ;
 Cui libet, Huc, inquit, confuge ; tutus eris,
 O quam de tenui Romanus origine crevit !
 Turba vetus quam non invidiosa fuit !
 Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obstet ; 43
 Disce quis iste Deus, curve vocetur ita.

Jupiter est juvenis : juveniles adspice vultus.
 Adspice deinde manum : fulmina nulla tenet.
 Fulmina, post ausos cælum affectare Gigantas,
 Sumta Jovi : primo tempore inermis erat. 440
 Ignibus Ossa novis, & Pelion altius Ossa
 Arsit, & in solidâ fixus Olympus humo.
 Stat quoque capra simul : Nymphæ pavisse feruntur
 Cretides. infanti lac dedit illa Jovi.
 Nunc vocor ad nomen. vegrandia farra colonæ. 445
 Quæ male creverunt, vescaque parva vocant.
 Vis ea si verbi est, cur non ego Vejovis ædem,
 Ædem non magni suspicer esse Jovis ?
 Jamque, ubi cœruleum vallabunt sidera cælum,
 Suspice : Gorgonei colla videbis equi. 450
 Creditur hic casta gravidâ cervice Medusa
 Sanguine resperxis profluisse subis.
 Huic supra nubes & subter sidera lapso
 Cælum pro terrâ, pro pede penna fuit.
 Jamque indignanti nova fræna receperat ore, 455
 Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
 Nunc fruitur cœlo, quod pennis ante petebat :
 Et nitidus stellis quinque decemque micat.
PRotinus adspicies venienti nocte Coronam
 Gnosida. Theseo crimine facta Dea est. 460
 Jam bene perjuro mutarat conjugè Bacchum,
 Quæ dedit ingrato fila legenda viro.
 Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit ?
 Utiliter nobis perfidus ille fuit.
 Interea Liber depexos crinibus Indos
 Vincit, & Eoo dives ab orbe venit.
 Inter captivas facie præstante puellas
 Grata nimis Baccho filia Regis erat.
 Flebat amans conjux, spatiatæque littore curvo
 Edidit incultis talia verba comis : 470
 iterum similes, fluctus, audite querelas :
 iterum lacrymas accipe, arena, meas.

Dicebam, memini, perjure & perfide Theseu.
 Ille abiit : eadem crimina Bacchus habet.
 Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina credat, 475
 Nomine mutato caussa relata mea est.
 O utinam mea sors, qua primum cœperat, isset !
 Jamque ego præsentis tempore nulla forem !
 Quid me delertis perituram, Liber, ærenis
 Servabas ? potui dedoluisse semel. 480
 Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt,
 Frondibus ; in lacrymas cognite Bacche meas ;
 Ausus es ante oculos adductâ pellicæ nostros
 Tam bene compositum sollicitare torum ?
 Heu tibi pacta fides ? ubi, quæ jurare solebas ? 485
 Me miseram, quoties hæc ego verba loquer :
 Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas :
 Iudicio peccas turpius ipse tuo.
 Ne sciat hoc quisquam, taciti que doloribus urar :
 Ne toties falli digna fuisse puter. 490
 Præcipue cupiam celari Thesea ; ne te
 Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
 At, puto, præposita est suscæ mihi candida pellex.
 Eveniat nostris hostibus ille color.
 Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est ?
 Quid facis ? amplexus inquinat illa tuos. 495
 Bacche, fidem præsta ; nec præfer amoribus ullam
 Conjugis assuetæ semper amaro virum.
 Ceperunt matrem formosi cornua tauri
 Me tua : at hic laudi est, ille pudendus amor. 500
 Ne noceat quod amo : neq; enim tibi, Bacche, nocebat,
 Quod flammæ nobis fassus es ipse tuis.
 Nec, quod nos uris, mirum facis. ortus in igne
 Diceris, & patriâ raptus ab igne manu.
 Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum, 505
 Hei mihi, pro cælo qualia dona fero !
 Dixerat : audibat jamdudum verba querentis
 Liber, ut à tergo fortè secutus erat.

Occupat amplexu, lacrymasque per oscula siccat:
 Et, Pariter cæli summa petamus, ait. 510
 Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula fume.
 Jam tibi mutata Libera nomen erit.
 Sintque tuæ tecum faciam monumenta corona;
 Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
 Dicta facit: gemmaque novem transformat in ignis
 Aurea per stellas nunc micat illa novena.
Sex ubi sustulerit, totidem demerit orbis,
 Purpureum rapido qui vehit axe diem;
 Altera gramineo spectabis Equiria campo,
 Quem Tyberis curvis in latus urget aquis. 520
 Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda;
 Calius accipiat pulverulentus equos.
Idibus est Anna festum geniale Perennæ,
 Haud procul arripis, advena Tybri, tuis,
 Plebs venit, ac virides passim disjecta per herbas
 Potat, & accumbit cum dare quisque suâ.
 Sub Jove pars durat: pauci tentoria ponunt;
 Sunt, quibus è ramo frondea facta casa est:
 Par, ibi pro rigidis calamos statuere columnis:
 Desuper extentas imposuere togas. 530
 Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,
 Quod sumant cyathos; ad numerumque bibunt.
 Invenies illic, qui Nestoris eibat annos:
 Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
 Nlic & cantant, quidquid didicere theatris;
 Et jactant faciles ad sua verba manus:
 Et ducunt posito duras eratere choræas,
 Cultaque diffusis saltat amica comis.
 Cum redeunt, titubant; & sunt spectacula vulgo;
 Et fortunatos obvia turba vocant. 540
 Occurri nuper, visa est mihi digna relatu
 Pompa: senem potum pota trahebat anus.
 Quæ tamen hæc Dea sit (quoniam rumoribus errant)
 Fabula proposito nulla tacenda meo.

Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne:
 Arserat extructis in sua fata rogis. 545
 Compositusque cinis, tumulique in marmore carmen
 Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:
 Præbuit Aeneas & causam mortis & enfem:
 Ipsa suâ Dido concidit usa manu. 550
 Protinus invadunt Nūmidæ sine vindice regnum;
 Et potitur captâ Maurus Iarba domo.
 Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit, Elissæ
 En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
 Diffugiunt Tyrii, quo quemq; agit error. ut olim 555
 Amisso dubia rege vagantur apes.
 Tertia nudandas acceperat area messes;
 Inque cavos terant tertia multa lacus;
 Pellitur Anna domo: lacrymanisque sororia linquit
 Mœnia. germana juxta dat ante suæ. 560
 Mistra bibunt molles lacrymis unguenta favilla:
 Vertice libatas accipiuntque comas.
 Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
 Pressit. & est illis visa subesse soror.
 Nacta ratem comitemq; fugæ pede labitur æquo, 565
 Mœnia respiciens dulce sororis opus.
 Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
 Insula, quam Libyci verberat unda freti.
 Hanc petit hospitio Regis confisa vetusto.
 Hospes opum dives Rex ibi Battus erat. 570
 Qui postquam didicit casus utriusque sororis;
 Hæc, inquit, tellus quantalacunque tua est.
 Et tamen hospitii servasset ad ultima munus,
 Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
 Signa recensuerat bis Sol sua: tertius ibat 575
 Annus; & exsulibus terra petenda nova est.
 Præter adest, belloque petit. Rex arma perosus,
 Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
 Jussa fugit; ventoque ratem committit & undis.
 Asperior quovis æquore frater erat, 580
 Est

Est prope pisces lapidosi Crathidis amnes
 Purus ager : Cameren incolæ turba vocant.
 Illuc cursus erat, nec longius abfuit inde,
 Quam quantum novies mittere funda potest.
 Vela cadunt primò, & dubiâ librantur ab aurâ.
 Findite remigio, navita dixit, aquas.
 Dumque parant torto subducere carbasa lino,
 Percutitur rapido puppis adunca Noto :
 Inque patens æquor frustra pugnante magistro
 Fertur : & ex oculis visa refugit humus.
 Affiliunt fluctus, imoque à gurgite pontus
 Vertitur, & canas alveus haurit aquas,
 Vincitur ars vento : nec jam moderator habenis
 Utitur ; at votis : hic quoque poscit opem.
 Jactatur tumidas exsul Phœnissâ per undas ;
 Humidaque apposita lumina veste tegit.
 Tum primum Dido felix est dicta forori,
 Et quæcunque aliquam corpore pressit humum.
 Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
 Puppis : & expositis omnibus, hausta perit,
 Jam pius Æneas regno natâque Latini
 Ausus erat ; populos miscueratque duos.
 Littore totali, solo comitatus Achate,
 Secretum nudo dum pede carpit iter ;
 Adspicit errantem, nec credere sustinet Annam
 Esse, quid in Latios illa veniret agros ?
 Dum secum Æneas : Anna est, exclamat Achates.
 Ad nomen vultus sustulit illa suos.
 Quo fugiat ? quid agat ? quos terræ querat hiatus ?
 Ante oculos miseræ fata fororis erant.
 Sensit, & alloquitur trepidam Cythereus heros :
 Flet tamen admonitu mortis, Elissa, tuæ.
 Anna, per hanc juro, quam quondam audire solebas
 Tellurem fato prosperiore dari ;
 Perque Deos comites, hac nuper sede locatos ;
 Sape meas illos increpuisse moras.

Nec timui de morte tamen ; metus abfuit iste.
 Hei mihi ! credibili fortior illa fuit.
 Ne refer. adspexi non illo pectore digna
 Vulnera, Tartareas ausus adire domos,
 At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
 Sive Deus ; regni commoda carpe mei.
 Multa tibi memores, nil non debemus Elissâ.
 Nomine grata tuo, grata fororis, eris.
 Talia dicenti (neque enim spes altera restat)
 Creditit ; errores exposuitque suos.
 Utque domum intravit Tyrios induta paratus ;
 Incipit Æneas : (cætera turba silet.)
 Hanc tibi cur tradam, pia causa Lavinia conjux,
 Est mihi : consumsi naufragus hujus opes.
 Orta Tyro ; regnum Libycâ possedit in orâ :
 Quam precor ut caræ more sororis ames.
 Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
 Mente premit tacitâ, dissimulatque fremens.
 Dona que cum videat præter sua lumina ferri
 Multa palam ; mitti clam quoque multa putat,
 Non tamen exactum, quid agat, furialiter odit ;
 Et parit insidias, & cupit ultra mori.
 Nox erat : ante torum visa est adstare fororis,
 Squallenti Dido sanguinolenta comâ.
 Et fuge, ne dubita, moestum, fuge, dicere, te dum.
 Sub verbum querulas impulit aura forës.
 Exsilit ; & velox humili super arva fenestrâ
 Se jacit, audacem fecerat ipse timor.
 Quaque metu rapitur, tunica velata recindâ ;
 Currit, ut auditis territa dama Lupis.
 Corniger hanc cupidus rapuisse Numicius undis
 Creditur, & stagnis occuluisse suis.
 Sidonis interea magno clamore per agros
 Queritur, apparent signa notæque pedum.
 Ventum erat ad ripas : inerant vestigia ripis.
 Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.

Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:
 Amne perenne latens Anna Perenna vocor.
 Protinus erratis lati vescuntur in agris:
 Et celebrant largo seque diemque mero. (num)
 Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat
 Pars Themis, Inachiam pars putat esse bovem.
 Invenies, qui te Nymphæ Atlantida dicant;
 Teque Jovi primos, Anna, dedisse cibos.
 Hæc quoque, quam referam, nostras pervenit ad aurum
 Fama: nec à verâ dissidet illa fide.
 Plebs vetus, & nullis etiamnum tuta Tribunis,
 Fugit; & in sacri vertice montis abit.
 Jam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos
 Victus, & humanis usibus apta Ceres.
 Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
 Pauper, sed mundæ sedulitatis, anus.
 Illa, levi mitrâ canos redimita capillos,
 Fingebat tremulâ rustica liba manu.
 Atque ita per populum fumantia mane solebat
 Dividere. hæc populo copia grata fuit.
 Pace domi factâ signum posuere Perennæ,
 Quod sibi defectis illa tulisset opem.
 Nunc mihi, cur cantent, superest, obscœna puellæ,
 Dicere: nam coeunt, certa que probra canant.
 Nuper erat Dea facta; venit Gradivus ad Annam;
 Et cum seductâ talia verba facit.
 Mense meo coleris: junxi mea tempora tecum:
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
 Armifer armiferæ correptus a more Minervæ
 Uror; & hoc longo tempore vulnus alo.
 Effice, Di studio similes coe: mus in unum.
 Conveniunt partes hæc tibi, comis anus.
 Dixerat, illa Deum promisso ludit inani;
 Et stultam dubiâ spem trahit usque morâ.
 Sæpius instanti, Mandata peregrinus, inquit:
 Evictas precibus vix dedit illa manus.

Gaudet

Gaudet amans, thalamosque parat, deducitur illuc
 Anna tegens vultus, ut nova nupta suos. 690
 Oscula sumitur subito Mars aspexit Annam;
 Nunc pudor elustum, nunc subit ira, Deum.
 Ridet amatorem cara nova Diva Minervæ:
 Nec res hæc Veneri gratior ulla fuit.
 Inde joci veteres obscœnaque dicta canuntur: 695
 Et juvat hanc magno verba dedisse Deo.
 Præteriturus eram gladios in Principe fixos;
 Cum sic à castis Vestæ locuta fœcis:
 Ne dubita membra se: meus fuit ille Sacerdos,
 Sacrilegæ telis me petiere manus. 700
 Ipsa virum rapui, simulacraque nudâ reliqui,
 Quæ cecidit ferro, Cæsaris umbra fuit.
 Ille quidem cælo positus Jovis atria servat;
 Et tenet in magno templa dicata foro.
 At quicumque nefas ausi prohibente Deorum 705
 Numine, polluerant Pontificale caput;
 Morte jacent meritâ, testes estote Philippi;
 Et quorum sparsis ossibus albet humus.
 Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
 Cæsaris; ulcisci iusta per arma patrem. 710
 Postera cum teneras Aurora refecerit herbas:
 Scorpium à prima parte videndus erit.
 Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.
 Bacche, fave vati; dum tua festa cano. 715
 Nec referam Semelen; ad quam nisi fulmina secû
 Jupiter adferret; parvus inermis eras:
 Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
 Expletum patrio corpore matris onus.
 Sithonas & Scythicos longum enumerare triumphos;
 Et domitas gentes, thurifer Inde, tuas. 720
 Tu quoque Thebæne male præda taceberet matris;
 Inque tuum furiis, acte Lycurge, genu.
 Ecce libet subito piscis, Tyrrena que monstra
 Dicere. sed non est carminis hujus opus.

CAF-

Carminis hujus opus, causas expromere; quare
 Vilis anus populos ad sua liba vocet.
 Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,
 Liber, & in gelidis herba reperta focis.
 Te memorant Gange, totoque Oriente subacto,
 Primitias magno seposuisse Jovi.
 Cinnama tu primus captivaque thura dedisti,
 Deque triumphato viscera tosta bove.
 Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
 Libaque: quod sacris pars datur inde focis,
 Liba Deo fiunt: succis quia dulcibus ille
 Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
 Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 (Non habet ingratos fabula nostra jocos)
 Jamque erat ad Rhodopen, Pangæaq; florida ventum:
 Æriferæ comitum concrepère manus.
 Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus actæ:
 Quaque movent sonitus aræ, sequuntur apes.
 Colligit errantes, & in arbore claudit inani
 Liber; & inventi præmia mellis habet.
 Ut Satyri lævisque senex tetigère saporem;
 Quærebant flavos per nemus omne favos.
 Audit in exesâ stridorem examinis ulmo:
 Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
 Utque piger pandi tergo residebat afelli;
 Applicat hunc super ulmo corticibusque cavis.
 Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
 Atque avidè trunco condita mella petit.
 Millia crabronum coeunt; & vertice nudo
 Spicula desigunt, oraque summa notant,
 Ille cadit præceps, & calce feritur afelli:
 Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
 Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident, percusso claudicat ille genu.
 Ridet & ipse Deus: limumque inducere monstrat.
 Hic pariet monitis, & linit ora luto.

Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
 Jure repertori candida mella damus.
 Fœmina cur presset, non est rationis operæ.
 Fœmicos thyris concitat ille choros.
 Cur anus hoc faciat, quæris? vino horæ atas
 Hæc est, & gravidæ munera vitis amans.
 Cur hederâ cincta est? hederæ est gratissima Baccho,
 Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
 Nysiades Nymphæ, puerum quærente novercâ,
 Hanc frondem cunis apposuerunt novis.
 Restat, ut inveniam, quare toga libera detur
 Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
 Sive, quod ipse puer semper, juvenisque videris;
 Et media est ætas inter utrumque tibi:
 Seu quia tu pater es, patres sua pignora natos
 Commendant curæ numinibusque tuis.
 Sive, quod es Liber, vestis quoque libera per te
 Sumitur, & vitæ liberioris iter.
 An quia, cum præci colerent studiosus agros,
 Et patrio faceret rure Senator opus,
 Et caperet fasces à curvo consul aratro,
 Nec crimen duras esse t habere manus;
 Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem:
 Sed Dis, non studiis ille dabatur honos.
 Luce suâ ludos uvæ commentor habebat:
 Quos cum tædiferâ nunc habet ipse Deâ.
 Ergo, ut tironum celebrare frequentia possit,
 Visa dies dandæ non aliena togæ.
 Mite, pater, caput huc placataque cornua vertas;
 Et des ingenio vela secunda meo.
 Itur ad Argæos (qui sint sua pagina dicet)
 Hæc, si commemini, præteritæque die.
 Stella Lyaconiam vergit proclinis ad Arcton
 Milius. hæc illâ nocte videnda venit.
 Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cælum;
 Saturnus regnis ab Jove pulsus erat.

Concitat iratus validos Titanas in arma,
 Quæque fuit fatis debita, poscit opem.
 Matre fatus Terrâ monstrum mirabile taurus
 Parte sui serpens posteriore fuit. 800
 Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Styx violenta trium.
 Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat, æternos vincere posse Deos.
 Immolat hunc Briareus factâ ex adamante securi: 801
 Et jam jam flammis exta daturus erat.
 Jupiter alitibus rapere imperat. attulit illi
 Milius: & meritis venit in astra suis.
UNa dies media est; & fiunt sacra Minervæ:
 Nominaq; à junctis quinque diebus habent. 810
 Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro,
 Causâ, quod est illâ nata Minerva die.
 Altera, tresque super stratâ celebrantur arenâ.
 Ensisbus exsertis bellica læta Dea est.
 Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ,
 Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
 Pallade placatâ, lanam mollite, puellæ;
 Discite jam plenas exonerare colos.
 Illa etiam stantes radio percurrere telas
 Erudit; & rarum pectine densat opus.
 Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus auferis:
 Hanc cole, vellere quisquis ahena paras.
 Nec quisquam invitâ faciat bene vincula plante
 Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
 Et licet antiquo manibus collatus Epeo
 Sit prior; iratâ Pallade mancus erit.
 Vos quoque, Phœbeâ morbos qui pellitis arte,
 Munera de vestris pauca referte Deæ.
 Nec vos turba feri censu fraudata magistri
 Spernite, discipulos attrahit illa novos.
 Quique moves colum, tabulamque coloribus uris;
 Quique facis doctâ mollia saxa manu,

Mille Dea est operum: certè Dea carminis illa est.
 Si mereor, studiis adsit amica meis.
 Calius ex alto qua mons descendit in æquum; 835
 Hic ubi non plana est, sed prope plana via est;
 Parva licet videas Capita delubra Minervæ,
 Quæ Dea natali cœpit habere suo.
 Nominis in dubio causa est. capitale vocamus
 Ingenium tollers: ingeniosa Dea est. 840
 An, quia de capitis fertur sine matre paterni
 Vertice cum clypeo profuuisse suo?
 An, quia perdomitis ad nos captiva Faliscis
 Venit: & hoc ipsum litera prisca docet?
 An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas 845
 Ex illo jubeat iurta reperta loco?
 A quacunque trahis ratione vocabula, Pallas;
 Pro Ducibus nostris ægida semper habe.
 Summa dies è quinque tubas lustrare canoras
 Admonet, & forti sacrificare Deæ. 850
 Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu;
 Hic here Phryxæ vellera pressit ovis.
 Seminibus tostis sceleratæ fraude novæ
 Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
 Mittitur ad tripodas, certa qui sorte reportet, 855
 Quam sterili terræ Dælpicis edat opem.
 Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles
 Et juvenis Phryxi funera sorte peti.
 Neque reculantem cives, & tempus, & Ino
 Compulerunt regem iussa nefanda pati; 860
 Et soror, & Phryxus velati tempora ramis
 Stant simul ante aras: junctaque fata gemunt.
 Adspicit hos, ut forte pependerit athere, mater;
 Et ferit attonitâ pectora nuda manu:
 Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem 865
 Deslit: & natos eripit inde suos.
 Utque fugam capiant: aries nitidissimus auro
 Traditur, ille vehit per freta longa duos.

Dicitur infirmâ cornu tenuisse sinistra
 Fœmina; cum de se nomina fecit aqua.
 Pane simul periit, dum vult succurrere lapsa,
 Frater; & extentas porrigit usque manus.
 Flebat, ut amissâ gemini consorti pericli,
 Caruleo junctam nescius esse Deo.
 Littoribus tactis aries fit sidus: at hujus
 Peruenit in Colchas aurea lana domos.

Tres ubi Luciferos veniens præmiserit Eos;
 Tempora nocturnis æqua diurna feres.

Inde quater pastor saturos ubi clauferit hœdos,
 Canuerint herbæ rore recente quater;
 Janus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,
 Et Romana Salus, araque Pacis erit.

Luna regit mentes, hujus quoque tempora mensis
 Finit Aventino Luna colenda jugo.

P. OVIDII NASONIS

FASTORUM

LIBER QUARTUS.

Alma, fave vati, geminorum mater Amorum.
 Ad vatem vultus rettulit illa suos.
 Quid tibi, ait, mecum? certè majora canebis.
 Num vetus in molli pectore vulnus habes?

Scis Dea, respondi, de vulnere, risit: & æther
 Protinus ex illâ parte serenus erat.

Saucius, an sanus, nunquid tua signa reliqui?
 Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.

Quæ decuit, primis sine crimine lusimus annis:
 Nunc teritur nostris area major equis.

Tempora cum caussis Annalibus eruta priscais,
 Lapsaque sub terras, orta que signa cano.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensera.
 Et vatem, & mensera scis, Venus, esse tuos.

Mora Cytheriacâ leviter mea tempora myrto
 Contigit: &, Cæptum perfice, dixit, opus.

Sensimus; & subito causse patuere dierum.
 Dum licet, & spirant flamina; navis eat.

Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet,
 Cæsar, in Aprili, quo tenentis habes.

Hic ad te magnâ descendit imagine mensis:
 Et fit adoptivâ nobilitate tuus.

Hoc pater Iliades, cum longum scriberet anrum,
 Vidit; & auctores rettulit ipse suos.

Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
 Quod sibi nascenti proxima causa fuit;

Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
 Alterius voluit mensis habere locum.

Principiumque sui generis, revolutaque quærens
 Sacula, cognatos venit ad usque Deos.

Dardanon Electrâ nesciret Atlantide cretum
 Scilicet; Electrâ concubuisse Jovi?

Hujus Erichthonius: Tros est generatus ab illo:
 Assaracem creat hic: Assaracusque Capyn.

Proximus An. hisen: cum quo commune parentis
 Non dedignata est nomen habere Venus.

Hinc factus Aeneas, pietas spectata per ignes,
 Sacra, patremque humeris altera sacra, tulit.

Venimus ad felix aliquando nomen Jûli:

Unde domus Teucros Julia tangit avos.

Postumus huic: qui, quod filvis fuit ortus in altis,
 Silvius in Latrâ gente vocatus erat.

Ilque, Latine, tibi pater est: subit Alba Latinum:
 Proximus est titulis Epitos, Alba, tuis.

Ille dedit Capyri recidiva vocabula Trojæ;
 Et tuus est idem, Calpete, factus avus.

Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
 Dicitur in Thuscæ gurgite mersus aqua.

Jam tamen Agrippan genitum, Remulumque nepotem
 Viderat: in Remulum fulmina missa ferunt.
 Venit Aventinus post hos: locus unde vocatus;
 Mons quoque, post illum tradita regna Procræ.
 Quem sequitur diri Numitore germanus Amulii.
 Ilia cum Lauso de Numitore sati.
 Ense cadit patruo Laufus: placet Ilia Marti;
 Teque parit, gemino junctæ Quirine Remo.
 Ille suos semper Venerem Martemque parentes
 Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
 Neve secuturi possent nescire nepotes;
 Tempora Dis generis continuata dedit.
 Sed Veneris mensẽm Graia sermone notatum
 Auguror: à spumis est Dea dicta maris.
 Nec tibi sit mirum Graio rem nomine dici:
 Itala nam tellus Græcia major erat.
 Venerat Evander plenâ cum classe suorum:
 Venerat Alcides, Graius uterque genus,
 Hospes Aventinis armentum pavie in herbis
 Claviger: & tanto est Albula pota Deo.
 Dux quoque Neritius, testes Læstrygones exstant:
 Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
 Et jam Telegoni, jam mœnia Tiburis udi
 Stabant: Argolica quod posuere manus.
 Venerat Atrides fatis agiturus Hælusus;
 A quo se distam terra Falisca putat.
 Adjice Trojanæ suasorem Antenora pacis,
 Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
 Serus ab Iliacis, & post Antenora, flammis
 Attulit Aeneas in loca nostra Deos.
 Hujus erat Solymus Phrygiâ comes exul ab Idæ:
 A quo Sulmonis mœnia nomen habent.
 Sulmonis gelidi patris, Germanice, nostræ.
 Me miserum, Scythico quam procul illa solo est.
 Ergo ego? tam longas sed supprime, Musa, querelas
 Non tibi sunt mœstâ sacra canenda lyrâ.

Quo non Livor abit? sunt qui tibi mensis honorem
 Eripuisse velint, invidiantque, Venus.
 Nam, quia Vera, perit tunc omnia, denique cedit
 Frigoris asperitas, factaque terra parit:
 Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
 Quem Venus injectâ vindicat alma manu.
 Illa quidem totum dignissima temperat orbem:
 Illa tenet nullo regna minorâ Deo:
 Juraque dat caelo, terra, natalibus undis;
 Perque suos initus continet omne genus.
 Illa Deos omnes (longum enumerare creavit):
 Illa satis causas arboribusque dedit:
 Illa rudes animos hominum contraxit in unum;
 Et docuit, jungi cum pare quemque suâ.
 Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?
 Nec coeant pecudes, si levis absit amor.
 Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
 Frontem dilectæ lædere pareit ovis.
 Depositâ taurus sequitur feritate juvencam,
 Quem toti saltus, quem nemo omne, tremunt.
 Vis eadem, lato quodcumque sub aequore vivit,
 Servat; & innumeris piscibus implet aquas.
 Prima feros habitus homini detraxit: ab illâ
 Venerunt cultus mundaque cura sui.
 Primus amans carmen vigilatum nocte negatâ
 Dicitur ad clausas concinuisse fores.
 Eloquiumque fuit duram exornare puellam:
 Proque suâ causâ quisque disertus erat.
 Mille per hanc artes motæ: studioque placendi,
 Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
 Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
 Audeat? à nobis sit procul iste furor.
 Quid, quod ubique potens, templisq; frequentibus aucta,
 Urbe tamen nostrâ jus Dea majus habet?
 Pro Trojâ, Romane, tuâ Venus arma ferebat;
 Cum gemuit teneram cuspide læsa manum,
 D d d 2

Cœlestesque duas Trojano iudice vicit.
 Ab nolim victas hoc meminisse Deas!
 Affaracique nutus dicta est: ut scilicet olim
 Magnus Iuleos Cæsar haberet avos.
 Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
 Vere nitent terra: vere remissus ager.
 Nunc herbæ ruptâ tellure cacumina tollunt;
 Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
 Et formosa Venus formoso tempore digna est:
 Utque solet, Marti continuata suo.
 Vere monet curvas materna per æquora puppes
 Ire, nec hibernas jam timuisse minas.
 Rite Deam Latiæ colitis matresque, nurusque;
 Et vos, quis vitæ longaque vestis abest.
 Aurea marmoreo redimicula solvite collo:
 Demite divitias: tota lavanda Dea est.
 Aurea siccato redimicula reddite collo:
 Nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.
 Vos quoque sub viridi myrto jubet illa lavari:
 Causâque, cur jubeat, (discite) certa subest.
 Littore siccabat, rorantes nuda capillos.
 Viderunt Satyri turba proterva, Deam.
 Sensit, & apposita texit sua corpora, myrto.
 Tuta fuit facto: vosque referre, jubet.
 Discite nunc, quare Fortuna thura Virili
 Detis eo, calidâ qui locus humet aquâ.
 Accipit ille, locus posito velamine cunctas;
 Et vitium nudi corporis omne videt.
 Ut tegat hoc, celetque viros, Fortuna Virilis
 Præstat: & hoc parvo thure regata facit.
 Nec pigeat niveo tritum cum lacie papaver
 Sumere, & expressis mella liquata favis.
 Cum primum Cupido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.
 Supplicibus verbis illam placate: sub illâ
 Et forma, & mores, & bona fama manent.

Roma pudicitia proavorum tempore lapsa est:
 Cum æm, veteres, consulistis animum.
 Tempa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet. 166
 Semper ad Æneas placido, pulcherrima, vultu
 Respice: totque tuas, Diva, tuere, nurus.
 Dum loquor elata metuendus acumine caudæ
 Scorpions in virides præcipitatur aquas.
 Nox ubi transierit, cælumque rubescere primò 165
 Cœperit & tacta rore querentur aves,
 Semustamque facem vigilatâ nocte viator
 Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus;
 Pliades incipiunt humeros relevare paternos;
 Quæ septem dici, sex tamen esse solent. 170
 Seu quod in amplexum sex hinc venere Deorum:
 Nam Steroden Marti concubuisse ferunt:
 Neptuno Halcyonen, & te, formosa Celano:
 Maian, & Electran, Taygetenque Jovi;
 Septima mortali Merope tibi, Sisyphie, nupsit. 175
 Penitet; & facti sola pudore latet.
 Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas
 Non tulit: ante oculos opposuitque manum.
 Ter sine perpetuo cælum versetur in axe;
 Ter jungat Titan, terque resolvat equos; 180
 Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
 Habet, & Idææ festa Parentis erunt.
 Nunt semimares, & inania tympana tudent;
 Eraque tinnitus ære repulla dabunt.
 Ipsa sedens molli comitum cervice feretur 185
 Urbis per medias exululata vias.
 Scena sonat, Ludique vocant, spectate, Quirites;
 Et Fora Marte suo litigiosa vacent.
 Quarere multa libet: sed me sonus aris acuti
 Terret, & horrendo lotos adunca sono. 190
 Da, Dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.
 Audit; & has curæ iussit adesse meæ.

Pandite mandati memores, Heliconis alumna,
 Gaudeat assiduo cur Dea Magna sono.
 Sic ego; sic Erato (mensis Cythereius illi
 Cessit; quod teneri nomen Amoris habet);
 Reddita Saturno fors hæc erat; Optime regum,
 A nato sceptris excutiere tuis.
 Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem
 Devorat: immerfam visceribusque tenet.
 Sæpe Rhea quæsta est toties fecunda, nec unquam
 Mater; & indoluit fertilitate sua.
 Jupiter ortus erat, pro magnâ teste vetustas
 Creditur, acceptam parce movere fidem,
 Veste latens saxum cœlesti viscere sedit.
 Sic genitor fati decipiendus erat.
 Ardua jam dudum resonat tinnitibus Ide;
 Tutus ut infanti vagiat ore puer.
 Pars clypeos sudibus, galeas pars tundit inanes:
 Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
 Res latuit patrem: prisci que imitamina facti
 Era Deæ comites raucaque terga movent.
 Cymbala pro galeis, pro scuris tympana pulsant:
 Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
 Deserat, cæpi: Cur huic genus acre leones
 Præbent insolitas ad juga curva jubas?
 Deseram, cæpit: Feritas mollita per illam
 Creditur, id curru testificata suo est.
 At cur turrîtâ caput est ornata coronâ?
 An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
 Annuit, Unde venit, dixi, sua membra secandi
 Impetus? ut tacui, Pieris orsa loqui:
 Phryx puer in filvis facie spectabilis altis
 Turrigeram casto vinxit amorè Deam.
 Hunc sibi servari voluit, sua templa tueri;
 Et dixit, Semper fac puer esse velis.
 Ille fidem iussis dedit; & Si mentiar, inquit,
 Ultima, quam fallam, sit Venus illa mihi.

Fallit: & in Nymphâ Sagaritide desinit esse,
 Quod fuit, huic pœnas exigit ira Deæ. 230
 Naida vulneribus succidit in arbore factis.
 Illa perit, fatum Naidos arbor erat.
 Hic furit: &, credens thalami procumbere testum,
 Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
 Et modo, Tolle faces; Remove, modo, verbera, clamat.
 Sæpe Palaestinas jurat adesse Deas.
 Ille etiam saxo corpus lanxavit acuto;
 Longaque in immundo pulvere tracta coma est.
 Voxque fuit, Merui? meritas dem sanguine pœnas,
 Ah pereant partes, quæ nocuere mihi! 240
 Ah pereant! dicebat adhuc, onus inguinis aufert;
 Nullaque sunt subito signa relicta viri.
 Venit in exemplam furor hinc, mollesque ministri
 Cadunt jactatis villia membra comis.
 Talibus Aoniæ facundâ voce Camenæ 245
 Reddita quæsitâ causa furoris erat,
 Hoc quoque, dux operis, moncas precor: unde petita
 Venerit, an nostrâ semper in Urbe fuit?
 Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden- 250
 Semper, & Iliacas Mater amavit opes.
 Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros;
 Est Dea sacriferas parit secuta rates.
 Sed nondum fati Latio sua numina posci
 Senserat; assuetis substiteratque locis.
 Post, ut Roma potens opibus jam sæcula quinque 255
 Vidit, & edomito sustulit orbe caput;
 Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
 Inspicit, inspectum tale fuisse ferunt:
 Mater abest; Matrem jubeo, Romane, requiras.
 Cum veniet, castâ est accipienda manu. 260
 Obscura sortis Patres ambagibus errant:
 Quæve patens absit, quoque petenda loco.
 Consultitur Pæan: Divûmque arcessite Matrem,
 Inquit: in Idæo est invenienda jugo,

Mittuntur proceres, Phrygiæ tum sceptrâ tenebat;
 Attalus: Aufoniis rem negat ille viris.
 Mira canam. longo tremuit eum murmure tellus;
 Et sic ex adytis Diva locuta suis;
 Ipsa peti volui. ne sit mora: mitte nolentem.
 Dignus Roma locus, quo Deus omnis erat.
 Ille soni terrore pavens, Proficiscere, dixit;
 Nostra eris. in Phrygios Roma refertur avos.
 Protinus innumera cædunt pineta secures
 Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat,
 Mille manus coeunt: & picta coloribus uestis
 Cœlestum Matrem concava puppis habet.
 Illa super aquas fertur tutissima nati;
 Longaque Phryxæ stagna sororis adit:
 Rhœtæumque rapax, Sigæaque littora transit;
 Et Tenedon veteres Eëtionis opes.
 Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
 Quaque Caristæis frangitur unda vadis.
 Transit & Icarium, lapsas ubi perdidit alas
 Icarus, & vastæ nomina fecit aquæ.
 Jam lavâ Creten, dextrâ Pelopœidas undas
 Deserit: & Veneri sacra Cythæra petit.
 Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ferrum
 Brontes, & Steropes, Aemonidesque solent:
 Equoraque Afræ legit, Sardôaque regna sinistris
 Prospicit à remis, Aufaniamque tenet.
 Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
 Dividit, & campo liberiore natat,
 Omnis Eques, mistaque gravis cum plebe Senatus,
 Obvius ad Thusti fluminis ora venit.
 Procedunt pariter matres, nataque, nurusque;
 Quæque colunt sanctos virginitate focos.
 Sedula fune viri contento brachia lassat.
 Vix subit adversas hospita navis aquas.
 Sicca diu tellus fuerat: sitis usserat herbas.
 Sed et limoso pressa carina vado:

Quisquis adest operi, plus quam pro parte laboret;
 Adjuvat & fortes voce sonante manus.
 Illa velut medio stabilis sedet in insula ponto.
 Attoniti monstrostantque paventque viri.
 Claudia Quinta genus Claustro referebat ab alto: 305
 Nec facies impar nobilitate fuit.
 Casta quidem; sed non & credita. rumor iniquus
 Læserat, & falsi criminis acta rea est.
 Cultus, & ornatis variè prodisse capillis,
 Obsuit ad rigidos promæque lingua senes. 310
 Conscia mens rectæ fama mendaciæ risit:
 Sed nos in vitium credula turba sumus.
 Hæc ubi castarum processit ab agmine matrum,
 Et manibus puram fluminis hausit aquam;
 Ter caput irrorat, ter tollit in æthera palmas. 315
 Quicumque adspiciunt, mente carere putant.
 Submissoque genu, vultus in imagine Divæ
 Figit, & hos edie crine jacente sonos:
 Supplicis, alma, tuæ, genitrix fecunda Deorum,
 Accipe sub certâ conditione preces. 320
 Castanegor, si tu damnas; meruisse fatebor.
 Morte Iuam pœnas iudice vincta Deâ.
 Sed, si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
 Re dabis; & castas casta sequere manus.
 Dixit: & exiguo fanem conamine traxit. 325
 Mira, sed & scenâ testificata loquar.
 Mota Dea est; sequiturque ducem, landatq; sequendo,
 Index lætitiæ fertur in astra sonus.
 Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
 Ostia dixerunt, unde sinister abit. 330
 Nox aderat: querno resigant à stipite funem;
 Dantque levi somno corpora sancta cibo.
 Lux aderat: querno solvunt à stipite funem;
 Ante tamen posito thura dedere foco.
 Ante coronatâ puppi sine labe juvencam 335
 Mactarunt operum conjugique rudem.

Est locus, in Tiberin qua lubricus insluit Alme,

Et nomen magno perdit ab amne minor.

Illic purpureâ canus cum veste sacerdos

Almonis Dominam sacraque lavit aquis.

Exululant cômities, furiosaque tibia flatur;

Et feriunt molles taurea terga manus.

Claudia præcedit leto celeberrima vultu;

Credita vix tandem teste pudica Deâ.

Ipsa sedens planstro portâ est invecâ Capenâ:

Sparguntur junctâ flore recente boves.

Nasica accepit: templi tunc exitit auctor,

Augustus nunc est; ante Metellus erat.

Substitit hic Erato. mora sit, si cætera quaram.

Dic, inquam, parvâ cur sùpe quarat opes?

Contulit as populus; de quo delubra Metellus

Fecit, ait. danda mes supis inde manet.

Cur vicibus factis ineant convivia, quaro,

Tum magis, indistans concelebrentque dapes.

Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit,

Captant mutatis sedibus omen idem.

Institeram, quare primi Megalesia ludi

Urbe forent nostrâ: cum Dea (sensit enim):

Ille Deos, inquit, peperit, cessere parenti:

Principiumque dati Mater honoris habet.

Cur igitur Gallos, qui se excidère, vocamus?

Cum tanto Phrygiâ Gallica distet humus?

Inter, ait, viridem Cybelen altaeque Celenas,

Amnis it insanâ, nomine Gallus aquâ.

Qui bibit inde, furit. procul hinc discedite, quis est?

Cura bonæ mentis, qui bibit inde, furit.

Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum

In Domina mensis? an sua causa subest?

Lacte mero veteres usi memorantur, & herbis;

Sponte sua si quas terra ferebat, ait,

Candidus elisa miscetur caseus herbæ:

Cognoscat prisceos ut Dea prisca cibos;

Postera cum celo motis Pallantias astris

Fulserit; & niveos Luna levârit equos;

Qui dicit. Quondam sacrata est colle Quirini

Hac Fortuna die Publica; verus erit.

Tertia lux (memini) Ludis erat. at mihi quidam

Spectanti senior, contiguisse loco,

Hac, ait, illa dies, Libycis quâ Cæsar in oris

Perfida magnanimi contudit arma Juba.

Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse Tribunus

Glorior, officio præfuit ille meo.

Hanc ego militiâ sedem, tu pace parasti,

Inter bis quinos usus honore Viros.

Plura locuturi subito sedueimur imbre.

Pendula cælestes Libra movebat aquas.

Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat,

Ensiser Orion a quore merfus erit.

Proxima victricem cum Romam inspexerit Eos,

Et dederit Phæbo stella fugata locum;

Circus erit pompâ celeser numeroque Deorum;

Primaque ventosis palma petetur equis.

Hi Cereris Ludi: non est opus indice causâ.

Sponte Deæ munus promeritumque patent.

Mellis erant primis virides mortalibus herbæ;

Quas tellus nullo sollicitante dabat.

Et modo carpebant vivaci cespite gramen;

Nunc epulæ tenerâ fronde cacumen erant.

Postmodo glans nata est, bene erat jam glâde repertâ:

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato

Mutavit glandes utiliore cibo.

Alajugo tauros collum præbere coëgit:

Tum primum soles eruta vidit humus.

As erat in pretio: chalybeia massa latebat.

Hen quàm perpetuo debuit illa regi!

Pace Ceres lata est. at vos optate, coloni,

Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.

Farra Dea, micæque licet salientis honorem
 Detis, & in veteres thurea grana focos.
 Et, si thura aberunt, unctas accendite tadas.
 Parva bona Cereri, sunt modo casta, placent.
 Above succincti cultros removete ministri.
 Bos aret: ignavum sacrificare suem.
 Apta jugo cervix non est ferienda securi.
 Vivat, & in durâ sæpe laboret humo.
 Exigit ipse locus, raptus ut virginis edam.
 Plura recognosces: pauca docendus eris.
 Terra tribus scopulis vaslum procurrit in æquor
 Trinacris; a positi nomen adepta loci.
 Grata domus Cereri, multas sibi possidet urbes;
 In quibus est cultus fertilis Henna solo.
 Frigida cœlestium matres Arcthusa vocarat.
 Venerat ad sacras & Dea sava dapes.
 Filia, consuetis ut erat comitata puellis,
 Errabat nudo per sua prata pede.
 Valle sub umbrosâ locus est, adspergine multâ
 Uvidus ex alto desilientis aquæ.
 Tot fuerant illie, quot habet natura, colores:
 Pistaque dissimili flore nitebat humus.
 Quam simul adspexit; Comites accedite, dixit;
 Et mecum vestros flore replete sinus.
 Præda puellares animos prolestat inanis;
 Et non sentitur sedulitate labor.
 Hæc implet lento calathos è vimine textos:
 Hæc gremium, laxos degravat illa sinus.
 Illa legit calthas: huic sunt violaria curæ:
 Illa papaveras subsecat ungue comas.
 Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, moraris:
 Pars thyma, pars casiam, pars meliboton amant.
 Plurima læta rosa est, & sunt sine nomine flores.
 Ipsa crocos tenues, Illaque alba legit.
 Carpendi studio paulatim longius itur;
 Et dominam casu nulla secuta comes.

Hæc

Hanc videt, & visam patruus velociter aufert;
 Regnaque caruleis in sua portat equis.
 Illa quidem clamabat, Iô, carissima mater,
 Auferor, ipsa suos absceideratque sinus.
 Panditur interea Diti via: jamque diurnum
 Lumen in assueti vix patiuntur equi.
 At chorus æqualis cumulatis flore canistris,
 Persephone, clamant, ad tua dona veni.
 Ut clamata filet, montes ululatibus implent;
 Et feriunt mœsta pectora nuda manus.
 Attonita est plangore Ceres; modo venerat Henna: 455
 Nec mora, Me miseram, filia, dixit, ubi es?
 Mentis inops rapitur, quales audire solemus
 Threicias passis Mœnadas ire comis.
 Ut vitulo mugit sua mater ab ubere raptò,
 Et quatit foetus per nemus omne sinus;
 Sic Dea, nec retinet gemitus, & concita cursu 460
 Fertur; & è campis incipit, Henna, tuis.
 Inde puellatis nacta est vestigia plantæ,
 Et pressam noto pondere vidit humum.
 Forsitan illa dies errori summa fuisset,
 Si non turbassent signa reperta sues.
 Jamque Leontinos Amenanaque flumina cursu
 Præterit, & ripas, herbiferæ Aci, tuas:
 Præterit & Cyanen, & fontem lenis Anapi;
 Et te, vorticibus non adeunde Gela. 470
 Liquerat Ortygien, Megaræaque, Pantagienque;
 Quaque Simethæas accipit æquor aquas,
 Antraque Cyclopum positus exusta caminis,
 Quique locus curvæ nomina falcis habet:
 Himeræq; & Didymen, Acragantaq; Tauromenonq;
 Sacrorumque Melan pascua læta bouum.
 Hinc Camerinah adit, Thapsosque & Heloria tempe;
 Quaque patet Zephyro semper apertus Eryx.
 Jamque Peloriaden, Lilybæaque, jamque Pachynon
 Lustrabat, terræ cornua prima sua. 480

D d d 7

Qua-

Quacunque ingreditur, miseris loca cuncta querelis
 Implet. ut amissum cum genit ales Ityn.
 Perque vices modo, Persephone, modo, Filia, clamat
 Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
 Sed neq; Persephone. Cererem, neq; filia matrem
 Audit: & alternis nomen utrumque perit.
 Unaque, pastorem vidisset an arva colentem,
 Vox erat, Hac gressus ecqua puella tulit?
 Jam color unus inest rebus; tenebrisque teguntur
 Omnia: jam vigiles conticuere canes.
 Alta jacet vasti super ora Typhoeos Aetne,
 Cujus anhelatis ignibus ardet humus.
 Illic accendit geminas pro lampade pinus:
 Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur.
 Est specus excelsi structurâ pumicis asper;
 Non homini regio, non adeunda feræ:
 Quo simul ac venit, frænatos curribus angues
 Jungit, & æquoreas sicca pererrat aquas.
 Effugit & Syrtes, & te, Zanclea Charybdi;
 Et vos, Nisæi nâstraga monstra canes;
 Hadria cumque patens latè, bimaremque Corinthon,
 Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
 Hic primum sedit gelido mœstissima saxo.
 Illud Cæropidæ nunc quoque triste vocant.
 Sub Jove duravit multis immota diebus,
 Et Lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
 Fors sua cuique loco est, quo nunc Cerealis Eleusin.
 Dicitur hoc Cælei rura fuisse senis.
 Ille domum glandes excussa que mora rubetis
 Portat, & arsuris arida ligna focis.
 Filia parva duas redigebat rupe capellas;
 Et tener in cunis filius æger erat.
 Mater, ait virgo, (mota est Dea nomine matris)
 Quid facis in solis incommitata jugis?
 Restitit & senior, quamvis onus urget: & orat
 Testa sua subeat quantulaeunque casæ,

Ille negat: simularat anum, mitràque capillos
 Presserat, instanti talia dicta refert:
 Sospes eas, semperque parens: mihi filia rapta est.
 Heu melior quanto fors tua sorte meâ!
 Dixit: &, ut lacrymæ (neq; enim lacrymare Deorû est)
 Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
 Flent pariter, molles animi virgoque senexque.
 Equibus hæc justî verba fuere senis:
 Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia sospes;
 Surge: nec exigua despice testa casæ.
 Cui Dea, Duc, inquit: scisti, qua cogere posses,
 Seque levat saxo, subsequiturque senem.
 Dux comiti narrat, quàm sit sibi filius ager;
 Nec capiat somnos, invigiletque malis.
 Illa soporiferum, parvos initura penates,
 Colligit agresti lente papaver humo.
 Dum legit; obliato fertur gustasse palato,
 Longamque imprudens exsoluisse famem.
 Qua quia principio posuit jejunia noctis;
 Tempus habent Mystæ fidera visa tibi.
 Limen ut intravit, lucus videt omnia plena,
 Jam spes in puero nulla salutis erat.
 Matre salutata (mater Metanira vocatur)
 Tangere dignata est os puerile suo.
 Pallor abit, subitaneque vident in corpore vires,
 Tantus cœlesti venit ab ore vigor.
 Tota domus læta est, hoc est, materque paterque
 Nataque: tres illi tota fuere domus.
 Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
 Pomaque, & in teneris aurea mella favis.
 Abstinet alma Ceres, somnique papavera causas
 Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
 Noctis erat medium, placidique silentia somni;
 Triptoleum gremio sustulit illa suo:
 Terque manu permulsi eum: tria carmina dixit;
 Carmina mortali non referenda sono.

Inque

Inque foco pueri corpus vivente favilla
 Obruit, humanum purget ut ignis onus,
 Executitur somno stultè pia mater : & amens,
 Quid facis ? exclamat : membraque ab igne rapiti
 Cui Dea, dum non es, dixit, scelerata fuisti :
 Irrita materno sunt mea dona metu.
 Iste quidem mortalis erit : sed primus arabit,
 Et feret, & culta præmia tollet humo.
 Dixit : & egrediens nubem trahit, inque dracones
 Transit, & aligero tollitur axe Ceres.
 Junion expositum, Piræaque tuta recessu
 Linqvit, & in dextrum quæ jacet ora latus.
 Hinc init Egæum ; quo Cycladas adspicit omnes ;
 Ioniumque rapax, Icariumque legit.
 Perque urbes Asia longum petit Hellepontum ;
 Diversumque locis alta pererrat iter.
 Nam modo thurilegos Arabas, modo despicit Indos :
 Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra subest.
 Nunc adit Hesperios Rhenum Rhodanumque, Pedumque
 Teque future parens, Tibri, potentis aquæ.
 Quo feror ? immensum est erratas dicere terras :
 Præteritus Ceteri nullus in orbe locus.
 Errat & in cælo : liquidique immunia ponti
 Alloquitur gelido proxima signa polo.
 Parrhasides stella, (namque omnia nosse potestis,
 Equoreas nunquam cum subeatis aquas)
 Persephonen natam misera monstrate parenti,
 Dixerat, huic Helice talia verba refert :
 Crimine nox vacua est. Solem de virgine raptâ
 Consule ; qui latè facta diurna videt.
 Sol aditus, Quam queris, ait, ne vana labores,
 Nupta Jovis fratri tertia regna tenet.
 Quæstia diu secum sic est affata Tonantem :
 (Maximaque in vultu signa dolentis erant)
 Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata ;
 Dimidium cura debet habere tuæ.

Orbe pererrato, sola est injuria facti
 Cognita : commissi præmia raptor habet. 500
 At neque Persephone digna est prædone marito,
 Nec gener hoc nobis more parandus erat.
 Quid gravius victore Gyge captiva tulissem ;
 Quam nunc te cæli sceptrâ tenente tuli ?
 Verum impune ferat : nos hac patiamur inultâ,
 Reddat, & emendet facta priora novis. 595
 Jupiter hanc lenit, factumque excusat amore ;
 Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
 Non ego nobilior, posita est mihi regia cælo.
 Possidet alter aquas : alter inane Chaos. 600
 Sed si forte tibi non est mutabile pectus ;
 Statque semel jundti rumpere vincla tori ;
 Hoc quoque tentemus, siquidem jejuna remansit :
 Sin minus ; inferni conjugis uxor erit.
 Tartara jussus adit sumtis Caducifer alis ; 605
 Speque redit citius, visaque certa refert.
 Rapta tribus dixit, solvit jejunia granis,
 Punica quæ lento cortice poma tegunt.
 Hand seus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
 Mæsta parens ; longâ vixque refecta morâ est. 610
 Atque ita, Nec nobis cælum est habitabile, dixit ;
 Tanariâ recipi me quoque valle jube.
 Et factura fuit : pactus nisi Jupiter esset,
 Bis tribus ut cælo mensibus illa foret.
 Tum demum vultusque Ceres animumque recepit ; 615
 Imposuitque suæ spicea ferta comæ.
 Largaque provenit cessatis messis in arvis ;
 Et vix congestas area cepit opes.
 Alba decent Cererem : vestes Ceralibus albas
 Sumite. nunc pulli velleris usus abest. 620
 Occupat Apriles Idus cognomine Victor
 Jupiter : hac illi sunt data templa die.
 Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
 Atria Libertas cepit habere sua.

Luce secutura turos pete, navita, portus:
 Ventus ab occafu grandine miftus erit.
 Scilicet ut fuerit; tamen hac Mutinensia Cæfar
 Graendine militiâ contudit arma fuâ.
Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
 Pontifices fordâ sacra litate bove.
 Forda ferens bos est fœcundaque, dicta ferendo:
 Hiñc etiam fœtus nomen habere putant.
 Nunc gravidum pecus est; gravida nunc tenine terra
 Telluri plenâ victima plena datur.
 Pars cadit arce Jovis: ter denas Curia vaccas
 Accipit; & largo sparsa cruore madet.
 Ast ubi visceribus vitulos rapuere ministri,
 Sætaque fumosis exta dedere focis;
 Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo;
 Luce Palis populos purget ut ille cinis.
 Rege Numâ, fructu non respondente labori,
 Irrita decepti vota colentis erant.
 Nam modo siccus erat gelidis Aquilonibus annus:
 Nunc ager assiduâ luxuriabat aquâ.
 Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis;
 Et levis obsessio stabat avena solo:
 Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
 Agnaque nascendo sæpe necabat ovem.
 Silva vetus nullâque diu violata securi
 Stabat, Manalio sacra relicta Deo.
 Ille dabat tacitis animo responsa quieto
 Noctibus, hic geminas rex Numa maculat oves.
 Prima cadit Fauno; leni cudit altera Somo.
 Sternitur in duro vellus utrumque solo.
 Bis caput in fontem tanâ spargitur undâ;
 Bis sua fagineâ tempora fronde premit.
 Usus abest Veneris: nec fas animalia mensis
 Ponere: nec digitis anulus ullus inest.
 Veste rudi tectum supra nova vellera corpus
 Ponit, adorato per sua verba Deo.

Interea placidam redimita papavere frontem
 Nox venit, & secum somnia nigra trahit.
 Faunus adest; oviumque premens pede vellera duro,
 Edidit à dextro talia dicta toro:
 Morte bouum tibi, Rex, Tellus placanda duarum: 665
 Det sacris animas una necata duas.
 Excutitur terrore quies; Numa vitâ revolvit;
 Et secum ambages cæcæque iusta refert.
 Expedit errantem, nemori gratissima conjux;
 Et dixit, Gravida posceris exta bovis. 670
 Extâ bovis dantur gravida: felicior annus
 Provenit & fructum terra pecusque ferunt.
 Hanc quondam Cytheræa diem properantius ire
 Jussit, & æthereos præcipitavit equos;
 Ut titulum imperii quam primum luce sequenti 675
 Augusto juveni prospera bella darent.
Sed jam præteritas quartus tibi Lucifer Idus
 Respicit, hac Hyades Dorida nocte petunt.
Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas;
 Carcere partitos Circus habebit equos. 680
 Cur igitur missæ vindis ardentia tædis
 Terga ferant vulpes, causâ docenda mihi.
 Frigida Carseoli nec olivis apta ferendis
 Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.
 Hac ego Pelignos natalia rura petebam; 685
 Parva, sed assiduis uvida semper aquis.
 Hospitis antiqui solitas intravimus aedes,
 Demferat emeritis jam juga Phœbus equis.
 Is mihi multa quidem, sed & hæc, narrare solebat;
 Unde meum præsens instrueretur opus: 690
 Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat
 Rus breve cum duro parca colona viro.
 Ille suam peragebat humum: sive usus aratri,
 Sive cavæ falcis, sive bidentis erat.
 Hæc modo verrebat stantem tibicine villam: 695
 Nunc matris plumis ova fovenda dabat.

Aut virides malvas, aut fungos colligit albos:
 Aut humilem grato calfacit igne focum.
 Et tamen assiduus exercet brachia telis;
 Adversumque minas frigoris arma parat.
 Filius hujus erat primo lascivus in ævo;
 Addideratque annos ad duo iustra duos.
 Is capit extremi vulpem sub valle salisti:
 Abstulerat multas illa cohortis aves.
 Captivam stipulâ sænoque involvit, & ignes
 Admoveret. urentes effugit illa manus.
 Quæ fugit, incendit vestitos messibus agros:
 Damnosius vires ignibus aura dabat.
 Factum abiit; monumenta manent, nam vivere capiti
 Nunc quoque lex vulpem Carceolana vetat.
 Utque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
 Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
 Postera cum veniet terras visura patentes
 Memnonis in roseis lutea mater equis;
 Educe lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen,
 Sol abit: egresso victima major adest.
 Væca sit an taurus, non est cognoscere promptum.
 Pars prior apparet: posteriora latent.
 Scû tamen est taurus, sive est hoc fœmina signum;
 Junone invitâ munus amoris habet.
 Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia poseori
 Non poseori frustra; si favet alma Pales.
 Alma Pales, faveas pastoria sacra canenti;
 Prosequor officio si tua festa pio.
 Certè ego de vitulo cinerem stipulasque fabales
 Sape tuli plenâ februa casta manu.
 Certè ego transilui positas ter in ordine flammâs;
 Virgaque rotatas laurea misit aquas.
 Mota Dea est; operisque favet. navalibus exi,
 Puppis: habent ventos jam tua vela suos.
 I, pete virginâ, populus, suffimen ab arâ:
 Vesta dabit. Vesta muære purus eris:

Sanguis equi suffimen erit, vitulique favilla,
 Tertia res, dura eulmen inane fabæ.
 Pastor, oves saturas ad prima crepuscula iustra.
 Uda prius spargat, virgaque verrat humum.
 Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis;
 Et tegat ornatas longa corona fores.
 Carulei fiant vivo de sulfure fumi;
 Tactaque fumanti sulfure balæto ovis.
 Ure mares oleas, tædamque, herbasque Sabinas;
 Et crepet in mediis laurus adusta focus,
 Libaque de milio milli fiscella sequatur:
 Rustica præcipue quo Dea lata cibo est.
 Adde dapes mulcramque suas: dapibusque resectis
 Silvicolam tepido lacte precare Palen.
 Confule, dic, pecori pariter, pecorisque magistris:
 Effugiat stabulis noxâ repulsa meis.
 Sive sacro pavi, sedive sub arbore sacrâ;
 Pabulaque è bustis inscia carpsit ovis:
 Seu nemus intravi vetitum, nostrisve fugatæ
 Sunt oculis Nymphæ, semicaperque Deus:
 Seu mea sacramento lucum spoliavit opaco,
 Unde data est agræ fiscina frondis ovi:
 Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
 Agresti fano supposuisse pecus.
 Nec noceat turbasse lacus ignoscite, Nymphæ;
 Lota quod obscuras ungula fecit aquas.
 Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placæ
 Numina; tu sparsos per nemus omne Deos.
 Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ;
 Nec Faunum, medio cum premit arva die.
 Pelle procul morbos. valeant hominesque gregesque;
 Et valeant vigiles provida turba canes.
 Neve minus multos redigam, quam mane fuerunt;
 Neve gemam referens vellerâ rapta lupos.
 Absit iniqua fames: herbæ, frondesque supersint:
 Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ.

Ubera plena premam. referat mihi caseus ara:
 Dentque viam liquido vimina rara sero.
 Sitque falax aries; conceptaque semina conjux
 Reddat; & in stabulo multa sit agna meo,
 Lanaque proveniat nullas laesura puellas,
 Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
 Qua precor, eveniant: & nos faciamus ad annum
 Pastorum dominæ grandia liba Pali.
 His Dea placanda est: hæc tu conversus ad ortus
 Dic ter, & in vivo proluere rore manus.
 Tum licet, appositâ veluti crateræ camellâ,
 Lac niveum putes, purpureamque sapam.
 Moxque per ardentis stipulæ crepitanter acervos
 Trajicias celerî strenua membra pede.
 Expositus mos est. moris mihi restat origo.
 Turba facit dubium; cæptaque nostra tenet.
 Omnia purgat edax ignis; vitiumque metallis
 Excoquit, idcirco cum duce purgat oves.
 An, quia cunctarum contraria semina rerum
 Sunt duo, discordes ignis & unda Dei;
 Junxerunt elementa patres: aptumque putarunt
 Ignibus & sparsâ tangere corpus aquâ?
 An, quod in his vitæ causa est; hæc perdidit exul:
 His nova sit conjux; hæc duo magna putant?
 Vix equidem credo; sunt qui Phæthonta referri
 Credant, & nimias Deucalionis aquas.
 Pars quoque, cum faxis pastores saxa terebant,
 Scintillam subito profuisse ferunt.
 Primâ quidem perit: stipulis excepta secunda est.
 Hoc argumenti flamma Palilis habet.
 An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
 Innocuum victo cui dedit ignis iter?
 Num tamen est vero propius; cum condita Roma
 Transferri iussos in nova tecta Lares?
 Mutantesque domum testis agrestibus ignem,
 Et cœlitura supposuisse casa?

Per flammâs saluisse pecus, saluisse colonos?
 Quod sit natali nunc quoque, Roma, tuo.
 Ipse locus causas vari facit. Urbis origo
 Venit, ades festis, magne Quirine, tuis,
 Jam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
 Pastorum gemino sub duce vulgus erat. 810
 Contrahere agrestes, & mœnia ponere utrique
 Convenit. ambigitur mœnia ponat uter.
 Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, ullo.
 Magna fides avium est: experiamur aves.
 Res placet. alter inquit nemorosi saxa Palati: 815
 Alter Aventinum mane cacumen adit.
 Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine, pasto
 Statur: & arbitrium Romulus urbis habet.
 Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
 Sacra Palis suberant: inde movetur opus. 820
 Fossa sit ad solitum: fruges faciuntur in imâ,
 Et de vicino terra petita solo.
 Fossa repletur humo, plenaque imponitur ara;
 Et novus accenso finditur igne focus. 825
 Inde premens sîivam designat mœnia sulco:
 Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
 Vox fuit hæc Regis, Condenti Jupiter urbem,
 Et genitor Mavors, Vestaque mater ades:
 Quosque pium est adhibere Deos, advertite cuncti:
 Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus. 830
 Longa sit huic atas, dominæque potentia terræ:
 Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
 Ille precabatur. tonitru dedit omina Iavo
 Iupiter: & Iavo fulmina missa polo. 835
 Angurio læti jaciunt fundamina cives;
 Et novus exiguo tempore murus erat.
 Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat;
 Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tuæ.
 Merve quis aut muros, aut versum vomere terram
 Transeat audentem talia dede neci. 840
 Quod

Quod Remus ignorans, humiles contemneret muros
 Cœpit; & His populus, dicere, tutus erit?
 Nec mora transfiluit, ruro Celer occupat ausum,
 Ille premit duram sanguinolentus humum.
 Hac ubi Rex didicit; lacrymas intorsus obortas
 Devorat, & clausum pectore vulnus habet.
 Flere palam non vult, exempla que fortia servat:
 Sicque meos muros transeat hostis, ait,
 Dat tamen exsequias; nec jam suspendere fletum
 Sustinet; & pietas dissimulata patet.
 Oculaque applicuit posito suprema feretro:
 Atque ait; Invito frater adempte, vale.
 Arsurosq; artus unxit: fecere, quod ille,
 Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
 Tum juvenem nondum facti flevère Quirites,
 Ultima plorato subdita flamma rogo,
 Urbs oritur (quis tunc hoc ulli credere posset)
 Victorem terris impositura pedem.
 Cuncta regas: & sis magno sub Cæsare semper:
 Sæpe etiam plures nominis hujus habe.
 Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
 Omnia sint humeris inferiora tuis.
Dista Pales nobis, idem Vinalia dicam.
 Una tamen media est inter utramque dies.
 Numina vulgares Veneris celebrate puella.
 Multa professorum quæstibus apta Venus.
 Poscite thure dato formam, populique favorem:
 Poscite blanditias, dignaque verba joco.
 Cum que sua domina date grata sisymbria myrto,
 Textaque composita juncea vincla rosâ.
 Templâ frequentari Collinâ proxima portæ
 Nunc decet: à Siculo nomina colle tenent.
 Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis
 Claudius, & bello te quoque cepit, Bryx;
 Carmine vivacis Venus est translata Sibylla;
 Inque sue stirpis maluit urbe coli.

Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant,
 Quæritis; & quare sit Jovis ista dies?
 Turnus, an Aeneas Latia gener esset Amata,
 Bellum erat, Hetrufcas Turnus adoptat opes. 880
 Clarus erat, sumtisque ferox Mezentius armis:
 Et vel equo magnus, vel pede major erat.
 Quem Rutuli Turnusque suis adfiscere tentant
 Partibus, hæc contra dux ita Tuscus ait:
 Stat mihi non parvo virtus mea, vulnera testes; 885
 Armaque, quæ sparsi sanguine sæpe meo.
 Qui petis auxilium, non grandia divide mecum
 Præmia, de Iacubus proxima musta tuis.
 Nulla mora est operæ, vestrum dare, vincere nostrum est
 Quam velit Aeneas ista negata mihi! 890
 Annuerant Rutuli, Mezentius induit arma:
 Induit Aeneas; alloquiturque Jovem.
 Hostica Tyrrheno vota est vindemia Regi,
 Jupiter: è Latio palmite musta seras,
 Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens, 895
 Atque indignanti pectore plangit humum.
 Venerat Autumnus calcatis serdibus uvis:
 Redduntur merito debita vina Jovi.
 Dicta dies hinc est Vinalia Jupiter illam
 Vindicat, & festis gaudet inesse suis. 900
Sex ubi, quæ restant, lucas Aprilis habebit;
 In medio cursu tempora veris erunt.
 Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
 Signaque dant imbres: exoriturque Canis.
 Hac mihi Nomento Romam cum luce radirem, 905
 Obstetit in mediâ candida pompa viâ.
 Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
 Extâ canis flammis, extâ daturus ovis.
 Protinus accessi; ritus ne nescius essem,
 Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus: 910
 Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis:
 Et tremat in summâ læve cacumen humo,
 Ecc
 Ta

Tu sata sideribus cœli nutrita secundis
 Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
 Vis tua non levis est, quæ tu frumenta notasti;
 Mœstus in amissis illa colonus habet.
 Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
 Nec sic marmoreo pallet adusta gelu:
 Quantum, si culmos Titan incalfacit udos,
 Tum locus est iræ; Diva timenda, tua,
 Parce, precor, scabrasque manus à messibus aufer;
 Neve noce cultis: posse nocere sat est.
 Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum:
 Quodque potest alios perdere, perde prior.
 Utilius gladios & tela nocentia carpes.
 Nil opus est illis: otia mundus agit.
 Sarcula nunc, durusque bidentis, & vomer aduncus,
 Ruris opes niteant: inquinet arma situs.
 Conatusque aliquis vaginâ ducere ferrum;
 Adstrictum longâ sentiat esse morâ.
 At tu ne viola Cererem: semperque colonus
 Absenti possit solvere vota tibi,
 Dixerat, à dextrâ villis mantile solutis
 Cumque meri paterâ thuris acerra fuit.
 Thura focis vinumque dedit, fibrasque bidentis,
 Turpiaque obscœne (vidimus) exta canis.
 Tum mihi, Cur detur sacris nova victima, quæris?
 (Quæseram) causam percipe, Flamen ait:
 Est Canis (scarium dicunt) quo sidere moto
 Tolta sitit tellus, præcipiturque seges:
 Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ:
 Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.
Cum Phrygis Attaraci Tichonia fratre relicto
 Sustulit immenso ter jubar orbe suum;
 Mille venit variis florum Dea nexa coronis:
 Scena joci morem liberioris habet.
 Exit & in Majas sacrum Florale Kalendas,
 Tunc repetam: nunc me grandius urget opus.

Affert. Vesta, diem: cognato, Vesta, recepta est
 Limine. sic justî constituere patres.
 Phœbus habet partem; Vestæ pars altera cessit:
 Quod superest illis, tertius ipse tenet.
 State Palatinæ laurus, prætexaque quercu
 Stet domus. æternos tres habet una Deos.

P. OVIDII NASONIS
 FASTORUM
 LIBER QUINTUS.

QUæritis, unde putem Majo data nomina
 mensi?
 Non satis est liquido cognita causa mihi.
 Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eun-
 dum,
 Cum videt ex omni parte viator iter:
 Sic, quia posse datur diversas reddere causas,
 Qua feror ignoro: copiaque ipsa nocet.
 Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
 Grata Medusæ signa renentis equi.
 Dissensere deæ, quarum Polyhymnia cœpit
 Prima, silentiæ; dictaque mente notant.
 Post chaos, ut primum data sunt tria corpora mundo,
 Inque novas species omne recessit opus;
 Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit:
 At cœlum levitas in loca summa tulit.
 Sol quoque cum stellis nullâ gravitate retentus,
 Et vos Lunares exsiluistis equi,
 Sed neque terra diu cœlo, nec cætera Phœbo
 Sidera cedebant: par erat omnis honos.
 Sepe aliquis solio, quod tu, Saturne, tenebas,
 Ausus de mediâ plebe federe Deus.

Et latus Oceano quisquam Deus advena junxit;
 Tethys & extremo saepe recepta loco est.
 Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
 Corpora legitimis imposuere toris.
 Hic fata Majestas; hos est Dea censa parentes:
 Quaque die partu est edita, magna fuit.
 Nec mora: confedit medio sublimis Olympo,
 Aurea, purpureo conspicienda sinu.
 Confedere simul Pudor & Metus. omne videres
 Numen ad hanc cultus composuisse suos.
 Protinus intravit mentes suspectus honorum.
 Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.
 Hic status in caelo multos permanfit in annos;
 Dum senior fati excidit arce Deus.
 Terra feros partus immania monstra Gigantas
 Edidit, arifuros in Jovis ire domum.
 Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues;
 Atque ait, in magnos arma movete Deos.
 Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
 Et magnum bello sollicitare Jovem,
 Fulmina de caeli jaculatus Jupiter arce
 Vertit in auctores pondera vasta suos.
 His bene Majestas armis defensa Deorum
 Restat: & ex illo tempore firma manet.
 Assidet illa Jovi: Jovis est fidissima custos:
 Et praestat sine visceptra tremenda Jovi.
 Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
 Et Numa: mox aliis, tempore quisque suo.
 Illa patres in honore pio matresque tuetur:
 Illa comes pueris virginibusque venit.
 Illa datos fascēs commendat, eburque curule:
 Illa coronatis alta triumphat equis.
 Finierat voces Polyhymnia, dicta probarunt
 Clioque, & curvæ scita Thalia lyra.
 Excipit Uranie: fecere silentia cunctæ;
 Et vox audiri nullâ, nisi illa, potest.

Magna fuit quondam capitis reverentia canis,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
 Martis opus juvenes animosaque bella gerebant:
 Et pro Dis aderant in statione suis. 60
 Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
 Consilio patria saepe ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc Curia feros:
 Nomen & ætatis mite Senatus erat.
 Jura dabat populo senior: finitaque certis 65
 Legibus est ætas, unde petatur honos.
 Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,
 Ibat: & interior, si comes unus erat.
 Verba quis auferet coram sene digna rubore
 Dicere; censuram longa senectæ dabat. 70
 Romulus hoc vidit: selectaque pectora Patres
 Dixit, ad hos Urbis summa relata novæ.
 Hinc sua majores posuisse vocabula Majo
 Tangor, & ætati consuluisse suæ.
 Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, mensam 75
 Hunc senibus; nec avum sustinuisse nepos.
 Nec leve præpositi pignus successor honoris
 Junius à juvenum nomine dictus habet.
 Tum sic, neglectos hederâ redimita capillos,
 Prima sui cæpit Calliopæa chori: 80
 Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
 Hinc fata Pleione cum cœlifero Atlante
 Jungitur, ut fama est; Pleiadesque parit.
 Quarum Maja suas formâ superasse sorores 85
 Traditur, & summo concubuisse Jovi.
 Hæc enixa jugo cupressifera Cyllenes
 Ætherium volucri qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonque rapax, & Manalos ingens
 Rite colunt, Lunâ credita terra prior. 90
 Extul ab Arcadiis Latios Evander in agros
 Venerat: impositos attuleratque Deos.

Hic, ubi nunc Roma est orbis caput, arbor & herbae,
 Et pauca pecudes, & casa rara fuit.
 Quo postquam ventum; Consistite, praescia mater, 95
 Nam locus imperii ruserit istud, ait.
 Et matri & vati paret Nonacrius heros;
 Inque peregrinam constitit hospes humo.
 Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
 Has docuit gentes, alipedisque Dei. 100
 Semicaper, coleris cincturis, Faune, Lupereis;
 Cum lustrant celebres vellera secta vias,
 At tu materno donasti nomine mensem.
 Inventor curvae, furibus apte, fidis.
 Nec pietas haec prima tua est: septena putaris 105
 Pleiadum numerum sola dedisse lyrae.
 Haec quoque deserat; laudataque voce sororum est.
 Quid faciam? turbae pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum nobis aequaliter adsit;
 Nullaque laudetur plusve minusve mihi. 110
AB Jove surgat opus, primam mihi nocte videnda
 Stella est in cunabula officiosa Jovis.
 Nascitur Oleniae signum pluviale Capellae;
 Illa dati cœlum praemia lactis habet.
 Nais Amalthea Cretae nobilis Ida 115
 Dicitur in silvis oculuisse Jovem.
 Huic fuit hadorum mater formosa duorum
 Inter Didacos conspicienda greges;
 Cornibus acriis, atque in sua terga recurvis:
 Ubere, quod nutrix posset habere Jovis. 120
 Lac dabat illa Deo, sed fregit in arbore cornu:
 Truncaque dimidia parte decoris erat.
 Sustulit hoc Nymphae; cinctumque recentibus herbis,
 Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
 Ille, ubi res caeli tenuit, folioque paterno 125
 Sedit, & invictum nil Jove majus erat,
 sidera nutricem, nutricis fertile cornu
 Fecit; quod dominæ nunc quoque nomen habet.

Prae-

Praesitibus Majoribus videre Kalendae
 Aram constitui, signaque parva Deum. 130
 Voverat illa quidem Curius: sed multa vetustas
 Destruit, & saxo longa senecta nocet.
 Causa tamen posita fuerat cognominis illis,
 Quod praestant oculis omnia tuta suis.
 Stant quoque; pro nobis, & praesunt manibus Urbis, 135
 Et sunt praesentes, auxiliumque ferunt.
 At canis ante pedes saxo fabricatus eodem
 Stabat, quae standi cum Lare causa fuit?
 Servat uterque domum domino quoque; fidus uterque.
 Compita grata Deo: compita grata cani. 140
 Exagitant & Lar & turba Dianae fures:
 Pervigilantque Lares; pervigilantque canes.
 Bina gemellorum quarebam signa Deorum
 Viribus annosa facta caduca mora:
 Mille Lares Geniumque Ducis, qui tradidit illos, 145
 Urbs habet; & vici numina trina colunt.
 Quo feror? Augustus mensis mihi carminis hujus
 Jus dabit, interea Diva canenda Bona est,
 Est moles nativa; loco res nomina fecit.
 Appellans saxum: pars bona montis ea est. 150
 Huic Remus institerat frustra, quo tempore fratri
 Prima Palatina signa dedistis aves.
 Templa Patres illic oculos exosa viriles
 Leniter aeehivi constituere iugo.
 Dedicat haec veteris Clausorum nominis hares 155
 Virgineo nullum corpore passa virum.
 Livia restituit; ne non imitata maritum
 Effet, & ex omni parte secuta virum,
 Postera cum roseam pulsis Hyperionis astris
 In matutinis lampada tollit equis; 160
 Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,
 Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
 At simul inducent obscura crepuscula noctem;
 Pars Hyadum toto de grege nulla latet.

Ecc 4

Ora

Ora micant Tauri septem radiantia flammis, 165
 Navita quas Hyadas Grajus ab imbri vocat.
 Pars Bacchum nutritis putant: pars credidit esse
 Tethyos has neptes, Oceanique senis.
 Nondum stabat Atlas humeros oneratus Olympo;
 Cum satus est formâ conspicendus Hyas. 170
 Hunc stirps Oceani maturis nisibus Æthra
 Edidit, & Nymphas: sed prior ortus Hyas.
 Dum nova lanugo; pavidos formidine cervos
 Terret: & est illi præda benigna lepus.
 At postquam virtus annis adolevit; in apros 175
 Audet, & hirsutas cominus ire leas.
 Dumque petit latebras fœtæ catulosque lænæ;
 Ipse fuit Libycæ præda cruenta feræ.
 Mater Hyan, & Hyan mœstæ flevere sorores;
 Cervicemque polo suppositurus Atlas. 180
 Vigus uterque parens tamen est pietate sororum.
 Illa dedit cælum: nomina fecit Hyas.
 Mater, ades, florum, ludis celebranda jocosis;
 Distuleram partes mense priore tuas.
 Incipis Aprili: transis in tempora Maji. 185
 Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
 Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;
 Convenit in laudes ille vel iste tuas.
 Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris:
 Hoc quoque cum Circi munere carmen eat. 190
 Ipsa doce quæ sis, hominum sententia fallax.
 Optima tu proprii nominis auctor eris.
 Sic ego, sic nostris respondit Diva rogatis:
 Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.
 Chloris eram, quæ Flora vocor, corrupta Latino 195
 Nominis est nostri littera Græca sono.
 Chloris eram Nymphæ campi felicitis, ubi audis,
 Rem fortunatis ante fuisse viris.
 Quæ fuerit mihi forma, grave est narrare modesta:
 Sed generum matri reperit illa Deum. 200

Ver erat; errabam. Zephyrus conspexit; abibam.
 Insequitur; fugio. fortior ille fuit.
 Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ,
 Ausus Erechtheâ præmia ferre domo.
 Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ: 205
 Inque meo non est ulla querela toro.
 Vere fruor semper: veri nitidissimus annus.
 Arbor habet frondes, pabula semper humus.
 Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris.
 Aura fœvet; liquida fonte rigatur aquæ. 210
 Hunc meus implevit generoso floræ maritus;
 Atque ait, Arbitrium tu, Dea, floris habe.
 Sæpe ego digestos volui numerare colores;
 Nec potui, numero copia major erat.
 Rosida cum primum foliis excussa pruina est, 215
 Et varia radiis intepuere comæ;
 Conveniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,
 Inque leves calathos munera nostra legunt.
 Protinus arripiunt Charites; necuntque coronas,
 Sertaque cœlestes implicitura comas. 220
 Prima per immensas sparsi nova semina gentes.
 Unius tellus ante coloris erat.
 Prima Therapnæo feci de sanguine floræ:
 Et manet in folio scripta querela suo.
 Tu quoque, nomen habes cultos, Narcisse, per hortos: 225
 Infelix, quod non alter & alter eras!
 Quid Crocon, aut Attyn referam, Cinyræque creatum;
 De quorum per me vulnere surgit honor?
 Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.
 Jupiter hoc ut adhuc nesciat, usque precor. 230
 Sancta Jovem Juno, natâ sine matre Minervâ,
 Officio doluit non eguisse suo.
 Ibat, ut Oceano quereretur furta mariti:
 Restitit ad nostras fessa labore fores.
 Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, dixi. 235
 Attulit? exponit, quem petat, illa locum.

Addidit & causam. verbis solabar amicis.
 Non, inquit, verbis cura levanda mea est.
 Si pater est factus neglecto conjugis utri
 Jupiter, & solus nomen utrumque tenet; 240
 Cur ego desperem fieri sine conjuge mater:
 Et parere intacto, dummodo casta, viro?
 Omnia tentabo latis medicamina terris;
 Et freta, Tartareos excutiamque sinus,
 Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam. 245
 Nescio quid, Nymphæ, posse, vidêris, ait.
 Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
 Ira Jovis magni causa timoris erat.
 Ter, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:
 Et Stygiæ numen testificatur aquæ. 250
 Quod petis, Olenis, inquam, mihi missus ab arvis
 Flos dabit. est hortis unicus ille meis.
 Qui dabat, Hoc, dixit, sterilem quoq; tañge juveneam;
 Mater erit, terigi, nec mora; mater erat.
 Protinus hærentem decerpsi pollice florem. 255
 Tangitur; & tacto concidit illa sinu,
 Jamque gravis Thracen, & lava Proponnidos intrat:
 Fitque potens voti; Marsque creatus erat.
 Qui memor accepti per me natalis, Habeto
 Tu quoque Romuleâ, dixit, in Urbe locum. 260
 Fortitan in teneris tantum mea regna coronis
 Esse putes, tangunt numen & arva meum.
 Si bene floruerint segetes; erit arva dives.
 Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.
 Si bene floruerint oleæ; niti diffimus annus. 265
 Pomaque proventum temporis hujus habent.
 Flore semel laso pereunt viciaque fabæque:
 Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.
 Vina quoque in magnis operose condita cellis
 Florent: & nebula dolia summa tegunt. 270
 Mella meum munus, volucres ego mella daturas
 Ad violam, & cythis, & thyma gana voco,

Nos quoq; idem facimus: tunc cum juvenilibus anis
 Luxuriant animi, corporaque ipsa vigent.
 Talia dicentem tacitus mirabar. at illa, 275
 Jus tibi discendi, si qua requiris, ait:
 Dic, Dea, ludorum, respondi, qua sit origo.
 Vix bene desieram: rettulit illa mihi.
 Cætera luxuriæ nondum instrumenta videbant;
 Aut pecus, aut latam dives habebat humum. 280
 Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
 Sed jam de vetito quisque parabat opes.
 Venerat in morem populi depascere saltus:
 Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
 Vindice servabant nullo sua publica vulgus: 285
 Jamque in privato pascere inertis erat.
 Plebis ad Ediles delata licentia talis
 Publicios: animus defuit ante viris.
 Rem populus recipit; multam subiere nocentes.
 Vindicibus laudi publica cura fuit. 290
 Multa data est ex parte mihi; magnoque favore
 Victores Ludos instituerè novos,
 Parte locant clivum, qui tunc erat ardua rupes.
 Utile nunc iter est: Publiciumque vocant.
 Annua credideram spectacula facta; negavit: 295
 Addidit & dictis altera verba suis.
 Nos quoque tangit honos, festis gaudemus, & aris:
 Turbaque cœlestes ambitiosa sumus,
 Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
 Et pro delictis hostia blanda fuit. 300
 Sæpe Jovem vidi, com jam sua mittere vellet
 Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
 At si negligimur; magnis injuria pœnis
 Solvitur: & justum præterit ira modum.
 Respice Thestiaden: flammis absentibus arsit. 305
 Causa est; quod Phœbes ara sine igne fuit.
 Respice Tantaliden: eadem Dea vela tenebat.
 Virgo est; & spretos bis tamen ulta focos.

Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
 Cum consternatis diripereris equis. 370
 Longa referre mora est collata oblivia damnis.
 Me quoque Romani præterire Patres.
 Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
 Exigere nostras qualia damna nota?
 Excidit officium tristi mihi, nulla tuebar 375
 Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
 Lilia deciderant; violas arere videres,
 Filaque puniceï languida facta croci.
 Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
 Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat. 380
 Florebant oleæ; venti nocuere protervi.
 Florebant segetes; grandine læsa Ceres.
 In spe vitis erat: cælum nigrescit ab Austris,
 Et subita frondes decutiuntur aqua.
 Nec volui fieri, nec sum crudelis in irâ: 385
 Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
 Convenere Patres: & si bene floreat annus,
 Numinibus nostris annua festa vovent.
 Annuimus voto. Consul cum Consule ludos
 Postumio Lanæ persolvere mihi. 390
 Quærere conabar, quare lascivia major
 His foret in Ludis, liberiorque jocus:
 Sed mihi succurrit, numen non esse severum:
 Aptaque deliciis munera ferre Deam.
 Tempora sutilibus cinguntur tota coronis; 395
 Et latet injectâ splendida mensa rosâ.
 Ebrius incinctis philyrâ conviva capillis
 Saltrat, & imprudens utitur arte mori.
 Ebrius ad durum formosæ limen amicæ 340
 Cantat. habent unctæ mollia ferta comæ.
 Nulla coronatâ peraguntur seria fronte;
 Nec liquida vincis flore bibuntur aquæ.
 Donec eras mistus nullis, Acheloë, racemis;
 Gratia sumenda non erat ulla rosæ.

Bacchus

Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam 345
 Ex Ariadnæo sidere nosse potes,
 Scena levis decet hanc: non est, mihi credite, non est
 Illa cothurnatas inter habenda Deas.
 Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos,
 Non ex difficili causâ petenda subest. 350
 Non est de tetricis, non est de magna professis:
 Vult sua plebejo sacra patere choro,
 Et monet ætatis specie, dum floreat, uti:
 Contemni spinam, cum cecidere rosæ,
 Cur tamen, ut dantur vestes Cerealibus albæ, 355
 Sic hæc est cultu versicolore decens?
 An quia maturis albescit messis aristis;
 Et color & species floribus omnis inest?
 Annuit; & motis flores cecidere capillis:
 Accidere in mensas ut rosâ missa solet, 360
 Lumina restabant; quorum me causâ latebat.
 Cum sic errores abstulit illa meos.
 Vel quia purpureis collucunt floribus agri;
 Lumina sunt nostros visa decere dies;
 Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, colore; 365
 Atque oculos in se splendor uterque trahit:
 Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
 Convenit, à vero tertia causâ venit.
 Est breve præterea, de quo mihi quærere restat,
 Si liceat, dixi. (dixit & illa, Licet) 370
 Cur tibi pro Libycis claudantur rete leanis
 Imbelles eaprea, sollicitusque lepus.
 Non sibi, respondit, silyas cessisse; sed hortos,
 Arvaque pugnaci non adeunda fera.
 Omnia finierat; tenues secessit in auras. 375
 Mansit odor. posses scire fuisse Deam.
 Floreat ut toto carmen Nafonis in ævo;
 Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.
 Nunc Octe minus quartâ promet sua sidera Chiron
 Semivir, & flavi corpore mistus equi. 380

Ece 7

Pe-

Pelion Hæmonia mons est obversus in Austros ;
Summa virent pinu : cætera quercus habet.

Phillyrides tennit. saxo stant antra vetusto,
Quæ iustum memorant incoluisse senem.

388 ille manus olim misuras Hæctora letho
Credidit in lyricis detinuisse modis.

Venerat Alcides exacta parte laborum,
Iussaque restabant ultima pæne viro.

Stare simul casu Trojæ duo fata videres :
Hinc puer Æacides, hinc Jove natus erat.

390 Excipit hospitio juvenem Philyreius heros :
Et causam adventus hic rogat, ille docet.

Perpicit interea clavam spoliūque leonis :
Virque, ait, his armis, armaque digna viro.

Nec se, quin horrens auferent tangere letis
Vellus. Achilleæ continuere manus.

Dumque senex tractat squalentia tela venenis ;
Excidit, & lavo fixa sagitta pede est.

400 Ingemuit Chiron, traxitque è corpore ferrum :
Adgemit Alcides, Hæmoniusque puer.

Ipsè tamen lectas Pagæis collibus herbas
Temperat, & variâ vulnera mulcet ope.

Virus edax superabat opem : penitusque recepta
Ossibus, & toto corpore pestis erat.

405 Sanguine Centauri Lernæ sanguis Echidnæ
Mistus ad auxilium tempora nulla dabant.

Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfusus Achilles ;
Sic flendus Pelæus, si moreretur, erat.

Sæpe manus agras manibus fugebat amicis :
(Morum, quos fecit, præmia doctor habet.)

410 Oscula sæpe dedit, dixit quoque sæpe jacenti ;
Vive, precor ; nec meicare, relinque, pater.

Nona dies aderat ; cum tu, justissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.

Hunc lyra curva sequi cuperet, sed idonea nondum
Est via, nox aptum tertia tempus erit.

Scor.

Scorpius in cælo, cum cras lucefere Nonas
Dicimus, a mediâ parte notandus erit.

Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum ;

420 Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri :
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

Anus erat brevior ; nec adhuc pia Februa norant :
Nec tu dux mentum ; Jane biformis, eras.

425 Jam tamen extincto cineri sua dona ferebant ;
Compositique nepos busta piabat avi.

Mensis erat Majus majorum nomine dictus,
Qui partem præci nunc quoque moris habet.

Nox ubi jam mediâ est, somnoque silentia præbet ;
Et canis, & variæ conticuisit aves ;

430 Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum,
Surgit : habent gemini vincula nulla pedes.

Sigæque dat digitis medio cum pollice junctis ;
Occurrat tacito ne leyis umbra sibi.

435 Terque manus puras fontanâ proluit undâ ;
Vertitur, & nigras accipit cre fabas.

Aversusque jacit : sed dum jacit, Hæc ego mitto ;
His, inquit, redimo meque meosque tabis.

Hoc novies dicit, nec respicit, umbra putatur
Colligere, & nullo tenga vidente sequi.

440 Rursus aquâ tangit, Temesæque concrepat ara :
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.

Cum dixit novies, Manes exite paterni,
Respicit, & purè sacra peracta putant.

445 Dicta sit unde dies, quæ nominis exstet origo,
Me fugit, ex aliquo est invenienda Deo.

Pliade nate, mone, virgâ venerande potenti ;
Sæpe tibi Stygii regia visa Jovis.

Venit adoratus Caducifer, accepe causam
Nominis, ex ipso cognita causa Deo est.

450 Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,
Et male veloci justa soluta Remo ;

Fau-

Faustulus infelix & passis Acca capillis
 Spargebant lacrymis ossa perusta suis.
 Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti;
 Utque erat, in duro procubuerunt toro.
 Umbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
 Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
 En ego dimidium vestri parsque altera voti
 Cernite sim qualis; qui modo qualis eram!
 Qui modo si volucres habuiffem regna iubentes;
 In populo potui maximus esse meo:
 Nunc elapsa rogi flammis & inanis imago.
 Hæc est ex illo forma relicta Remo.
 Heu! ubi Mars pater est? si vos modo veralocuti;
 Ubraque expositis ille ferina dedit.
 Quem lupa servavit, manus hunc temeraria civis
 Perdidit. ô quanto mitior illa fuit!
 Save Celer, crudelem animam per vulnera reddas:
 Utque ego, sub terras sanguinolentus eas.
 Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est.
 Quod potuit, lacrymas in mea fata dedit,
 Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogare,
 Ut celebrem festo signet honore diem.
 Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
 Lubrica prestantes effugit umbra manus.
 Ut secum fugiens somnos abduxit imago;
 Ad regem voces fratris uterque ferunt.
 Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit
 Illam, qua positus iusta feruntur avis.
 Aspera mutata est in lenem tempore longo
 Littera, qua toto nomine prima fuit.
 Mox etiam Lemures animas dixere silentum.
 Is verbi sensus, vis ea vocis erat.
 Fana tamen veteres illis clausere diebus;
 Ut nunc ferali tempore operata vides.
 Nec vidua tadis eadem, nec virginis apta
 Tempora, qua nupsit, non diurna fuit.

Hæc

Hæc quoque de causâ (si te proverbia tangunt)
 Mense malas Majo nubere vulgus ait.
 Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa
 Inter se nullo continuata die.
 Quorum si mediis Bæoton Orionæ quæres;
 Falsus eris, signi causa canenda mihi.
 Jupiter, & lato qui regnat in æquore frater,
 Carcebant socias, Mercuriusque, vias.
 Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra;
 Et promum saturæ lac bibit agnus ovis.
 Forte senex Hyricus angusti cultor agelli
 Hos videt, exigua stabat ut ante casam.
 Atque ita, Longa via est, nec tempora longa supersunt,
 Dixit; & hospitibus janua nostra patet,
 Addidit & vultum verbis; iterumque rogavit.
 Parent promissis; dissimulantque Deos,
 Fæta senis subeunt nigro deformia fumo:
 Ignis in hesterno stipite parvus erat.
 Ipse geny posito flammam exsuscitat aurâ,
 Et promit quassas comminuitque faces.
 Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebant:
 Et spumat testu pressus uterque suo.
 Dumque mora est, tremula dat vina rubentia dextrâ,
 Accipit æquoreus pocula prima Deus.
 Quæ simul exhaustis; Da nunc bibat ordine, dixit,
 Jupiter, audito palluit ille Jove.
 Ut rediit animus; cultorem pauperis agri
 Immolat, & magno torret in igne bovem.
 Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
 Prodit fumoso condita vina cado.
 Nec mora: flumineam lino celantibus ulvam,
 Sic quoque non altis, discubuerunt toris.
 Nunc dape, nunc posito mensa nituere Lyæo.
 Terra rubens crater, pocula fagus erant.
 Verba fuere Jovis; Si quid fert impetus, opta:
 Omne ferēs, placidi verba fuere senis:

Cara

Cara fuit conjux primæ mihi cura juventa 525
 Cognita. nunc ubi sit quaritis? urna tegit.
 Huic ego juratus, vobis in verba vocatis,
 Conjugio dixi sola fruere meo.
 Et dixi, & seruo, sed enim diversa voluntas
 Est mihi: nec conjux & pater esse volo. 530
 Annuerant omnes: omnes ad terga juveni
 Constiterant. pudor est ulteriora loqui.
 Tum superinjecta texere madentia terræ.
 Jamque decem menses; & puer ortus erat.
 Hunc Hyricus, quia sic genitus, vocat Uriona. 535
 Perdidit antiquum littera prima sonum.
 Creverat immensum: comitem sibi Delia sumisit,
 Ille Deæ custos, ille satelles erat.
 Verba movent iras non circumspecta Deorum.
 Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est. 540
 Scorpion immisit Tellus: fuit impetus illi
 Curva gemelliparæ spicula ferre Deæ.
 Obstuit Orion. Latona nitentibus astris
 Addidit: & Meriti præmia, dixit, habe.
Sed quid & Orion, & cetera sidera mundo 545
 Cedere festinant, noxque coarctat iter?
 Quid solito citius liquido jubar æquore tollit
 Candida Lucifero præveniente dies?
 Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant.
 Mars venit; & veniens bellica signa dedit. 550
 Ulter ad ipse suos cælo descendit honores,
 Templaque in Augusto conspicienda Foro,
 Et Deus est ingens, & opus. debebat in Urbe
 Non aliter nati Mars habitare sui.
 Digna Gigantæis hæc sunt delubra tropæis: 555
 Hinc fera Gradivum bella movere decet:
 Seu quis ab Eo nos impius orbe laceffet;
 Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit.
 Prospicit armipotens operis fastigia summi:
 Et probat invictos summa tonere Deos. 560

Prospicit in foribus diversæ tela figura;
 Armaque terrarum milite victa suo.
 Hinc videt Aenean oneratum pondere sacro;
 Et tot Iulæ nobilitatis avos.
 Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem: 565
 Claraque dispositis acta subesse viris.
 Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
 Et visum læto Casare majus opus.
 Voverat hoc juvenis tunc cum pia sustulit arma.
 A tantis Princeps incipiendus erat. 570
 Ille manus tendens, hinc stanti milite iusto,
 Hinc conjuratis, talia dicta dedit:
 Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
 Auctor; & ulcisci numen utrumque paro:
 Mars, ades; & satia scelerato sanguine ferrum; 575
 Stetque favor causâ pro meliore tuus.
 Tempa feres, & me victore vocaberis Ultor.
 Voverat; & fuso lætus ab hoste redit.
 Nec satis est meruisse semel cognomina Marti:
 Persequitur Parthâ signa retenta manu. 580
 Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis;
 Et circumfusus in via fluminibus.
 Addiderant animos Crassorum funera genti;
 Cum periit miles, signaque, duxque simul.
 Signa decus belli Parthus Romana tenebat; 585
 Romanæque aquilæ signifer hostis erat.
 Ille pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
 Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes,
 Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
 Sustulit, agnorunt signa recepta suos. 590
 Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ;
 Quid loca, quid rapidi profuit ius equi?
 Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus.
 Pignora jam nostri nulla pudoris habes.
 Rite Deo templumque datum nomenque bis ulto: 595
 Et meritis votis debita solvit honos.

Solenni Ludos Circo celebrate, Quirites:

Non visa est fortem scena decere Deum.

Pliadas adspicies omnes, totumque sororum

Agmen; ubi ante Idus nox erit una super. 600

Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas;

Et tepidi finem tempora veris habent.

Idibus ora prior stellantia tollere Taurum

Indicat: huic signo fabula nota subest.

Præbuit ut taurus Tyriæ sua terga puellæ 605

Jupiter, & falsâ cornua fronte tulit;

Illa jubam dextrâ, lævâ retinebat amictus;

Et timor ipse novi causa decoris erat.

Aura sinus implet: flavos movet aura capillos.

Sidoni, sic fueras accipiendi Jovi. 610

Sæpe puellares subduxit ab æquore plantas;

Et metuit tactus affliantis aquæ:

Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas;

Hæreat ut collo fortius illa suo.

Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis 615

Jupiter: inque Deum de bove versus erat.

Taurus init cælum, te, Sidoni, Jupiter implet:

Parque tuum terra tertia nomen habet.

Hos alii signum Phariam dixere juvencam;

Quæ bos ex homine est, ex bove facta Dea. 620

Tum quoque præcorum virgo simulata virorum

Mittere roboreo scirpea ponte solet.

Corpora post decies senos qui credidit annos

Missa neci; sceleris crimine damnat avos.

Fama vetus: tum cum Saturnia terra vocata est, 625

Talia fatidici dicta fuere Dei:

Falcifero libata feni duo corpora, gentes,

Mittitet; quæ Tuscis excipiantur aquis.

Donec in hæc venit Tirynthius arva, quotannis 630

Tristia Leucadio sacra peracta modo.

Illum stramineos in aquam misisse Quirites.

Herculis exemplo corpora falsa jaci. 635

pars

Pars putat ut ferrent juvenes suffragia soli,

Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Tybrido, doce verum: tua ripa vetustior Urbe. 635

Principium ritus tu bene nosse potes.

Tybris arundiferum medio caput extulit alveo;

Raucaque dimovit talibus ora sonis:

Hæc loca desertas vidi sine manibus herbas:

Pascebat sparfos utraque ripa boves. 640

Et quem nunc gentes Tyberin noruntque timentque,

Tunc etiam pecori despiciendus eram.

Arcadis Evandri nomen tibi sæpe refertur:

Ille meas remis advena torfit aquas.

Venit & Alcides turbâ comitatus Achivâ, 645

Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.

Excipit hospitio juvenem Pallantius heros:

Et tandem Caco debita pœna venit.

Victor abit, secumque boves Erytheida prædam

Abstrahit. at comites longius ire negant. 650

Magnaque pars horum desertis venerat Argis:

Montibus his ponunt spemque Laremque suum.

Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;

Atque aliquis moriens hæc breve mandat opus:

Mittite me Tyberi; Tyberinis vectus ut undis 655

Litus ad Inachium pulvis inanis eam.

Displicet hæredi mandati cura sepulchri:

Mortuus Ausonia conditur hospes humo.

Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,

Ut reperat Grajas per freta longa domos. 660

Hæcenus: ut vivo subiit rorantia saxo

Antra, leves cursum sustinivistis aquæ.

Clare nepos Atlantis, ades; quem montibus olim

Edidit Arcadiis Pleiæis una Jovi.

Pacis & armorum Superis imisque Deorum 665

Arbiter, alato qui pede carpis iter;

Late lyræ pulvis, nitidâ quoque late palæstrâ;

Quo didicit cultè lingua favente loqui.

Tem.

Templa tibi posuere Patres spectantia Circum
Idibus. ex illo est hæc tibi festa dies.

Te, quicumque suas profiteretur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut sibi lucra, rogat.

Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
Si iuvat expertis credere; numen habet.

Huc venit incinctus tunicas mercator: & urnâ
Purus suffitâ, quam ferat, haurit aquam.

Uda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab udâ
Omnia, quæ dominos sunt habitura novos.

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:
Et peragit solita fallere voce preces.

Ablue præteriti perjuriam temporis, inquit,
Ablue præteritâ perfida verba die,

Sive ego te feci vestem, fassove citavi
Non audituri numina magna Jovis;

Sive Deum prudens alium Divamve fefelli;
Abstulerint celeres improba dicta Noti,

Et pateant veniente die perjuriam nobis:
Nec current Superi, si qua locutus ero.

Da modo lucra mihi, da factò gaudia lucro.
Et face ut emtori verba dedisse juvet.

Talia Mercurius poscentem ridet ab alto;
Se memor Ortygias surripuisse boves.

AT mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
In geminos ex quo tempore Phœbus eat.

Cum totidem de mense dies superesse videbis;
Quot sunt Herculei facta laboris, ait.

Dic, ego respondi, causam mihi fideris hujus.
Causam facundo prodidit ore Deus.

Abstulerant raptas Phœben Phœbesque sororem
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil,

Bella parant, repetuntque suas & frater & Idas;
Leucippo fieri pactus uterque gener.

His amor, ut repellant, illis, ut reddere nolint,
Suadet: & ex causâ pugnat uterque pari.

Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:
Sed visum celeri vincere turpe fugâ.

Liber ab arboribus locus est, apta area pugna.
Constiterant illic: nomen Aphidna loco.

Pectora trajectus Lynceô Castor ab ense
Non expectato vulnere pressit humum.

Uxor adest Pollux; & Lyncea perforat hastâ,
Qua cervix humeros continuata premit.

Ibat in hunc Idas, vixque est Jovis igne repulsus:
Tela tamen dextrâ fulmine rapta negant.

Jamque tibi, Pollux, cælum sublime patebat;
Cum, Mea, dixisti, percipe verba pater.

Quod mihi das uni, cælum partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.

Dixit, & alternâ fratrem statione redemit:
Utile sollicitæ sidus uterque rati.

Ad Janum redeat, qui quærit Agonia quid sint:
Quæ tamen in Fastis hoc quoque tempus habent.

Nocte sequente diem canis Erigoneius exit.
Est alio signi reddita causa loco.

Proxima Vulcani lux es; Tubilustria dicunt,
Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

Quattuor inde notis locus est; quibus ordine lectis
Vel mos sacrorum; vel Fuga Regis incest.

Nec te prætereo, populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce sequente datum;

Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Jovi fulva rostra videbis avis.

Auferat ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuâque die sidus Hyantis erit.

P. OVIDII NASONIS
FASTORUM
LIBER SEXTUS.

Hic quoque mensis habet dubias in nominibus
causas:

Quae placeant, positis omnibus, ipse leges.

Facta canam: sed erunt qui me finxisse loquantur;
Nullaque mortali numina visa putent.

Est Deus in nobis: agitante calefcimus illo.

Impetus hic sacrae semina mentis habet.

Fas mihi praecipue vultus vidisse Deorum:

Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.

Est nemo arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus; si non obstreperetur aquis.

Hic ego quarebam cepti quae mensis origo
Eset, & in cura nominis huius eram.

Ecce Deas vidi: non quas praceptor arandi
Viderat, Aescraeas cum sequeretur oves.

Nec quas Priamides in aquose vallibus Ida
Contulit, ex illis sed tamen una fuit.

Ex illis fuit una, sui germana mariti.

Haec erat, agnovi, quae stat in arce Jovis.

Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.

Cum placuit numeris, sustulit ipsa metus:

Namque ait, O vates Romani conditor anni,
Ause per exiguos magna referre modos;

Ius tibi fecisti numen caeleste videndi,

Cum placuit numeris condere festa tuis.

Ne tamen ignores, vulgique errore traharis:

Junius a nostro nomine nomen habet.

Est aliquid nuppsisse Jovi, Jovis esse sororem.

Fratre magis, dubito, glorier, anne viro.

Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem

Feci. Saturni fors ego prima fui.

A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:

Hæc illi à cælo proxima terra fuit.

Si corus in pretio est; dicor matrona Tonantis;

Junctaque Tarpeio sunt mea templa Jovi.

An potuit Majo pellex dare nomina mensi:

Hic honor in nobis invidiosus erit?

Cur igitur Regina vocor, Princepsque Dearum:

Aurea cur dextra sceptrâ dedere meæ?

An faciant mensem luces, Lucinaque ab illis

Dicar; & à nullo nomina mense traham?

Tum me pœniteat posuisse fideliter iras

In genus Electrae, Dardaniemque domum.

Causa duplex iræ, raptò Ganymede dolebam;

Forma quoque Idæo iudice victa mea est.

Pœniteat, quod non foveo Carthaginis arces;

Cum mea sint illo currus & arma loco.

Pœniteat Sparten, Argosque, measque Mycenæ,

Et veterem Latio supposuisse Samon.

Alde senem Tatium, Junonicolasque Faliscos;

Quos ego Romanis succubuisse tuli.

Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior ulla est.

Hic colar, hic teneam cum Jove templa meo.

Ipsæ mihi Mavors; Commendo mœnia, dixit,

Hæc tibi: tu pollens Urbe nepotis eris.

Dicta fides sequitur. centum celebramur in aris:

Nec levior quovis est mihi mensis honor.

Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem

Roma: suburbani dant mihi munus idem.

Inspice, quos habeat nemoralis Aricia Fastos,

Et populus Laurens. Lanuviumque meum:

Est illic mensis Junonius, inspicere Tibur,

Et Prænestinæ mœnia sacra Deæ:

Junonale leges tempus, nec Romulus illas
 Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
 Finierat Juno, respeximus. Herculis uxor
 Stabat; & in vultu signa dolentis erant.
 Non ego, si toto mater me cedere caelo
 Jusserit, invitâ matre morabor, ait.
 Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus.
 Blandior; & partes pæne rogantis ago.
 Remque mei juris malim tenuisse precando;
 Et faveas causâ forsitân ipse mea.
 Aurea possedit socio Capitolia templo
 Mater, & ut debet, cum Jove summa tenet.
 At decus omne mihi contingit origine mensis.
 Unicus est, de quo sollicitamur, honor.
 Quid grave, si titulum mensis, Romane, dedistis
 Herculis uxori, posteritasque memor?
 Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magis
 Conjugis, hinc captas appulit ille boves.
 Hinc male defensus flammis & dote paternâ
 Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.
 Ad propiora vocor, populum digessit ab annis
 Romulus, in partes distribuitque duas.
 Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
 Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit.
 Sic statuit, mensisque notâ secrevit eadem.
 Junius est juvenum; qui fuit ante, senum,
 Dixit: & in litem studio certaminis issent;
 Atque irâ pietas dissimulata foret.
 Venit Apollineâ longas Concordia lauro
 Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.
 Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
 Binaque cum populis regna coisse suis;
 Et Lare communi foceros generosque receptos;
 His nomen junctis Junius, inquit, habet.
 Dista triplex causa est, at vos ignoscite, Divæ:
 Res est arbitrio non dirimenda meo.

Hæc pares à me, perierunt iudice formæ
 Pergama; plus lædunt, quam juvat una, dua. 100
 Prima dies tibi, Carna, datur. Dea cardinis hæc est,
 Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
 Unde datas habeat vires, obscurior avo
 Fama: sed è nostro carmine certus eris.
 Adjacet antiqui Tiberino lucus Helerni: 105
 Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt,
 Inde fata est Nymphe (Granen dixere priores)
 Nequicquam multis sepe petita procis.
 Rura sequi, jaculisque feras agitare solebat;
 Nodosasque cavâ tendere valle plagas. 110
 Non habuit pharetram: Phœbi tamen esse sororem
 Credebant, nec erat, Phœbe, pudenda tibi.
 Huic aliquis juvenum dixisset amantia verba;
 Reddebat tales protinus illa sonos;
 Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris. 115
 Si secreta magis ducis in antra, sequor.
 Credulus antra subit, frutices hæc nacta resistit;
 Et latet, & nullo est inveniendâ modo.
 Viderat hæc Janus; visæque cupidine captus
 Ad duram verbis mollibus usus erat. 120
 Nympha jubet quærî de more remotius antrum;
 Utque comes sequitur, destituitque ducem.
 Sulta, videt Janus quæ post sua terga gerantur.
 Nil agis en: latebras respicit ille tuas.
 Nil agis en: dixi, nam te sub rupe latentem 125
 Occupat amplexu; speque potitus ait:
 Tu pro concubitu nostro tibi cardinis esto.
 Hoc pretium positæ virginitatis habe,
 Si fatus, spinam, qua tristes pellere posses
 A foribus noxas (hæc erat alba) dedit. 130
 Sicut avidæ volucres; non quæ Phineia mensis
 Gutturâ fraudabant: sed genus inde trahunt.
 Grande caput: stantes oculi; rostra apta rapinæ;
 Cavities peunni, unguibus humus inest.

Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes; 135
 Et vitiant cunis corpora rapta suis,
 Carpere dicuntur lactentia viscera rostris;
 Et plenum potu sanguine guttur habent.
 Est illis strigibus nomen: sed nominis hujus
 Causa; quod horrendâ stridere nocte solent. 140
 Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt;
 Naniaque in volucres Marsa figurat anus;
 In thalamos venere Proca. Proca natus in illis
 Præda recens aviun quinque diebus erat.
 Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis. 145
 At puer infelix vagit, opemque petit.
 Territa voce sui nutrix accurrit alumni;
 Et rigido sectas invenit ungue genas.
 Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
 Esse solet feris, quas nova læsit hyems.
 Pervenit ad Grænen, & rem docet. illa. Timorem
 Pone tuus sospes, dixit, alumnus erit.
 Venerat ad cunas: flebant materque paterque,
 Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
 Protius arbuteâ postes ter in ordine tangit
 Fronde: ter arbuteâ limina fronde notat.
 Spargit aquis aditus, sed quæ medicamen habebant:
 Extaque de porcâ crudâ bimestre tenet.
 Atque ita, Noctis aves, extis puerilibus, inquit,
 Parcite: pro parvo victima parva cadit. 160
 Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras.
 Hanc animam vobis pro meliore damus.
 Sic ubi libavit, profecta sub æthere ponit:
 Quique sacris adsunt, respicere illa vetat.
 Virgaque Janalis de spinâ sumitur albâ:
 Quâ lumen thalamis parva fenestra dabat.
 Post illud nec aves cunas violasse feruntur;
 Et rediit puero, qui fuit ante, color.
 Pinguis cur illis gustentur larda Kalendis,
 Mistaque cum calido sit faba farre, rogas? 170

Prisca Dea est; aliturque cibis, quibus ante solebat:
 Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
 Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat;
 Ostreaque in conchis tuta fuere suis:
 Nec Latium norat, quam præbet Tonia dives, 175
 Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet, avem.
 Et præter pennas nihil in pavone placebat:
 Nec tellus captas miserat ante feras.
 Sus erat in pretio: casâ sue festa colebant.
 Terra fabas tantum, duraque farra dabat. 180
 Quæ duo mista simul sextis quicumque Kalendis
 Uderit; huic lædi viscera posse negant.
 Arce quoque in summâ Junoni templa Monetæ
 Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
 Ante domus Manli fuerant; qui Gallica quondam 185
 A Capitolino reppulit arma Jove.
 Quam bene (Di magni) pugna cecidisset in illâ
 Defensor solii, Jupiter alte, tui!
 Ixit, ut occideret damnatus crimine regni.
 Hunc illi titulum longa senecta dabat. 190
 Lux eadem Marti festa est; quem prospicit extra
 Appositum Testæ porta Capena viâ.
 Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur;
 Cum pane est Coris obruta classis aquis.
 Hæc hominû monumenta patent, si quæritis astra; 195
 Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.
 Postera lux Hyadas Taurinæ cornua frontis
 Evocat: & multâ terra madescit aquâ.
 Mane ubi bis fuerit, Phœbusque iteraverit ortus;
 Factaque erit posito rore bis uda seges; 200
 Hac sacrata die Tusco Bellona duello
 Dicitur: & Latio prospera semper adest.
 Appius est auctor: Pyrrho qui pace negatâ
 Multum animo vidit; lumine captus erat.
 Prospicit à templo summum brevis area Circum. 205
 Est ibi non parvæ parva columna notæ.

Hinc solet hasta manu, belli prænuntia, mitti;

In Regem & gentes cum placet arma capi.

Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est:

Quod Deus Euboico carmine munus habet, 118

Muneris est tempus, qui Nonas Lucifer ante est.

Si titulos quaris: Sylla probavit opus.

Quærebam Nonas Sancto Fidione referrem,

An tibi, Semo pater: cum mihi Sanctus ait;

Cuicumque ex illis dederis; ego munus habeo. 21

Nomina trina fero: sic voluere Cures.

Hanc igitur veteres donarunt æde Sabini:

Inque Quirinali constituere iugo.

Est mihi (sitque, precor, nostris diuturnior annis)

Filia: quæ felix sospite semper ero. 210

Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis

Apta requirebam, quæque cavenda forent.

Tum tibi post sacras monstratur Junius Idus

Utilis & nuptis, utilis esse viris.

Primaque pars hujus thalamis aliena reperta est. 211

Nam mihi sic conjux sancta Dialis ait:

Donec ab Iliacâ placidus purgamina Vestâ

Detulerit flavis in mare Tybris aquis;

Non mihi dentosâ crinem depectere buxo,

Non ungues ferro subsecuisse licet: 230

Non tetigisse virum; quamvis Jovis ille sacerdos,

Quamvis perpetuâ sit mihi lege datus.

Tu quoque me propera; melius tua filia nubet,

Ignea cum purâ Vestâ nitebit humus. 231

Tertia post Nonas removerè Lycaona Phœbe

Pertur: & à tergo non habet Ursa metum

Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi

Adpicere: & didici, lubrice Tibri, tuos.

Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,

Quique tegunt parvis arare curva cibis. 240

Mens quoque numen habet, Menti delubra videmus

Vota metu belli, perfide Pæne, tui.

Pæne

Pæne, rebellaras: & letho Consulis omnes

Artoniti Mauras pertinuere manus.

Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus 245

Suspicit; & melior protinus illa venit.

Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus

Illâ dies, quâ sunt vota soluta Deæ.

Vesta, fave: tibi nunc operata resolvimus ora;

Ad tua si nobis sacra venire licet. 250

In prece totus eram, cœlestia numina sensi,

Lætæque purpuræ luce refulsit humus.

Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)

Te, Dea; nec fueras adspicienda viro.

Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar, 255

Cognita sunt, nullo præcipiente mihi.

Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,

Cum flammæ custos æde receptâ suâ est.

Regis opus placidi, quo non metuentius ullum

Numinis ingenium terrâ Sabina tulit. 260

Quæ nunc are vides, stipulâ tunc testâ videres:

Et paries lento vimine textus erat.

Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,

Tunc erat intonsi regia magna Numæ.

Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuisse 265

Dicitur: & formæ causâ probanda subest.

Vestâ eadem est, quæ Terra: subest vigil ignis utrique.

Significant sedem terra focusque fuam,

Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa

Ærè subjecto tam grave pendet onus. 270

Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem:

Quique premant partes, angulus omnis abest.

Curvæ sit in media rerum regione locata,

Et tangat nullum plusve minusve latus;

Ni convexa foret, parti vicinior esset: 275

Nec medium terram mundus haberet onus.

Arte Syracosâ suspensus in ærè clauso

Stat globus, immensâ parva figura poli.

Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
 Terra, quod ut fiat, forma rotunda facit, 280
 Par facies templi: nullus procurrit in illo
 Angulus, à pluvio vindicat imbre tholus.
 Cur sit virgineis, quaris, Dea culta ministris?
 Inveniam causas hac quoque parte suas.
 Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatas 285
 Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
 Utraque nupserunt; ambæ peperisse feruntur:
 De tribus impatiens restitit una viri.
 Quid mirum, virgo si virgine lata ministrâ
 Admittit castas in sua sacra manus? 290
 Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flammam.
 Nataque de flamma corpora nulla vides.
 Jure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,
 Nec capit: & comites virginitatis habet.
 Esse diu stultus Vestæ simulacra putavi: 295
 Mox didici curvo nulla subesse tholo.
 Ignis inextinctus templo celatur in illo.
 Effigiem nullam Vesta nec ignis habent.
 Stat vi terra suâ: vi stando Vesta vocatur.
 Causaque par Graii nominis esse potest. 300
 At focus à flammis, & quod fovet omnia dictus:
 Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
 Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
 Adfamur Vestam, Quæ loca prima tenes. 305
 Ante focus olim longis considerare scammis
 Mos erat; & mensa credere adesse Deos.
 Nunc quoque, cum sunt antiquæ sacra Vacunæ,
 Antè Vacunales stantque sedentque focos.
 Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
 Fert missos Vestæ pura patella cibos. 310
 Ecce, coronatis panis dependet a sellis;
 Et velant scabras florida ferta molas.
 Sola prius furnis torrebant farra coloni;
 Et Fornacali sunt sua sacra Deæ.

Suppositum cineri panem focus ipse parabat;
 Strataque erat tepido tegula quassa solo.
 Inde focus servat pistor, dominamque focorum,
 Et quæ pumiceas versat afella molas.
 Præteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
 Dedecus? est multi fabulâ plena joci. 320
 Turrigerâ frontem Cybelæ redimita coronâ
 Convocat æternos ad sua festa Deos.
 Convocat & Satyros, & rustica numina Nymphas.
 Silenus, quamvis nemo vocarat, adest.
 Nec licet, & longum est epulas narrare Deorum: 325
 In multo nox est pervigilata mero.
 Hi temere errabant in opacâ vallibus Ida:
 Pars jacet, & molli gramine membra levat.
 Hi ludunt, hos somnus habet; pars brachia nectit,
 Et viridem celeri ter pede pulsat humum. 330
 Vesta jacet, placidamque capit secunda quietem,
 Sicut erat positum cespite sulca caput.
 At ruber hortorum custos Nymphasque Deasque
 Captat; & errantes fertque refertque pedes.
 Adspicit & Vestam, dubium, Nymphamne putarit, 335
 An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
 Spem capit obscœnam, furtimque accedere tentat;
 Et fert suspensos corde micante gradus.
 Forte senex, quo vestus erat, Silenus a sellum
 Liquerat ad ripas lenæ sonantis aquæ. 340
 Ibat ut inciperet longi Deus Helleponti;
 Intempestivo cum rudit ille sono.
 Territa voce gravi surgit Dea, convolat omnis
 Turba, per infestas effugit ille manus.
 (Lampacos hoc animal solita est mactare Priapo: 345
 Aptæ asini flammis indicis exta damus.)
 Quem tu, Diva memòr, de pane monilibus ornas.
 Cessat opus: vacuæ conticuere molaæ,
 Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
 Dicam Pistoris quid velit ara Jovis. 350

Cincta premebantur truibus Capitolia Gallis;
 Fecerat obsidio jam diuturna famem.
 Jupiter ad solium Superis regale vocatis,
 Incipe, ait Marti, protinus ille refert:
 Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna meorum, 355
 Et dolor hic animi voce querentis eget?
 Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori,
 Exigis: Alpino Roma sub hoste jacet.
 Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum,
 Jupiter? hanc terris impositurus eras? 360
 Jamque Suburbanos, Hetruscaque contudit arma.
 Spes erat in cursu, nunc Lare pulsa suo est.
 Vidimus ornatos ærata per atria picta
 Veste triumphales concubuisse senes, 365
 Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
 Sede, putant aliquos scilicet esse Deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Torque domos vestras obsidione premi;
 Nil opus in curâ scirent superesse Deorum,
 Et data sollicitâ thura perire manu, 370
 Atque utinam pugna pateat locus! arma capebant;
 Et, si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus ignavaque fata timentes
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tum Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus, 375
 Vestaque pro Latîo multa locuta suo.
 Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis,
 Jupiter: & pœnas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quæ desunt fruges, superesse putentur,
 Effice: nec sedes de fere, Vesta, tuas. 380
 Quodcumque est Cereris solidæ, cava machina frangat;
 Mollitramque manu duret in igne focus.
 Jusserat: & fratris virgo Saturnia jussis
 Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
 Jam ducibus somnum dederat labor, increpat illos 385
 Jupiter: & sacro, quid velit, ore docet:

Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
 Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
 Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
 Tradere quam nolint, & jubeantur, opem. 390
 Ecce, Ceres visa est, jaciunt Cerealia dona.
 Jacta super galeas scutaque longa sonant.
 Posse fame vinci spes excidit, hoste repulso
 Candida Pistori ponitur ara Jovi.
 Forte revertebar festis Vestalibus illac, 395
 Qua Nova Romano nunc Via juncta Foro est.
 Huc pede matronam vidi descendere nudo,
 Obstupui tacitus sustinuique gradum,
 Sensit anus vicina loci: jussumque sedere
 Alloquitur, quatiens voce tremente caput, 400
 Hoc, ubi nunc fora sunt, uda tenuere paludes:
 Anne redundatis fossa madebat aquis.
 Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
 Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
 Qua Velabra solent in Circum ducere pompas; 405
 Nil præter salices caussaque cana fuit.
 Sæpe suburbanas rediens conviva per undas
 Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
 Nondum conveniens diversis iste figuris
 Nomen ab æverso ceperat anne Deus. 410
 Hic quoque lucus erat junctis & arundine densus,
 Et pede velato non adeunda palus.
 Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coercet:
 Siccæque nunc tellus, mos tamen inde manet.
 Reddiderat caussam. Valeas, anus optima, dixi: 415
 Quod superest avi, molle sit omne, tui.
 Cætera jam pridem didici puerilibus annis;
 Non tamen idcirco prætereunda mihi.
 Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
 Ilus adhuc Asia dives habebat opes, 420
 Creditur armiferæ signum cœleste Minervæ
 Urbis in Iliacæ, defluisse juga,

Cura videre fuit: vidi templumque locumque.
 Hoc supereft illi: Pallada Roma tenet.
 Confulitur Smintheus: luoque obfturus opaco 435
 Hos non mentito reddidit ore fonos:
 Ætheream fervate Deam; fervabitis Urbem:
 Imperium fecum transferet illa loci.
 Servat, & inclufam summâ tenet Ilus in arce:
 Curaque ad hæredem Laomedonta venit. 430
 Sub Priamo fervata parum: fic ipfa volebat;
 Ex quo iudicio forma revicta fuo est.
 Seu genus Adrafti, seu furtis aptus Ulyffes,
 Seu pius Æneas, eripuiſſe datur.
 (Auctor in incerto, res est Romana: tuetur 435
 Veſta, quod aſſiduo lumine cuncta videt.)
 Heu quantum timuere Patres, quo tempore Veſta
 Arſit, & est adytis obruta pane ſuis!
 Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
 Miſtaque erat flammæ flamma profana piæ. 440
 Attonitæ flebant demifſo crine miniſtræ:
 Abſtulerat vires corporis ipſe timor.
 Provolat in medium, & magnâ Succurrite, voce,
 Non eſt auxilium flere, Metellus ait.
 Pignora virgineis fatalia tollite palmis: 445
 Non ea ſunt voto, ſed rapienda manu.
 Me miſerum! dubitatis? ait. dubitare videbat,
 Et pavidas poſito procubuiſſe genu.
 Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
 Sacra: vir intrabo non adeunda viro. 450
 Si ſcelus eſt; in me commiſſi pena redundet.
 Sit capitis damno Roma ſoluta mei.
 Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit;
 Pontificisque ſui munere tuta fuit.
 Nunc bene lucetis corpora ſub Cæſare flammæ: 455
 Ignis in Iliacis nunc erit, eſtque, focis.
 Nullaque dicitur vitas temeraſſe ſacerdos
 Hoc Duce: nec vivâ defodietur humo.

Sic inceſta perit: quia quam violavit, in illam
 Conditur: & Tellus Veſtaque numen idem eſt. 460
 Tum ſibi Callaico Brutus cognomen in hoſte
 Fecit, & Hiſpanam ſanguine tinxit humum.
 Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis;
 Ne populum toto peſtore feſta juvent.
 Craſſus ad Euphraten Aquilas, natumque, ſuoſque; 465
 Perdidit: & lato eſt ultimus ipſe datus.
 Parthe, quid exſultas? dixit Dea. ſigna remittes:
 Quique necem Craſſi vindicet, ultor erit.
 A T ſimul auritis violæ demuntur aſellis,
 Et Cereris fruges aſpera ſaxa terunt; 470
 Navita puppe ſedens, Delphina videbimus, inquit;
 Humida cum pulſo nox erit orta die.
 J Am, Phryxâ nuptâ quæreris, Tithone, relinquit;
 Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
 Ite, bonæ matres, (veſtrum Matralia feſtum) 475
 Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ,
 Pontibus & magno juncta eſt celeberrima Circo
 Area: quæ poſito de bove nomen habet,
 Hac ibi luce ferunt Matuta ſacra parenti
 Sceptraſeras Servi templa dediſſe manus. 480
 Quæ Dea ſit: quare famulas à limine templi
 Arceat, (arceat enim) libaque toſta petat;
 Bacche, racemiferos hederâ redimite capillos,
 (Si domus illa tua eſt) dirige navis iter.
 Arſerat obſequio Semele Jovis. accipit Ino. 485
 Te, puer; & ſummâ ſedula nutrit ope,
 Intravit Juno, raptâ quod pellice natum
 Educet. at ſanguis ille ſororis erat.
 Hinc agitur furis Athamas, & imagine falſâ:
 Tuque cadis patriâ, parve Learche, manu. 490
 Miſta Learchéas mater tumulaverat umbras;
 Et dederat miſeris omnia juſta rogis.
 Hæc quoque, funeſtos ut erat laniata capillos,
 Proſilit; & cunis te, Melicerta, rapit.

Est spatio contracta brevi, freta bina repellit; 497
 Unaque pulfatur terra duabus aquis.
 Huc venit infans natum complexa lacertis;
 Et secum è cellò mittit in alta jugo.
 Excipit illasos Panope centumque sorores;
 Et placido lapsu per sua regna ferunt. 500
 Nondum Leucotheæ, nondum puer ille Palæmon
 Vorticibus densi Tybridis ora tenent.
 Lucus erat; dubium Semelæ Stimulæne vocetur;
 Mænadæ Ausonias incoluisse ferunt.
 Quærit ab his Ino, quæ gens foret, Arcadas esse 505
 Audit; & Evandrum sceptrâ tenere loci.
 Dissimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
 Instimulat fistis insidiosa tonis:
 O nimium faciles, ô toto pectore captæ,
 Non venit hæc nostris hospes amica choris. 510
 Fraude petit; sacrique parat cognoscere ritum.
 Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
 Vix bene deserat; complent ululatibus auras
 Thyades effusis per sua colla comis:
 Injiciuntque manus, puerumq; revellere pugnant. 515
 Quos ignorat adhuc, invocat illa Deos:
 Dique, virique loci, miseræ succurrite matri.
 Clamor Aventini saxa propinqua ferit.
 Appulerat ripæ vaccas Oetaus Iberas,
 Audit; & ad vocem concitus urget iter. 520
 Hercules adventu, quæ vim modo ferre parabant,
 Turpia femineæ terga dedere fugæ.
 Quid petishinc, (cognorat enim) matertera Bacchi?
 An numen quod me, te quoque vexat, ait?
 Illa docet partim; partim præsentia nati 525
 Continet; & furis in scelus iste pudet.
 Rumor (ut est velox) agitatiss pervolat alis:
 Est que frequens, Ino, nomen in ore tuum.
 Hospita Carmentis fidos intrasse penates
 Diceris, & longam deposuisse famem. 530

Liba suâ properata manu Tegeæa sacerdos
 Traditur in subito costa dedisse foco.
 Nunc quoque liba jvant festis Matrâlibus illam.
 Rustica sedulitas gratior arte fuit.
 Nunc, ait, ô vates venientia fata resigna, 535
 Qua licet: hospitii hoc, precor, adde meis.
 Parva mora est: cælum vates ac numina sumit;
 Fitque sui toto pectore plena Dei.
 Vix illam subito posses cognoscere; tanto
 Sanctior, & tanto, quam modo, major erat. 540
 Lata canam: gaude defuncta laboribus, Ino.
 Dixit; & huic populo dextera semper ades.
 Numen cris pelagi: natum quoque pontus habebit,
 In vestris aliud sumite nomen aquis.
 Leucotheæ Graius, Matuta vocabere nostris, 545
 In portus nato jus erit omne tuo.
 Quem nos Fortunum, sua lingua Palæmona dicet.
 Itæ precor, nostris æquis uterque locis.
 Annuerant promissa fides: posuere labores.
 Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea est. 550
 Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit.
 Principiumque odii, si sinat ipsa, canam.
 Una ministrarum solita est, Cadmei, tuarum
 Sæpe sub amplexus conjugis ire tui:
 Improbis hanc Athamas furtim dilexit: ab illâ 555
 Comperit agricolis semina iusta dari.
 Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit.
 Hoc est cur odio sit tibi serva manus.
 Non tamen hanc pro stirpe suâ pia mater adoret:
 Ipsa parum felix visa fuisse parens. 560
 Alterius prolem melius mandabitur illi.
 Ut ilior Baccho quam fuit ipsa suis.
 Hanc tibi, Quo properas, memorant dixisse, Rutili?
 Luce meâ Marso Consul ab hoste cades.
 Exitus accessit verbis: flumenque Telonum 565
 Purpuræo mistis sanguine fluxit aquis.

Proximus annus erat: Pallantide casus eadem
 Didius hostiles ingeminavit opes.
 Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorque, locusque.
 Sed superinjectis quis latet aede togis? 570
 Servius est: hoc constat enim, sed causa latendi
 Discrepat; & dubium me quoque mentis habet.
 Dum Dea furtivos timide proficitur amores;
 Caelestemque homini concubuisse pudet;
 (Arfit enim magno correpta cupidine Regis, 575
 Caeaque in hoc uno non fuit illa viro)
 Nocte domum parva solita est intrare fenestrâ:
 Unde Fenestella nomina porta tenet.
 Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos:
 Oraque sunt multa regia tecta togâ. 580
 An magis est verum, post Tulli funera plebem
 Confusam placidi morte fuisse ducis?
 Nec modus ullus erat: crescebat imagine luctus;
 Donec eam postis occulere togis. 585
 Tertia causa mihi spatium majore canenda est:
 Nos tamen adductos intus agemus equos.
 Tullia, conjugio sceleris mercede peracto,
 His solita est pictis extimulare virum:
 Quid juvat esse pares, te nostrae caede sororis
 Meque tui fratris, si pia vita placet? 590
 Vivere debuerant & vir meus & tua conjux,
 Si nullum ausuri majus eramus opus.
 Et caput & regnum facio dotale parentis.
 Si vir es, i, dictas exige dotis opes. 595
 Regia res scelus est, focero cape regna necato:
 Et nostras patrio sanguine tinge manus.
 Talibus instinctus folio privatus in alto
 Sederat, attonitus vulgus ad arma ruit.
 Hinc cruor, hinc caedes: infirmaque vincitur aetas.
 Sceptra gener focero rapta Superbus habet. 600
 Ipse sub Elquiliis, ubi erat sua regia, casus
 Concidit in durâ sanguinolentus humo.

Filia

Filia, carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feroxque vias,
 Corpus ut adspexit, lacrymis auriga profusus 605
 Restitit. hunc tali corripit illa sono:
 Vadis? an expectas pretium pietatis amarum?
 Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas,
 Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illâ
 Vicus, & aeternâ res ea pressa notâ. 610
 Post tamē hoc ausa est templum monumenta parentis
 Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquar,
 Signum erat in solio residens sub imagine Tulli:
 Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
 Et vox audita est, Vultus abscondite nostros, 615
 Ne nata videant ora nefanda mea.
 Veste datâ tegitur: vetat hanc Fortuna moveri:
 Et sic è templo est ipsa locuta suo.
 Ore revelato quâ primum luce parebit
 Servius, hæc positi prima pudoris erit. 620
 Parcite, matronæ, vetitas attingere vestes:
 Solenni satis est voce movere preces:
 Sitque caput semper Romano tectus amictu,
 Qui Rex in nostra septimus Urbe fuit.
 Arferat hoc templum: signo tamen ille pepercit 625
 Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.
 Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrefia mater
 Praesignis facie Corniculana fuit,
 Hanc secum Tanaquil, sacris de more paratis,
 Jussit in ornatum fundere vina focum. 730
 Hic inter cineres obscœni forma virilis
 Aut fuit, aut visa est: sed fuit illa magis.
 Iusta foco captiva fovet, conceptus ab illâ
 Servius à cœlo semina gentis habet.
 Signa dedit genitor, tum cum caput igne corusco 635
 Contigit, inque comâ flammeus arsit apex.
 Te quoque magnificâ, Concordia, decidat aede
 Livia, quam caro præstitit illa viro,

Disce

Disce tamen, veniens atas, ubi Livia nunc est
 Porticus, immensa tecta fuisse domus. 640
 Urbis opus domus una fuit; spatiumque tenebat,
 Quo brevius muris oppida multa tenent.
 Hæc æquata solo est, nullo sub crimine regni,
 Sed quia luxuriâ visa nocere suâ.
 Sustulit tantas operum subvertere moles 645
 Totque suas hæres perdere Cæsar opes.
 Sic agitur censura, & sic exempla parantur;
 Cum vindex, alios quod monet, ipse facit.
 Nulla nota est veniente die, quam ducere possis. 650
 Idibus inivisto sunt data templa Jovi.
 Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
 Nunc ades ô ceptis, flava Minerva, meis.
 Cur vagus incedit totâ tibicen in Urbe?
 Quid sibi personæ, quid stola longa, volunt?
 Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit. 655
 Pace velim doctæ verba referre Deæ.
 Temporibus veterum tibicinis usus avorum
 Magnus, & in magno semper honore fuit.
 Cantabat sanis, cantabat tibia ludis:
 Cantabat mæstis tibia funeribus. 660
 Dulcis erat mercede labor: tempusque secutum,
 Quod subito Graia frangeret artis opus.
 Adde quod Edilis, pompam qui funeris irent,
 Artifices solos jusserat esse decem.
 Exsilio mutant Urbem, Tiburque recedunt: 665
 Exsiliū quodam tempore Tibur erat:
 Queritur in scenâ cava tibia; queritur aris:
 Ducit supremos nenia nulla choros.
 Servierat quidam quantolibet ordine dignus
 Tibure: sed longo tempore liber erat. 670
 Rure dapes parat ille suo; turbamque canoram
 Convocat, ad festas convenit illa dapes.
 Nox erat; & visis oculique animique natabant:
 Cum præcomposito nuntius ore venit.

Atque

Atque ita, Quid cessas convivia solvere? dixit: 675
 Auctor vindictæ jam venit, ecce, tuæ.
 Nec mora; conviva valido titubantia vino
 Membra movent: dubii stantque labantque pedes.
 At dominus, Discedite, ait, plaustrisque morantes
 Sustulit, in plaustro sirpea lata fuit. 680
 Allicunt somnos tempus motusque metumque;
 Potaque se Tibur turba redire purat.
 Jamque per Esquillas Romanam intraverat urbem;
 Et mane in medio plaustra fuere Foro.
 Plautius, ut possent specie numeroque Senatum 685
 Fallere, personis imperat ora tegi.
 Admiscetque alios: & ut hunc tibicina cætum
 Augeat, in longis vestibus ire jubet.
 Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
 Contra collegæ iussa redisse sui. 690
 Res placuit: cultuque novo libet Idibus uti;
 Et canere ad veteres verba jocosa modos.
 Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
 Cur sit Quinquatrus illa vocata dies. 695
 Martius, inquit, agit tali mea nomine festa:
 Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
 Prima terebrato per rara foramina buxo,
 Ut daret effeci tibia longa sonos.
 Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis 700
 Vidi virgineas intumuisse genas.
 Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
 Excipit abjectam cespite ripa suo.
 Inventam Satyrus primum miratur: at usum
 Nescit, & inflatam sentit habere sonum.
 Et modo dimittit digitis, modo concipit auras: 705
 Jamque inter Nymphas arte superbus erat.
 Provocat & Phœbum, Phœbo superante pependit.
 Cæsa recesserunt à cute membra suâ.
 Sum tamen inventrix auctorque ego carminis hujus.
 Hoc est cur nostros ars colat ista dies. 710

Tertia

Tertia lux veniat, quâ tu Dodoni Thyene,
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc est illa dies, quâ tu purgamina Vestæ,
Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.
Si qua fides ventis; Zephyro dare carbasa, nautæ: 735
Cras veniet vestris ille secundus aquis.
At pater Heliadum, radios ubi tinxerit undis,
Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyriæa lacertos:
Continuâ Delphin nocte videndus erit. 740
Scilicet hic olim Volscos Equosque fugatos
Viderat in campis, Algida terra, tuis.
Unde suburbano clarus, Tuberte, triumpho,
Veetus es in niveis, Postume, victor equis.
Jam sex, & totidem lucas de mense supersunt: 745
Huc unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit è Geminis, & Cancrî signa rubescunt:
Cœpit Aventinâ Pallas in arce coli,
Jam tua, Laomedon, oritur nurus: ortaque noctem 750
Pellit, & è pratiis uda pruina fugit,
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.
Hanc quoque cum patris Galatea receperit undis,
Plenaque secura terra quietis erit; 755
Surgit humo juvenis telis afflatus avitis;
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei:
Devovit natum credulus ille suum.
(Non impune pius juvenis Træzena petebat.
Dividit obstantes pectore taurus aquas.) 740
Solliciti terrentur equi; frustra que retenti
Per scopulos dominum duraque saxa trahunt.
Exciderat curru, lorisque morantibus artus
Hippolytus lacero corpore captus erat:
Reddideratq; animam, multum indignante Dianâ. 745
Nulla, Coronides, causa doloris, ait.

Nam.

Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam;
Et cedent arti tristia fata mee.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius: 750
(Tunc, cum observatas augur descendit in herbas;
Ufus & auxilio est anguis ab angue dato.)
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terrâ sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, recessus 755
Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Pluto Clotho que dolent, hæc fila reneri,
Hic fieri regni jura minora sui.
Jupiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimis moverat artis operem. 760
Phæbe, querebaris, Deus est, placare parenti.
Propter te, fieri quod vetat, ipse facit,
Non ego te, quamvis properabis vincere, Cæsar,
Si vetet auspicium, signa movere velim.
Sint tibi Flaminius Thrasymenaque littora testes; 765
Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora si veteris quaris temeraria damni;
Quartus ab extremo mense bis ille dies.
Postera lux melior. superat Masinissa Syphacem;
Et cecidit telis Hadrubal ipse suis. 770
Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ Fortis honores!
Post septem lucas Junius actus erit.
Ite, Deam lati Fortem celebrate, Quirites: 775
In Tiberis ripâ munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymbâ.
Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ juvenum convivia lintres;
Multaque per medias vina bibantur aquas. 780
Plebs colit hanc; quia, qui posuit, de plebe fuisse
Fertur, & ex humili sceptrâ tulisse loco,

Con-

Convenit & servis; servã quia Tullius ortus
Constituit dubia templa propinqua Deã.

ECce suburbanã rediens male sobrius æde 785
Ad stellas aliquis talia verba jacit.

Zona latet tua nunc, & cras fortasse latebit:
Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.

At si non esset potus; dixisset eãdem 790
Venturum tempus solstitiale die.

Lucifero subeunte Lares delubra tulerunt,
Hic ubi fit doctã multa corona manu.

Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus olim
Ante Palatini condidit ora jugi.

Tot restant de mense dies, quot nomina Parcis, 795
Cum data sunt trabæ templa, Quirine, tuæ.

Tempus Iuleis cras est natale Kalendis:
Pierides, cæptis addite summa meis.

Dicite Pierides, quis vos adjunxerit isti, 800
Cui dedit invitas victa noverca manus.

Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philippi
Adspicis: unde trahit Marcia casta genus.

Martia sacrificio deductum nomen ab Anco;
In qua par facies nobilitate suã.

Par animo quoque forma suo respondet in illã; 805
Et genus, & facies, ingeniumque simul.

Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
Laudamus magnas hac quoque parte Deas.

Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi, 810
O decus, o sacrã fœmina digna domo!

Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores,
Annuit Alcides, increpuitque Iyram.

FINIS,

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBRI V.

P. OVIDII NASONIS
 TRISTIUM
 LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

PArce, (nec invideo) sine me, Liber, ibis in
 Urbem :
 (Hei mihi !) quo domino non licet ire
 tuo.

Vade, sed incultus ; qualem decet exsulis esse.
 Infelix, habitum temporis hujus habe.
 Nec te purpureo velent vaccinia fuco :
 Non est conveniens luctibus ille color. 5
 Nec titulus minio, nec cedro charta notetur :
 Candida nec nigrâ cornua fronte geras.
 Felices ornent hæc instrumenta libellos.
 Fortuna memorem te decet esse mea. 10
 Nec fragili geminâ poliantur pumice frontes :
 Hirsutus passis ut videre comis.
 Neve liturarum pudeat, qui viderit illas,
 De lacrymis factas sentiet esse meis.
 Vade, Liber, verbisque meis loca grata saluta. 15
 Contiguam certe quo licet illa pede.
 Si quis, ut in populo, nostri non immemor illic,
 Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit ;
 Vivere me dices : salvum tamen esse negabis.
 Id quoque, quod vivam, munus habere Dei. 20
 Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
 Ne, quæ non opus est, forte loquere, dabis.

Ggg

Pro-

Protinus admonitus repetet mea crimina lector;
 Et peragar populi publicus oīe reus,
 Neu cave defendas, quamvis mordebere dictis.
 Cauſa patrociniō non bona peior erit.
 Inuenies aliquem, qui me ſuſpiret ademtum;
 Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis:
 Et tacitus ſecum, nequīs malus audiat, optet,
 Sit mea lēnito Caſare poena minor.
 Nos quoque, quiſquis erit, ne ſit miſer ille, precamur
 Placatos miſero, qui uolet eſſe Deos,
 Quæque uolet, rata ſint; ablataque Principis ira
 Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
 Ut perages mandata, Liber, culpabere forſan;
 Ingeniique minor laude ferere mei.
 Iudicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
 Quærere, quaſito tempore tutuſeris.
 Carmina proueniunt animo deducta ſereno:
 Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
 Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt:
 Me mare, me uenti, me fera jaſtat hyems.
 Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem
 Haſurum jugulo jam puto jamque meo.
 Hæc quoque, quod facio, iudex mirabitur æquis;
 Scriptaque cum ueniã qualiacunque leget.
 Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus;
 Ingenium tantis excidet omne malis.
 Denique ſecurus fama, Liber, ire memento;
 Nec tibi ſit læſto diſplicuiſſe pudor.
 Non ita ſe nobis præbet Fortuna ſecundam,
 Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
 Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore;
 Quærēndique mihi nominis ardor erat.
 Carmina nunc ſi non ſtudioque, quod obſuit, odi,
 Sit ſatis, ingenio ſic fuga parta meo.
 I tamen, ſi pro me tu, cui licet, adſpice Romam.
 Dī facerent, poſſem nunc meus eſſe liber.

Nec te, quod uenias magnam peregrinaus in Urbem,
 Ignotum populo poſſe uenire puta.
 Ut titulo careas, ipſo noſcère colore:
 Diſſimulare uelis te licet eſſe meum.
 Clam tamen intrato; ne te mea carmina lædant.
 Non ſunt, ut quondam plena fauoris erant.
 Si quis erit, qui te, quia ſis meus, eſſe legendum
 Non putet, è gremio reſciciaque ſuo;
 Inſpice, dic, titulum. non ſum præceptor Amoris.
 Quas meruit, poenas jam dedit illud opus.
 Forſitan exſpectes, an in alta Palatia miſſum
 Scandere te jubeam, Caſareamque domum.
 Ignoscant auguſta mihi loca, Diſque locorum.
 Venit in hoc illā fulmen ab arce caput.
 Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
 Numina: ſed timeo, qui nocuere, Deos.
 Terreretur minimo pennæ ſtridore columba,
 Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
 Nec procul à ſtabulis audet ſecedere, ſi qua
 Excuffa eſt auidi dentibus agna lupi.
 Vitaret cælum Phaëthon, ſi uiveret; & quos
 Optarat ſtultè, tangere nollet equos,
 Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jouis arma timere:
 Me reor inſeſto, cum tonat, igne peti.
 Quicumque Argolica de claſſe Caphærea fugit;
 Semper ab Euboicis uela retorquet aquis.
 Et mea cymba, ſemel ualtā percuſſa procellā,
 Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
 Ergo, care Liber, timidā circumſpice mente;
 Et ſatis à media ſit tibi plebe legi.
 Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
 Icarus, Icaris nomina fecit aquis.
 Difficile eſt tamen, hinc remis utaris an aurā,
 Dicere. conſilium reſque locusque dabunt,
 Si poteris uacuo tradi; ſi cuncta uidebis
 Mitiā; ſi uires fregerit ira ſuas;

Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
 Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
 Luce bonâ, dominoque tuo felicior ipse
 Pervenias illuc; & mala nostra leves.
 Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
 Solut Achillæo tollere more potest.
 Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
 Nam spes est animi nostra timore minor.
 Quæque quiescebat, ne mota resaviet ira,
 Et pœna tu sis altera causa, cave.
 Cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus,
 Contigerisque tuam serinia curva domum;
 Adspicias illic positos ex ordine fratres,
 Quos studium cunctos evigilavit idem.
 Cætera turba palam titulos ostendet apertos;
 Et sua detectâ nomina fronte geret.
 Tres procul obscurâ latitantes parte videbis.
 Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
 Hos tu vel fugias, vel, si satis oris habebis,
 Oedipodas facito Telegonosque voces.
 Deque tribus, moneo, si qua tibi cura parentis,
 Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.
 Sunt quoque mutata ter quinque volumina formæ,
 Nuper ab exequiis carmina raptâ meis:
 His mando dicas, inter mutata referri
 Fortuna vultum corpora posse meæ.
 Namque ea dissimilis subito est effecta priori:
 Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
 Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam;
 Sed vereor tardæ causâ fuisse moræ.
 Quod si, quæ subeunt, tecum, Liber, omnia ferres;
 Sarcina laturo magna futurus eras.
 Longa via est: propera, nobis habitabitur orbis
 Ultimus; à terrâ terra remota meâ.

ELEGIA II.

DImaris & cœli, (quid enim nisi vota supersunt?)
 Solvere quassatâ parcite membra ratis:
 Neve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ.
 Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
 Mulciber in Troiam, pro Troiâ stabat Apollo: 5
 Equa Venuis Teucris, Pallas iniqua fuit.
 Oderat Aeneas propior Saturnia Turno.
 Ille tamen Veneris numine tutus erat.
 Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyssæm:
 Eripuit patruo sæpe Minerva suo. 10
 Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
 Quid vetat irato numen adesse Deo?
 Verba miser frustra non proficiencia perdo:
 Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ.
 Terribilisque Notus jactat mea dicta; precesque; 15
 Ad quos mittuntur, non sinit ire Deos,
 Ergo idem venti, ne causâ lædar in unâ,
 Velaque nescio quo, vota que nostra ferunt?
 Me miserum, quanta moentes volvuntur aquarum!
 Jam jam tacturos sidera summa putes. 20
 Quærat diducto subsidunt æquore valles!
 Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
 Quocunque adspicias, nihil est nisi pontus & ær;
 Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.
 Inter utrumque fremunt immani turbine venti. 25
 Nescis, cui domino pareat, unda maris.
 Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
 Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
 Nunc gelidus siccâ Boreas bacchatur ab Arcto:
 Nunc Notus adversâ prælia fronte gerit. 30
 Rectior in incerto est: nec quid fugiatve petatve,
 Invenit. ambiguis ars stupet ipsa malis.
 Scilicet occidimus, nec spes nisi vana salutis:
 Dumque loquor, vultus obruit unda meos.

Opprimet hanc animam fluctus : frustra; precanti 35
 Ore necaturas accipiemus aquas.
 At pia nil aliud quam me dolet exsule conjux:
 Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
 Nescit in immenso jactari corpora ponto:
 Nescit agi ventis: nescit adesse necem. 40
 Di bene, quod non sum mecum conscendere passus:
 Ne mihi mors misero bis patienda foret!
 At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
 Dimidia certe parte superstes ero.
 Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flammá! 45
 Quantus ab atherio personat axe fragor!
 Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
 Quam grave balistæ mœnia pulsat onus.
 Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
 Posterior nono est, undecimoque prior. 50
 Nec letum timeo: genus est miserabile leti.
 Demite naufragium; mors mihi munus erit.
 Est aliquid, fatove suo ferrove cadentem
 In solitâ moriens ponere corpus humo:
 Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,
 Et non æquoreis piscibus esse cibum.
 Fingite me dignum tali nece: non ego solus
 Hic vehor. immeritos cur mea pœna trahit?
 Pro Superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ! 55
 Utraque jam vestras sistite turba minas.
 Quamque dedit vitam mitissima Caesaris ira,
 Hanc finite infelix in loca iussa feram.
 Si quam commerui pœnam me pendere vultis;
 Culpa mea est ipso iudice morte minor.
 Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas
 Caesar; in hoc vestra non eguisset ope.
 Est illi nostri non invidiosa cruoris
 Copia: quodque dedit, cum volet, ipse feret.
 Vos modo, quos certè nullo puto crimine laesos,
 Contenti nostris, Di, precor, este malis, 60

Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,
 Quod perit, salvum jam caput esse potest.
 Ut mare confidat, ventisque ferentibus utar;
 Ut mihi parcatis; num minus exsul ero?
 Non ego divitias avidus sine fine parandi 75
 Latum mutandis mercibus æquor aro:
 Nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas:
 Oppida non Asia, non loca visa prius.
 Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
 Delicias videam, Nile jocose, tuas. 80
 Quod faciles opto ventos, (quis credere possit?)
 Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
 Obligor, ut tangam laevi fera littora Ponti;
 Quodque sit à patria tam fuga tarda, queror.
 Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas, 85
 Exilem facio per mea vota viam.
 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
 Pronaque sint nostræ numina vestra rati:
 Seu magis odistis, iussa me advertite terras,
 Supplicii pars est in regione mei. 90
 Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti,
 Ausonios fines cur mea vela vident?
 Noluit hoc Caesar: quid, quem fugat ille, tenetis?
 Aspiciat vulcus Pontica terra meos.
 Et jubet, & merui. nec, quæ damnaverit ille, 95
 Crimina defendi fasve piumve puto.
 Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt;
 A culpa facinus scitis abesse meâ.
 Immo ita & vos scitis, si me meus abstulit error,
 Stultaque mens nobis, non scelerata fuit: 100
 Quamlibet è minimis, domui si favimus illi;
 Si satis Augusti publica iussa mihi;
 Hoc Duce si dixi felicia secula; proque
 Cesare thura pius Caesaribusque dedi;
 Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi, 105
 Sin minus; alta cadens obruat unda caput.

Fallor ? an incipiunt gravida vaneſcere nubes,
Viſtaque mutati frangitur ira maris ?
Non caſus, ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

Um ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in Urbe fuit ;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui ;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Caſar
Finibus extrema jufferat Auſoniæ.
Nec mens, nec ſpatium fuerant ſatis apta paranti :
Torpuerant longâ pectora noſtra morâ.
Non mihi fervorum, comitis non cura legendi :
Non aptæ profugo veſtis opifive fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus iſtus
Vivit ; & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et tandem ſenſus convaluère mei ;
Alloquor extremum maſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans ſlentem ſlens acrius ipſa tenebat ;
Imbre per indignas uſque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diverſa ſub oris :
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunq; adſpiceres, luæus gemituſque ſonabant :
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere maerent :
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti ;
Hæc faciet Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quieſcebant voces hominumque canumque :
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuère Lari ;

Numina vicinis habitantia ſedibus, inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini ;
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quamquam ſerò clypeum poſt vulnera ſumo ; 35
Attamen hanc odiis exonerare fugam :
Cœleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite : pro culpâ ne ſcelus eſſe putet,
Uſ, quod vos ſcitis, pœnâ quoque ſentiat auctor,
Placato poſſum non miſer eſſe Deo. 40
Hac prece adoravi Superos ego : pluribus uxor ;
Singultu medios præpediente ſonos.
Illa etiam ante Lares paſſis proſtrata capillis
Contigit exſtinctos ore tremente focos :
Multaque in averſos effudit verba Penates, 45
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat,
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem ? blando patriæ retinebar amore :
Ultima ſed juſſæ nox erat illa fugæ. 50
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges ?
Vel quo feſtines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, propoſitæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi ; ter ſum revocatus : & ipſe 55
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe, Vale diſto, rurfus ſum multa locutus ;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi : meque ipſe ſefelli,
Reſpiciens oculis pignora cara meis, 60
Denique Quid propero ? Scythia eſt, quo mittimur,
inquam :
Roma relinquenda eſt, utraque juſta mora eſt,
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur :
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quolque ego fraterno dilexi more ſodales, 65
O mihi Theſeâ pectora juncta fide !
Dum

Dum licet, amplectar : nunquam fortasse licebit
 Amplius. in lucro, quæ datur hora, mihi est. -
 Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo,
 Complectens animo proxima quæque meo. 70
 Dum loquor, & stemus; cælo nitidissimus alto
 Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
 Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam.
 Et pars abrumpi corpore visa suo est.
 Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria versus 75
 Ultiores habuit proditiōnis equus.)
 Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
 Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
 Tum verò conjux humeris abeuntis inhaerens
 Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis. 80
 Non potes avelli, simul ah, simul ibimus inquit!
 Te sequar; & conjux exsulis exsul ero.
 Et mihi facta via est: & me capit ultima tellus.
 Accedam profugæ sarcina parva rati.
 Te jubet è patriâ discedere Cæsaris ira;
 Me pietas, pietas hæc mihi Cæsar erit.
 Talia tentabat: sic & tentaverat ante:
 Vixque dedit victas utilitate manus.
 Egredior (sive, illud erat sine funere ferri)
 Squalidus immisissis hira per ora comis. 90
 Illa dolore mei tenebris narratur obortis
 Semianimis mediâ procubuisse domo.
 Utque resurrexit, sœdatis pulvere turpi
 Crinibus, & gelidâ membra levavit humo;
 Se modo, desertos modo complorasse Penates; 95
 Nomen & erepti sæpe vocasse viri:
 Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
 Vidisset fractos corpus habere rogos:
 Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
 Respedique tamen non posuisse mei. 100
 Vivat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt,
 Vivat, & auxilio subleget usque suo.

Tingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsæ,
 Equorea que suo sidere turbat aquas:
 Nos tamen Ionium non nostrâ findimus æquor 105
 Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
 Me miserum, quantis increscunt æquora ventis;
 Erutaque ex imis fervet arena vadis!
 Monte nec inferior prora puppique recurvæ
 Infilat, & pictos verberat unda Deos. 110
 Pinæ texta sonant; pulsi stridore rudentes:
 Aggemit & nostris ipsa carina malis.
 Navita confessus gelido pallore timorem
 Jam sequitur victam, non regitarte, ratem.
 Et que parum validus non proficiencia vector 115
 Cervicis rigida fræna remittit equo:
 Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
 Aurigam video vela dedisse rati.
 Quod nisi mutatas emiserit Æolus auras;
 In loca jam nobis non adeunda ferar. 120
 Nam procul, Illyricis lavâ de parte relictis,
 Interdicta mihi cernitur Italia.
 Desinat in vetitas quæso contendere terras,
 Et mecum magno pareat aura Deo.
 Dum loquor, & cupio pariter timeoque revelli, 125
 Increpuit quantis viribus unda latus!
 Parcite, cærulei vos parcite numina ponti;
 Infestumque mihi sit satis esse Jovem.
 Vos animam sævæ fessam subducite morti.
 Si modo, qui perire, non periisse potest. 130

ELEGIA IV.

O mihi post ullos nunquam memorande sodales,
 O cui præcipuè fors mea visa sua est;
 Attonitum qui me, (memini) carissime, primus
 Ausus es alloquio sustinuisse tuo:
 Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
 Cum foret in misero pectore mortis amor;

Scis bene, cui dicam, positis pro nomine signis ;
 Officium nec te fallit, amice, tuum,
 Hæc mihi temp' erunt imis infixæ medullis ;
 Perpetuusque animæ debitor hujus ero. 10
 Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
 Ibit, & in tepido deferet ossa rogo ;
 Quam subeant animo meritorum oblivia nostro :
 Et longâ pietas excidat ista die.
 Di tibi sint faciles, & opis nullius egentem 15
 Fortunam præsent, dissimilemque meæ.
 Si tamèn hæc navis vento ferretur amico ;
 Ignoraretur forstan ista fides.
 Thæsea Pirothous non tam sensisset amicum,
 Si non infernas vivus adisset aquas.
 Ut foret exemplum veri Phocæus amoris,
 Fecerunt Furia, tristis Orestæ, tuæ :
 Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes ;
 Hyrtacidæ Niso gloria nulla foret.
 Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum , 25
 Tempore sic duro est inspicenda fides.
 Dum juvat, & vultu ridet Fortuna sereno ;
 Indelibatas cuncta sequuntur opes.
 At simul intonuit ; fugiunt : nec noscitur ulli,
 Agminibus comitum qui modo cinctus erat. 30
 Atque hæc exemplis quondam collecta priorum ,
 Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
 Vix duo tresve mihi de tot superestis amici.
 Cetera Fortuna, non mea, turba fuit.
 Quo magis, ô pauci, rebus succurrite lapsis,
 Et date naufragio littora tuta meo :
 Neve metu falso nimium trepidate timentes,
 Hac offendatur ne pietate Deus.
 Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis ;
 Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat. 40
 Causa mea est melior, qui non contraria fovi
 Armâ ; sed hanc merui simplicitate fugam.

Invi-

Invigiles igitur nostris pro casibus oro ;
 Diminui si quâ numinis ira potest.
 Scire mos si quis casus desideret omnes ; 45
 Plus, quam quod fieri res finit, ille petat.
 Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent :
 Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
 Multaque credibili tulimus majora : ratamque,
 Quamvis acciderint, non habitura fidem. 50
 Pars etiam mecum quedam moriatur oportet :
 Meque velim possit dissimulante tegi.
 Si vox in fragili mihi pectore firmior ære,
 Pluraque cum linguis pluribus ora forent ;
 Non tamen idcirco complecterer omnia verbis : 55
 Materiam vires exsuperante meas.
 Pro duce Neritio docti mala nostra Poætæ
 Scribite : Neritio nam mala plura tuli.
 Ille brevi spatio multis erravit in annis
 Inter Dulichias Iliacasque domos. 60
 Nos freta sideribus notis distantia mensos
 Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
 Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles :
 Me profugum comites deseruere mei.
 Ille suam lætus patriam victorque petebat. 65
 A patriâ fugio victus & exsul ego.
 Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve :
 Pæna quibus non est grandis abesse locis.
 Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
 Montibus, imperii Roma Deumque locus. 70
 Illi corpus erat durum patiensque laborum :
 Invalide vires ingenueque mihi.
 Ille erat assidue sævis agitatus in armis :
 Assuetus studiis mollibus ipse sui.
 Me Deus oppressit, nullo mala nostra levante : 75
 Bellatrix illi Diva ferebat opem.
 Cumque minor Jove sit tumidis qui regnat in undis ;
 Illum Neptuni, me Jovis ira premit.

Ggg 7

Adde,

Adde, quod illius pars maxima ficta laborum est ;
 Ponitur in nostris fabula nulla malis. 80
 Denique quætos tergit tamen ille Penates ;
 Quæque diu petiit, contigit arva tamen.
 At mihi perpetuò patriâ tellure carendum est,
 Nî fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Nec tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
 Nec tantum Coo Battis amata suo est ;
 Pectoribus quantum tu nostris, Uxor, inheres ;
 Digna minus misero, non meliore viro. 5
 Te mea suppositâ veluti trabe sulca ruina est :
 Siquid adhuc ego sum, muneris omne tui est :
 Tu facis, ut spoliū ne sim, neu nuder ab illis
 Naufragii tabulas qui petiēre mei.
 Utque rapax stimulante fame cupidusque cruoris
 Incustoditum captat ovile lupus :
 Aut ut edax vultur corpus circumspicit æquod
 Sub nullâ positum cernere possit humo :
 Sic mea nescio quis, rebus male fidus acerbis,
 In bona venturus, si paterēre, fuit.
 Hunc tua per fortes virtus submovit amicos,
 Nulla quibus reddi gratia digna potest. 15
 Ergo quam misero, tam vero, teste probaris :
 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
 Nec probitate tuâ prior est aut Hectoris uxor,
 Aut comes extincto Laodamia viro.
 Tu si Mæonium vatē sortita fuisses ;
 Penglōpes esset fama secunda tua.
 Sive tibi hoc debes, nullâ pia facta magistrâ ;
 Cumque novâ mores sunt tibi luce dati :
 Fæmina seu Princeps, omnes tibi culta per annos. 25
 Te docet exemplum conjugis esse bonæ :
 Assimilemque sui longâ assuetudine fecit :
 Grandia si parvis assimilare licet.

Hei

Hei mihi, nō magnas quod habent mea carmina vires,
 Nostraque sunt meritis ora minora tuis ! 30
 Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
 Exstinctum longis occidit omne malis :
 Prima locum sanctas heroidas inter haberes :
 Prima bonis animi conspicerēre tui.
 Quantumcunque tamen præconia nostra valebunt ; 35
 Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Si quis habes nostris similes in imagine vultus ;
 Deme meis hederas Bacchica ferta comis.
 Ita decent lætos felicia signa poetæ,
 Temporibus non est apta corona meis,
 Hæc tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici, 5
 In digito qui me fersque referisque tuo.
 Effigiemque meam fulvo complexus in auro
 Cara relegati, qua potes, ora vides.
 Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsân,
 Quam procul à nobis Næso sodalis abest ! 10
 Grata tua est pietas : sed carmina major imago
 Sunt mea ; quæ mando quæliacunque legas.
 Carmina mutatas hominum dicentia formas :
 Infelix domini quod fuga rupit opus.
 Hæc ego discedens, sicut bene multa meorum, 15
 Ipse meâ posui mæstus in igne manu.
 Utque cremasse suum fertur sub stipite natura
 Thestias, & melior matrè fuisse soror ;
 Sic ego non meritos mecum peritura libellos
 Imposui rapidis viscera nostra rogis. 20
 Vel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus :
 Vel quod adhuc crescens & rude carmen erat.
 Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant ;
 Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
 Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem 25
 Ovia delectent, admoneantque mei.

Nec

Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo ;
 Nesciet his summam si quis abesse manum.
 Ablatum mediis opus est incudibus illud ;
 Defuit & scriptis ultima lima meis. 30
 Et veniam pro laude peto ; laudatus abunde,
 Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
 Hos quoque sex versus, in primi fronte libelli
 Si proponendos esse putabis habe.
 Orba parente suo quicumque volumina tangis ; 35
 His saltem vestra detur in Urbe locus,
 Quoque magis faveas, non sunt hæc edita ab ipso,
 Sed quasi de domini funere raptæ sui.
 Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit, 40
 Emendaturus, si licuisset, eram.

ELEGIA VII.

In caput alta suum labentur ab æquore retro
 Flumina : conversis Solque recurret equis.
 Terra feret stellas : cælum findetur aratro ;
 Unda dabit flammæ : & dabit ignis aquas.
 Omnia naturæ præpostera legibus ibunt ;
 Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
 Omnia jam sient, fieri quæ posse negabam :
 Et nihil est de quo non sit habenda fides.
 Hæc ego vaticinor ; quia sum deceptus ab illo, 10
 Laturum misero quem mihi rebar opem.
 Tantane te, fallax, cæpere obliviam nostri ?
 Afflictumne fuit tantus adire timor ?
 Ut neque respiceres, nec solarere jacentem ;
 Dure ? nec exsequias prosequerere meas ?
 Illud amicitia sanctum ac venerabile nomen 15
 Re tibi pro vili sub pedibusque jacet ?
 Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
 Visere, & alloqui parte levare tui ?
 Inque meos si non lacrymam dimittere casus, 20
 Pauca tamen flecto verba dolore queri ?

Idque,

Idque, quod ignoti faciunt, valedicere saltem ;
 Et vocem populi publica que ora sequi ?
 Denique lugubres vultus, numquam que videndos
 Cernere supremo, dum licuitque, die ?
 Dicendum semel toto non amplius avo 25
 Accipere, & parili reddere voce, Vale ?
 At fecere alii nullo mihi fœdere juncti ;
 Et lacrymas animi signa dedere sui,
 Quid nisi convictu causisque valentibus essem, 30
 Temporis & longi vincus amore tibi ?
 Quid, nisi tot lusus & tot mea seria nosses,
 Tot nossem lusus seria que ipse tua ?
 Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses,
 Adscitus toties in genus omne loci ?
 Cunctane in æquorcos abierunt irrita ventos ? 35
 Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis ?
 Non ego te placidâ genitum reor urbe Quirini ;
 Vrbe, meo quæ jam non adeunda pede est.
 Sed scopulis, Ponti quos hæc habet ora sinistri : 40
 Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis :
 Et tua sunt silicis circum præcordia venæ ;
 Et rigidum ferri semina pectus habent.
 Quaque tibi quondam tenero ducenda palato
 Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
 At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses ; 45
 Duritiæque mihi non agerere reus.
 Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
 Ut careant numeris tempora prima suis ;
 Effice, peccati ne sim memor hujus : & illo
 Officium laudem, quo queror, ore tuum. 50

ELEGIA VIII.

Detur inoffensâ metam tibi tangere vita,
 Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
 Atque utinam pro te possint mea vota valere,
 Quæ pro me duros non tetigere Deos ;

Donec

Donec eris felix, multos numerabis amicos ;
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Aspicias, ut veniant ad candida testa columbæ ;
 Accipiat nullas fordida turris aves.
 Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam :
 Nullus ad amissas ibit amicus opes.
 Utque comes radios per Soliseuntibus umbra,
 Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit ;
 Mobile sic sequitur Fortuna lumina vulgus :
 Quæ simul inductâ nube teguntur, abit.
 Hæc precor ut semper possint tibi falsa videri :
 Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
 Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
 Nota quidem, sed non ambitiosa, domus,
 At simul impulsâ est ; omnes timuere ruinam :
 Cautaque communi terga dedere fugæ.
 Sava nec admiror metuunt si fulmina, quorum
 Ignibus affari proxima quæque solent.
 Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
 Quamlibet inviso Cæsar in hoste probat.
 Nec solet irasci (neque enim moderatior alter,)
 Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
 De comite Argolici postquam cognovit Orestæ,
 Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
 Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
 Laudati solita est Hæctoris ore fides.
 Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
 Tartareum dicunt indoluisse Deum,
 Euryali Misque fide tibi, Turne, relatâ,
 Credibile est lacrymis immaduuisse genas.
 Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.
 Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent !
 Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
 Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.
 At mea sunt, proprio quamvis mæstissima casu,
 Pectora pro sensu facta serena tuo.

40
Hoc

Hoc eventurum jam tum, carissime, vidi,
 Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.
 Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
 Est pretium ; nemo plaris habendus erit.
 Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes ;
 Qualibet eloquio sit bona causa tuo.
 His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi ;
 Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
 Hæc mihi non ovium fibra tonitrusque sinistra,
 Linguave servata pennave dixit avis.
 Augurium ratio est, & conjectura futuri :
 Hæc divinavi, notitiamque tuli.
 Quæ quoniam rata sunt ; tota mihi mente tibi que
 Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
 At nostrum tenebris utinam latuisset in imis !
 Expediit studio lumen abesse meo.
 Utque tibi profunt artes, facunde, severæ ;
 Dissimiles illis sic nocuere mihi.
 Vita tamen tibi nota mea est ; seis artibus illis
 Auctoris mores abstinuisse sui.
 Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen : & istos,
 Ut non laudandos, sic tamen esse jocos.
 Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
 Sic excusari crimina posse puto.
 Quæ potes, excusa ; nec amici desere causam.
 Quo bene cœpisti, sic pede semper eas.

ELEGIA IX.

Est mihi, sitque, precor, flavæ tutela Minervæ
 Navis ; & à piæ casside nomen habet,
 Sive opus est velis ; minimam bene currit ad auram :
 Sive opus est remo ; remige carpit iter.
 Nec comites volucris contenta est vincere cursu :
 Occupat egressas quamlibet ante rates.
 Et patitur fluctus, fertque assilientia longe
 Equora, nec lavis icæ fatiscit aquis.

Illa

Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchrus
 Fida manet trepidæ duxque comesque fugæ. 10
 Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
 Equora Palladio numine tuta fugit.
 Nunc quoque tuta precor vasti fecer hostia Ponti;
 Quasque petit, Getici litoris intret aquas.
 Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles, 15
 Et longum tenui limite fecit iter;
 Fleximus in lavum cursus: & ab Hæctoris urbe
 Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.
 Inde levi vento Zerynthia littora natis
 Threiciam tetigit fessa carina Samon. 20
 Saltus ab hac terrâ brevis est Tempyra petenti.
 Hac dominum tenuis est illa secuta suum.
 Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
 Hellepontiacas illa, reliquit aquas.
 Dardaniamque petit auctoris nomen habentem; 25
 Et te rari colâ Lampææ tuta Deo.
 Quaque per angustas vestræ male virginis undas
 Seston Abydenâ separat urbe fretum.
 Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris;
 Cyzicon Hamonia nobile gentis opus: 30
 Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces.
 Hic locus est gemini janua vasta maris.
 Hæc precor evincat, propulsaque flantibus Austris
 Transeat instabiles strenua Cyaneas:
 Thyniacosque sinus, & ab his per Apollinis urbem 35
 Alta sub Anchiali mœnia tendat iter.
 Inde Mesembriacos portus, & Odeson, & arces
 Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
 Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
 Sedibus his profugum constituisse Larem. 40
 A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
 Offensi quo me compulit ira Dei.
 Hanc si contigerit, merite cadet agna Minervæ,
 Non facit ad nostras hostia major opes.

Vos quoque; Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres, 45
 Mite precor duplici numen adeste viæ.
 Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
 Scindere Bistonias altera puppis aquas.
 Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
 Illa suos habeat, nec minus ista suos. 50

ELEGIA X.

Littera quæcunque est toto tibi lecta libello,
 Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
 Aut hanc me, gelidi tremere cum mense Decembris,
 Scribentem mediis Hadria vidit aquis:
 Aut, postquam bimarem cursu superavimus Isthmon;
 Alteraque est nostræ sumta carina fugæ.
 Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
 Cycladas Ægæas obstupuisse puto.
 Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
 Fluctibus ingenium non cecidisse meum. 10
 Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen;
 Omnis ab hac curâ mens relevata mea est.
 Sæpe ego nimbofosis dubius jactabar ab Hædis;
 Sæpe minax Steropes sidere pontus erat.
 Fuscabatque diem custos Erymanthidos Vrsæ; 15
 Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis:
 Sæpe maris pars intus erat; tamen ipse trementi
 Carmina ducebam qualiacunque manu.
 Nunc quoque contenti stridunt Aquilone rudentes;
 Inque modum tumuli concava surgit aqua. 20
 Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
 Exposcit votis immemor artis opem,
 Quocunque ad spicio, nihil est, nisi mortis imago:
 Quam dubiâ timeo mente, timensque precor.
 Attigero portum, portu terrebor ab ipso. 25
 Plus habet infestâ terra timoris aquâ.
 Nam simul insidiis hominum pelagique laboro;
 Et faciunt geminos ensis & unda metus.

ille meo vereor ne speret sanguine prædam :
 Hæc titulum nostræ mortis habere velit. 30
 Barbara pars læva est, avidæ substrata rapinæ,
 Quam cruor & cædes bellaque semper habent.
 Cumque sit hibernis agitatam fluctibus æquor ;
 Pectora sunt ipso turbidiora mari.
 Quo magis his debes ignoscere, candide lector, 35
 Si spe sunt, ut sunt, inferiora tuâ.
 Non hæc in nostris, ut quondam scribimus hortis ;
 Nec consuete meum lectule corpus habes.
 Jactor in indomito brumali luce profundo :
 Ipsaque cæruleis charta feritur aquis, 40
 Improba pugnat hyems, indignaturque, quod ausim
 Scribere, se rigidas incutiente minas.
 Vincat hyems hominem, sed eodem tempore quas
 Ipse modum statuam carminis ; illa sui.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER SECUNDUS.

Quid mihi vobiscum est, infelix cura libelli,
 Ingenio perii qui miser ipse meo ;
 Cur modo damnatas repeto mea crimina
 Mufas ?

An semel est pœnam commeruisse parum ?
 Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
 Omine non fausto fœmina virque, mea.
 Carmina fecerunt, ut me moreque notaret
 Jam denum visâ Cæsar ab Arte meos.
 Deme mihi rudium ; vitæ quoque crimina demes. 10
 Acceptum refero versibus, esse nocens.

Hoc

Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
 Cepimus, ingenio pœna reperta meo.
 Si saperem, doctos odissem jure sorores,
 Numina cultori perniciofa suo.
 At nunc (tanta meo comes est infania morbo) 15
 Saxa malum refero rursus ad ista pedem.
 Scilicet & victus repetit gladiator arenam ;
 Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
 Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
 Sic mihi res eadem vulnus opemque feret : 20
 Mufaque, quam movit, motam quoque leniet iram :
 Exorant magnos carmina sæpe Deos.
 Ipse quoque Aufonias Cæsar matrefque nurusque
 Carmina turrigera dicere jussit Opi.
 Jusserrat & Phœbo dici ; quo tempore ludos 25
 Fecit, quos ætas adspicit una semel.
 His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
 Fiat ab ingenio mollior ira meo.
 Illa quidem justa est, nec me meruisse negabo.
 Non adeo nostro fugit ab ore pudor. 30
 Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses ?
 Materiam veniæ fors tibi nostra dedit.
 Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
 Jupiter ; exiguo tempore inermis erit.
 Hic ubi detonuit strepituque exterruit orbem, 35
 Purum discussis aëra reddit aquis.
 Jure igitur genitorque Deum rectorque vocatur :
 Jure capax mundus nil Jove majus habet.
 Tu quoque, cum Patriæ rector dicare Paterque ;
 Utere more Dei nomen habentis idem. 40
 Idque facis ; nec te quisquam moderatius unquam
 Imperii potuit frana tenere sui.
 Tu veniani parti superata sæpe dedisti,
 Non concessurus quam tibi victor erat.
 Divitiis etiam multos & honoribus auctos 45
 Vidi, qui enlerant in caput arma tuum.

Que

Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
 Parsque simul templis utraq; dona tulit.
 Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
 Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet. 50
 Causa mea est melior: qui nec contraria dicor
 Arma, nec hostiles esse secutus opes.
 Per mare, per terras, per tertia numina juro,
 Per te præsentem conspicuumque Deum;
 Hunc animum favisse tibi, Vir maxime: meque, 55
 Qua sola potui, mente fuisse tuum.
 Optavi peteres cœlestia sidera tardè;
 Parsque sui turba parva precantis idem.
 Et pia thura dedi pro te: cumque omnibus unus
 Ipse quoque adjuvi publica vota meis. 60
 Quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
 Mille locis plenos nominis esse tui?
 Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
 In non credendos corpora versa modos;
 Invenies vestri præconia nominis illic: 65
 Invenies animi pignora multa mei.
 Non tua carminibus major sit gloria, nec quo,
 Ut major fiat, crescere possit, habet.
 Fama Jovis superest, tamen hunc sua facta referri, 70
 Et se materiam carminis esse, juvat:
 Cumque Gigantèi memorantur prælia belli;
 Credibile est lætum laudibus esse suis.
 Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
 Ingenio laudes uberiore canunt. 75
 Sed tamen, ut sulo taurorum sanguine centum,
 Sic capitur minimo thuris honore Deus.
 Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hostis,
 Delicias legit qui tibi cunque meas!
 (Carmina ne nostris sic te venerantia libris
 Iudicio possint candidore legi.) 80
 Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
 Vix tunc ipse mihi non inimicus eram,

Cum

Cum cepit quassata domus subsidere; partes
 In proclinas omne recumbit onus:
 Cunctaque Fortunâ rimam faciente dehiscunt. 85
 Ipsa suo quondam pondere testa ruunt.
 Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine; quaq;
 Debuit, est vultus turba secuta tuos.
 At (memini) vitamque meam moreque probabas
 Illo, quem dederas, prætereuntis equo. 90
 (Quod si non prodest, & honesti gratia nulla
 Redditur; at nullum crimen adeptus eram.)
 Nec male commissa est nobis fortuna reorum,
 Lisque decem decies inspicienda viris.
 Res quoque privatas statui sine crimine iudex: 95
 Deque meâ facta est pars quoque victa fide.
 Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
 Iudicio tutus non semel esse tuo.
 Ultima me perdunt: imoque sub æquore mergit
 In columen toties una procella ratem. 100
 Meo mihi pars nocuit deurgite parva: sed omnes
 Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
 Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
 Cur imprudenti cognita culpa mihi?
 Incius Actæon vidit sine veste Dianam: 105
 Præda fuit canibus non minus ille suis.
 Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est;
 Nec veniam læso numine casus habet,
 Illâ namque die, quâ me malus abstulit error,
 Parva quidem pepiit, sed sine labe, domus. 110
 Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
 Clara, nec ullius nobilitate minor:
 Et neque divitiis, nec paupertate notanda:
 Unde fit in neutrum conspiciendus equus.
 Sic quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu; 115
 Ingenio certè non latet illa meo:
 Quo videar quamvis nimium juveniliter usus;
 Grande tamen toto nomen ab orbe fero.

H h h

T u r -

Turbaque dectorum Nasonem novit, & audet
 Non fastiditis annumerare viris.
 Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,
 Sed non exiguo, crimine lapsa domus.
 Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
 Ematurerit Cæsaris ira, queat.
 Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est,
 Ut fuerit nostro lenior illa metu.
 Vita data est, citraque necem tua constitit ira,
 O Princeps parce viribus use tuis.
 Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
 (Tanquam vita parum muneris esset) opes.
 Nec mea decreto damnasti facta Senatûs:
 Nec mea selecto iudice iussâ fuga est.
 Tristibus invecus verbis (ita Principe dignum)
 Ulterius es offensas, ut decet, ipse tuas,
 Adde, quod edictum, quamvis immane minaxque,
 Attamen in pœnæ nomine læne fuit.
 Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
 Parcaque fortunæ sunt data verba meæ.
 Nulla quidem sano gravius mentisque potenti
 Pœna est, quam tanto displicuisse viro.
 Sed solet interdum fieri placabile numen:
 Nube solet pulsâ candidus ire dies.
 Vidi ego pampineis onerata vitibus ulmum,
 Quæ fuerat lævi fulmine tacta Jovis.
 Ipse licet sperare vetes; sperabimus æquæ.
 Hoc unum ferite prohibente potest.
 Spes mihi magna tubit, cum te, mitissime Princeps;
 Spes mihi, respicio cum mea fata, cadit.
 Ac veluti ventis agitantibus æquora non est
 Equalis rabies, continuæque furor;
 Sed modo subsidunt intermissique silescunt,
 Vimque putes illos deposuisse suam;
 Sic abeunt redeuntque mei variantque timores;
 Et spem placandi, dantque negantque tui,

Per Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque
 Tempora, Romanum si modo nomen amant,
 Per Patriam, quæ te tuta & secunda Parente est;
 Cujus ut in populo, pars ego nuper eram;
 Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
 Reddatur gratæ debitus Urbis amor.
 Livia sic tecum socias compleat annos,
 Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit.
 Quæ si non esset, cælebs te, vita deceret:
 Nullaque, cui posses esse maritus, erat.
 Sospiet sic te sit natus quoque sospes;
 Imperium regat hoc cum seniore senex;
 Utque tui faciunt fidus juvenile nepotes,
 Per tua perque sui facta parentis eant.
 Sic assueta tuis semper Victoria castris
 Nunc quoque se præstet, notaque signa petat.
 Ausoniumque Ducem solitis circumvolet alis:
 Ponat & in nitidâ laurea ferta comâ.
 Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas;
 Auspicium cui das grande, Deosque tuos.
 Dimidioque tui præsens es, & aspicias Urbem;
 Dimidio procul es, savaque bolla geris.
 Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste;
 Inque coronatis fulgeat altus equis;
 Parce, precor; fulmenque tuum fera tela reconde:
 Heu nimium misero cognita tela mihi!
 Parce, Pater Patriæ: nec nominis immemor hujus
 Olim placandi spem mihi tolle tui.
 Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
 Credibile est magnos sæpe dedisse Deos.
 Mitius exsilium si das, propiusque roganti;
 Pars erit è pœnâ magna levata meâ.
 Ultima perpetior medios præjectus in hostes:
 Nec quisquam patriâ longius exful abest.
 Solus ad egressus missus septemplicis Istri,
 Parrhasia gelido virginis axe premor,
 H h h 2

Jazyges, & Colchi, Meteræaque turba. Getæque,
 Danubii mediis vix prohibentur aquis.
 Cumque alii caussa tibi sint graviore fugati,
 Ulterior nulli, quam mihi, terra data est.
 --- Longius hac nihil est, nisi tantum frigus & hostis; 197
 Et maris adstricto quæ coit unda gelu.
 Hastenus Euxini pars est Romana sinistri:
 Proxima Basteræ Sauromatæque tenent.
 Hæc est Ausonio sub jure novissima, vixque
 Hæret in imperii margine terra tui. 200
 Unde precor supplex ut nos in tuta releges:
 Ne sic cum patriâ pax quoque adempta mihi.
 Neve tuus possim civis ab hoste capi.
 Fas prohibet Latine quenquam de sanguine natum 205
 Cæsaribus salvis barbara vincla pati.
 Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error;
 Alterius facti culpa silenda mihi.
 Nam non sum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæsar;
 Quem nimio plus est indoluisse semel. 210
 Altera pars superest: qua turpi crimine tactus
 Arguor obscæni doctor adulterii.
 Fas ergo est aliquâ cœlestia pectora falli;
 Et sunt notitiâ multa minora tuâ?
 Utque Deos, cœlumque simul sublime ruenti 215
 Non vacat exiguis rebus adesse Jovi;
 A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
 Effugiunt curas inferiora tuas.
 Scilicet imperii, Princeps, statione relicta
 Imparibus leges carmina facta modis? 220
 Non ea te moles Romani nominis urget,
 Inquetuis humeris tam leve fertur onus;
 --- Lusibus ut possis advertere numen ineptis;
 Executiaque oculis otia nostra tuis.
 Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda; 225
 Rhetica nunc præbent Thraciaque arma metum

Nunc

Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
 Parthus eques, timidâ captaque signa manu.
 Nunc te prole tuâ juvenem Germania sentit;
 Bellaque pro magno Cæsare Cæsar obit. 230
 Denique, ut in tanto, quantum non exstitit unquam,
 Corpore, pars nulla est qua læbet imperii;
 Urbs quoque te & legum lassat tutela tuarum,
 Et morum, similes quos cupis esse tuis.
 Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas; 235
 Bellaque cum multis irrequieta geris.
 Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
 Nunquam te nostros evoluisse jocos?
 Ac si (quod mallet) vacuus fortasse fuisses,
 Nullum legisses crimen in Arte meâ. 240
 Illa quidem fateor frontis non esse severa
 Scripta, nec à tanto Principe digna legi:
 Non tamen idcirco legum contraria iustis
 Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus,
 Neve quibus scribam possis dubitare; libellus 245
 Quatuor hos versus è tribus unus habet:
 Este procul, vittæ tænes, insigne pudoris;
 Quæque regis medios insrita longa pedes
 Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus;
 Inque meo nullum carmine crimen erit. 250
 Ecquid ab hac omnes rigide submovimus Arte,
 Quas stola contingi vittæque sumta vetat?
 At matrona potest alienis artibus uti;
 Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
 Nil igitur matrona legat: quia carmine ob omni 255
 Ad delinquendum doctior esse potest.
 Quodcumque attigerit, si qua est studiosa sinistri,
 Ad vitium mores instruet inde suos,
 Sumserit Annales; (nihil est hirsutius illis)
 Facta sit unde parens Ilia nempe leget. 260
 Sumserit, Æneadum genitrix ubi prima; requireret,
 Æneadum genitrix unde sit alma Venus.

H h h 3

Per-

Perse quar inferius, (modo si licet ordine ferri)
 Posse nocere animis carminis omne genus.
 Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit, 265
 Nil prodest, quod non ladere possit idem.)
 Igne quid utilius? si quis tamen urere testā
 Comparat, audaces instruit igne manus.
 Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
 Quæque juvans monstrat, quæque sit herba nocens.
 Et latro, & cautus præcingitur ense viator:
 Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
 Discitur innocuas ut agat facundia causas:
 Protegit hæc fontes immeritoque premit.
 Sic igitur carmen, recta si mente legatur, 271
 Constat nulli posse nocere meum.
 At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat:
 Et nimium scriptis abrogat ille meis.
 Ut tamen hoc fatear: Ludi quoque semina præbent
 Nequitia, tolli tota theatra jube: 280
 Peccandi causam quæ multis sæpe dederunt,
 Martia cum durum sternit arena solum.
 Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
 Hic sedet ignoto juncta puella viro.
 Cum quædam spatientur in hac ut amator eadem 285
 Conveniat, quare porticus ulla patet?
 Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitæ,
 In culpam si qua est ingeniosa suam.
 Cum steterit Jovis æde; Jovis succurret in æde,
 Quam multas matres fecerit ille Deus. 290
 Proxima adoranti Junonia templa subibit,
 Pellicibus multis hanc doluisse Deam.
 Pallade conspectâ, natum de crimine virgo
 Sustulerit quare quæret Ericthonium.
 Venerit in magni templum tua munera Martis; 295
 Stat Venus Ultori juncta viro ante fores.
 Isis æde sedens cur hanc Saturnia quæret
 Egreditur Æthiops Bosporioque mari.

In Venere Archifises in Lunâ Latmias heros,
 In Cerere Iasion, qui referatur, erit. 300
 Omnia perversas possunt corrumpere mentes.
 Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
 At præcul ab scriptâ solis meretricibus Arte
 Submovet ingenuas pagina prima nurus.
 Quæcunque irrumpt, quo non finit ire sacerdos; 305
 Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
 Nec tamen est facinus molles evolvere versus.
 Multa licet castæ non faciendâ legant,
 Sæpe supercilii nudas matrona severi
 Et Veneris stantes ad genus omne videt. 310
 Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
 Nec domino pœna res ea causâ fuit,
 At cur in nostrâ nimia est lascivia Musâ?
 Curve meus cuiquam suadet amare liber?
 Nil nisi peccatum manifestaq; culpa fatendum est: 315
 Penitet ingenii judicii que mei.
 Cur non Argolicis potius quæ concidit armis
 Vexata est iterum carmine Troja meo?
 Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum;
 Et septem portas sub duce quamque suo? 320
 Nec mihi materiam bellatrix Româ negabat:
 Et pius est patriæ facta referre labor.
 Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
 Pars mihi de multis una canenda fuit.
 Utque trahant oculos radiantia lumina Solis; 325
 Traxissent animum sic tua facta meum.
 Arguor immerito, tenuis mihi campus aratur:
 Illud erat magnæ fertilitatis opus.
 Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu. 330
 Fortitan & dubitem, numeris levioribus aptus
 Sim satis; in parvos sufficiamque modos.
 At si me jubeas domitos Jovis igne Gigantas
 Dicere; conantem debilitabit onus.

Divitis ingenii est immania Caesaris acta
 Condere; materiâ ne superetur opus.
 Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
 Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
 Ad leve rursus opus juvenilia carmina veni;
 Et falso movi pectus amore meum.
 Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant,
 Inque meas poenas ingeniosus eram.
 Hei mihi, quod didici! quod me docuere parentes,
 Litteraque est oculos ulla morata meos!
 Hac tibi me invisum lascivia fecit, ob Artes,
 Quas rarus es vetitos sollicitasse toros.
 Sed neque me nupta didicerunt surta magistro:
 Quodque parum novit, nemo docere potest.
 Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
 Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
 Nec quisquam est adeo mediâ de plebe maritus,
 Ut dubius vitio sit pater ille meo.
 Crede mihi; mores distant à carmine nostro,
 Vita verecunda est, Musa jocosa mihi.
 Magnaque pars operum mendax & ficta meorum
 Plus sibi permisit compositore suo.
 Nec liber iudicium est animi, sed honesta voluptas,
 Plurima mulcendis auribus apta ferens.
 Accius esset atrox, conviva Terentius esset;
 Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
 Denique composui teneros non solus amores:
 Composito poenas solus amore dedi.
 Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
 Præcipit Lyrici Terentia Musa senis?
 Lesbica quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
 Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit,
 Nec tibi, Battia de, nocuit, quod sæpe legenti
 Delicias versu fastus es ipse tuas.
 Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
 Et solet hic pueris virginibusque legi,

Illas ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua
 Inter amatorem pugna virumque fuit?
 Quid prius est illi flammâ Chryseidos? utque
 Fecerit iratos rapta puella duces?
 Aut quid Odysseâ est, nisi fœmina, propter amore,
 Dum vir abest, multis una perita prociis?
 Quid nisi Mæonides Venerem Martemque ligatos
 Narrat in obsceno corpora pressa toro?
 Unde nisi indicio magni ferremus Homeri,
 Hospitis igne duras incaluisse Deas?
 Omne genus scripti geavitate Tragœdia vincit:
 Hæc quoque materiâ semper amoris habet.
 Nam quid in Hippolyto, nisi cæca flamma noverca?
 Nobilis est Canace fratris amore sui.
 Quid, non Tantalides agitans Cupidine curras
 Pileam Phrygiis vexit ebarnus equis?
 Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
 Concitus à laeso fecit amore dolor.
 Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,
 Quaque sanum luget nunc quoque mater Ityn.
 Si non Eropen frater sceleratus amasset;
 Aversos Solis non legeremus equos.
 Impia nec tragicos tetigisset Seylla cothurnos,
 Ni patrium crimem defectisset amor.
 Qui legis Elestran, & egentem mentis Orestem,
 Egypti crimen Tyndaridosque legis,
 Nam quid de tetrico referam domitore Chimææ,
 Quem leta salix hospita pæne dedit?
 Quid loquar Hermionem? quid te, Schœntia virgo;
 Teque, Mycenæo Phœbas amata duci?
 Quid Danaën, Danaësq; nurum, matremque Lyai?
 Hamonaque, & noctes quæ coere duas?
 Quid generum Pelia? quid Theba? quidve Pelasgum
 Illicam tetigit qui rate primus humum?
 Huc Iole, Pyrrhique parens; huc Hercules uxor,
 Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.

Tempore deficiat, tragicos si persequar ignes,
 Vixque meus capiat nomina nuda liber.
 Est & in obscenos deflexa Tragedia risus,
 Multaque prateriti verba pudoris habet. 410
 Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
 Infregisse suis fortia facta modis.
 Junxit Aristides Milefia crimina secum:
 Pulsus Aristides nec tamen urbe sua.
 Nec qui descripsit corrumpi semina matrum, 415
 Eubius impura conditor historiae.
 Nec qui composuit auper Sybaritida, fugit:
 Nec quae concubitus non tacuere suos.
 Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
 Muneribusque Ducum publica facta patent. 440
 Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
 Et Romanus habet multa jocosa liber.
 Utque suo Martem cecinit gravis Ennius ore:
 Ennius ingenio maximus, arte rudis;
 Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis, 425
 Casurumque triplex vaticinatur opus;
 Sic sua lascivo cantata est saepe Catullo
 Femina, cui falsum Lesbia nomen erat.
 Nec contentus ea, multos vulgavit amores. 430
 In quibus ipse suum fassus adulterium est.
 Par fuit exigui similisque licentia Calvi,
 Detexit variis qui sua furta modis.
 Quid referam Ticiae, quid Memmi carmen, apud quos
 Rebus abest omnis nominibusque pudor?
 Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser?
 Et leve Cornifici parque Catonis opus.
 Et quorum libris modo dissimulata Perillae
 Nomine, nunc legitur dicta, Metelle, tuo.
 Is quoque, Phasias Argo qui duxit in undas, 440
 Non potuit Veneris furta tacere sua.
 Nec minus Hortensii, nec sunt minus improba Servi
 Carmina, quis dubitet nomina tanta, sequi?

Vertit

Vertit Aristiden Sisenna: nec obscuri illi
 Historiae turpes inseruisse jocos.
 Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo, 445
 Sed linguam nimio non tenuisse mero.
 Credere juranti durum putat esse Tibullus;
 Sic etiam de se quod neget illa viro.
 Fallere custodem demum docuisse fatetur;
 Seque sua miserum nunc ait arte premi. 450
 Sape velut gemmam dominae signumve probaret;
 Percussam meminit se tetigisse manum.
 Utque refert, digitis saepe est nutuque locutus,
 Et tacitam mentem duxit in orbe notam.
 Et quibus est succis abeat de corpore livor, 455
 Impresso fieri qui solet ore, docet.
 Denique ab incauto nimium petit ille marito,
 Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
 Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse;
 Cur toties clausas excreat ante fores. 460
 Multaque dat talis furti praecipua: docetque
 Qua nuptae possint fallere ab arte viros.
 Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
 Et placet, & jam te Principe notus erat. 465
 Invenies eadem blandi praecipua Properti:
 Districtus minima nec tamen ille nota est.
 His ego successi, quoniam praestantia candor
 Nomina vivorum dissimulare jubet.
 Non timui, fateor, ne, qua tot iere carinae,
 Naufraga servatis omnibus una foret. 470
 Sunt aliis scriptae, quibus alea luditur, artes.
 Haec est ad nostros non leve crimen avos.
 Quid valeant tali; quo possis plurima jactu
 Fingere; damnosos effugiasve canes. 475
 Tessera quot numeros habeat: distante vocato
 Mittere quo deceat, quo dare missa modo.
 Discolor ut recto grassetur limite miles,
 Cum medius gemino calculus hosc perit.

H h h 6

Ue

Ut male velle sequi sciat, & revocare priorem ;
 Ne tutò fugiens incomitatus eat. 480
 Parva sed & ternis instructa tabella lapillis ;
 In qua vicisse est, continuasse suos.
 Quique alii lusus (neq; enim nunc persequar omnes)
 Perdere rem earam tempora nostra solent.
 Ecce canit formas alius jactusque pilarum. 485
 Hic artem nandi præcipit, ille trochi,
 Composita est aliis fucandi cura colonis ;
 Hic epulis leges hospitioque dedit.
 Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat :
 Quæque docet liquido testa sit apta mero. 490
 Talia fumosi luduntur mente Decembris ;
 Quæ damno nulli composuisse fuit.
 His ego deceptus non tristitia carmina feci ;
 Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
 Denique nec video de te scribentibus unum. 495
 Quem sua perdidit Musa : repertus ego.
 Quid si scripsissem mimos obscena jocantes,
 Qui semper vetiti crimen amoris habent ?
 In quibus assidua cultus procedit adulter ;
 Verbaque dat stulto callida nupta viro. 500
 Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
 Spectat : & e magna parte Senatus adest.
 Nec satis incestis temerari vocibus audes ;
 Astutesunt oculi multa pudenda pati.
 Cumque sefellit amans aliqua novitate maritum, 505
 Plauditur ; & magno palma favore datur.
 Quoque minus prodest, pœna est lucrosa poëtae ;
 Tantaque non parvo crimina Prætor emit,
 Inpice ludorum sumtus, Auguste, tuorum :
 Emta tibi magno talia multa leges. 510
 Hac tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti.
 Majestas ad eò comis ubique tua est.
 Numinibusque tuis, totus quibus utimur orbis,
 Scenica vidisti lætus adulteria,

Scri-

Scribere si fas est imitantes turpia mimos ;
 Materie minor est debita pœna mea.
 Angenus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum ;
 Quodque libet, mimis scena licere dedit ?
 Et mea sunt populo saltata pœmata sæpe :
 Sæpe oculos etiam detinere tuos. 520
 Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
 Artifici fulgent corpora picta manu ;
 Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras
 Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
 Utque sedet vultu fassus Telamonius iram, 525
 Inque oculis facinus barbara mater habet ;
 Sic madidos siccant digitis Venus uda capillos :
 Et modo maternis testa videtur aquis.
 Bella sonant alii telis instructa eruentis ;
 Parsque tui generis, pars tua facta canunt. 530
 Invida me spatio Natura coercuit arcto,
 Ingenio vires exiguasque dedit.
 Et tamen ille tuæ felix Aeneïdes auctor,
 Contulit in Tyrios arma virumque toros :
 Nec legitur pars ulla magis de corpore toto, 535
 Quam non legitimo fœdere junctus amor.
 Phyllidis hic idem tenerosque Amaryllidis ignes
 Bucolicis juvenis iuserat ante modis.
 Nos quoque jam pridem scripto peccavimus uno.
 Supplicium patitur non nova culpa novum. 540
 Carminaque edideram, cum te delecta notantem
 Præterii toties jure quietus eques.
 Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
 Scripta parum prædens, nunc nocere seni ?
 Sæpe redundavit veteris vindicta libelli ; 545
 Dicit & a meriti tempore pœna sui.
 Ne tamen omne meum credas opus esse remissum ;
 Sæpe dedi nostræ grandia vela rati.
 Sæpe ego Fastorum scripsi totidemque libellos ;
 Cumque suo finem mense volumen habet. 550

H h h 7

Idque

Idque tuò nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
 Et tibi sacratum fors mea rupit opus.
 Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis :
 Quæque gravis debet verba cothurnus habet,
 Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cæpto
 Defuit, in facies corpora versa novas.
 Atque utinam reveces animum paulisper ab irâ,
 Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi !
 Pauca, quibus primâ surgens ab origine mundi,
 In tuâ deduxi tempora, Cæsar, opus :
 Aspicias, quantum dederis mihi pectoris ipse ;
 Quoque favore animi teque tuosque canam.
 Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam ;
 Nec meus ullius crimina versus habet,
 Candidus à salibus suffusus felle refugii :
 Nulla venenato littera mista joco est.
 Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
 Quem mea Calliope læserit, unus ego.
 Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
 Auguror, at multos indoluisse malis.
 Nec mihi credibile est quenquam insultasse jacenti ;
 Gratia candori si qua relata meo est,
 His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
 O Pater, ó Patriæ cura salusque tua.
 Non ut in Ausoniam redeam, nisi forsitan olim, 575
 Cum longo pœnæ tempore victus eris.
 Tardius exilium pauloque quietius oro :
 Ut par delicto sit mea pœna suo.

P. OVIDII NASONIS
 TRISTIUM

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

Missus in hanc venio timidi liber exfulis ur-
 bem.
 Da placidam tesso, lector amice, ma-
 num :
 Neve reformida, ne sim tibi forte pudori.
 Nullus in hac chartâ versus amare doctet.
 Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
 Infelix ullis dissimulare jocis.
 Id quoque, quod viridi quondam male ludit in avo,
 Heu nimium serò damnat & odit opus.
 Inspice quid portem : nihil hic nisi triste videbis ;
 Carmine temporibus conveniente suis.
 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
 Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
 Quod neque sum cedro flavus, nec pumice laevis :
 Erubui domino cultior esse meo.
 Littera suffusas quod habet maculosa lituras ;
 Laetit opus lacrymis ipse poëta suum.
 Si qua videbuntur casu non dicta Latine ;
 In qua scribebat barbara terra fuit.
 Dicite, lectores, si non grave qua sit eundum ;
 Quasque petam sedes hospes in Urbe liber.
 Hæc ubi sum linguâ furtim titubante locutus ;
 Qui mihi monstraret vix fuit unus iter.
 Di tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
 Molliter in patriâ vivere posse tuâ.

Duc age : namque sequor, quamvis terraque marique ;

Longinquo referam lassus ab orbe pedem.

Paruit ; & ducens, Hæc sunt Fora Cæsaris, inquit :

Hæc est à Sacris quæ via nomen habet.

Hic locus est Vestæ ; qui Pallada servat & ignem :

Hic fuit antiqui regia parva Numæ.

Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palati :

Hic Stator : hoc primum condita Roma loco est.

Singula dum miror ; video fulgentibus armis

Conspicuos postes, testaque digna Deo.

Et, Jovis hæc, dixi domus est, quod ut esse putarem ;

Auguriam menti querna corona dabat.

Cujus ut accepi dominium, Non fallimur, inquam :

Et magni verum est hæc Jovis esse domum.

Cur tamen appositâ velatur janua lauro ;

Cingit & augustas arbor opaca fores ?

Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos ?

An quia Leucadio semper amata Deo ?

Ipsæ quod festa est, an quod facit omnia festa ?

Quam tribuit terris, Pacis an ista nota est ?

Utique viret semper laurus, nec fronde caducâ

Carpitur ; æternum sic habet illa decus ?

Causa superpositæ scripto testata coronæ

Servatos cives indicat hujus ope.

Adjice servatis unum, Pater optime, civem ;

Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.

In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,

Non facimus causam, sed suis error habet.

Me miserum, veterorque locum, venerorq ; potentem,

Et quatitur trepido littera nostra metu.

Aspicias exsanguî chartam pallere colore ?

Aspicias alternos intremuisse pedes ?

Quandocunque, precor, nostro placata parenti

Isdem sub dominis aspicere domus.

Inde tenore pari gradibus sublimia celsis

Ducor ad intoâi candida templa Dei.

Signa

Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis

Belides, & stricto barbarus ense pater :

Quæque viri docto veteres cepere novique

Pedore, lecturis inspicienda patent.

Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,

Quos suus optaret non genuisse parens.

Quarentem frustra custos me sedibus illis

Præpositus sancto jussit abire loco.

Alterâ templa peto vicino juncta theatro :

Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.

Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,

Atria Libertas tangere passa sua est,

In genus auctoris miseri fortuna redundat ;

Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.

Fortitan & nobis olim minus asper, & illi

Evictus longo tempore Cæsar erit.

Di, precor, atq ; adeo, (neq ; enim mihi turba rogâda est)

Cæsar, ades voto, maxime Dive, meo,

Interea, statio quoniam mihi publica clausa est ;

Privato liceat delituisset loco.

Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsa

Sumite plebeia carmina nostra manus.

ELEGIA II.

Ergo erat in fatiis Scythiam quoque visere nostris,

Quæque Lycaonio terra sub axe jacet ?

Nec vos, Pierides, nec stirps Latoia, vestro

Docta sacerdoti turba tulistis opem ?

Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest ;

Quodque magis vita Musa jocosa meâ est ?

Plurima sed pelago terræque pericula passum

Ustus ab assiduo frigore Pontus habet.

Quique fugax rerum, securaque in otia natus,

Mollis & impatiens ante laboris eram ;

Ultima nunc patior, nec me mare portubus orbem

Perdere, diversa nec potuere via,

Sufficit

Sufficitque malis animus. nam corpus ab illo
 Accepit vires; vixque ferenda tulit.
 Dum tamen & terris dubius jactabar & undis;
 Fullebat curas ægraque corda labor.
 Ut via finita est, & opus requievit eundi;
 Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
 Nil nisi flere libet. nec nostro pascior imber
 Lumine, de vernâ quam nive manat aqua.
 Roma domusque subit, desideriumque locorum,
 Quidquid & amissâ restat in Urbe mei.
 Hei mihi, quod nostri toties pulsata sepulcri
 Janua, sed nullo tempore aperta fuit.
 Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
 Obruit infelix nulla procella caput?
 Di, quos experior nimium constanter iniquos,
 Participes iræ quos Deus unus habet;
 Estimulate, precor, cessantia fata; meique
 Interitus clausas esse veritate fores.

ELEGIA III.

HÆc mea, si casu miraris, epistola quare
 Alterius digitis scripta sit: æger eram.
 Æger in extremis ignoti partibus orbis;
 (Incertusque meæ pæne salutis eram.)
 Quid mihi nunc animi dirâ regione jacenti
 Inter Sauromatas esse Getasque putes?
 Nec cœlum patior, nec aquis assuevi mus istis:
 Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
 Non domus apta fatiis: non hic cibus utilis ægro;
 Nullus, Appollineâ qui levet arte malum.
 Non qui soletur, non qui labentia tardè
 Tempora narrando fallat, amicus adest.
 Lassus in extremis jacco populisque locisque:
 Et subit affecto nunc mihi, quicquid abest.
 Omnia cum subeant; vincis tamen omnia, conjux:
 Et plus in nostro pectore parte tenes.

Te loquor absentem: te vox mea nominat unam:
 Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
 Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
 Ut foret amenti nomen in ore tuum.
 Si jam deficiat suppresso lingua palato,
 Vix instillato restituenda mero;
 Nuntiet huc aliquis dominam venisse; resurgam:
 Spesque tui nobis causa vigoris erit.
 Ergo ego sum vitæ dubius: tu forsitan illic
 Jucundum nostri nescia tempus agis?
 Non agis, adfirmo: liquet, ô carissima, nobis,
 Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
 Si tamen implevit mea fors, quos debuit, annos;
 Et mihi vivendi tam cito finis adest;
 Quantum erat, ô magni, perituro parcere, Divi;
 Ut saltem patriâ contumularer humo?
 Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
 Vel præcepisset mors properata fugam.
 Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
 Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
 Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;
 Et fient ipso tristitia fata loco?
 Nec mea consueto languescent corpora læso?
 Depositem nec me qui fleat, ullus erit?
 Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora
 Accedent animæ tempora parva meæ?
 Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
 Labentes oculos condet amica manus?
 Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri
 Indeploratum barbara terra teget?
 Equid, ut audieris, totâ turbabere mente;
 Et feries pavidâ pectora fida manu?
 Equid, in has frustra tendens tua brachia partes,
 Clamabis miseri nomen inane viri?
 Parce tamen lacerare genas; nec scinde capillos.
 Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.

Cum patriam amisit, tum me periisse putato :
 Et prior & gravior mors fuit illa mihi.
 Nunc, si forte potes, sed non potes, optima conjux,
 Finitis gaude tot mihi morte malis.
 Quam potes, extenua forti mala corde ferendo ;
 Ad qua jam pridem non rude pectus habes.
 Atque utinam pereant anima cum corpore nostra,
 Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos !
 Nam si morte carens vacuam volat altus in auram
 Spiritus, & Samii sunt rata dicta senis ;
 Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras ;
 Perque feros manes hospita semper erit.
 Ossa tamen facito parva referantur in urna ;
 Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
 Nec vetat hoc quisquam, fratrem Thebana peremptum
 Supposuit tumulo Rege vetante soror.
 Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce :
 Inque suburbano condita pone solo.
 Quosque legat versus oculo properante viator,
 Grandibus in tumuli marmore cade notis.
 Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum,
 Ingenio perii Naso poeta meo.
 At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amalti,
 Dicere, Nasonis mollior ossa cubent.
 Hoc satis in titulo est. etenim majora libelli.
 Et diuturna magis sunt monumenta mei.
 Quos ego confido, quamvis noscete, daturus
 Nomen, & auctori tempora longa suo.
 Tu tamen extincto feralia munera ferto ;
 Deque tuis lacrymis humida ferto dato.
 Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis ;
 Sentiet officium mesta favilla pium.
 Scribere plura libet : sed vox mihi fessa loquendo
 Distandi vires siccaque lingua negat.
 Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 Quod, tibi qui mittis, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mibi care quidem semper, sed tempore duro
 Cognite, res postquam procubuerit mea ;
 Visibus edocto si quidquam credis amico ;
 Vive tibi, & longè nomina magna fuge.
 Vive tibi, quantumque potes praelustria vita.
 Savum praelustri fulmen ab arce venit,
 (Nam quamquam soli possunt prodesse potentes ;
 Non profit potius si quis obesse potest.)
 Effugit hibernas demissa antenna procellas,
 Lataque plus parvis vela timoris habent.
 Apicis, ut summa cortex levis innatet unda,
 Cum grave nexa simul retia mergat onus.
 Hac ego si monitor monitus prius ipse fuisset,
 In qua debueram forsitan Urbe forem.
 Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
 Hac mea per placidas cymba cucurrit aquas.
 Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)
 Sic cadit, ut tacta surgere possit humo :
 At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
 Occurrit Regi debilis umbra suo.
 Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas ;
 Icarus immensas nomine signet aquas ?
 Nempe quod hic altè, demissis ille volabat.
 Nam pennas ambo nonne habuere suas ?
 Crede mihi ; bene qui latuit, bene vixit, & infra
 Fortunam debet quisque manere suam.
 Non foret Eumedes orbis, si filius ejus
 Stultus Achilleos non adamasset equos.
 Nec natum in flammâ vidisset, in arbore natas,
 Cepisset genitor si Phaethonta Merops.
 Tu quoque formida nimium sublimia semper ;
 Propositive memor contrahe vela tui.
 Nam pede inoffenso spatium decurrere vita
 Dignus es ; & fato candidiore frui.

Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris ;
 Hæsurâque mihi tempus in omne fide.
 Vide ego te tali vultu mea fata gementem ,
 Qualem credibile est ore fuisse meo.
 Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes ;
 Tempore, quas uno, fidaque verba, bibi.
 Nunc quoque submotum studio defendis amicum ;
 Et mala vix ullâ parte levanda levas.
 Vive sine invidiâ ; mollesque inglorius annos
 Exige : amicitias & tibi junge pares.
 Nasonisque tui , quod adhuc non exfulat unum,
 Nomen ama. Scythicus cætera Pontus habet.
 Proxima sideribus tellus Erymanthidos Uralæ
 Me tenet ; adstricto terra perusta gelu.
 Bosphoros & Tanais superant, Scythicæque paludes ;
 Vixque satis noti nomina pauca loci.
 Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
 Heu quam vicina est ultima terra mihi !
 At longe patria est, longe carissima conjux ;
 Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
 Sic tamen hæc absunt ; ut quæ contingere non est
 Corpore, sint animo cuncta videndo meo.
 Ante oculos Urbisque domus & forma locorum est ;
 Succeduntque suis singula facta locis.
 Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est.
 Illa meos casus ingravat, illa levat.
 Ingravat hoc, quod abest ; levat hoc, quod præstat amo-
 (rem) Impositumque sibi firma tuerur onus.
 Vos quoque pectoribus nostris hæretis, amici ;
 Dicere quos cupio nomine quemque suo.
 Sed timor officium cautus compefcit ; & ipsos
 In nostro poni carmine nolle puto.
 Ante volebatis ; gratique erat instar honoris,
 Versibus in nostris nomina vestra legi.
 Quod quoniam est abceps ; intra mea pectora quemq;
 Alloquar : & nulli causa timoris ero.

Nec meus indicio latitantes versus amicos
 Protrahet. occultè quisquis amavit, amet,
 (Scite tamen, quamvis longâ regione remotus
 Absim, vos animo semper adesse meo.)
 Et, quam quisque potest, aliquâ mala nostra levate ;
 Fidam projecto neve negate manum.
 Prospera sic vobis maneat Fortuna ; nec unquam
 Contacti simili forte rogetis opem.

ELEGIA V.

U Sus amicitia tecum mihi parvus, ut illam
 Non ægre posses dissimulare, fuit :
 Ni me complexus viucilis propioribus esses ;
 Nave meâ vento forsan eunte suo.
 Vt cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
 Verâque amicitia terga dedere meæ ;
 Ausus es igne Jovis percussum tangere corpus,
 Et deploratæ limen adire domus.
 Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
 Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
 Vidi ego confusus vultus, visusque notavi ;
 Osque madens fletu, pallidiusve meo :
 Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,
 Ore meo lacrymas, auribus illa bibi ;
 Brachiaque accepi mæsto pendentia collo,
 Et singulâtis oscula missa fonis.
 Sum quoque, Care, tuis defensus viribus absens :
 Scis Carum veri nominis esse loco.
 Multaque præterea manifesti signa favoris
 Pectoribus tenco non abitura meis.
 Di tibi posse tuos tribuant defendere semper,
 Quos in materiâ prosperiore juves.
 Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
 (Quod te credibile est quærere) quæris, agam ?
 Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli)
 Tristia leniri numina posse Dei.

Seu temere exspecto, sive id contingere fas est;
 Tu mihi, quod cupio, fas (precor) esse proba.
 Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,
 Ut doceas votum posse valere meum.
 Quo quis enim major, magis est placabilis iræ;
 Et faciles motus mens generosa capit.
 Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
 Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
 At lupus, & turpes instant morientibus urfi;
 Et quæcunque minor nobilitate fera est,
 Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
 Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
 Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros
 Præclarique docent funeris exsequia.
 Neve hominum referam flexas ad mitius iras;
 Junonis gener est, qui prius hostis erat,
 Denique non possum nullam sperare salutem,
 Cum pœnæ non sit causa cruenta mea.
 Non mihi querenti pessundare cuncta, petitum
 Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
 Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est;
 Lapsaque sunt nimio verba profana mero.
 Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:
 Peccatumque oculos est habuisse meum.
 Non equidem totam possim defendere culpam:
 Sed partem nostri criminis error habet,
 Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse,
 Mutati pœnam conditione loci.
 Hunc utinam nitidi Solis præaunius ortum
 Afferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FOedus amicitia nec vis, carissime, nostræ,
 Nec, si forte velis, dissimulare potes.
 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 Nec tibi me totâ junctior Vrbe fuit.

193
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000

ELEGIA VII.

Vade salutatum subito perarata Perillam
 Littera, sermonis fida ministra mei.
 Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
 Aut inter libros Pieridasque suas.
 Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet :
 Nec mora: quid venias, quidve, requireret, agam.
 Vivere me dices; sed sic, ut vivere nolim:
 Nec mala tam longam nostram levata moram.
 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti;
 Aptaque in alternos cogere verba pedes.
 Tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhaeres,
 Docta que non patrio carmina more canis?
 Nam tibi cum fati mores Natura pudicos,
 Et raras dotes ingeniumque dedit.
 Hoc ego Pegasus deduxi primus ad undas,
 Ne male fecundae vena periret aquae.
 Primus id adspexi teneris in virginis annis:
 Utque patet, vena duxque comesque sui.
 Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
 Sed vercor, ne te mea nunc Fortuna retardet;
 Postque meos casus sit tibi pectus iners.
 Dum licuit, tua saepe mihi, tibi nostra legebam:
 Saepe tui iudex; saepe magister eram.
 Aut ego praebam factis modo veribus aures,
 Aut ubi cessaras, causa ruboris eram.
 Forsitan exemplo, quia me laesere libelli,
 Tu quoque sis poenae fata secuta meae,
 Pone, Perilla, metum. tantummodo femina non sit
 Devia, nec scriptis discat amare tuis.
 Ergo desidia remove, doctissima, causas?
 Inque bonas artes & tua sacra redi.
 Ista decens facies longis vitiabitur annis:
 Roga que in antiqua fronte senilis erit.

Injicietque manum formae damnosa senectus,
 Quae strepitum passu non faciente venit.
 Cumque aliquis dicet, Fuit haec formosa; dolebis:
 Et speculum mendax esse querere tuum.
 Sunt tibi opes modicae, cum sis dignissima magnis.
 Finge sed immensis censibus esse pares.
 Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque:
 Irus & est subito, qui modo Crassus erat.
 Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
 Pectoris exceptis ingenique bonis.
 En ego, cum patria caream, vobisque, domoque;
 Rapta que sine, adimi quae potuere, mihi;
 Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:
 Caesar in hoc potuit juris habere nihil.
 Quilibet hanc saevo vitam mihi finiat ense;
 Me tamen extincto fama superstes erit.
 Dumque suis victrix omnem de montibus orbem
 Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
 Tu quoque, quam studii maneat felicior usus,
 Effuge venturos, quae potes, usque rogos.

ELEGIA VIII.

Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
 Misit in ignotam qui rude semen humum:
 Nunc ego Medae vellem franare dracones,
 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
 Nunc ego iactandas optarem sumere pennas,
 Sive tuas, Perseu; Dadae, sive tuas:
 Ut teneram nostris cedente volatibus auram
 Aspicerem patriae dulcem repente solum:
 Desertaeque domus vultum, memoresque sodales,
 Caraque praecipue conjugis ora mihi.
 Sulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
 Quae non ulla tulit, fertque, feretque, dies?
 Si semel optandum est; Augustum numen adora:
 Et quem lassisti, rite precare, Deum.

Ille tibi pennisque potest currusque volucres
 Tradere, det reditum; protinus ales eris.
 Si precer hæc, (neque enim possim majora precari)
 Ne mea sint timeo vota modesta parum.
 Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
 Tum quoque sollicitâ mente rogandus erit.
 Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli.
 Ex his me jubeat quolibet ire locis.
 Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura;
 Et mihi perpetuus corpora languor habet.
 Seu vitiant artus agræ contagia mentis;
 Sive mei causâ est in regione mali:
 Ut tetigi Pontum, vexant insomnia; vixque
 Ossa tegit macies; nec juvat ora cibus.
 Quique per autumnum percussis frigore primo
 Est color in foliis, quæ nova læsit hyems;
 Is mea membra tenet, nec viribus allevor ullis;
 Et nunquam queruli causâ doloris abest.
 Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed agræ
 Vtraque pars æquæ, binaque damna fero.
 Hæret, & ante oculos veluti spectabile corpus
 Adstat Fortunæ forma legenda meæ.
 Cumq; locum, moresq; hominum, cultusq; sonumque
 Cernimus; & quid sim, quid fuerimque subit;
 Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris irâ,
 Quod non offensas vindicet ense suas.
 At quoniam semel est odio civiliter usus;
 Mutato levior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Hic quoque sunt igitur Graiæ (quis crederet?) urbes
 Inter inhumanæ nomina barbariæ.
 Huc quoque Mileto missi venere coloni,
 Inque Getis Graias constituere domos.
 Sed vetus huic nomen, positrâque antiquius urbe,
 Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.

Nam rate, quæ curâ pugnacis facta Minervæ,
 Per non tentatas prima cucurrit aquas;
 Impia desertum fugiens Medea patentem,
 Dicitur his remos applicuisse vadis.
 Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
 Hospes, ait, nosco Colchide vela, venit.
 Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
 Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
 Conscia percussit meritorum pectora Colchi,
 Ausâ atque aurâ multa nefanda manu.
 Et, quamquam superest ingens audacia menti,
 Pallor in attonito virginis ore sedet.
 Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
 Et pater est aliquâ fronde morandus, ait.
 Dum quid agat quærit, dum versat in omnia vultus;
 Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
 Cujus ut oblata est præsentia; Vincimus, inquit.
 Hic mihi morte sua causâ salutis erit:
 Protinus ignari nec quidquam tale timentis
 Innocuum rigido perforat ense latus.
 Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
 Dissipat in multis inveniendâ locis.
 Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
 Pallentesque manus, sanguineumque caput.
 Vegenitor inctaque novo tardetur, & artus
 Dum legit extinctos, triste moretur iter.
 Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
 Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

Siquis adhuc istic meminit Nasonis adenti,
 Et superest sine me nomen in Vrbe meum;
 Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor
 Me sciat in media vivere barbarie.
 Sauromatæ cingunt fera gens, Bessique, Getæque:
 Quam non ingenio nomina digna meo!

Dum tamen aura tepet; medio defendimur Istro.
 Ille suis liquidis bella repellit aquis.
 At cum tristis hyems squalentia protulit ora,
 Terraque marmoreo candida facta gelu est:
 (Dum patet & Boreas & nix injecta sub Arcto;
 Tum liquet has gentes axe tremente premi.)
 Nix jacet; & jactam nec Sol pluviaeve resolvunt:
 Indurat Boreas, perpetuamque facit.
 Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
 Et solet in multis bima manere locis.
 Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
 Aequet humo turres, tecta que rapta ferat.
 Pellibus, & fuitis arcem male frigora braccis;
 Oraque de toto corpore sola patent.
 Sæpe sonant moti glacie pendente capilli,
 Et nitet inducto candida barba gelu:
 Udaque consistunt formam servantia testæ
 Vina: nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
 Quid loquar, ut vincti concrecant frigore rivi,
 Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
 Ipse, papyrifero qui non angustior amne
 Miscetur vasto multa per ora freto,
 Caruleos ventis larices durantibus Ister
 Congelat, & tectis in mare serpit aquis.
 Quaque rates ierant, pedibus nunc itur; & undas
 Frigore concretas ungula pulsat equi.
 Perque novos pontes subter labentibus undis
 Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
 Vix equidem credar; sed cum sint præmia falsi
 Nulla, ratam testis debet habere fidem.
 Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
 Lubricaque immotas testa premebat aquas.
 Nec vidisse sat est, durum calcavimus æquor:
 Undaque non udo sub pede summa fuit.
 Sit tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset;
 Non forte angustæ mors tua crimen aquæ,

Tum

Tum neque se pandi possunt delphines in auras
 Tollere: conantes dura coercet hyems:
 Et quamvis Boreas jactatis insonet alis,
 Fluctus in oblesso gurgite nullus erit.
 Inclusæque gelu stabunt, ut marmore, puppes;
 Nec poterit rigidas findere remus aquas:
 Vidimus in glacie pisces hærere ligatos:
 Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
 Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas;
 Sive redundatas flumine cogit aquas;
 Protinus, æquato siccis Aquilonibus Istro,
 Invehitur celeri barbarus hostis equo:
 Hostis equo pollens longæque volante sagittâ
 Vicinam late depopulatur humum.
 Diffugiunt alii; nullisq; tuentibus agros
 Incustodita diripiuntur opes.
 Ruris opes parvæ pecus, & stridentia plaustra;
 Et quas divitias incola pauper habet.
 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura Laremque suum.
 Pars cadit hamatis miserè confixa sagittis:
 Nam volueri ferro tinctile virus incit,
 Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt;
 Et cremat insones hostica flamma casus.
 Tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli
 Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit locus hic, quem nō videt, hoste.
 Cessat inets rigido terrâ relicta situ.
 Non hic pampineâ dulcis latet uva sub umbrâ;
 Nec cumulant altos fervida mûsta lacus.
 Pomat negat regio: nec haberet Acontius, in quo
 Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
 Aspiceret est nudos sine fronde sine arbore campos.
 Heu loca felici non adeunda viro!
 Ergo, tam latè pateat cum maximus orbis,
 Hac est in pœnam terra reperta meam!

Iii 4

ELE-

ELEGIA XI.

SI quis es, insultes qui casibus improbe nostris,
 Meque reum demto sine cruentus agas;
Natus es a scopulis. nutritus lacte ferino:
 Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira,
 Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
 Cumque suo Boreâ Mœnalis urtâ videt.
Nulla mihi cum gente ferâ commercia linguae:
 Omnia solliciti sunt loca plena metûs.
Vtque fugax avidis cervus deprensus ab urfis,
 Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego belligeris à gentibus undique septus
 Terreo, hoste meum pæne premente latus.
Vtque sit exiguum pœnæ, quod conjuge carâ,
 Quod patriâ careo, pignoribusque meis;
Vt mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
 Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui vulnera eruda retractet;
 Solvat & in mores ora diserta meos.
In causâ facili cuivis licet esse disertus:
 Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arcus & stantia mœnia virtus;
 Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non ium ego quod fuerâ. quid inanè proteris umbrâ?
 Quid cinerem saxi bustaque nostra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat; at idem
 Vincit ad Hæmonios non erat Hector equos.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento.
 Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris?
 Parce, precor, manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina. nil sit in illis,
 Quod magis errorem, quam scelus, esse putes.

Pen

Pendimus en profugi (satis tua pectora) pœnas,
 Exilioque graves, exiliique loco. 35
Carnifici Fortuna potest mea stenda videri:
 Te tamen est uno iudice mœsta parum.
Savior es tristi Buliride: savior illo,
 Qui falsum lento torruit igne bovem. 40
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
 Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc, Rex, est usus, sed imagine major:
 Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicis à dextrâ latus hoc adapertile tauri?
 Huc tibi, quem perdes, conjiciendus erit. 45
Protinus inclusum lentis carbonibus ure.
 Mugiet, & verivox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penses,
 Da, precor, ingenio præmia digna meo. 50
Dixerat. at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
 Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.
Nec mora; monstratis crudeliter ignibus ustus
 Exhibuit querulos ore tremente sonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getaeque? 55
 Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.
Vtque sitim nostro possis explere cruore;
 Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus,
 Te quoque ut auditis posse dolere putem. 60
Crede mihi, si sit nobis collatus Ulysses,
 Neptuni minor est, quam Jovis ira fuit.
Ergo quicumque es, rescindere vulnera noli;
 Deque gravi duras ulcere tolle manus:
Vtque mea famam tenuent obliviam culpæ, 65
 Fata cicatricem duere nostra sine.
Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
 Et premit; incertas ipse verè vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam posse putavi,
 Est tibi de rebus maxima cura meis; 70

Non

Non est quod timeas. Fortuna miserima nostra est.
 Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar;
 Ipse velim pœnas experiere meas.

ELEGIA XII.

Rigora jam Zephyri minuunt: annoque peracto
 (Longior antiquis visa Mæotis hyems:)
 Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen
 Tempora nocturnis æqua diurna facit.
 Jam violam puerique legunt hilaresque puella; 5
 Rustica quam nullo terra serente gerit.
 Prataque pubescunt variorum flore colorum,
 Indocilique loquax gutture vernat avis.
 Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
 Sub trabibus cunas parvaque tecta facit. 10
 Herbaque, qua latuit Cerealibus obruta sulcis,
 Exserit è tepidâ molle cacumen humo.
 Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
 Nam procul à Getico littore vitis abest.
 Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus: 15
 Nam procul à Geticis sinibus arbor abest.
 Otia nunc istic: junctisque ex ordine ludis
 Cedunt verbosi garrula bella fori.
 Usus equi nunc est, levibus nunc luditur armis:
 Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus. 20
 Nunc, ubi perfusa est oleo labente juvenus,
 Defessos artus Virgine tingit aquâ.
 Scena viget, studiisque favor distans tibus ardet:
 Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
 O quater, & quoties non est numerare, beatum; 25
 Non interdici cui licet Urbe frui!
 At mihi sentitur nix verno sole soluta,
 Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
 Nec mare concrevit glacie: nec, ut ante, per Istrum
 Stridula Sæxomatæ planstra bubulcus agit. 30
 in-

Ineipient aliquæ tamen huc adnare catinæ,
 Hospitaque in Ponti littore puppis erit;
 Sedulus occurram nauræ: dictæque salute,
 Quid veniat, quæram, quisque, quibusve locis. 35
 Ille quidem mirum, ni de regione propinquâ
 Non nisi vicinas cautus ararit aquas.
 Rarus ab Italiâ tantum mare navita transit:
 Littora rarus in hæc portubus orba venit.
 Sive tamen Graciâ scierit, sive ille Latinâ
 Voce loqui; certè gratior hujus erit. 40
 Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis
 Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
 Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
 Et fieri famæ parique gradusque potest.
 Is precor auditos possit narrare triumphos 45
 Cæsaris, & Latio reddita vota Jovi:
 Teque rebellatrix tandem Germania magni
 Triste caput pedibus supposuisse Ducis.
 Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,
 Ille meæ domui protinus hospes erit. 50
 Hei mihi! jamne domus Seythico Nasonis in orbe?
 (Jamque suum mihi dat pro Lare pœna locum?)
 Di faciant, Cæsar non hic penetrare domumque,
 Hospitium pœna sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

Ecce supervacuum (quid enim fuit utile gigni?)
 Ad sua natalis tempora nostrar adest.
 Dure, quid ad miseros veniebas exsulis annos?
 Debuoras illis imposuisse modum;
 Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset; 5
 Non ultra patrium me sequerere meam;
 Quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
 Illo tentasses ultimus esse mihi.
 Jamque relinquendâ (quod idem fecere sodales)
 Tu quoque dixisses tristis in Urbe, Vale, 10
 Quid

Quid tibi cum Ponto? num te quoque Caesaris ira
 Extremam gelidi misit in orbis humum?
 Scilicet exspectas soliti tibi moris honorem,
 Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
 Fumida cingatur florentibus ara coronis?
 Micaque sollemni thuris in igne sonet?
 Libaque dem pro me genitale notantia tempus;
 Concipiam que bonas ore favente preces;
 Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
 Adventu possim latus ut esse tuo.
 Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
 Convenit, & structis flamma parata rogis.
 Nec dare thura libet nihil exorantia Divos;
 In tantis subeunt nec bona verba malis,
 Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum:
 In loca ne redeas amplius ista, precor:
 Dum me terrarum pars pene novissima Pontus,
 Euxini falso nomine dictus, habet.

ELEGIA XIV.

Cultor & antistes doctorum sancte virorum,
 Qui facis ingenio semper amice meo;
 Ecquid, ut incolumen quondam celebrare solebas,
 Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?
 Colligis exceptis ecquid mea carmina folis
 Artibus, artificii que nocuere sua?
 Immo ita fac, vatium, quæso, studiose novorum:
 Quaque potes, retine corpus in Urbe meum.
 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis.
 Qui domini poenam non meruere sui.
 Sape per extremas profugus pater exsulat oras;
 Urbe tamen natis exsulis esse licet.
 Palladis exemplo, de me sine matre creata
 Carmina sunt, stirps hæc progeniesque mea est.
 Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente,
 Hoc tibi tutiori sarcina major erit.

Tres

Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
 Cætera fac curæ sit tibi turba palam:
 Sunt quoque mutata ter quinque volumina formæ,
 Carmina de domini funera raptâ sui,
 Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
 Certius à summâ nomen habere manu,
 Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
 In populi quicquam si tamen ore meum est.
 Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis,
 Diverfo missum quod tibi ab orbe venit.
 Quod quicumque leget, (si quis leget) æstimet ante
 Compositum quo sit tempore, quoque loco,
 Equus erit scriptis; quorum cognoverit esse
 Exilium tempus, barbaricæque locum.
 Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
 Ducere me tristi sustinuisse manu.
 Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
 Fons infecundus parvaque vena fuit.
 Sed quæcunque fuit, nullo exercente refugit,
 Et longo perit arida facta situ.
 Non hic librorum, per quos inviter alarque,
 Copia, pro libris arcus & arma sonant.
 Nullus in hæc terrâ, recitem si carmina, cujus
 Intellecturis auribus utar, adest,
 Nec quo secedam locus est, custodia muri
 Submoyet infestos clausaque porta Cetas.
 (Sape aliquid verbum quaro, nomenque, locumque:
 Nec quisquam est, à quo certior esse queam.)
 Dicere sape aliquid conanti (turpe fateri)
 Verba mihi desunt; dediticique loqui.
 Threicio Scythicoque serè circumsonor ore:
 Et videor Geticis scribere posse modis.
 Crede mihi; timeo ne sint immista Latinis,
 Inque meis scriptis Pontica verba legas.
 Qualemcunque igitur veniam dignare libellum:
 Sortis & excusa conditione meæ,

Iii 7

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER QUARTUS.

ELEGIA I.

Siqua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis;
Excusata suo tempore, lector, habe.
Exsul eram; requiesque mihi, non fama petita
est:

Mens intenta suis ne foret usque malis.
Hoc est cur cantet vincus quoque compede fossor, 5
Indocili numero cum grave molliet opus;
Cantet & innitens limosæ pronus arenæ
Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsâ brachia versat aquâ. 10
Fessus, ut incubuit baculo, saxove resedit
Pastor; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancilla decipiturque labor,
Fertur & abductâ Lyrnesside tristis Achilles 15
Hæmorrhâ curas attenuasse lyrâ.
Cum traheret silvas Orpheus & dura canendo
Saxa; bis amissâ conjuge mæstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca iussa petentem.
Sola comes nostræ perstitit illa fugâ. 20
Sola nee insidias, Threci nec militis ensem;
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum peris, quis me deceperit error;
Et culpam in factis, non scelus, esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit antè, 25
Cum mecum juncti criminis acta rea est.

Non

Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sororum:
Et carmen demens carmine læsus amo. 30
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo, quo nocuit, gratâ sapore fuit.
Sentit amans sua damna ferè; tamen hæret in illis:
Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli: 35
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsthan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
Præsentis casus immemoremque facit. 40
Utque suum Bacchis non sentit facia vulnus,
Dum stupet Edonis exululata jugis;
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrsos,
Altior humano spiritus ille malo est.
(Ille nec exfilium, Scythici nec littora ponti, 45
Ille nec iratos sentit habere Deos.)
Utque soporiferâ biberem si pocula Lethes,
Temporis adversi sic mihi sensus hebet,
Jure Deas igitur veneror mala nostra levantes;
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ: 50
Et partim pelago, partim vestigia terrâ,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæc saltem faciles mihi; namque Deorum
Cætera cum magno Casare turba facit.
Meque tot adversis cumulant, quot litus arenas, 55
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque nives;
Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
Dum miser Euxinæ littora lava peto. 60
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est;
Hæc quoque sunt nostras, facta sequuta vias.

Hic

Hic quoque cognosco natalis stamina nostri ;
 Stamina de nigro vellere facta mihi.
 Utque nec insidias, capitisque pericula narrem, 65
 Vera quidem, verâ sed graviora fide ;
 Vivere quam miserum est inter Bessiosque Getasque
 Illi, qui populi semper in ore fuit !
 Quam miserum, portâ vitam muroque tueri,
 Vixque sui tutum viribus esse loci ! 70
 Aspera militiae juvenis certamina fugi,
 Nec nisi lusurâ movimus arma manu.
 Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram,
 Canitiem galeæ subijcioque meam.
 Nam dedit è speculâ custos ubi signa tumultûs ; 75
 Induimur trepidâ protinus arma manu.
 Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
 Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
 Utque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
 Për sata, per silvas, fertque trahitque lupus,
 Sic, si quem nondum portarum sepe receptum 80
 Barbarus in campis repperit hostis, agit.
 Aut sequitur captus, conjestaque vincula collo
 Accipit ; aut telo virus habente cadit.
 Hic ego sollicita jaceo novus incola sedis. 85
 Heu nimium facti tempora longa mei !
 Et tamen ad numeros antiquaque sacra reverti
 Suffinet in tantis hospita Musa malis.
 Sed neque cui recitè quisquam est mea carmina; nec qui 90
 Auribus accipiat verba Latina suis.
 Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque :
 Tutaque iudicio littera nostra suo est.
 Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat ?
 An mea Sauromata scripta Getæque legent ?
 Sæpe etiam lacrymæ me sunt scribente profusa, 95
 Humidaque est fletu littera facta meo.
 Corque vetusta meum tanquam nova vulnera sentit ;
 Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.

Cum

Cum vice mutata quid sim fuerimque recorder,
 Et tulerit quo me casus, & unde, subit ; 100
 Sæpe manus demens studiis irata malignis
 Misit in arsfuros carmina nostra focos.
 Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
 Cum veniâ facito, quisquis es, ista legas.
 Tu quoque; non melior, quæ sunt mea tempora, carmè 105
 Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

Am fera Caesaribus Germania, totus ut orbis,
 Vista potes flexo succubuisse genu :
 Altaque velentur fortasse Palatia fertis ;
 Thuraque in igne sonent, infanciatque diem ;
 Candidaque adductâ collum percussa securi 5
 Victima purpureo sanguine tingat humum :
 Dona que amicorum templis promissa Deorum
 Reddere victores Caesar uterque parent :
 Et qui Casareo juvenes sub nomine crescent,
 Perpetuo terras ut domus ista regat ; 10
 Cumque bonis viribus pro hospite Livia nato
 Munera det meritis, sæpe datura, Deis :
 Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
 Perpetuâ servant virginitate focos.
 Plebs pia, cumque piâ latentur Plebe Senatus ; 15
 Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt :
 Famaque tam longè non nisi parva venit.
 Ergo omnis poterit populus spectare triumphos ;
 Cumque ducum titulis oppida capta leget ; 20
 Vinculaque captivâ Reges cervicæ gerentes
 Ante coronatos ire videbit equos :
 Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
 Terribiles aliis immemoresque sui.
 Quorum pars causas, & res, & nomina quæret : 25
 Pars referet, quamvis noverit ipsa parum :

Is,

Is, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
 Dux fuerat belli: proximus ille duci.
 Hic, qui nunc in humo lumen miserabile figit,
 Non isto vultu, cum tulit arma, fuit.
 Ille ferox, oculis & adhuc hostilibus ardens,
 Hortator pugnae consiliumque fuit.
 Perfidus hic nostris includit fraude locorum,
 Squallida promissis qui tegit ora comis.
 Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
 Saepe recusanti corpora capta Deo.
 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, tot amnes,
 Plena ferae caedis, plena eruoris erant.
 Drusus in his quondam meruit cognomina terris,
 Quae bona progenies digna parente fuit.
 Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
 Decolor ipse suo sanguine Rhenus erit.
 Crinibus en etiam fertur Germania passis,
 Et Ducis invicti sub pede mœsta sedet.
 Collaque Romanae praebens animosa securi
 Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
 Hos super in curru, Caesar, victore vehêris
 Purpureus populi rite per ora tui:
 Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum;
 Undique jactato flore tegente vias.
 Tempora Phœbeâ lauro cingentur; loque,
 Miles, io, magnâ voce, Triumphæ, canet.
 Ipse sono plausuque simul fremituque canentum
 Quadrijugos cernes saepe resistere equos.
 Inde petes arcem delubra faventia votis,
 Et dabitur merito laurea vota Jovi,
 Hæc ego submotus, qua possum, mente videbo:
 Erepti nobis jus habet illa loci.
 Illa per immensas spatiatur libera terras:
 In cœlum celeri pervenit illa viâ.
 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem;
 Immunes tanti nec sinit esse boni.

Invenietque viam, qua currus spectet eburnos.
 Sic certè in patriâ per breve tempus ero.
 Vera tamen populus capiet spectacula felix:
 Lataque erit præfens cum Duce turba suo.
 At mihi fingenti tantum longèque remoto
 Auribus hic fructus percipiendus erit.
 Aque procul Latio diversum missus in orbem
 Qui narret cupido, vix erit, ista mihi.
 Is quoque jam seram referet veteremque triumphum.
 Quo tamen audiero tempore, lætus ero,
 Illa dies veniet, mea qua lugubria pœnam;
 Causaque privatâ publica major erit.

ELEGIA III.

Magna minorque fera, quarum regis altera Grajas,
 Altera Sidonias, utraque sicca, rates:
 Omnia cum summo posita videatis in axe,
 Et maris occiduas non subeatis aquas,
 Etheriamque suis cingens amplexibus arcem
 Vester ab intactâ circulus exstet humo;
 Aspice illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
 Dicitur Iliades transiluisse Remus.
 Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
 Sitque memor nostri necne, referte mihi.
 Hei mihi! cur, nimium quæ sunt manifesta requiro?
 Cur labat ambiguo spes mihi mista metu?
 Crede quod est, quod vis; ac desine tuta vereri:
 Deque fide certâ sit tibi certa fides,
 Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
 Non mentiturâ tu tibi voce refer:
 Esse tui memorem, de quâ tibi maxima cura est;
 Quodque potest, secum nomen habere tuum.
 Vultibus illa tuis tanquam præsentis inhæret,
 Teque remota procul, si modo vivit, amat.
 Requid, ut incubuit justo mens ægra dolori,
 Lenis ab admonito pectore somnus abit?

Tunc subeunt curæ, dum te lætusque locusque
 Tangit, & oblitam non finit esse mei.
 Et veniunt æstus, & nox immensa videtur;
 Fessaque jactati corporis ossa dolent.
 Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant;
 Detque tuus casti signa doloris amor:
 Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
 Hæc tiora Thesalico vidit ab axe rapti.
 Quid tamen ipse precer dubito: nec dicere possum,
 Affectum quem te mentis habere velim.
 Tristis es? indignor, quod sum tibi causa doloris:
 Non es? ut amisso conjugæ digna fores.
 Tu vero tuâ damna dole, mitissima conjux;
 Tempus & a nostris exige triste malis:
 Fleque meos casus, est quædam flere voluptas.
 Expletur lacrymis egeriturque dolor.
 Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset
 Mors mea; morte fores sola relicta meâ!
 Spiritus hic per te patrias exisset in auras!
 Sparssissent lacrymæ pectora nostra pia!
 Supremoque die notum spectantia cælum
 Texissent digiti lumina nostra tui!
 Et cinis in tumulo positus jacuisset avito!
 Tactaque nascenti corpus haberet humus!
 Denique &, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
 Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
 Me miserum, situ, cum diceris exsulis uxor,
 Avertis vultus, & subit ora rubor!
 Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
 Me miserum, si te jam pudet esse meam!
 Tempus ubi est illud, quo me jactare solebas
 Conjugæ, nec nomen dissimulare viri?
 Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referre)
 Et dici memini, juvit & esse meam?
 Utque probæ dignum est, omni tibi dote placebam.
 Addebat veris multa faventis amor.

Nec

Nec quem præferres, (ita res tibi magna videbar)
 Quemve tuum mallet esse, vir alter erat.
 Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusve;
 Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
 Cum cecidit Capaneus subito temerarius istu;
 Num legis Evadnen erubuisse viro?
 Nec, quia Rex mundi compefcuit ignibus ignes,
 Ipse tuis, Phæthon, inficiandus eras.
 Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
 Quod precibus perit, ambitiosa suis.
 Nec tibi, quod lævis ego sum Jovis ignibus istus,
 Purpureus molli fiat in ore rubor:
 Sed magis in nostri curam conurge tuendi,
 Exemplumque mihi conjugis esto bonæ:
 Materiamque tuis tristem virtutibus imple.
 Ardua per præceptis gloria vadat iter.
 Hæc tiora quis nosset, si felix Troja fuisset?
 Publica Virtuti per mala facta via est.
 Ars tua, Tiphys, vacet, si non sit in æquore fluctus:
 Si valeant homines, ars tua, Phœbe, vacet.
 Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
 Apparet virtus arguiturque malis.
 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna; caputque
 Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
 Utere temporibus, quorum nunc munere freta es.
 En patet in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

Qui, nominibus cum sis generosus avitis,
 Exsuperas morum nobilitate genus:
 Cujus inest animo patrii candoris imago,
 Non careat nervis candor ut iste tuis:
 Cuius in ingenio patriæ facundia linguæ est,
 Qua prior in Latio non fuit ulla Foro:
 Quod mihi me volui, positus pro nomine signis
 Dicitus es, ignoscas laudibus ista tuis.

Nil

Nil ego peccavi. tua te bona cognita produunt.
 Si, quod es, appares; culpa soluta mea est. 10
 Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
 Principe tam justo, posse nocere puta.
 Ipse Pater Patriæ, (quid enim civilius illo?)
 Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
 Nec prohibere potest, quia res eo publica, Cæsar; 15
 Et de communi pars quoque nostra bono est.
 Jupiter ingenis præbet sua numina vatum;
 Sequæ celebrari quolibet ore finit.
 Causa tua exemplo Superiorum tuta duorum est:
 Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus. 20
 Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo;
 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
 (Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra.)
 Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
 Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus; 25
 Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
 Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
 (Hoc noli certè dissimulare) pater;
 Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat:
 Plus etiam, quam me iudice dignus eram. 30
 Deque meis illo referebat versibus ore,
 In quo pars altæ nobilitatis erat.
 Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
 Sed prius auctori sunt data verba tuo.
 Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis,
 Ultima si demas, vita tuenda mea est.
 Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
 Si tanti series sit tibi nota mali.
 Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error.
 Ah sine me fati non meminisse mei! 40
 Neve retrahendo nondum coeuntia rumpam
 Vulnere; vix illis proderit ipsa quies.
 Ergo ut jure damus pœnas; sic absfuit omne
 Peccato facinus consiliumque meo.

Idque

Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademtum est, 45
 Nec mihi detractas possidet alter opes.
 Forsitan hanc ipsam (vivat modo) finiet olim,
 Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
 Nunc precor hinc aliud jubeat discedere; si non
 Nostra verecundo vota pudore carent.
 Mitius exsilium paulloque propinquius opto;
 Quique sit à favo longius hoste, locum.
 Quantaque in Augusto clementia; si quis ab illo
 Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
 Frigida me cohibent Buxini littora ponti: 55
 Distus ab antiquis Axenus ille fuit.
 Nam neque jactantur moderatis æquora ventis:
 Nec placidos portus hospita navis adit.
 Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine quarant:
 Nec minus infidâ terrâ timetur aquâ. 60
 Illi quos audis hominum gaudere cruore,
 Pene sub ejusdem sideris axe jacent.
 Nec procul è nobis locus est, ubi Taurica dirâ
 Cæde phæretræ pascitur ara Deæ.
 Hæc prius, ut memorant, non invidiosa nefandis, 65
 Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
 Hic pro suppositâ virgo Pelopœia cervâ
 Sacra Deæ coluit qualiacunque suæ.
 Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
 Exactus furiis venerat ipse suis, 70
 Et comes exemplum veri Phocæus amoris;
 Qui duo corporibus, mentibus unus erant;
 Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
 Quæ stabat geminâs ante cruenta fores.
 Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
 Alter ob alterius funera mæstus erat.
 Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos;
 Cinxerat & Graias barbara vitta comas;
 Cum vice sermonis fratrem cognovit, & illi
 Pro nece complexus Iphigenia dedit. 80

Lata

Lata Deæ signum crudelia sacra perosa
 Transtulit ex illis in meliora locis.
 Hæc igitur regio, magni penetralia mundi,
 Quam fugere homines Dique, propinqua mihi est.
 Atque meam terram prope sunt funebria sacra, 8
 Si modo Nasoni barbara terra sua est.
 O utinan, venti, quibus est ablatas Orestes,
 Placato referant & mea vela Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter fors prima sodales,
 Unica fortunæ ara reperta meis:
 Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit,
 Ut vigil infusa Pallade flamma solet;
 Qui veritus non es portus aperire fideles,
 Fulmine percussæ confugiumque rati:
 Cujus eram censu non me sensurus egentem,
 Si Cæsar patrias eripuisset opes:
 Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
 Excidit heu nomen quam mihi pæne tuum!
 Te tamen agnosces; tactusque cupidine laudis,
 Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
 Certè ego, si sines, titulum tibi reddere vellem,
 Et raram Famæ conciliare fidem.
 Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
 Intempestivi nominis obstet honos.
 Quod licet & tutum est, intra tua pectora gaude,
 Meque tui memorem, teque fuisse mei.
 Utque facis, remis ad opem, luctare ferendam,
 Dum veniat placido mollior ira Deo;
 Et tutare caput nulli servabile; si non
 Qui meruit Stygiâ, sublevet illud, aquâ.
 Teque, quod est rarum, præsta constanter ad omne
 Indeclinatæ munus amicitie.
 Sic tua processus habeat Fortuna perennes:
 Sic ope non egeas ipse, juvesque tuos.

Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni;
 Incidat & vestro rara querelo toro.
 Diligat & semper socius te sanguinis illo,
 Quo pius affectu Castora frater amat.
 Sic juvenis, simili que tibi sit natus, & illum 30
 Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
 Sic focerum faciat tæda te nata jugali;
 Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

Tempore ruricola patiens fit taurus aratri,
 Præbet & incurvo colla promenda jugo.
 Tempore paret equus lentis animofus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos.
 Tempore Pænorum compefcitur ira leonum;
 Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet. 5
 Quæque sui monitis obtemperat Inda magistri
 Bellua, servitium tempore victa subit.
 Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis,
 Vixque merum capiant grana, quod intus habent. 10
 Tempus & in canas semen producit aristas;
 Et ne sint tristi poma sapore si cit.
 Hoc tenuat dentem terras renovantis aratri,
 Hoc rigidas silices, hoc adamantæ terit.
 Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras: 15
 Hoc minuit luctus, mœsta que corda levat.
 Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
 Præterquam curas attenuare meas.
 Ut patriâ careo; bis frugibus aræ trita est: 20
 Diffluit nudo pressa bis uva pede.
 Nec quæ sita tamen spatio patientia longo est;
 Mensque mali sensum nostra recentis habet.
 Scilicet & veteres fugiunt juga curva juveni;
 Et domitus fræno sæpe repugnat equus.
 Tristior est etiam præsens ærumna priore: 25
 Ut sit enim sibi par, crevit, & aucta morâ est.

Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt:
 Sed magis hoc, quo sunt cognitora, gravant.
 Est quoque non minimum, vires afferre recentes;
 Nec præconsumtum temporis esse malis,
 Fortior in fulvâ novus est luctator arenâ,
 Quam cui sunt tardâ brachia fessa morâ.
 Integer est nitidis melior gladiator in armis,
 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
 Fert bene præcipientes navis modo facta procellas:
 Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
 Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante;
 Et mala sunt longo multiplicata die.
 (Credite, deficio, nostroque à corpore, quantum
 Auguror, accedunt tempora parva malis.)
 Nam neque sunt vires, neque qui color esse solebat:
 Vixque habeo renuem, quæ tegat ossa, cutem.
 Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
 In circumspectu stat sine fine sui.
 Urbis abest facies, absunt mea cura sodales:
 Et, quæ nulla mihi carior, uxor abest.
 Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum.
 Sic male quæ video, non videoque nocent.
 Una tamen spes est, quæ me soletur in istis:
 Hæc fore morte meâ non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Bis me sol adiit gelida post frigora brumæ,
 Bisque suum tacto Pisce peregit iter.
 Tempore tam longo cur non tua dextera versus
 Quamlibet in paucos officiosa fuit?
 Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis,
 Exiguus nobis cum quibus usus erat?
 Cur, quoties alicui chartæ sua vincula demsi,
 Illam speravi nomen habere tuum?
 Di faciant, ut sæpe tuâ sit epistola dextrâ
 Scripta, sed è multis reddita nulla mihi!

Quod precor, esse liquet. credam prius ora Medusæ
 Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
 Esse canes utero sub virginis: esse Chimaram,
 A truce quæ flammis separet angue leam:
 Quadrupesque; hominû cum pectore pectora iunctos:
 Tergeminumque virum, tergeminumque canem:
 Sphinga que, & Harpyias, serpentipedesque Gigantas:
 Centimanumque Gygen, semibovemque virum.
 Hæc ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
 Mutatum curam deposuisse mei.
 Innumeri montes inter me teque, viæque,
 Fluminaque, & campi, nec freta pauca, jaceant.
 Mille potest causis, à te quæ littera sæpe
 Missa sit, in nostras nulla venire manus.
 Mille tamen causas scribendo vince frequenter:
 Excusem ne te semper, amice, mihi.

ELEGIA VIII.

Am mea cygnæas imitantur tempora plumas,
 Inficit & nigras alba senectia comas:
 Jam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
 Jamque parum firmo me mihi ferre grave est,
 Nunc erat, ut posito deberem sine laborum
 Vivere, me nullo sollicitante metu:
 Queque meæ semper placuerunt otia menti,
 Carpere; & in studiis molliter esse meis:
 Et parvam celebrare domum, veteresque Penates;
 Et quæ nunc domino rura paterna carent:
 Inque sine dominâ, carisque nepotibus, inque
 Securus patriâ consenuisse meâ.
 Hæc in ea sic quondam peragi speraverat ætas:
 Hos ego sic annos ponere dignus eram.
 Non ita Dis visum: qui me terrâque marique
 Actum Sarmaticis exposuere locis.
 In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
 Ne temerè in medijs dissoluantur aquis.

(Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
 Languidus in pratis gramina carpit equus.) 20
 Miles, ut emeritis non est satis utilis annis,
 Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
 Sic igitur, tardâ vires minuente senectâ,
 Me quoque donari jam rude, tempus erat. 25
 Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
 Nec siccam Getico fonte levare stim:
 Sed modo, quas habui, vacuum fecedere in hortos:
 Nunchominum visu rursus & Urbe frui.
 Sic animo quondam non divinante futura
 Optabam placidè vivere posse senex, 30
 Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
 Mollia præbuerint, posteriora gravant.
 Jamque, decem lustris omni sine labe peractis,
 Parte premor vitæ deteriore meâ.
 Nec procul à metis, quas pæne tenere videbar, 35
 Curriculo gravis est facta ruina meo.
 Ergo illum demens in me favire coëgi,
 Mitius immensus quo nihil orbis habet?
 Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
 Nec tamen errori vita negata meo? 40
 Vita procul patriâ peragenda sub axe Boræo,
 Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
 Hoc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa;
 Esse viderentur vanus uterque locus.
 (Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud, 45
 Ut maneat rapido firmius igne Jovis.)
 Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
 Non sit ut inferius suppositumque Deo.
 Nam quamquam vitio pars est contracta malorum, 50
 Plus tamen exitii numinis ira dedit.
 At vos admoniti nostris quoque casibus este,
 Æquantem Superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

St licet, & pateris, nomen facinurque tacebo,
 Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
 Nostraque vincetur lacrymis clementia seris.
 Fac modo te pateat pœnituisse tui.
 Iac modo te dannes, cupiasque eradere vitæ 5
 Tempora, si possis, Tisiphonia tua.
 Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro;
 Induet infelix arma coacta dolor.
 Sin licet extremum, sicut sum, missus in orbem; -
 Nostra suas istuc porriget ira manus. 10
 Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit:
 Et sola est patriâ pœna carere meâ.
 Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo.
 Sape Jovis telo querçus adusta viret. 15
 Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;
 Picrides vires & sua tela dabunt.
 Ut Scythicis habitem longe submotus in oris,
 Siccaque sint oculis proxima signa meis:
 Nostra per immensas ibunt præconia gentes;
 Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit. 20
 Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
 Testis & Hesperia vocis Eòus erit.
 Trans ego tellurem, trans latas audiar undas:
 Et gemitis vox est magna futura mei.
 Nec tua te fontem tantummodo sæcula norint: 25
 Perpetuæ crimen posteritatis eris.
 Jam feror in pugnas, & nondum cornua sumsi.
 Nec mihi sumendi causa sit ulla velim.
 Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
 Taurus, & infesto jam pede pulsat humum. 30
 Hoc quoque, quam volui, plus est, cane, Musa, receptus;
 Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

Ille ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 Quem legis, ut noris, accipe, Posteritas.
 Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,
 Millia qui novies distat ab Urbe decem.
 Editus hic ego sum: nec non, ut tempora floris,
 Cum cecidit fato Consul uterque pari.
 Si quid & à proavis usque est verus ordinis heres;
 Non modo Fortuna munere factus eques.
 Nec stirps prima fui; genito jam fratre creatus;
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
 Lucifer amborum natalibus adfuit idem;
 Una celebrata est per duo liba dies.
 Hæc est armiferæ fœsis de quinque Minervæ,
 Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
 Protinus extolimur teneri, curaque parentis
 Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
 Frater ad eloquium viridi tendebat ab avo,
 Fortia verbosi natus ad arma Fori.
 At mihi jam puero cœlestia sacra placebant;
 Inque suum furtim Musa trahebat opus.
 Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
 Mæonides nullas ipse reliquit opes.
 Motus eram dictis: totoque Helicone relicto,
 Scribere conabar verba soluta modis.
 Sponte suâ carmen numeros veniebat ad aptos:
 Et quod tentabam dicere, versus erat.
 Interea, tacito passu labentibus annis,
 Liberior fratri sumta mihi que toga est:
 Induiturque humeris cum lato purpura clavo:
 Et studium nobis, quod fuit ante, manet,
 Jam quo decem vite frater geminaverat annos,
 Cum perit; & cœpi parte carere mei.
 Cœpimus & tenera primos ætatis honores;
 Equæ viris quondam pars tribus una fui,

Curia

Curia restabat: clavi mensura coacta est.
 Majus erat nostris viribus illud onus.
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 Sollicitæque fugax ambitionis eram:
 Et petere Adoniæ suadebant tuta sorores
 Otia iudicio semper amata meo.
 Temporis illius colui fovique potas;
 Quotque aderant vates, rebar adesse Deos.
 Sæpe suas volucres legit mihi grandior avo,
 Quæque necet serpens, quæ juvet herba, Macer.
 Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes;
 Jure fodalitii qui mihi junctus erat.
 Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus Iambo
 Dulcia conviviis membra fuere mei.
 Potenuit nostras numerosus Horatius aures;
 Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
 Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
 Tempus amicitia fata dedere mea.
 Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi.
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Utrique ego majores, sic me coluere minores:
 Notaque non tardè facta Thalia mea est.
 Carmina cum primum populo juvenilia legi;
 Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
 Moverat ingenium totam, cantata per Urbem
 Nomine non vero dicta Corinna mihi.
 Multa quidem scripsi: sed quæ vitiosa putavi,
 Emendaturis ignibus ipse dedi.
 Tum quoque; cum fugerem, quædam placitura cremavi
 Iratus studio carminibusque meis.
 Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
 Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat.
 Cum tamen hoc essem, minimoque accenderet igni;
 Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
 Pæne mihi puero nec digna, nec utilis uxor
 Est data: quæ tempus perbreve nupta fuit.

Kkk 4

70
Illi

Illi successit, quamvis sine crimine, conjux ;
 Non tamen in nostro firma futura toro.
 Ultima, quæ mecum seros permansit in annos,
 Sustinuit conjux exfulis esse viri.
 Filia bis primâ mea me fecunda juventâ,
 Sed non ex uno conjugè, fecit avum.
 Et jam complerat genitor sua fata ; novemque
 Addiderat lustris altera lustra novem.
 Non aliter flevi, quam me fleturus ademtum
 Ille fuit, matri proxima justa tuli. 75
 Felices ambo, tempestiveque sepulti,
 Ante diem pœnæ quod periere meæ !
 Me quoque felicem, quod non viventibus illis
 Sum miser ; & de me quod doluere nihil !
 Si tamen extinctis aliquid, nisi nomina, restat,
 Et gracilis structos effugit umbra rogos ;
 Fama, parentales, si vos mea contigit umbræ ;
 Et sunt in Stygio crimina nostra foro ;
 Scite, precor, causam (nec vos mihi fallere fas est)
 Errorem jussæ, non scelus, esse fugæ. 80
 Manibus id satis est, ad vos studiosa revertor
 Pectora, qui vitæ quaritis acta meæ.
 Jam mihi canities, pulsus melioribus annis,
 Venerat ; antiquas miscueratque comas :
 Postque meos ortos Pisæâ victus olivâ 85
 Abstulerat decies præmia victor eques ;
 Cum maris Euxini positos ad lava Tomitas
 Querere me læsi Principis ira jubet.
 Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
 Indicio non est testificanda meo. 90
 Quid referam comitumq; nefas, famulosq; nocentes ?
 Ipsâ multa tuli non leviora fugâ,
 Indignata malis mens est succumbere ; seque
 Præstitit invictam viribus usa suis :
 Oblitusque mei, ductæque per otia vitæ, 95
 Insolitâ cepi temporis arma manu.

Totque tuli terrâ casus pelagoque ; quot inter
 Occultum stellæ conspicuumque polum,
 Tacta mihi tandem longis erroribus acto
 Junctâ pharetratis Sarmatis ora Getis. 110
 Hic ego, finitimis quamvis circumsoner armis,
 Tristitia, quo possum, carmine fata levo.
 Quod, quamvis nemo est, cuius referatur ad aures ;
 Sic tamen absumo decipioque diem.
 Ergo, quod vivo, durisque laboribus obsto, 115
 Nec me sollicita tædia lucis habent,
 Gratia, Musa, tibi, nam tu solatia præbes ;
 Tu cura requies, tu medicina mali :
 Tu dux, tu comes es ; tu nos abducis ab Istro ;
 In medioque mihi das Helicone locum. 120
 Tu mihi (quod rarum) vivo sublime dedisti
 Nomen ; ab exsequiis quod dare Fama solet.
 Nec, qui detrectat præsentia, Livor iniquo
 Ullum de nostris dente momordit opus.
 Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poetas ; 125
 Non fuit ingenio Fama maligna meo.
 Cumque ego præponam multos mihi ; non minor illis
 Dicor ; & in toto plurimus orbe legor.
 Si quid habent igitur vatum præfagia veri ;
 Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus. 130
 Sive favore tui, sive hanc ego carmine famam
 Jure ; tibi grates, candidè lector, ago.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBER QUINTUS.

ELEGIA I.

Hunc quoque de Getico, nostri studiose, li-
bellum
Littore, pramissis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis Fortuna poetæ.
Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen; 5
Materia scripto conveniente sua.
Integer & læta læta & juvenilia lusi:
Illa tamen nunc me composuisse piget.
Ut cecidi, subiti perago præconia casus;
Sumque argumenti conditor ipse mei. 10
Utque jacens ripâ desere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe projectus in oras
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Deficias si quis lascivaque carmina querit;
(Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.)
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam numero ne nos essemus in isto!
Hei mihi! cur unquam Musa jocata mea est? 20
Sed dedimus penas: Scythicique in finibus Istri
Ille pharetrati lusor Amoris adest.
Quod superest, animos ad publica carmina flexi;
Et memores jussi nominis esse sui.
Si tamen è vobis aliquis tam multa requireret,
Unde dolenda canam: multa dolenda tuli.

Non

Non hæc ingenio, non hæc componimus arte.
Materia est propriis ingeniosa malis.
Et quota Fortuna pars est in carmine nostræ?
Felix, qui patitur, quæ numerare valet! 30
Quot frutices silvæ, quot flavae Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
Nulla, nisi in studio Piæridumque mora est.
Quis tibi, Naso, modus lacrymosi carminis? inquis. 35
Idem, Fortuna qui modus hujus erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si carâ patriam cum conjuge reddas;
Sint vultus hilares, simque quod ante fui. 40
Lenior invigi si sit mihi Cæsaris ira;
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut luset, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa joco luxuriata suo.
Quod probet ipse, canam: panæ modo parte levatâ 45
Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
Tibia funeribus convenit ista meis,
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo;
Et tacitus casus dissimulare tuos. 50
Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipsè Perillæo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis offensus non sit Achilles; 55
Tu fletus inhibes, durior hosse, meos.
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles,
Non tamen & siccas jussit habere genas.
Est aliquid, fatale malum per verba levari:
Hoc querulam Progenem Halcyonæque facit. 60
Hoc erat, in gelido quare Præantius antro
Voce fatigaret Lemnia laxa sua.

Kkk 6

Stran

Strangulat inclusus dolor, atque exaestuatus intus:
 Cogitur & vires multiplicare suas.
 Da veniam potius; vel totos tolle libellos; 65
 Si mihi quod prodest, hoc tibi, lector, obest.
 Sed neque obesse potest; ulli nec scripta fuerunt
 Nostra, nisi auctori perniciofa suo.
 At mala sunt fateor. quis te mala fumere cogit?
 Aut quis deceptum ponere sumta vetat? 70
 Ipse nec emendo: sed ut hic deducta legantur.
 Non sunt illa suo barbariora loco.
 Nec me Roma suis debet conferre poetis.
 Inter Sauromatas ingeniosus ero.
 Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
 Ingenio stimulos subdere fama solet.
 Nolumus assiduis animum tabescere curis:
 Quæ tamen irrumpit, quoque vetantur, eunt.
 Cur scribam docui: cur mittam quaritis istos?
 Vobiscum cupiam quolibet esse modo. 80

ELEGIA II.

E Cquid, ut è Ponto nova venit epistola, palles;
 Et tibi sollicitâ solvitur illa manu?
 Pone metum; valeo, corpusque quod ante laborum
 Impatiens nobis invalidumque fuit,
 Sufficit; atque ipso vexatum induruit usu. 5
 An magis infirmo non vacat esse mihi?
 Mens tamen agra jacet, nec tempore robora sumisit:
 Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
 Quæque morâ spatioque suo coitura putavi
 Vulnera; non aliter, quam modo facta dolent. 10
 Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
 Grandibus accedunt tempore damna malis.
 Pene decem totis aluit Præantius annis
 Pestiferum tumido vulnus ab angue datum. 15
 Telephus æternâ consumtus tabe perisset.
 Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem. 20

Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
 Vulnera qui fecit, facta levare velit.
 Contentusque mei jam tandem parte laboris,
 Exiguum pleno de mare demat aquæ. 20
 Detrahat ut multum, multum restabit acerbi;
 Parsque mea pœnæ totius instar erit.
 Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
 Quotque soporiferum grana papaver habet;
 Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur; 25
 Quot tenerum pennis aëra pulsat avis;
 Tot premor adversis, quæ si comprehendere coner,
 Icaria numerum dicere coner aquæ.
 Utque via casus, ut amara pericula ponti,
 Ut taceam strictas in mea fata manus; 30
 Barbara me tellus, orbisque novissima magni
 Sustinet; & sævo cinctus ab hoste locus.
 Hinc ego trajicerer (neq; enim mea culpa cruenta est)
 Effet, quæ debet, si tibi cura mei.
 Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est, 35
 Sape suo victor lenis in hoste fuit.
 Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque,
 Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
 Me miserum! quid agam, si proxima quæq; relinquunt?
 Subtrahis effractio tu quoque colla iugo? 40
 Quo ferar; unde petam lapsis solatia rebus?
 Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
 Viderit: ipse sacram quamvis invisus ad aram
 Confugiam: nullas submovet ara manus,
 Alloquor en absens præsentia numina supplex, 45
 Si fas est homini cum Jove posse loqui.
 Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
 Ausonia curam gentis habere Deos:
 O decus, ô patriæ per te florentis imago;
 O yir non ipso quem regis, orbe minor; 50
 Sic habites terras, & te desideret æther!
 Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!

Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
 Deme, satis pœna, quod superabit, erit,
 Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti: 55
 Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abest.
 Nec mea concessa est aliis Fortuna: nec exsul
 Edisti verbis nominor ipse tui.
 Omniaque hæc timui, quia me meruisse videbam;
 Sed tua peccato lenior ira meo est. 60
 Arva relegatum iussisti visere Ponti,
 Et Scythicum profugâ findere puppè fretum.
 Jussus ad Euxini deformia littora veni
 Æquoris. hæc gelido teri a sub axe jacet.
 Nec me tam cruciant nunquam sine frigore cœlum 65
 Glebaque canenti semper obusta gelu;
 Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latina;
 Graiaque quod Getico viâ loquela sono:
 Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte;
 Vixque brevis tutum murus ab hoste facit. 70
 Pax tamen interdum, pacis fiducia numquam est.
 Sic hic nunc patitur, nunc timet arma, locus.
 Hinc ego dum muter, vel me Zancleæ Charybdis
 Devoret, aq̄e suis ad Styga mittat aquis:
 Vel rapide flammis urar patienter in Ætne: 75
 Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
 Quod petitur, pœna est: neq; enim miser esse recuso;
 Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

Ille dies hæc est, qua te celebrare poëtæ,
 (Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:
 Festaque odoratis innectunt tempora fertis,
 Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
 Inter quos memini, dum me mea fata sinebant, 5
 Non invisa tibi pars ego sæpe fui.
 Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Uræ
 Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.

Qui-

Quique prius mollem vacuumque laboribus egi
 In studiis vitam, Piëridumque choro; 10
 Nunc procul à patriâ Geticis circumsonor armis
 Multa prius pelago, multa que passus humo.
 Sive mihi castus, sive hoc dedit ira Deorum;
 Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
 Tu tamen è lacris hederæ cultoribus unum 15
 Numine debueras sustinuisse tuo.
 An domina fati quiddid cecinere sorores,
 Omne sub arbitrio definit esse Deum?
 Ipse quoque æthereas meritis investus es arces;
 Qua non exiguo facta labore via est. 20
 Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivosum
 Strymona venisti, Marticolamque Geten:
 Perfidaque, & lato spatiantem flumine Gangen,
 Et quascunque bibit discolor Indus aquas.
 Scilicet hanc legem nentes fatalia Parca 25
 Stamina bis genito bis cecinere tibi.
 Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
 Ferrea fors vita difficilisque premit.
 Illo nec levius cecidi; quem magna locutum
 Reppulit à Thebis Jupiter igne suo. 30
 Ut tamen audisti percussum fulmine vatem,
 Admonitu matris condoluisse potes.
 Et potes, adspiciens circum tua sacra poëtas,
 Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
 Fer, bone Liber, opem: sic altam degravet ulmum 35
 Vitis, & incluso plena sit uva mero.
 Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juvenus
 Adsit, & attonito non taceare sono.
 Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
 Impia nec pœnâ Penthecos umbra vacet. 40
 Sic micet æternum vicinaque sidera vincat
 Conjugis in cœlo Cressa Corona tua.
 Huc ades, & castus releves pulcherrime nostros,
 Unum de numero me memor esse tuo.

Sunt

Sunt Dis inter se commercia, flectere tenta
 Casareum numen numinae, Bacche, tuo.
 Vos quoque, confortes studii pia turba poeta,
 Hæc eadem sumto quisque rogare mero.
 Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
 Deponat lacrymis pocula mista suis:
 Admonitaque mei, cum circumspexerit omnes,
 Dicat, Ubi est nostri pars modo Naso chori?
 Idque ita; si vestrum merui candore favorem;
 Nullaque iudicio littera læsa meo est.
 Si, veterum dignè veneror cum scripta virorum,
 Proxima non illis esse minora reor.
 Sic igitur dextro faciatis Appolline carmen:
 Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
 Lassaque facta mari, lassaque facta viâ.
 Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam.
 Heu quanto melior forstua sorte meâ!
 Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os estis
 Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
 Tristitiæ causam si quis cognoscere querit;
 Ostendi solem postulat ille sibi.
 Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato
 Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
 Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore raptò;
 Quidque Philoctetes istus ab angue gemat.
 (Di facerent utinam, talis status esset in illo,
 Ut non tristitiæ causa dolenda foret.)
 Fert tamen, ut debet, casus patienter amarus:
 More nec indomiti fræna recusat equi,
 Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
 Conscius in culpâ non scelus esse suâ.
 Sæpe refert, sit quanta Dei clementia: cuius
 Se quoque in exemplis annumerare solet.

20
Nas

Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis;
 Denique quod vivat, munus habere Dei.
 Te tamen, ô, si quid credis mihi carior, ille,
 Omnibus, in toto pectore semper habet.
 Teque Menœtiaden, te qui comitavit Oresten,
 Te vocat Ægiden, Euryalumque suum.
 Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
 Plurima cum patriâ sentit abesse suâ;
 Quam vultus, oculosque tuos, ô dulcior illo
 Melle, quod in ceris Attica ponit apis!
 Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
 Quod non præventum morte fuisse dolet,
 Cumque alii fugerent subitæ contagia cladis,
 Nec vellent istæ limen adire domus;
 Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
 Si paucos aliquis tresve duosve vocat,
 Quamvis attonitus, sensit tamen omnia: nec te
 Se minus adversis indoluisse suis,
 Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre:
 Et te flente suos emaduisse sinus.
 Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
 Sis ope; solandus cum simul ipse fores.
 Pro quibus affirmat fore se memoremque piumque;
 Sive diem videat, sive tegatur humo.
 Per caput ipse suum solitus jurare tuumque,
 Quod scio non illi vilius esse suo.
 Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
 Nec finet ille tuos littus arare boves.
 Fac modo constanter profugum tueare. quod ille,
 Qui bene te novit, non rogat; ipsa rogo.

ELEGIA V.

Annus assuetum Dominæ natalis honorem
 Exigit. ite manus ad pia sacra meæ.
 Sic quondam festum Laërtius egerit heros
 Forsan in extremo conjugis orbe diem.

Lin-

Lingua favens adit longorum oblita malorum : 5
 Quæ (puto) dedidicit jam bona verba loqui.
 Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
 Sumatur fatis discolor alba meis.
 Araque gramineo viridis de cespice fiat ;
 Et velet tepidos nexa corona focos. 10
 Da mihi thura, puer, pingues facientia flammæ,
 Quodque pio fufum stridat in igne meum.
 Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
 Candidus huc venias, dissimilisque meo.
 Sique quod instabat dominæ miserabile vulnus, 15
 Sit perfundâ meis tempus in omne malis.
 Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
 Quod superest, tutum per mare navis eat.
 Illa domo nataque suâ, patriâque fruatur ;
 Erepta hæc uni sit fatis esse mihi. 20
 Quatenus & non est in caro conjuge felix,
 Pars vitæ tristi cætera nube vacet.
 Vivat, ametque virum, quoniam sic cogitur, absens :
 Consumatque annos, sed diuturna, suos..
 Adjicerem & nostros : sed ne contagia fati 25
 Corruptant timeo, quos agit ipsa, mei.
 Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
 Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis ?
 Aspice ut aura tamen fumos è thure coortos
 In partes Italas & loca dextra ferat. 30
 Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis ;
 Consilium fugiunt cætera pæne meum.
 Consilio, commune sacrum cum fiat in arâ
 Fratribus alterna qui periëre manu.
 Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis, 35
 Scinditur in partes atra favilla duas.
 Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar :
 Et me Battiades iudice falsus erat.
 Omnia nunc credo : cum tu consultus ab Arcto
 Terga vapor dederis, Ausoniamque petas. 40

Hæc igitur lux est : quæ si non orta fuisset,
 Nulla fuit misero festa videnda mihi.
 Edidit hæc mores illis heroïsin æquos,
 Quæis erat Bætion Teariusque pater.
 Nata pudicitia est, moras, probitasque, fidesque : 45
 At non sunt ista gaudia nata die.
 Sed labor, & cura, fortunaque moribus impar :
 Justaque de viduo pæne querela toro.
 Scilicet adversis probitas exercita rebus
 Tristi materiam tempore laudis habet. 50
 Si nihil infesti durus vidisset Ulysses ;
 Penelope felix, sed sine laude, foret.
 Victor Echionias si vir penetrasset in arces,
 Forsitan Evadnen vix sua nosset humus.
 Cum Pellâ tot sint genitæ ; cur nobilis una est ? 55
 Nupta fuit misero nempe quod una viro.
 Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas ;
 Laodamia nihil cur referatur erit.
 Et tua, quod malle, pietas signota maneret,
 Implessent venti si mea vela sui. 60
 Di tamen, & Cæsar Dis accessure, sed olim,
 Equarint Pylios cum tua fata dies ;
 Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
 Parce, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TU quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
 Qui mihi confugium, qui mihi portus eras ;
 Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
 Officiique pium tam cito ponis onus ?
 Sarcina sum, fateor ; quam si tu tempore duro 5
 Depositurus eras, non subeunda fuit.
 Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis ?
 Ne fuge ; neve tuâ sit minor arte fides.
 Nunquid Achillæos inter fera prælia fidi
 Deseruit levitas Automedontis equos ? 10

Quem semel excepit, nunquid Podalirius ægro
 Promissam medicæ non tulit artis opem?
 Turpius eiecitur, quam non admittitur hospes.
 Quæ patuit, dextra firma sit ara mea.
 Nil, nisi me solum, primò tutatus es: at nunc 15
 Me pariter serua, iudiciumque tuum.
 Si modo non aliqua est in me nova culpa; tuamque
 Mutarunt subitò crimina nostra fidem.
 Spiritus hic, Scythicâ quem non bene ducimus aurâ,
 Quod cupio, membris exeat ante meis; 20
 Quam tua delicto stringantur pectora nostro,
 Et videar meritò vilior esse tibi.
 Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
 Ut mea sit longis mens quoque mota malis.
 Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum 25
 Dixisse in Pyladen verba poterva putas?
 Nec procul à verò est, quod vel pulsarit amicum,
 Mansit in officiis non minus ille suis.
 (Hoc est cum miseris solum commune beatis,
 Ambobus tribui quod solet obsequium.) 30
 Ceditur & cæcis, & quos prætexta verendos
 Virgaque cum verbis imperiosa facit.
 Si mihi non parcis, fortunæ parere debes.
 Non habet in nobis ullius ira locum.
 Elige nostrorum minimum de parte laborum: 35
 Isto, quo reris, grandius illud erit.
 Quam multâ madidæ celebrantur arundine fossæ,
 Florida quam multas Hybla tuetur apes;
 Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre
 Limite formicæ grana reperta solent; 40
 Tam me circumstant densorum turba malorum.
 Crede mihi; verò est nostra querela minor.
 His qui contentus non est; in litus arenas,
 In segetem spicas, in mare fundat aquas.
 Intempestivos igitur compesce timores;
 Vela nec in medio desere nostra mari. 45

ELEGIA VII.

Quam legis, ex illâ tibi venit epistola terrâ,
 Latus ubi æquoreis additur Ister aquis,
 Si tibi contingit cum dulci vita salute;
 Candida Fortunæ pars manet una meâ,
 Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quaris: 5
 Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
 Sum miser. hæc brevis est nostrorum summa malorû;
 (Quisquis & offenso Casare vivet, erit.)
 Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
 Quos habitem mores; discere cura tibi est? 10
 Mistâ sit hæc quamvis inter Graiosque Getasque;
 A male pacatis plus trahit ora Getis.
 Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
 Per medias in equis itque reditque vias.
 In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum, 15
 Telaque vipereo lurida felle gerat.
 Vox vera, trux vultus, verissima Martis imago:
 Non coma, non ullâ barba resecta manu.
 Dextera non segnibus fixo dare vulnera cultro,
 Quem vincit lateri barbarus omnis habet. 20
 Vivit in his cheu tenerorum oblitus amorum;
 Hos videt, hoc vates audit, amice, tuus!
 Atque utinam vivas, & non moriaris in illis!
 Absit ab invisibilibus & tamen umbra locis!
 Carmina quod pleno saltari nostra Theatro, 25
 Versibus & plaudis scribis, amice, meis,
 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris:
 Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
 Nec tamen ingratum est, quodcunque oblivia nostri
 Impedit, & profugi nomen in ora refert. 30
 Quamvis interdum, quæ me læsisse recorder,
 Carmina devoveo, Pieridasque meas:
 Cum bene devovi; nequeo tamen esse sine illis:
 Vulneribusque meis tela cruenta sequor.

Quæq; modo Euboicis lacerata est fluctibus; audet 35
 Graia Capharæam currere puppis aquam;
 Nec tamen ut laudet vigilo, curamque futuri
 Nominis, utilius quod latuisset, ago.
 Detineo studitis animum, falloque dolores;
 Exuperior curis & dare verba meis. 40
 Quid potius faciam desertis solus in oris,
 Quamvè malis aliam querere coner opem?
 Sive locum spectro; locus est inamabilis; & quo
 Esse nihil toto tristius orbe potest.
 Sive homines; vix sunt hominès hoc nomine digni: 45
 Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
 Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum;
 Vistaque pugnaci jura sub ense jacent.
 Pellibus & laxis arcent male frigora braccis;
 Oraque sunt longis horrida testa comis. 50
 In paucis remanent Graiæ vestigia linguæ:
 Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.
 Villus in hoc vix est populo, qui forte Latine
 Qualibet è medio reddere verba queat. 55
 Ille ego Romanus vates (ignoscite, Musæ)
 Sarmatico cogor plurima more loqui.
 En pudet, & fateor; jam desuetudine longâ
 Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
 Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
 Barbara, non hominis culpa, sed ista loci. 60
 Ne tamen Ausonia perdam commercia linguæ,
 Et fiat patrio vox mea muta sono;
 Ipse loquor mecum, despertaque verba retracto;
 Et studii repeto signa sinistra mei.
 Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco, 65
 A contemplatu submoveoque mali.
 Carminibus quero miserarum obliviam rerum.
 Præmia si studio consequor ista, sat est.

ELEGIA VIII.

NON adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
 Te quoq; sim: inferius quo nihil esse potest.
 Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti 5
 Nostra, quibus possint illacrymare feræ?
 Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
 Numen, & exosa verba superba Deæ?
 Exiget ab dignas ultrix Rhamnusia pœnas!
 Imposito calcas quid mea fata pede? 10
 Vidi ego, navisfragum qui riserit, æquore mergi:
 Et, nunquam, dixi, justior unda fuit.
 Villa qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicatio pascitur ipse cibo. 15
 Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
 Et manet in nullo certa tenaxque loco,
 Sed modo lata manet, vultus modo sumit acerbos;
 Et tantum constans in levitate sua est.
 Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus;
 Flammaque de stipula nostra brevisque fuit. 20
 Neve tamen totâ capias fera gaudia mente;
 Non est placandi spes mihi nulla Dei.
 Vel quia peccavi citra scelus; utque pudore
 Non caret, invidiâ sic mea culpa caret: 25
 Vel quia nil ingens ad finem, Solis ab ortu,
 Illo, cui paret, mitius orbis habet.
 Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
 Molle cor ad timidus sic habet ille precēs.
 Exemploque Deum, quibus accessurus & ipse est, 30
 (Cum pœnæ veniâ plura roganda petam.)
 Si numeres anno Soles & nubila toto,
 Invenies nitidum sapius isse diem.
 Ergo, ne nostrâ nimium lætère ruinâ,
 Restitui quondam me quoque posse puta.

Posse puta fieri, lenito Principe, vultus
 Ut videas mediâ tristis in Urbe meos:
 Utque ego te videam causâ graviore fugatum.
 Hæc sunt à primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
 Carminibus; positus quam mihi sæpe fores!
 Te solum meriti canerem memor; inque libellis
 Crevisset sine te pagina nulla meis.
 Quid tibi deberem totâ sciretur in Urbe:
 Exsul in amisâ si tamen Urbe legor.
 Te præsens mitem, te nosset ferior ætas;
 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
 Nec tibi cessaret doctus bene dicere lætor:
 Hic tibi servato vate maneret honor.
 Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras;
 Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
 Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris:
 Et facis accepto munere posse frui.
 Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros,
 Pars etiam credi pertinuisset velit,
 Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
 Nec dederit nanti per freta sæva manum;
 Seminecem Stygiâ revocasti solus ab undâ:
 Hoc quoq;, quod memores possumus esse, tuum est.
 Dî tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
 Non potuit votum plenius esse meum.
 Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
 Poneret in multâ luce videnda labor.
 Se, quoq; nunc, quam vis est iusta quiescere, quin te?
 Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
 Utque canem pavida nactum vestigia cervæ
 Luctantem frustra copula dura tenet.
 Utque fores nondum referati carceris acer
 Nunc pede, nunc ipsâ fronte lacessit equus;

Sic mea lege datâ vincâ atque inclusa Thalia
 Per titulum vetiti nominis ire cupit.
 Ne tamen officio memoris lædaris amici,
 Parebo jussis (parce timere) tuis.
 At non parerem, nisi si meminisse putares.
 Hoc quod non prohibet vox tua; gratus ero.
 Dumque (quod ô breve sit!) lumen solare videbo;
 Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

UT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:
 Facta est Euxini dura ter unda maris.
 At mihi jam videor patriâ procul esse tot annis,
 Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
 Stare putes; adeo procedunt tempora tardè:
 Et peragit lentis passibus annus iter.
 Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert:
 Efficit angustus nec mihi bruma dies.
 Scilicet in nobis rerum natura novata est;
 Cumque meis curis omnia longa facit.
 Num peragunt solitos communia tempora motus,
 Suntque magis vitæ tempora dura meâ?
 Quem tenet Euxini mendax cognomine litus,
 Et Scythici verè terra sinistra freti.
 Innumerae circa gentes fera bella minantur;
 Quæ sibi non raptovivere turpe putant.
 Nil extra tutum est, tumulus defenditur agrè
 Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
 Cum minimè credas; ut aves, densissimus hostis
 Advolat, & prædam vix bene visus agit.
 Sæpe intra muros clausis venientia portis
 Per medias legimus noxia tela vias.
 Est igitur rarus, qui rus colere audeat: isque
 Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
 Sub galeâ pastor junctis pice cantat avenis;
 Proque lupo pavida bella verentur oves.

Vix ope castelli defendimur; & tamen intus
 Milia facit Grajis barbara turba metum,
 Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
 Barbarus; & testi plus quoque parte tenet. 30
 Quos ut non timeas, possis odisse videndo
 Pellibus & longa tempora testa comā.
 Hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab urbe,
 Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
 Exercent illi socia commercia lingua,
 Per gestum res est significanda mihi.
 Barbarus hic ego sum; quia non intelligor ulli:
 Et rident stolidi verba Latina Getæ:
 Meque palam de me tuto male saepe loquuntur:
 Forsitan obijciunt exsiliumque mihi.
 (Utque sit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
 Abnuerim quoties annuerimque, putant.)
 Adde, quod injustum rigido jus dicitur ense:
 Dantur & in medio vulnera saepe foro.
 O duram Lachesis, que tam grave sidus habenti 45
 Fila dedit vitæ non breviora mea!
 (Quod patriæ vultu, vestroque caremus amici;
 Quodque hic in Scythicis finibus esse queror;)
 Utraque pœna gravis, merui tamen Urbe carere; 50
 Non merui tali forsitan esse loco.
 Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
 Cæsaris offento numine dignus eram.

ELEGIA XI.

Quod te nescio quis per jurgia dixerit esse
 Exsulis uxorem, littera quecta tua test.
 Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
 Qui jam consuevi fortiter esse miser:
 Quam quia, cui minime vellem, sim causa pudoris; 5
 Teque rear nostris erubuisse malis.
 Perfer, & obdura, multo graviora tulisti,
 Cum me surripuit Principis ira tibi.

Falli-

Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exsul.
 Mollior est culpam pœna secuta meam. 10
 Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priusque
 Venisset mallet funeris hora mihi.
 Quassa tamen nostra est, non fracta nec obruta puppis;
 Ueque caret portu; sic tamen exstat aquis.
 Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit; 15
 Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
 Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
 Nil nisi me patriis iussit abesse focis.
 Utque aliis, numerum quorum comprehendere non est,
 Cæsarem numen, sic mihi, mite fuit. 20
 Ipse relegati non exsulis utitur in me
 Nomine: tuta suo iudice causa mea est.
 Iure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
 Carmina nostra tuas qualiacunque canunt,
 Iure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant, 25
 Teque velint sine se comprecor esse Deum.
 Optat idem populus, sed ut in mare flumina vastum,
 Sic solet exigua currere rivus aquæ.
 At tu fortunam, cujus vocor exsul ab ore,
 Nomine mendaci parce gravare meam. 30

ELEGIA XII.

Scribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus;
 Ne pereant turpi pectora nostra situ.
 Difficile est, quod amice, mones, quia carmina latum
 Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
 Nostra per adversas agitur Fortuna procellas: 5
 Sorte nec ulla meâ tristior esse potest.
 Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
 Et Niobe festos duceat ut orba choros.
 Lucibus, an studio videor debere teneri,
 Solus in extremos iustus abire Getas? 10
 Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
 Fama refert Anyti quale fuisse reo;

L 11 2

Fracta

Fracta cadet tanta sapientia mole ruinae.
 (Plus valet humanis viribus ira Dei.)
 Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
 Scribere in hoc casu sustinisset opus.
 (Ut patriæ veniant, veniant oblivia nostri;
 Omnis ut admissi sensus abesse queat;)
 At timor officia fungi vetat ipse quieto.
 Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
 Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
 Torpet: & est multo, quam fuit ante, minus.
 Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
 Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
 Tempore qui longo steterit, male curret, & inter
 Carceribus missos ultimus ibit equos.
 Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
 Si qua diu solitis cymba vacavit aquis.
 Me quoque desp. ro, fuerim cum parvus & ante,
 Illi, qui fueram, posse redire parem.
 Contudit ingenium patientia longa laborum:
 Et pars antiqui magna vigoris abest,
 Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, sumta tabella est;
 Inque suos volui cogere verba pedes:
 Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;
 Digna sui domini tempore, digna loco.
 Denique non parvas animo dat gloria vires;
 Et fecunda facit pectora laudis amor.
 Nominis & famæ quondam fulgore trahebatur,
 Dum tulit antennas aura secunda meas.
 Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
 Si liceat, nulli cognitus esse velim.
 An, quia cesserunt primò bene carmina, suades
 Scribere, successus ut sequar ipse meos?
 Pace novem vestrà liceat dixisse Sorores;
 Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
 Utque dedit justas tauri fabricator aheni,
 Sic ego do pœnas artibus ipse meis.

Nil mihi debuerat cum verbis amplius esse;
 Sed fugerem meritò naufragus omne fretum.
 At puto, si demens studium fatale retentem,
 Hic mihi præbebit carminis arma locus.
 Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
 Verbaque significant quid mea norit, adest.
 (Omnia barbaria loco sunt, vocisque ferina,
 Omnia sunt Getici plena timore soni.)
 Ipse mihi videor jam dedidicisse Latine:
 Jam didici Getice Sarmaticeque loqui.
 Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
 A componendo carmine Musa potest.
 Scribitus, & scriptos absumentis igne libellos,
 Exitus est studii parva favilla mei.
 (Nec possum, & cupio non ullos ducere versus.
 Ponitur idcirco noster in igne labor.)
 Nec nisi pars casu flammis erepta dolove
 Ad vos ingenii prevenit ulla mei.
 Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
 Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

Hanc tuus è Getico mittit tibi Nasò salutem:
 Mittere rem si quis, quæ caret ipse, potest.
 Eger enim traxi contagia corpore mentis,
 Libera tormento pars mihi nequa vacet.
 Perque dies multos lateris cruciatibus uror
 Sed quod non modico frigore læsit hyems.
 Si tamen ipse vales, aliquâ nos parte valemus:
 Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
 Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
 Per numeros omnes hoc tueare caput;
 Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
 Remque piam præstas, ni mihi verba neges.
 Hoc precor emenda: quod si correxeris unum,
 Nullus in egregio corpore nævus erit.

Pluribus acensem; fieri nisi possit, ut ad me
Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Di faciant, ut sit temeraria nostra querela;
Teque putem salto non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam convincat amici.
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut falsa possis quoque pellere culpa
Crimina; quod non es, ne videre, cave:
Utque solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces:
Et peragant linguæ charta manusque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
Versibus hinc paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Aque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

Quanta tibi dederint nostri monumenta libelli,
O mihi me conjux carior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum Fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur:
Nec potes in mactos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis misera videri;
Inveries aliquas, quæ quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant, invidiantque tibi.
(Non ego divitias dando tibi plura dedissem.
Nil feret ad manes divitis umbra suos.)
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.

Adde,

Adde, quod, ut rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique
Judiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, persta:
Et pariter serva meque piamque fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et Famae probitas irreprehensa fuit.
Par eadem, nostrâ nunc est sibi facta ruinâ
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi, quod vetet esse, remotum est;
Et nihil officio nupta quod obset habet.
Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id socialis amor.
Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet;
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede;
Si qua tamen pretii sibi merces ipsa petiti;
Inque parum lætis ardua rebus adest;
(Ut tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.)
Aspicias, ut longo maneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopæa fides?
Cernis, ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxor,
Ausaque in accensos Iphias ire rogos?
Ut vivat famâ conjux Phylacæia, cuius
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
Nil opus est letho pro me, sed amore fideque:
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis, ista noscieri.
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobata acta suo.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX P O N T O

LIBRI IV.

EJUSDEM IBIS.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX P O N T O

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

B R U T O.

Naso Tomitana jam non novus incola terra
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hospitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde
loco.

Publica non audent inter monumenta venire; 9
Ne sius hoc illis clausit auctor iter.
Ah quoties dixi, Certè nil turpe docetis!
Ite: patet castis versibus ille locus:
Non tamen accedunt: sed, ut aspicias ipse, latere
Sub Lare privato tutius esse putant. 10
Quæris, ubi hos possis nullo componere lasso?
Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant, novitate roges fortasse sub ipsâ.
Accipe, quodeunque est, dummodo non sit amor; 15
Invenies, quamvis non est miserabilis index,
Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epistola cui sit
Non occultato nomine missa docet.
Nec vos hoc vultis, sed nec prohibere potestis: 20
Musaque ad invitos officiosa venit.

Quicquid id est, adjuuge meis. nihil impedit ortos
 Exsule, servatis legibus, Urbe frui.
 Quod metuas non est. Antoni scripta legantur:
 Doctus & in promptu scrinia Brutus habet.
 Nec me nominibus furiosus confero tantis,
 Sava Deos contra non tamen arma tuli.
 Denique Casareo, quod non desiderat ipse,
 Non caret è nostris ullus honore liber.
 Si dubitas de me; laudes admitte Deorum:
 Et carmen demto nomine sume memm.
 Adjuvat in bello pacata ramus olivæ:
 Proderit Audorem Pacis habere nihil?
 Cum foret Aeneæ cervix subiecta parenti,
 Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.
 Fert liber Encaden: & non iter omne patēbit?
 At patriæ pater hic; ipsus ille fuit.
 Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
 Jactantem Pharia tinnula sinistra manu?
 Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
 Cum canit; exigua quis stipis ara neget?
 Scimus ab imperio fieri nil tale Diana:
 Unde tamen vivat vaticinator habet.
 Ipsa movent animos Superiorum numina nostros;
 Turpe nec est tali credulitate capi.
 En ego, pro sistro Phrygii que foramine buxi,
 Gentis Iulæ nomina sancta fero.
 Vaticinor moneoque; locum date sacra ferenti:
 Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
 Nec, quia vel merui, vel sensi Principis iram,
 A nobis ipsum nolle putate coli.
 Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
 Iſidis, Iſiacos ante sedere focos.
 Alter, ob huic similem privatus lumine culpam,
 Clamabat mediâ se meruisse viâ.
 Talia cœlestes fieri præconia gaudent;
 Ut, sua quid valeant numina, teste probent.

Sap

Sape levant pœnas, ereptaque lumina reddunt;
 Cum bene peccati pœnituisse vident.
 Penitet ô, (si quid miserorum creditur ulli)
 Pœnitet, & factò torqueor ipse meo! 60
 Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori:
 Estque pati pœnas, quam meruisse, minus.
 Ut mihi Di faveant, quibus est manifestior ipse;
 Pœna potest demi, culpa perennis erit.
 Mors faciet certè, ne sim, cum venerit, exul:
 (Ne non peccarim, mors quoque non faciet.) 65
 Nil igitur mirum, si mens mihi tabida facta
 De nive manantis more liquescit aqua.
 Estur ut occulta vitiatâ teredine navis:
 Aque rei scopulos ut cavat unda salis:
 Roditur ut scabrâ positum rubigine ferrum: 70
 Conditus ut tineæ carpitur ore liber:
 Sic mea perpetuos curarum pœtora morsus,
 Fine quibus nullo conficiantur, habent.
 Nec prius hi mentem stimuli, quam vita, relinquunt: 75
 Quique dolet citius, quam dolor, ipse cadet.
 Hoc mihi si Superi, quorum sumus omnia, credent;
 Forsitan exigua dignus habebor ope.
 Inque locum Scythico vacuum mutabor ab aræ.
 Plus isto, duri, si precer, oris ero. 80

EPISTOLA II.

M A X I M O.

M Axime, qui tanti mensuram nominis implet,
 Et geminas animi nobilitate genus;
 Qui nasci ut posses, quamvis cecidère trecenti,
 Non omnes Fabios abstulit una dies;
 Forsitan hæc à quo mittatur epistola quaras; 5
 Quique loquar tecum, certior esse velis.
 Her mihi! quid faciam? vercor, ne nomine lecto
 Datus & aversâ cætera mente legas.

LII 7

Vide

Viderit hæc si quis; tibi me scripſiſſe fateri
 Audebo, & propriis ingemuiſſe malis.
 Viderit; audebo tibi me ſcripſiſſe fateri,
 (Atque modum culpæ notificare meæ.)
 Qui, cum me pœnâ dignum graviore fuiſſe
 Conſitear; poſſum vi graviora pati.
 Hoſtibus in mediis interque pericula verſor:
 Tanquam cum patriâ pax ſit adempta mihi.
 Qui, mortis ſævo geminent ut vulnere cauſas,
 Omnia vipereo ſpicula felle linunt.
 His eques inſtructus perterrita mœnia luſtrat,
 More lupi clauſas circueñtis oves.
 At ſemel intentus nervo levis arcus equino
 Vincula ſemper habens irrefoluta manet,
 Teſta rigent fixis veluti vallata ſagittis,
 Porta que vix firmâ ſubmovet arma ſerâ.
 Adde loci faciem nec fronde nec arbore teſti;
 Et quod iners hyemi continuatur hyems.
 Hic me pugnantem cum frigore, eumque ſagittis,
 Cumque meo fato, quarta fatigat hyems.
 Fine carent lacrymæ; niſi cum ſtupor obſtitit illis;
 Et ſimilis morti pectora torpor habet.
 Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
 Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta mali!
 Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
 Cortice velavit populus ora novo,
 Ille ego ſum, lignum qui non admittar in ullum:
 Ille ego ſum, fruſtra qui lapis eſſe velim.
 Ipa Meduſa oculis venjat licet obvia noſtris,
 Amittat vires ipſa Meduſa ſuas.
 Vivimus, ut ſenſu nunquam careamus amaro:
 Et gravior longâ ſit mea pœna morâ.
 Sic inconfuſum Tityi ſemperque renaſcens
 Non perit, ut poſſit ſæpe perire, jecur.
 At puto, cum requies medicinaque publica curæ
 Somnus adefſt, ſolitæ nox venit orba malis.

Somnia

Somnia me terrent veros imitantia caſus:
 Et vigilant ſenſus in mea damna mei.
 Aut ego Sarmaticas video vitare ſagittas:
 Aut dare captivas ad ſera vincla manus.
 Aut ubi decipior melioris imagine ſomni,
 Aſpicio patriæ teſta relicta meæ.
 Et modo vobiſcum, quos ſum veneratus, amici
 Et modo cum carâ conjuge, multa loquor.
 Sic ubi percepta eſt brevis & non vera voluptas,
 Pejor ab admonitu ſit ſtatus iſte boni.
 Sive dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
 Sive pruinoſi Noctis aguntur equi;
 Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis,
 Ignibus admotis ut nova cera ſolet.
 Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem;
 Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.
 Cum ſæbit, Auguſti quæ ſit clementia; credo
 Mollia naufragiis littora poſſe dari.
 Cum video quam ſint mea fata tenacia, frangor;
 Spesque levis magno victa timore cadit.
 Nec tamen ulterius quidquam ſperove precorve,
 Quam male murato poſſe carere loco.
 Aut hoc, aut nihil eſt, pro me tentare modeste
 Gratia quod ſalvo veſtra pudore queat.
 Suscipe, Romana ſacundia Maxime lingua,
 Difficilis cauſæ mite patrocinium.
 Eſt mala, conſiteor; ſed te bona fiet agente.
 Lenia pro miſerâ fac modo verba fugâ.
 Nescit enim Cæſar, quamvis Deus omnia norit,
 Ultimus hic qua ſit conditione locus.
 Magna tenent illud rerum molimine numen:
 Hæc eſt cœleſti pectore cura minor.
 Nec vacat, in qua ſint poſiti regione Tomitæ,
 Quærere, ſinitimo vix loca nota Getæ.
 Aut quid Sauromatæ faciunt, quid Iazyges acres,
 Cultaque Oreſtæ Taurica terra Deæ.

80

Quæ-

Quæque alia gentes, ubi frigore constitit Ister,
 Dura meant celeri terga per amnis equo.
 Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
 Roma; nec Ausonii militis arma timent.
 Dant animos arcus illis plenæque pharëtra;
 Quamque licet longis cursibus aptus equus:
 Quodque sitim didicere diu tolerare famemq;
 Quodque sequens nullas hostis habebit aquas
 Ira Dei mitis non me misisset in istam,
 Si satis hæc illi hora fuisset humum.
 Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoste,
 Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
 Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
 Nil opus est ullis in mea fata Getis.
 Sed neq;, cur morerer, quidquam mihi comperit actum
 Nec minus infestus, quam fuit, esse potest.
 Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse cogit,
 Pæne etiam merito parcior ira meo.
 Di faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
 Alma nihil majus Casare terra ferat.
 Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum;
 Perque manus hujus tradita gentis eat.
 At tutam placido, quam nos quoque sensimus illum,
 Judicæ pro lacrymis ora resolve meis.
 Non petito ut bene sit, sed uti male tutius; utque
 Exsilium sævo distet ab hoste meum.
 Quamque dedere mihi præsentia numina vitam,
 Non adimat stricto squallidus ense Cetes,
 Denique, si moriar, subeant pacatius arvum,
 Ossa nec à Scythicâ nostra premantur humo.
 Nec male compositos (ut scilicet exule dignum)
 Bistonii cineres ungula pulset equi.
 Et ne, si superest aliquid post funera sensus,
 Terreat hic manes Sarmatis umbra meos.
 Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
 Maxime; movissent si tamen ante tuum.

Vox precor Augustas pro me tua molliat aures,
 Auxilio trepidis quæ solet esse reis;
 Assuetaque tibi doctæ dulcedine lingua
 Equandi Superis pectora flecte viri. 120
 Non tibi Theromedon, crudusve rogabitur Atreus;
 Quique suis homines pabula fecit equis:
 Sed piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox:
 Quique dolet, quoties cogitur esse ferox. 125
 Qui vicit semper, videtis ut parcere possit;
 Claudit & æternâ civica bella serâ.
 Multa metu pœna, pœnâ qui pauca coercet;
 Et jacit invitâ fulmina rara manu.
 Ergo tam placidas orator missus ad aures,
 Ut propior patriæ sit fuga nostra, roga. 130
 Ille ego sum, qui te colui; quem festa solebat
 Inter convivas mensa videre tuos.
 Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes;
 Et cecini fausto carmina digna toro. 135
 Cujus te solitum memini laudare libellos,
 Exceptis, domino qui nocuere suo.
 Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas.
 Ille ego, de vestrâ cui data nupta domo.
 Hanc probat, & primo dilectam semper ab avo
 Est inter comites Marcia censa suas. 140
 Inque suis habit matertera Cæsaris ante:
 Quarum iudicio si qua probata, proba est.
 Ipsa suâ melior famâ, laudantibus istis,
 Claudia divinâ non eguisset ope. 145
 Nos quoq; præteritos sine labe peregrinus annos,
 Proxima pars vitæ translienda mea.
 Sed de me ut sileam, conjux mea sarcina vestra est. 150
 Non potes hanc salvâ dissimulare fide.
 Confugit hæc ad vos; vestras amplectitur aras.
 (Jure venit cultos ad sibi quisque Deos.)
 Fletique rogat, precibus lenito Cæsare vestris, 155
 Bulæ sibi fiant ut propiora viri.

EPISTOLA III.

R V F I N O.

Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem ;
 Qui miser est, ulli si suus esse potest.
 Reddita confusa nuper solatia menti
 Auxilium nostris spesque tulere malis.
 Utque Machaoniis Paantius artibus heros
 Lenito medicam vulnere sensit openi ;
 Sic ego mente jacens, & acerbo saucius ictu,
 Admonitu cepi fortior esse tuo,
 Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
 Ut solet infuso vena redire mero.
 Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
 Ut mea sint dictis pectora sana tuis.
 Ut multum nostrae demas de gurgite curae ;
 Non minus exhausto, quod superabit, erit,
 Tempore ducetur longo fortasse cicatrix.
 Horrent admotas vulnera cruda manus.
 Non est in medico semper, relevetur ut æger.
 Interdum doctâ plus valet arte malum.
 Cernis, ut è molli sanguis pulmone remissus
 Ad Stygias certo limite ducat aquas.
 Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas ;
 Sanabit nullâ vulnere cordis ope.
 Tollere nodosam nescit medicina podagram,
 Nec formidatis auxiliatur aquis.
 Cura quoque interdum nullâ medicabilis arte :
 Aut, ut sit, longâ est extenuanda morâ.
 Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
 Sumtaque sunt nobis pectoris arma tui ;
 Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
 Quod tua texuerunt scripta, retexit opus.
 Sive pium vis hoc, sive hoc muliebree vocari ;
 Confiteor misero molle cor esse mihi.

Non dubia est Ithaci prudentia : sed tamen optat
 Bumum de patriis posse videre focis,
 Nescio qua natale solum dulcedine captos
 Ducit, & immemores non finit esse sui. 35
 Quid melius Româ ? Scythico quid litore pejus ?
 Huc tamen ex illâ barbarus urbe fugit.
 Cum bene sit clausa caveâ Pandione nata ;
 Nititur in silvas illa redire suas. 40
 Assuetos tauri saltus, assueti leones
 (Nec feritas illos impedit) antra petunt.
 Tu tamen exilii morsus è pectore nostro
 Fomentis speras cedere posse tuis.
 Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
 Talibus ut levius sit caruisse malum. 45
 At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
 In tamen humano contigit esse loco.
 Orbis in extremi jaceo desertus arenis :
 Fert ubi perpetuas obruta terra nives. 50
 Non ager hic pomum, non dulces educat uvas :
 Non salices ripâ, robora monte virent.
 Neve fretum terrâ laudes magis ; æquora semper
 Ventorum rabie, solibus orba, tument.
 Quocunque aspicias, campi cultore carentes,
 Vastaque, quæ nemo vindicet, arva jacent. 55
 Hostis adest dextrâ, lavaque à parte timendus ;
 Vicinoque metu terret utrumque latus.
 Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
 Altera Sarmatica spicula missa manu. 60
 Inunc, & veterum nobis exempla virorum,
 Qui forti casum mente tulere, refer.
 Et grave magnanimi robur mirare Rutill,
 Non usi reditus conditione dati.
 Smyrna virum tenuit, non Pontus & hostica tellus ;
 Pene minus nullo Smyrna petenda loco. 65
 Non doluit patriâ Cynicus procul esse Sinopeus :
 Legit enim sedes, Attica terra, tuas.

Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
 Argolicâ primam sensit in urbe fugam.
 Pulsus Aristides patriâ Lacedæmona fugit:
 Inter quas dubium, quæ prior esset, erat,
 Cæde puer factâ Patroclus Opunta reliquit,
 Thessalicamque adiit hospes Achillis humum.
 Exsul ab Hæmonia Pirenida cessit ad undam,
 Quo duce trabs Colchas sacra cucurrit aquas.
 Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
 Poneret ut muros in meliore loco.
 Venit ad Adrastum Tydeus Calydone fugatus;
 Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
 Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
 Exsulibus tellus ultima Tybur erat?
 Persequar ut cunctos; nulli datus omnibus avis
 Tam præcelsa patriâ est, horridiorve locus.
 Quo magis ignoscat sapientiâ vestra dolenti,
 Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
 Nec tamen inficior, si possint nostra coïre
 Vulnera; præceptis posse coïre tuis.
 Sed verèq; ne me frustra servare labores;
 Neu juver admotâ perditus æger ope.
 Nec loquor hæc, quia sit major prudentia nobis;
 Sed sim quam medico notior ipse mihi.
 Ut tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
 Ad me pervenit, consultiturque boni.

EPISTOLA IV.

U X O R I.

Jam mihi deterior canis aspergitur atas;
 Jamque meos vultus ruga senilis arat:
 Jam vigor, & quasso languent in corpore vires;
 Nec juveni lusus qui placuere, placent.
 Nec si me subito videas, agnoscere possis;
 Etatis facta est tanta ruina meæ.

Confiteor facere hæc annos: sed & altera causa est,
 Anxietas animi, continuusque labor.
 Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
 (Crede mihi,) Pylio Nestore major ero.
 Cernis ut in duris (& quid bove firmitus?) arvis
 Fortia taurorum corpora frangat opus.
 Quæ nunquam vacuo solita est cessare novali,
 Fructibus assiduis lassâ senescit humus.
 Occidet, ad Circi si quis certamina semper,
 Non intermissis curribus ibit, equus.
 Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
 Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
 Me quoque debilitat series immensa malorum,
 Ante meum tempus cogit & esse senem.
 Ocia corpus alunt; animus quoque pascitur illis.
 Immodicus contra carpit utrumque labor.
 Aspice, in has partes quod venerit Æsone natus,
 Quam laudem a serâ posteritate ferat.
 At labor illius nostro leviorque minorque:
 Si modo non verum nomina magna premunt.
 Ille est in Pontum Peliâ mittente profectus,
 Qui vix Thessaliæ sine timendus erat.
 Cæsaris ira mihi nocuit; quem Solis ab ortu
 Solis ad occasus utraque terra tremit.
 (Junctior Hæmonia est Ponto, quam Roma sit Istro:
 Et brevius, quam nos, ille peregit iter.)
 Ille habuit comites primos telluris Achivæ:
 At nostram cuncti destituere fugam.
 Nos fragili vastum ligno sulcavimus æquor:
 Quæ tulit Æsoniden, firma carina fuit.
 Nec Tiphys mihi rector erat: nec Agenore natus
 Quas sequerer docuit quas fugeremque vias.
 Illum tutata est cum Pallade regia Juno:
 Defendere meum numina nulla caput.
 Illum furtivæ juvère Cupidinis artes;
 Quas a me vellem non didicisset Amor.

Ille

Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,
 Perstiterit lasi si gravis ira Dei.
 Durius est igitur nostrum, fidissima conjux,
 Illo, quod subiit Æsone natus, onus.
 Te quoque, quam juvenem discedens Vrbe reliqui,
 Credibile est nostris infenuisse malis.
 O ego Di faciant, talem te cernere possim,
 Charaque mutatis oscula ferre genis;
 Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
 Et, Gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
 Et narrare meos flenti flens ipse labores;
 Sperato nunquam colloquioque frui:
 Thura veris Cæsaribus cum conjuge Cæsare digna,
 Dis queis, memoris debita ferre manu!
 Memnonis hanc utinam lenito Principe mater
 Quamprimum roseo provocet ore diem!

EPISTOLA V.

M A X I M O.

Ille tuos quondam non ultimus inter amicos,
 Ut sua verba leges, Maxime, Naso rogat.
 In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
 Nescius exsilii ne videare mei.
 Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus:
 Ut capiant vitium, nō moveantur, aqua.
 Et mihi, si quis erat, ducendi carminis usus
 Deficit; estque minor factus inerte situ.
 Hæc quoque, quæ legitis, (si quid mihi, Maxime, credis),
 Scribimus invita vixque coacta manu,
 Non libet in tales animum contendere curas;
 Nec venit hæc duos Musa vocata Getas,
 Ut tamen ipse vides, luctor deducere versum.
 Sed non fit fato mollior ille meo.
 Cum relego, scripisse pudet: quia plurima cerno,
 Me quoque, quæ feci, iudice digna, lini.

Nec

Nec tamen emendo: labor hic quam scribere major,
 Mensque pati durum sustinet ægra nihil.
 Scilicet incipiam limâ mendacius uti;
 Et sub iudicium singula verba vocem?
 Torquet enim Fortuna parum, nisi Nilus in Hebrum
 Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
 Parcendum est animo miserabile vulnus habenti.
 Subducant oneri colla perusta boves.
 At puto, fructus adest iustissima causa laborum:
 Et sæta cum multo fœnore reddit ager.
 Tempus ad hæc nobis (repetas licet omnia) nullum
 Profuit (atque utinam non nocuisset!) opus.
 Curigitur scribam miraris? miror & ipse:
 Et mecum quæro sæpe, quid inde feram.
 An populus verè sanos negat esse poetas;
 Sumque fides hujus maxima vocis ego?
 Qui, sterili toties cum sim deceptus ab arvo,
 Damnosâ persto condere semen humo.
 Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum;
 Tempus & assuetâ ponere in arte juvat.
 Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
 Immemor antiqui vulneris arma capit.
 Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis;
 Et ducit remos, qua modo navit aqua.
 Sic ego constanter studium non utile carpo;
 Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
 Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
 Otia, mors nobis tempus habetur iners.
 Nec juvat in lucem nimio marcescere vino:
 Nec tenet incertas alea blanda manus.
 Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
 Quo ponam vigilans tempora longa modo?
 Mors an oblitus patrii contendere diseam
 Sarmaticos arcus; & trahar arte loci?
 Hoc quoque me studium prohibent assumere vires;
 Mensque magis gracili corpore nostra valet,

Cum

Cum bene quaeris, quid agam; magis utile nil est
 Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
 Consequor ex illis casus obliviam nostram.
 Hanc satis est messem si mea reddit humus.
 Gloria vos acuat: vos ut recitata probentur
 Carmina, Pieriis invigilate choris.
 Quod venit ex facili, satis est componere nobis:
 Et nimis intenti causa laboris abest.
 Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
 An verear, ne non approbet illa Getes?
 Forsitan audacter faciam, sed gloriolor Istrum
 Ingenio nullum majus habere meo.
 Hoc (ubi vivendum) satis est si consequor arvo,
 Inter inhumanos esse poeta Getas.
 Quo mihi diversum famam contendere in orbem?
 Quem Fortuna dedit, Roma sit ille locus.
 Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
 Sic merui; magni sic voluere Dei.
 Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
 Quo Boreas pennam deficiente venit.
 Dividimur caelo; quæque est procul urbe Quirini,
 Aspicit hirsutos cominus Vrsa Getas.
 Per tantum terræ, tot aquas vix credere possim
 Indicium studii transiluisse mei.
 Pinge legi, quodque est mirabile, finge placere:
 Auctorem certe res juvet ista nihil.
 Quo tibi, si calidam positus laudare Syene;
 Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua?
 Aleius ire libet? si te distantia longè
 Pleiadum laudent signa, quid inde feras?
 Sed neque pervenio scriptis mediocribus istis;
 Famaque cum domino fugit ab Urbesuo.
 Vosque quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est,
 Nunc quoque de nostram morte tacere reor.

EPI.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

Quid ut audisti (nam te diversa tenebat
 Terra) meos casus, tibi triste fuit?
 Dissimules, metuaque licet, Græcine, fateri;
 Si bene te novi, triste fuisse liquet.
 Non cadit in mores feritas inamabilis istos;
 Nec minus a studiis diffidet illa tuis.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
 Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
 Qua finit officium, militiaque labor.
 Certe ego, cum primum potui sentire quid essem,
 (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
 Hoc quoque Fortunæ sensu, quod amicus abesses:
 Qui mihi præsidium grande futurus eras.
 Tecum tunc aberant agræ solatia mentis,
 Magnaque pars animæ consiliique mei.
 At nunc, quod superest, fer opem, precor, eminus unam:
 Alloquioque juva pectora nostra tuo.
 Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
 Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
 Nec leve, nec tutum, peccati quæ sit origo,
 Scribere, tractari vulnera nostra timent.
 Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
 Desine, non agites, si qua coire velis.
 Quicquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum,
 Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
 Spes igitur menti poenæ, Græcine, levanda
 Non est ex toto nulla relicta mea.
 Hæc Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
 In Dis invisâ sola remansit humo.
 Hæc facit, ut vivat vincens quoque compede fossor;
 Liberaque a ferro crura futura putet.

M m m

Hæc

Hæc facit, ut videat cum terras undique nullas,
 Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
 Sæpe aliquem follers medicorum cura reliquit ;
 Nec spes huic venâ deficiente cadit.
 Carcere dicuntur clausi sperare salutem :
 Atque aliquis pendens in cruce vota facit:
 Hæc Dea quam multos laqueo sua colla ligantes
 Non est propositâ passa perire nece !
 Mè quoque conantem gladio finire dolorem
 Arcuit, injectâ conticuitque manu.
 Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine, dixit:
 Sæpe per has flecti Principis ira solet.
 Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
 Magna tamen spes est in bonitate Dei.
 Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare ;
 Confer & in votum tu quoque verba meum.
 Inque Tomitanâ jaceam tumulatus arenâ,
 Si te non nobis, ista votere liquet.
 Nam prius incipiunt turres vitare columbæ,
 Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas ;
 Quam male se præstet veteri Græcinus amico,
 Non ita sunt factis omnia versa meis.

EPISTOLA VII.

MESSALLINO.

Littera pro verbis tibi, Messaline, salutem,
 Quam legis, à faxis attulit usque Getis.
 Indicat auctorem locus? an, nisi nomine lecto,
 Hæc me Nasonem scribere verba latet?
 Ecquis in extremo positus jacet orbe tuorum,
 Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
 Di procul à cunctis, qui te venerantur amantque,
 Hujus notitiam gentis abesse velint.
 Nos factis est inter glaciem Scythicasque sagittas
 Vivere: si vita est mortis habenda genus.

Nos præmat aut bello tellus, aut frigore cælum:
 Truxque Getes armis, grandine pulset hyems :
 Nos habeat regio nec pomò facta nec uvis ;
 Et cujus nullum cesset ab hoste latus.
 Cætera sit spes cultorum turba tuorum ;
 In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
 Mè miserum, si tu verbis offenderis istis ;
 Nosque negas, ista parte fuisse tuos!
 Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes.
 Nil demit laudi gloria nostra tuae.
 (Quis se, Cæsaribus notus non fingit amicum?
 Da veniam falso ; tu mihi Cæsar eris.)
 Nec tamen irumpo, quo non licet ire : satisque est,
 Atria si nobis non patuisse negas.
 Utque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
 Nempe salutaris, quam prius, ore minus.
 Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
 Hortator studii causæque faxque mei.
 Cui nos & lacrymas, supremum in funere munus,
 Et dedimus medio scripta canenda foro.
 Adde quod est frater tanto tibi junctus amore,
 Quantum in Atridis Tyndaridisque fuit.
 Is me nec comitem nec dedignatus amicum est :
 Si tamen hæc illi non nocitura putas.
 Si minus, hæc quoque me mendacem parte fatebor :
 Clausa mihi potius tota sit ista domus.
 Sed neque claudenda est ; & nulla potentia vires
 Præstandi, ne quid peccet amicus, habet.
 Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari ;
 Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
 Quod nisi delicti pars excusabilis esset ;
 Parva relegari pœna futura fuit.
 Ipse sed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæsar ;
 Stultitiam dici crimina posse mea.
 Quaq; ego permisi, quaque est res passa, pepercit :
 Ulus & est modicè fulminis igne sui.

Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reverti:
 Si sua per vestras victa sit ira preces.
 At graviter cecidi, quid enim mirabile, si quis
 A Jove percussus non leve vulnus habet?
 Ipse suas ut jam vires inhiberet Achilles,
 Missa graves ictus Pelias hasta tulit.
 Judicium nobis igitur cum vindicis adsit,
 Non est cur tua me janua nosse neget.
 Culta quidem (fateor) citra, quam debuit, illa:
 Sed fuit in fati hoc quoque, credo, meis.
 Nec tamen officium sensit magis altera nostrum.
 Hic illic vestro sub Lare semper eram.
 Quæque tua est pietas; ut te non excolat ipsum,
 Jus aliquod tecum fratris amicus habet.
 Quid, quod, ut emeritis referenda est gratia semper?
 Sic est fortunæ promeruisse tuæ?
 Quod si permittis nobis suadere, quid optes:
 Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.
 Idque facis, quantumque licet meminisse, solebas
 (Officii causa pluribus esse dati.)
 Quo libet in numero me, Messaline, reponere:
 Sim modo pars vestra non aliena domus.
 Et mala Nasonem (quoniam meruisse videtur)
 Si non ferre doles, at meruisse dole.

EPISTOLA VIII.

S E V E R O.

A Tibi dilecto missam Nafone salutem
 Accipe, pars animæ magna, Severe, mea.
 Neve roga, quid agam: si persequar omnia, sicbis.
 Summa fati nostri si tibi nota mali.
 Vivimus assiduis expertes pacis in armis,
 Digna pharetrato bella movente Getæ.
 Deque tot expulsi sum miles in exsule solus:
 Tuta (nec invidéo) cætera turba jacet.

Quoque magis nostros veniâ dignere libellos,
 Hæc in prociectu carmina facta leges. 10
 Et veteris urbs, ripe vicina binominis Ileri,
 Mœnibus & positu vix adeunda loci.
 Caspius, Ægyptos (de se si credimus ipsis)
 Condidit; & proprio nomine dixit opus.
 Hanc ferus Odrysiis inopino Marte peremptis 15
 Cepit, & in Regem sustulit arma Getes.
 Ille memor magni generis virtute quod auget,
 Protinus in numero milite cinctus adest.
 Nec prius abscellit, merita quam cæde nocentum
 Se nimis ulciscens exitit ipse nocens. 20
 At tibi, Rex ævo, detur, fortissime nostro,
 Semper honorata sceptrâ tenere manu.
 Teq; quod & præstat, (quid enim tibi plenius optem?)
 Martia cum magno Casare Roma probet.
 Sed memor unde abii, queror, ô jucunde sodalis, 25
 Accedant nostris sæva quod arma malis.
 Ut careo vobis Stygiis detrusus in oras,
 Quattuor autumnos Pleiâs orta facit.
 Nec tu credideris urbana commoda vitæ
 Querere Nasonem, quærit & illa tamen. 30
 Nam modo vos animo dulces reminiscor amici;
 Nunc mihi cum carâ conjuge nata subit:
 Eque domo rursus pulcræ loca vertor ad Urbis,
 Cunctaque mens oculis pervidet illa suis.
 Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore testâ theatra, 35
 Nunc subit æquatâ porticus omnis humo.
 Gramina nunc Campi puleros spectantis in hortos,
 Stagnaque & Euripi, Virgineusque liquor.
 At, puto, sic Urbis misero est erepta voluptas,
 Quolibet ut saltem rure frui liceat. 40
 Non meus amissos animus desiderat agros,
 Ruraque Peligno conspicienda solo:
 Nec quos piniferis positos in collibus hortos
 Spectat Flaminia Clodia juncta viæ.

Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebara
 Ad fata fontanas (nec pudet) addere aquas.
 Sunt ibi, si vivunt, nostrâ quoque confita quondam,
 Sed non & nostrâ poma legenda manu.
 Pro quibus amissis utinam contingere possit
 Hic saltem profugo gleba colenda mihi!
 Ipse ego pendentes (liceat modo) rupe capellas,
 Ipse velim baculo pascere nixus oves,
 Ducam ruricolâs sub juga panda boves.
 Et discam Getici quæ norint verba juveni:
 Assuetas illis adjiciamque minas.
 Ipse manu capulum prensi moderatus aratri
 Experiar motâ spargere semen humo.
 Nec dubitem longis purgare lignonibus arva:
 Et dare jam, sitiens quas bibit hortus, aquas.
 Unde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem
 Discrimen murus clausaque porta facit?
 At tibi nascenti quod toto pectore lator)
 Nerunt fatales fortia fila Deæ.
 Te modo Campus habet, densâ modo porticus umbra,
 Nunc in quo ponis tempora rara, Forum.
 Umbria nunc revocat: nec non Albana petentem
 Appia ferventi ducit in arva rotâ.
 Forsthan hic optes, ut justam supprimat iram
 Cæsar; & hospitium sit tua villa meum.
 Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius opta:
 Et voti, quæso, contrahe vela tui.
 Terra velim propior, nullique obnoxia bello
 Datur: erit nostris pars bona demta malis.

EPISTOLA IX.

M A X I M O.

Quæ mihi de raptu tua venit epistola Celso,
 Protinus est lacrymis humida facta meis.

Quod-

45 Quodque nefas dictu, fieri nec posse putavi,
 In vitis oculis littera lecta tua est.
 Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures
 Ut sumus in Ponto; perveniatque precor.
 Ante meos oculos tanquam presentis imago
 Hæret: & extinctum vivere fingit amor.
 50 Sæpe refert animus lusus gravitate carentes:
 Sæpe refert animus lusus gravitate carentes:
 Seria cum liquidâ sæpe peracta fide.
 Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
 Quæ vellem vitæ summa fuisse mea.
 Cum domus ingenti subito mea lapsa ruinâ
 Concidit, in domini procubuitque caput,
 55 Adhuc ille mihi, cum pars me magna reliquit,
 Maxime; Fortunæ nec fuit ipse comes.
 Illum ego non aliter stentem mea funera vidi,
 Penendus quam si frater in igne foret.
 60 Hæsit in amplexu, consolatusque jacentem est:
 Cumque meis lacrymis miscuit usque suas.
 O quoties vitæ custos invisus amara
 Continuit promptas in mea fata manus!
 O quoties dixit, Placabilis ira Deorum est:
 Vive, nec ignosci tu tibi posse nega.
 Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
 65 Debeat auxilii Maximus esse tibi.
 Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
 Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
 Cumque suis fratris vires adhibebit, & omnem,
 Quo levius doleas, experietur opem.
 30 Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ:
 Quæ tua, ne fuerint, Maxime, vana, cave.
 Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;
 Non nisi te longæ jus sibi dante vitæ.
 Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
 Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
 35 Crede mihi: multos habeas cum dignis amicos,
 Non fuit è multis quolibet ille minor.

M m m 4

Si

Si modo nec census, nec clarum nomen avorum,
 Sed probitas magnos ingeniumque facit.
 Juré igitur lacrymas Celso libamus adempto ;
 Cum fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
 Carmina jure damus raros testantia mores ;
 Ut tua venturi nomina, Celse, legant.
 Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis :
 Hoc solum est istis, quod liquet esse meum.
 Funera nec potui cōmitare, nec ungere corpus :
 Aque tuis toto dividor orbe rogis.
 Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
 Præstitit officium Maximus omne tibi.
 Ille tibi exsequias, & magni funus honoris
 Fecit ; & in gelidos versit amoma sinus.
 Diluit & lacrymis mærens unguenta profusis ;
 Ossaque vicinâ condita texit humo.
 Qui quoniam exstinctis, quæ debet, præstat amicis,
 Et nos exstinctis annumerare potest.

EPISTOLA X.

F L A C C O.

Naso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem :
 Mittere rem si quis, quæ caret ipse, potest.
 Longus enim curis vitiatum corpus amaris
 Non patitur vires languor habere suas.
 Nec dolor illius adest, nec febribus uror anhelis ;
 Et peragit soliti vena tenoris iter.
 Os hebes est, posteaque movent fastidia mensæ :
 Et queror, invisi cum venit hora cibi.
 Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër ;
 Nil ibi, quod nobis efuriatur, erit.
 Nectar & ambrosiam, latices epulasque Deorum,
 Det mihi formosâ nava Juventa manu ;
 Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum :
 Stabit & in Romacho pondus inerte diu.

Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
 Scribere ; delicias ne mala nostra vocent.
 Sicut is status est, ea rerum forma mearum,
 Deliciis etiam possit ut esse locus ?
 Delicias illi precor has contingere, si quis,
 Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timeat.
 Illo quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus,
 Non alit officio corpus inane suo.
 Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores ;
 Quorum materiam dat locus ipse mihi,
 Vix igitur possis visos agnoscere vultus :
 Quoque ierit, queras, qui fuit ante, color.
 Parvus in exiles succus mihi pervenit artus ;
 Membraque sunt cerâ pallidiora novâ,
 Non hæc immodico contraxi damna Lyæo :
 Scis mihi quam solæ pæne bibantur aquæ.
 Non epulis oneror : quarum si tangar amore,
 Est tamen in Geticis copia nulla locis.
 Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas,
 Non solet in mæstos illa venire toros.
 Uda locusque nocent : & causa valentior istis,
 Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
 Hanc nisi tu pariter simili cum fratre lebares,
 Vix mens tristitiæ mæsta tulisset onus.
 Vos estis fragili tellus non dura phælo ;
 Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
 Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illâ ;
 Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
 Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
 Suppliciter vestros quisque rogare Deos.

EPISTOLARUM
P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARUM
EX P O N T O

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

GERMANICO CÆSARI.

HUc quoque Cæsarei pervenit fama triumphi,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythicâ regione putavi,
Jam minus hic odio est, quam fuit ante,
locus.

Tandem aliquid pulsâ curarum nube serenum
Vidi; Fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar,
Velle potest cuivis hæc tamen una dari.
Di quoque, ut à cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa jubent.
Denique, quod certus furor est audere fateri,
Hæc ego lætitiâ, si veter ipse, fruor.
Jupiter utilis quoties juvat imbribus agros,
Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba
Numen; & invitâ sæpe juvatur ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
Sunt mea; privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triumphi
Incluso mediis est mihi pompa Getis,
Indice te didici, nuper visenda coisse
Innumeras gentes ad Ducis ora sui.
Quæque capit vastis immensum mœnibus orbem,
Hospitiis Romam vix habuisse locum,

Tu

Tu mihi narraſti, cum multis lucibus ante
Fuderit affiduas nubilus Auſter aquas,
Lumine cœleſti Solem fulſiſſe ſerenum,
Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
Bellica laudatis dona dediſſe viris:
Claraque ſumturum piſtas inſignia veſtes,
Thurâ prius ſanctis impoſuiſſe focis:
Juſticiamque ſui caſtè placæſſe Parentis;
Illo quæ templum pectore ſemper habet.
Quaque ierit, felix adjectum plauſibus omen;
Saxaque roratis erubuiſſe roſis.
Protinus argento verſos imitantia muros
Barbara cum viſis oppida lata viris.
Fluminaque, & montes, & in altis paſcua ſilvis;
Armaque cum telis in ſtræ miſta ſuis.
Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
Aurea Romani teſta fuiſſe fori.
Torque tuliſſe duces captivis addita collis
Vincula, pæne hoſtes quot ſatis eſſe fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt:
In quibus & belli ſumma caputque Bato.
Cûr ego poſſe negem minui mihi Numinis iram,
Cum videam mites hoſtibus eſſe Deos?
Pertulit huic idem nobis, Germanicæ, rumor,
Oppida ſub titulo nominis iſſe tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.
Di tibi dent annos: à te nam cætera ſumes;
Sint modo virtuti temporâ longa tua.
Quod precor eveniet. ſunt quiddam oracula vatum
Nam Deus optanti proſpera ſigna dedit.
Te quoque victorem Tarpeias ſcandere in arces
Lata coronatis Roma videbit equis,
Mætuosque Pater nati ſpectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ipſe ſuis.

M m m 6

60
Jam

Jam nunc hæc à me, juvenum belloque togâque
 Maxime, dicto tibi vaticinante nota.
 Hunc quoq; carminibus referam fortasse triumphum:
 Sufficiet nostris si modo vita malis.
 Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas:
 Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
 Quod si, me salvo, dabitur tibi laurea templis;
 Omina bis dices vera fuisse mea.

EPISTOLA II.

M E S S A L L I N O.

Ille domus vestra primis venerator ab annis
 Pulsus ad Euxini Næso sinistra freti;
 Mittit ab indomitis hanc, Messaline, salutem,
 Quam solitus præfens est tibi ferre, Getis.
 Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est
 Quid fuit, & dubitas cætera perlegere!
 Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
 Urbe licet vestra versibus esse meis,
 Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
 Clara meâ tangi sidera posse manu.
 Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
 In rerum dominos movimus arma Deos,
 Nec, quod Tydida temeraria dextera fecit,
 Numina sunt telis ulla petita meis.
 Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum
 Ausa sit, & nullum majus adorta nefas.
 Nil nisi non sapiens possum timidusque vocari;
 Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
 Esse quidem fateor, meritam post Cæsaris iram,
 Difficilem precibus te quoque jure meis.
 Quæque tua est pietas in totum nomen Iulii,
 Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
 Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris:
 Non tamen efficies, ut timere mihi.

PUP

Puppis Achæmeniden Graium Trojana recepit:
 Profuit & Myso Pelias hasta duci.
 Confugit interdum templi violator ad aram,
 Nec petere offensi numinis horret opem.
 Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur,
 Sed non per placidas it mea puppis aquas.
 Tuta petant alii. Fortuna miserima tuta est:
 Nam timor eventus deterioris abest.
 (Qui rapitur fati, quid præter fata requirat?
 Sæpe creat molles aspera spina rosas.
 Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti
 Porrigit, & spinas duraque saxa capit.)
 Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
 Audet ad humanos fessa venire sinus.
 Nec se vicino dubitat committere testæ,
 Quæ fugit infestos territa cerva canes.
 Da, precor, accessum lacrymis, mitissime, nostris:
 Nec rigidam timidis vocibus obde forem.
 Verbaque nostra favens Romana ad Numina perfer,
 Non tibi Tarpeio culta Tonante minus.
 Mandatique mei legatus suscipe causam:
 Nulla meo quamvis nomine causa bona est.
 Jam propè depositus, certè jam frigidus ager,
 Servatus per te, si modo server, ero.
 Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus;
 Principis æterni quam tibi præstat amor,
 Nunc tibi & eloquii nitor ille domesticus adsit,
 Quo poteras trepidis utilis esse reis.
 Vivit enim in vobis facundi lingua parentis;
 Et res heredem reperit illa suum.
 Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.
 Non est confessi causa tuenda rei.
 Num tamen excuses erroris imagine factum,
 An nihil expediat tale movere, vide.
 Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
 Non contrectari tutius esse putem.

M m m 7

60 Lin-

Lingua, file: non est ultra narrabile quidquam.
 Posse velim cineres obruere ipse meos.
 Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
 Verba face, ut vitâ, quam dedit ipse, fruatur.
 Cumque serenus erit, vultusque remisit illos, 65
 Qui secum terras imperiumque movent;
 Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
 Detque solum miserâ mite, precare, fugâ.
 Tempus adest aptum precibus. valet ipse, videtque
 Quas fecit vires, Roma, valere tuas. 70
 Incolumis conjux sua pulvinaria servat;
 Promovet Ausonium filius imperium.
 Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
 Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
 Adde nurus, neptesque piâs, natosque nepotum, 75
 Cæteraque Augustæ membra valere domûs.
 Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
 Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
 Nec dedignata est abjectis Illyris armis
 Cæsareum famulo vertice ferre pedem.
 Ipse super curram placido spectabilis ore
 Tempora Phœbeâ virgine nexa tulit.
 Quem piâ vobiscum proles comitavit euntem;
 Digna parente suo, nominibusque datis.
 Fratribus assimilis; quos proxima templa tenentes 85
 Divus ab excelsâ Julius æde videt.
 His Messalinus, quibus omnia cedere debent,
 Primum latitiæ non negat esse locum.
 Quicquid ab his superest, venit in certamen amoris:
 Hac hominum nulli parte secundus eris. 90
 Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti
 Venit honoratis laurea digna comis,
 Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
 Et Ducis ore Deos æquiparante frui.
 At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi, 95
 Terraque pacis inops, undaque vincita gelu.

Si tamen hæc audis, & vox mea pervenit isture;
 Si tua mutando gratia blanda loco,
 Hoc pater, ille tuus, primo mihi cultus ab avo,
 Si quid habet sensus umbra disenta, petit. 100
 Hoc petit & frater; quamvis fortasse veretur,
 Servandi noceat ne tibi cura mei.
 Tota domus petit hoc. nec tu petes ipse negare,
 Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
 Ingenii certè, quo nos male sensimus usos, 105
 Artibus exceptis, sæpe probator eras.
 Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
 Esse potest domui vita pudenda tuæ.
 Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis;
 Curaque sit Superis Cæsaribusque tui: 110
 Mite, sed iratum meritò mihi Numen, adora;
 Eximat ut Scythici me feritate loci.
 Difficile est, fateor, sed tendit in ardua virtus;
 Et talis meriti gratia major erit.
 Nec tamen Ætneus vasto Polyphemus in antro 115
 Accipiet voces Antiphateve tuas:
 Sed placidus facilisque Parens, veniæque paratus;
 Et qui fulmineo sæpe sine igne tonat,
 Qui, cum triste aliquid statuit, sit tristis & ipse:
 Cuique ferè pœnam sumere pœna sua est. 120
 Vitiâ tamen vitio est hujus clementia nostro:
 Venit & ad vires ira coacta suas.
 Qui quoniam patriâ toto sumus orbe remoti;
 Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
 Quos colis, ad Superos hæc fer mandata sacerdos: 125
 Adde sed & proprias in mea verba preces.
 Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
 Ignoscas: timeo naufragus omne fretum,

EPISTOLA III.

M A X I M O.

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
 Nec finis ingenium nobilitate premi;
 Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
 Supremum vitæ tempus adusque meæ:
 Rem facis, afflictum non aversatus amicum,
 Qua non est ævo rarior ulla tuo.
 Turpe quidem dictu, sed (si modo vera fatemur)
 Vulgus amicitias utilitate probat.
 Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum:
 Et cum Fortuna statque caditque fides.
 Nec facile invenias multis è millibus unum,
 Virtutem pretium qui putet esse sui.
 Ipse decor recti, facti si præmia desint,
 Non movet, & gratis pœnitet esse probum.
 Nil, nisi quod prodest, earum est, i, detrahe menti
 Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
 At reditus jam quisque suos amat, & sibi quid sit
 Utile, sollicitis supputat articulis.
 Illud Amicitia quondam venerabile numen
 Prostat, & in quaestu pro meretrice sedet.
 Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis,
 Communis vitii te quoque labe trahi.
 Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est.
 Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
 En ego, non paucis quondam munitus amicis,
 Dum flavit velis aura secunda meis;
 Ut fera nimbo so tumuerunt aquora vento,
 In mediis lacerâ puppe relinquo aquas,
 Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
 Vix duo projecto transve tulistis opem.
 Quorum tu princeps, nec enim comes esse, sed auditor,
 Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.

Te,

Te, nihil exacto, nisi nos peccasse fatentem *
 Sponte sua probitas officiumque juvant.
 Judice te mercede caret, per seque petenda est
 Externis virtus incomitata bonis.
 Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum;
 Quodque sit infelix, desinere esse tuum.
 Mitius est lasso digitum supponere mento;
 Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
 Cerne, quid Eacides post mortem præstet amico:
 Instar & hanc vitam mortis habere puta.
 Pirithoum Theseus Stygias comitavit ad undas;
 A Stygiis quantum fors mea distat aquis!
 Adfuit infano juvenis Phocæus Orestæ:
 Et mea non minimum culpa furoris habet.
 Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
 Utque facis, lapsa, quam potes, affer opem.
 Si bene te novi; si, quod prius esse solebas,
 Nunc quoque es, atque animi non cecidère, tui,
 Quo Fortuna magis favit, magis ipse resistis:
 Utque decet, nec te vicerit illa, caves.
 Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis,
 Sic eadem prodest causa, nocetque mihi.
 Scilicet indignum, juvenis rarissime, ducis
 Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
 Firmus es; & quoniam non sunt ea qualia velles,
 Vela regis quassæ qualiacunque ratis.
 Quæque ita concussa est, ut jam casura putetur,
 Restat adhuc humeris sulta ruina tuis.
 Ita quidem primò fuerat tua justa, nec ipso
 Lenior, offensus qui mihi jure fuit.
 Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
 Illum jurabas protinus esse tuum:
 Ut ramen audita est nostræ tibi cladis origo;
 Diceris erratis ingemuisse meis.
 Tum tua me primùm solari littera cœpit;
 Et læsum flecti spem dare posse Deum.

Movit

Movit amicitia tum te constantia longæ ;
 Ante tuos ortus quæ mihi cæpta fuit. 70
 Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus :
 Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
 Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
 Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
 Me tuus ille pater Latia facundia linguæ , 75
 Quæ non inferior nobilitate fuit.
 Primus ut auderem committere carmina Famæ
 Impulit, ingenii dux fuit ille mei.
 Nec, quo sit primum nobis à tempore cultus,
 Contendo fratrem posse referre tuum. 80
 Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
 Quolibet in casu gratia nostra foras.
 Ulcima me tecum vidit, mæstisque cadentes
 Excepit lacrymas Ethalis Ilva genis.
 Cum tibi quærenti, num verus nuncius esset, 85
 Attulerat culpæ quem mala fama meæ ;
 Inter confessum dubiè dubièque negantem
 Hærebam pavidas dante timore notas ;
 Exemploque nivis, quam solvit aquaticus Auster,
 Gutta per attonitas ibat oborta genas. 90
 Hæc igitur referens ; & quod mea crimina primi
 Erroris veniâ posse latere vides ;
 Respicias antiquum lapsis in rebus amicum ;
 Fomentisque juvas vulnera nostra tuis,
 Pro quibus optandi si nobis copia fiat, 95
 Tam bene pro merito commoda mille precer.
 Sed si sola mihi dentur tua vota ; precabor,
 Ut tibi sit salvo Casare salva parens.
 Hæc ego, cum faceres altaria pinguis thure,
 Te solitum memini prima rogare Deos. 100

EPISTOLA IV.

A T T I C O.

A Ceipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
 Attice, iudicio non dubitande meo.
 Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici ?
 Deserit an partes languida cura suas ?
 Non ita Di tristes mihi sunt, ut credere possim, 5
 Fasque putem jam te non meminisse mei.
 Ante meos oculos tua stat, tua semper imago est ;
 Et videor vultus mente videre tuos.
 Seria multa mihi tecum collata recorder :
 Nec data jucundis tempora pauca jocis. 10
 Sæpe citæ longis vise sermonibus horæ :
 Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
 Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures ;
 Et nova iudicio subdita Musa tuo est.
 Quod tu laudaras, populo placuisse putabam : 15
 Hoc pretium cura dulcè recentis erat.
 Utque meus limâ rarus liber esset amici,
 Non semel admonitu facta litura tuo est.
 Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
 Nos via, nos junctis curva theatra locis. 20
 Denique tantus amor nobis, carissime, semper,
 Quantus in Æacide Nestorideque fuit,
 Non ego, si biberes securæ pocula Lethes,
 Excidere hæc credam pectore posse tuo.
 Longa dies citius brumali sidere, noxque 25
 Tardior hibernâ solstitialis erit.
 Nec Babylon æstum, nec frigora Pontus habebit,
 Calthaque Pæstanas vincet odore rosas :
 Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum.
 Non ita pars fati candida nulla mei. 30
 Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
 Stultaque credulitas nostra fuisse, cave :

Constantique fide veterem tutare sodalem
Qua licet, & quantum non oherofus ero,

EPISTOLA V.

S A L A N O.

CONDITA disparibus numeris ego Naso Salano
Præpositâ mihi verba salute meo.
Quæ rata sit cupio, rebusque ut comprobet omen,
Te precor à salvo possit, amice, legi.
Candor, in hoc ævo res inter mortua pœne,
Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamvis modico tibi cognitus usu,
Diceris exiliis ingenuisse meis.
Missa que ab extremo legeres cum carmina Ponto;
Illa tuus iuvit qualiacunque favor.
Optasti que brevem salvi mihi Casaris iram;
Quod tamen optari, si sciat, ipse sinat.
Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti:
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris,
Credibile est fieri conditione loci.
Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus Augustâ Pace fruatur, humum.
Tu tamen hic structos inter fera prælia versus
Et legis, & lectos ore favente probas.
Ingenioque meo, venâ quod paupere manat,
Plaudis; & è rivo flumina magna facis.
Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro;
Vix sibi cum miseros posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
Materiæ gracili sufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit Fama triumphi;
Ausus sum tantæ sumere molis opus.
Obruit au dentem rerum gravitasque nitorque:
Nec potui cæpti pondera ferre mei.

Illic quam laudes, erit officiosa voluntas.
Cætèra materiâ debilitata jacent.
Quod si forte liber vestras pervenit ad aures;
Tutelam mando sentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo, vel si non ipse rogarem,
Accedat cumulus gratia nostra levis.
Non ego laudandus, sed sunt tua pectora, lacte
Et non calcata candidiora nive.
Mirari (que alios, cum sis mirabilis ipse;
Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum Princeps, cui dat Germania nomen,
Participem studii Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius fit protinus impetus illi:
Teque habet, elicias qui sua verba tuis.
Cui tu desisti, mortaliaque ora quierunt;
Clausaque non longâ conticuere morâ;
Surgit Iulæo juvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque sileus adstat, status est vultusque disertus,
Spemque decens doctæ vocis amictus habet.
Mox, ubi pulsa mora est, atque os cœleste solutum,
Hoc Superos jures more solere loqui.
Atque, Hæc est, dicas, facundia Principe digna:
Eloquio tantum nobilitatis inest.
Huic tu cum placeas, & vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
Et servat studii sædera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pteridum studio, studiose, teneris:
Ingenioque faves, ingeniose meo.
Distat opus nostrum; sed fontibus exit ab istisdem:
Artis & ingenia: cultor uterque sumus.

(Thyr-

(Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet inesse calor.)

Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
Sic venit à nobis in tua verba nitor.

Jure igitur studio confinia carmina vestro,
Et commilitii sacra tuenda putas,

Pro quibus ut maneat, de quo censeris, amicus
Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ:

Succedatque tuis orbis moderator habenis.

Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI.

G R Æ C I N O.

CArmine Græcinum, qui præsens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis.

Exsulis hæc vox est, præbet mihi littera linguam;
Et, si non liceat scribere, mutus ero.

Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis:

Et mala me meritis ferre minora doces.

Vera facis, sed sera, meæ convicia culpa.

Aspera confesso verba remitte reo.

Cum poteram recto transire Ceraunia velo,

Ut fera vitarem saxa, monendus eram.

Nunc mihi naufragio quid prodest discere factò,

Quam mea debuerit currere cymba viam?

Brachia da lasso potius prendenda natanti:

Nec pigeat mento supposuisse manum.

Idque facis, faciasque precor, sic mater & uxor,

Sic tibi sint fratres, totaque salva domus.

Quodque soles animo, quod semper voce precari,

Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.

Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico

Auxilium nullâ parte tulisse tuum.

Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:

Turpe laborantem deseruisse ratem.

70

73

(Turpe sequi casum, & fortuna cedere amicum
Et, nisi sit felix, esse negare suum.)

Non ita vixerit Strophio atque Agamemnone nati: 25

Non hæc Egida Pirihoique fides.

Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas;
In quorum plausus tota theatra sonant.

Tu quoque, per durum servato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.

Dignus es: & quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officii gratia furda tui.

Crede mihi, (nostrum si non mortale futurum
Carmen) in ore frequens posteritatis eris;

Fac modo permaneat lapsò, Græcine, fidelis;
Duret & in longas impetus iste moras.

Quæ tu cum præstes, remo tamen utor in aurâ,
Nil nocet admissò subdere calcar equo.

EPISTOLA VII.

A T T I C O.

Esse salutatum vult te mea littera primum
A male pacatis, Attice, missa Getis.

Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas.

Et si, quicquid agas, sit tibi cura mei.

Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum

Sæpe supervacuos cogit habere metus.

Da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori.

Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est læsus fallaci picis ab hamo,

Omnibus unca cibus æra subesse putat.

Sæpe canem longè visum fugit agna, lupumque

Credit; & ipsa suam nescia vitat opem.

Membra reformidant mollem quoque faucia tactum:

Vanaque sollicitis incutit umbra metum.

Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis.

Pectore concipio nil nisi triste meo.

(Tur

Jam

Jam mihi fata liquet cæptos servantia cursus
 Per sibi confuetas semper itura vias.
 Observare Deos, ne quid mihi cedat amicè;
 Verbaque Fortuna vix puto posse dari.
 Est illi curæ me perdere, quæque solebat
 Esse levis, constans & bene certa nocet.
 Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
 Nec fraus in nostris casibus esse potest;
 Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
 Altaque quam multis floreat Hybla thymis;
 Et quot aves natens nitantur in aëra pennis;
 Quotque natent pisces æquore, certus eris:
 Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,
 Quos ego sum terrâ, quos ego passus aquâ.
 Nullâ Getis toto gens est truculentior orbe:
 Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
 Quæ tibi sit memori coner perscribere versu,
 Ilias est fati longa futura meis.
 Non igitur vereor, quod te rear esse verendum,
 Cujus amor nobis pignora mille dedit:
 Sed quia res timida est omnis miser; & quia longo
 Tempore lætitiæ janua clausa mea est.
 Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
 Percussu crebro saxa cavantur aquis;
 Sic ego continuo Fortuna vulneror ictu:
 Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
 Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
 Nec magis est curvis Appia trita rotis;
 Pectora quam mea sunt serie cacata laborum;
 Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
 Artibus ingenuis quaesita est gloria multis:
 Infelix perit dotibus ipse meis.
 Vita prior vitio carèet, & sine labe peracta:
 Auxilii misero nil tulit illa mihi.
 Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum:
 Omnis pro nobis gratia muta fuit,

Adj

Adjuvat in duris alios presentia rebus:
 Obruit hoc absens vasta procella caput.
 Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram? 55
 Addita sunt penis aspera verba meis.
 Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
 Arcurum subii Pleiadamque minas.
 Sæpe solent hyemem placidam sentire carinæ:
 Non Ithacæ puppi sevir unda fuit. 60
 Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
 Ditata est spoliis perfida turba meis.
 Mitius exsilium faciunt loca: tristior istâ
 Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
 Est aliquid patris vicinum finibus esse: 65
 Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
 Præstat & exsulibus pacem tua laurea, Cæsar:
 Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
 Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
 Non patitur verti barbarus hostis humum. 70
 Temperie cæli corpusve animusque juvantur:
 Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
 Est in aquâ dulci non invidiosa voluptas:
 Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
 Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit. 75
 Ille etiam vires corpus habere facit.
 Sustineas ut onus, nitendum vertice pleno est;
 At flecti nervos si patiære, cadet.
 Spes quoque, posse morâ mitescere Principis iram,
 Vivere ne nolim deficiamque, cavet. 80
 Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
 Quorum spectata est per mala nostra fides.
 Cæpta tene, quaeso; nec in æquore defere navem:
 Meque simul serva, iudiciumque tuum.

Nnn

EPI

EPISTOLA VIII.

MAXIMO COTTÆ.

R Edditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
 Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.
 Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
 Est tibi Cæsaribus Livia juncta suis.
 Argentum felix, omnique beatus auro,
 Quod fuerit pretium cum rude, numen habet,
 Non mihi divitias dando majora dedisses,
 Cælitibus missis nostra sub ora tribus.
 Est aliquid spectare Deos, & adesse putare;
 Et quasi cum vero numine posse loqui.
 Præmia quanta, Dei! nec me tenet ultima tellus:
 Utque prius mediâ sospes in Urbe moror.
 Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
 Vix hujus voti spes fuit ulla mihi.
 Utque salutabam, numen cæleste saluto,
 Quo reditici tribuas, nil (puto) majus habes.
 Quid nostris oculis nisi sola Palatia desunt?
 Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit.
 Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam,
 Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
 Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus;
 Torvaque nescio quid forma minantis habet?
 Parce, vir immenso major virtutibus orbe,
 Justaque vindictæ supprime lora tua.
 Parce, precor, sæcli decus indelebile nostri;
 Terrarum dominum quem sua cura facit.
 Per patriæ nomen, que te tibi carior ipso est;
 Per nunquam surdos in tua vota Deos;
 Perque tori sociam, que par tibi sola reperta est,
 Et cui majestas non onerosa tua est;
 Perque tibi similem virtutis imagine natum,
 Moribus agnosci qui tuus esse potest;

Perque

Perque tuos vel avo vel dignos patre nepotes,
 Qui veniunt magno per tua vota gradu;
 Parte leva minimâ nostras & contrahe pœnas;
 Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
 Et tua, (si fas est) à Cæsare proxime Cæsar,
 Numina sint precibus non inimica meis.
 Sic fera quamprimum pavido Germania vultu
 Ante triumphantes serva feratur equos.
 Sic pater in Pyllos, Cumæos mater in annos
 Vivant; & possis filius esse diu.
 Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
 Accipe non durâ supplicis aure preces.
 Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes,
 Cumque bonis nuribus quas peperere nurus,
 Sic quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
 Pars fuerit partûs sola caduca tui.
 Sic tibi fraterni maturè funeris ultor
 Purpureus niveis filius instet equis.
 Annuite ô timidis mitissima numina votis.
 Præsentem aliquid profit habere Deos.
 Cæsaris adventu totâ gladiator arenâ
 Exit; & auxilium non leve vultus habet.
 Nos quoque; vestra juvet quod, qua licet, ora videmus;
 Intrata est Superis quod domus una tribus.
 Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
 Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis invidit inutile fatum;
 Quos dedit ars votis, effigiemque colo.
 Sic homines novère Deos, quos arduus æther
 Occulit: & colitur pro Jove forma Jovis.
 Denique, quæ mecum est, & erit sine fine, cavete,
 Ne sit in invisio vestra figura loco.
 Nam caput è nostrâ citius cervicè recidi,
 Et patiar fossis lumen abire genis:
 Quam caream raptis, ô publica numina, vobis.
 Vos eritis nostræ portus & ara fugæ,

Nnn 2

Vos

Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis;
 Vosque meas Aquilas, vos mea signa sequar.
 Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor:
 Aut spes exsiliî commodioris adest.
 Nam minus & minus est facies in imagine tristis;
 Vifaque sunt dictis annuere ora meis.
 Vera precor fiant timida præfagia mentis:
 Justaque quamvis est, sit minor ira Dei.

EPISTOLA IX.

COTYI REGI.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi pervenit usque, Coty;
 Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
 Me tibi finitimi parte jacere soli;
 Supplicis exaudi, juvenum mitissime, vocem:
 Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
 Me Fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc est)
 Tradidit; hoc uñ non inimica mihi.
 Excipe naufragium non duro littore nostrum,
 Ne fuerit terrâ tutior unda tuâ.
 Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis:
 Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.
 Fortunam decet hoc istam: quæ maxima cum sit,
 Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
 Conspicitur nunquam meliore potentia causâ,
 Quam quoties vanas non finit esse preces.
 Hoc nitor ille tui generis desiderat: hoc est
 A Superis ortæ nobilitatis opus.
 Hoc tibi & Eumolpo generis clarissimus auctor,
 Et prior Eumolpo suadet Erichthonius.
 Hoc tecum commune Deo: quod uterque rogati
 Supplicibus vestris ferre soletis opem.
 Num quid erit, quare solito dignemur honore
 Numina, si demas, velle jurare Deos?

70

75

10

20

30

Jupiter oranti surdas si præbeat aures;
 Victima pro templo cur cadat ista Jovis?
 Si pacem nullam Pontus mihi præstet cuncti,
 Irrita Neptuno cur ego thura feram?
 Vana laborantis si fallat vota colonis,
 Accipiat gravida cur suis exta Ceres?
 Nec dabit intonso jugulum caper hostia Baccho;
 Musta sub adducto si pede nulla suant.
 Cæsar ut imperii moderetur fræna precamur,
 Tam bene quo patria consulit ille sua.
 Utilitas igitur magnos hominesque Deosque
 Efficit; auxiliis quoque favente suis.
 Tu quoque fac prois intra tua castra jacenti,
 O Coty, progenies digna parente tuo.
 Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:
 Et melius nullâ quaritur arte favor.
 Quis non Antiphaten Lastrygona devovet? aut quis
 Munifici mores improbat Alcinoi?
 Non tibi Cassandreus pater est, genti sive Phææ;
 Quive repertorem torruit arte sua:
 Sed quam Marte ferox, & vinci nescius armis,
 Tam nunquam factâ pace cruoris amans.
 Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
 Emollit mores, nec finit esse feros.
 Nec Regum quisquam magis est instructus ab illis,
 Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
 Carmina testantur: quæ, si tua nomina demas,
 Threicium juvenem composuisse negem.
 Neve sub hoc tractu vates foret unicus Orpheus;
 Bistonis ingenio terra superba tuo est.
 Utque tibi est animus, cum res ita postulat arma
 Sumere, & hostili tingere cæde manum:
 Atque ut excusso jaculum torquere lacerto,
 Collaque velocis flectere doctus equi;
 Tempora sic data sunt studiis ubi iusta paternis,
 Utque suis humeris forte quievit opus;

30

35

40

45

50

55

60

Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
 Lucida Piëridâ tendis in astra viâ.
 Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert!
 Eiusdem sacri cultor uterque sumus.
 Ad vatem vates orantia brachia tendo, 65
 Terra sit exiliis ut tua fida meis.
 Non ego cæde nocens in Pontica littora veni;
 Mistave sunt nostrâ dira venena manu:
 Nec mea subjectâ convicta est gemma tabellâ
 Mendacem linis imposuisse notam. 70
 Nec quidquam, quod lege veteri committere, feci.
 Et tamen his gravior noxa fatenda mihi est.
 Neve roges quid sit, stultam conscripsimus Artem.
 Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
 Ecquid præterea peccarim, querere noli: 71
 Ut pateat solâ culpa sub Arte mea.
 Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram:
 Qui nisi natalem nil mihi demisit humum.
 Hæc quoniam careo; tua nunc vicinia præstet,
 Inviso possim rucus ut esse loco. 80

EPISTOLA X.

M A C R O.

Ecquid ab impressa cognoscis imagine ceræ?
 Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer?
 Auctorisque sui si non est annulus index,
 Cognitane est nostrâ littera facta manu?
 An tibi notitiam mora temporis eripit horum? 5
 Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
 Sis licet oblitus pariter gemmæque manûsque,
 Exciderit tantum ne tibi cura mei.
 Quam tu vel longi debes conviciibus avi,
 Vel mea quod conjux non aliena tibi; 10
 Vel studis, quibus es, quam nos, sapientius usus;
 Utque docet, nullâ factus es Arte nocens.

TU

Tu canis æterno quicquid restabat Homero,
 Nec careant summâ Troicâ bella manu.
 Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi, 15
 Doctrina pretium triste magister habet.
 Sunt tamen inter se communia sacra poetis;
 Diversum quamvis quisque sequamur iter.
 Quorû te memorem (quamquam procul absumus) esse
 Suspicio; & casus velle levare meos. 20
 Te duce magnificas Agæ perspeximus urbes:
 Trinacris est oculis te duce nota meis.
 Vidimus Æneâ cælum splendescere flammâ;
 Suppositus monti quam vomit ore gigas:
 Hennaosque lacus, & olentia stagna Palici, 25
 Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis.
 Nec procul hinc Nymphen, quæ, dū fugit Elidis amænâ,
 Teda sub æquoreâ nunc quoque currit aquâ.
 Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
 Eheu, quam dispar est locus ille Getis! 30
 Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo,
 Te mihi jucundas efficiente vias!
 Seu rate caruleas piæ sulcavimus undas:
 Effeda nos agili sive tulere rotâ,
 Sæpe brevis nobis vicibus via visa loquendi; 35
 Pluraque, si numeres, verba suere gradu.
 Sæpe dies sermone minor fuit; inque loquendum
 Tarda per æstivos defuit hora dies.
 Est aliquid, casus pariter timuisse marinos;
 Junctaque ad æquoreos vota tulisse Deos: 40
 Et modo res egisse simul; modo rursus ab illis,
 Quorum non pudeat, posse referre jocos.
 Hæc tibi si subeant, (absim licet) omnibus horis
 Ante tuos oculos, ut modo visus, ero.
 Ipse equidem extremi cum sim sub cardine mundi, 45
 Qui semper liquidis altior extat aquis;
 Te tamen intueor, quo solo pectore possum:
 Et tecum gelido sæpe sub axe loquor.

N n n 4

Hic

Hic es, & ignoras: & ades celeberrimus absens:
Inque Getas mediâ visus ab Urbe venis,
Redde vicem: &, quoniam regio felicior ista est,
Illic me memori pectore semper habe.

EPISTOLA XI.

R U F O.

HOc tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
Naso parum fausta conditor Artis opus:
Ut, quanquam longè toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis, 5
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrymas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto sicca dolore forent. 10
Grande voco meritum, mœsta solatia mentis;
Cum pariter, nobis illa tibi que dares,
Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor;
Admonitu melior sit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Castor fuit, Hector Iuli, 15
Hoc ego te lator conjugis esse meæ.
Quæ, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat;
Seque tui vitâ sanguinis esse probat.
Ergo, quod fuerat stimulis factura sine ullis,
Plenus auctorem te quoque nata facit. 20
Acer, & ad palmæ per se curfus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde, quod absentis curâ mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non possumus ipsi, 25
Dî tibi: qui referent, si pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
Maxima Fundani gloria, Rufe, soli.

P. OVI-

P. OVIDII NASQNI
EPISTOLARUM
EX PONTO
LIBER TERTIUS.

EPISTOLA I.

U X O R I.

Æ Quor Iásonio pulsatum remige primùm,
Quæque nec hoste fero, nec nive terra
cares,
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso re-
linquam,
In minus hostilem iussus abire locum?
An mihi Barbariâ videndum semper in istâ? 5
Inque Tomitanâ condar oportet humo?
Pace tua, si pax ulla est tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo?
Pace tuâ dixisse velim; tu pessima duro
Pars es in exilio, tu mala nostra gravas. 10
Tu neque ver sentis cinctum florente coronâ:
Tu neque messorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrrigit uvas:
Cuncta sed immodicam tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes; & in æquore piscis 15
Inclusus testâ sæpe natavit aqua.
Nec tibi sunt fontes, laticis nisi pæne marini;
Qui potus dubium sistat alatne sitim.
Rara, neque hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor; & in terrâ est altera forma maris, 20
Non avis obloquitur: silvis nisi siqua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas.

N n 5

Tri-

Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
 Conveniensque suo messis amara loco.
 Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste; 25
 Tinctaque mortiferâ tabe sagitta malet.
 Quod procul hæc regio est, & ab omni devia cursu;
 Nec pede quò quisquam, nec rate tutus eat,
 Non igitur mirum, finem quærentibus horum
 Altera si nobis usque rogatur humus. 30
 Te magis est mirum non hoc evincere, conjux;
 Inque meis lacrymas posse tenere malis.
 Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum;
 Invenies, verè si reperire voles.
 Velle parum est: cupias, utre potiaris, oportet; 35
 Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
 Velle reor multos. quis enim mihi tam sit iniquus,
 Optet ut exsilium pace carere meum?
 Pectore de toto cunctisque incumbere nervis,
 Et niti pro me nocte dieque decet. 40
 Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
 Uxor; & ad partes prima venire tuas.
 Magna tibi imposta est nostris persona libellis:
 Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
 Hanc cave degeneres. ut sint præconia nostra 45
 Vera vide; Famæ quo tuearis opus.
 Ut nihil ipse querar; tacito me Fama queretur,
 Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
 Exposuit mea me populo Fortuna videndum;
 Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit. 50
 Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
 Notus humo meritis Amphiaræus equis.
 Si mihi errasset, notus minus esset Ulysses;
 Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
 Si locus est aliquis tanta inter nomina parvis; 55
 Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
 Nec te nesciri patitur mea pagina; qua non
 Adferius Cæsar Battidæ nomen habes.

Quicquid ages igitur, scenâ spectabere magnâ:
 Et pia non parvis testibus uxor eris. 60
 Crede mihi: quoties laudaris carmine nostro,
 Qui legit has laudes, an mereare rogat.
 Utque favere reor plures virtutibus istis,
 Sic tua non pauca carpere facta volenti
 Quare, tu præsta, ne livor dicere possit; 65
 Hæc est pro miseri lenta salute viri.
 Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;
 Fac tu sustineas debile sola jugum.
 Ad medicum specto venis fugientibus æger:
 Ultima pars anima dum mihi restat, ades. 70
 Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
 Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.
 Exigit hoc, socialis amor, sedulusque maritum:
 Moribus hoc, conjux, exigit ipsa tuis. 75
 Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
 Non magis officii, quam probitate, colas.
 Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis, uxor,
 Non poterit credi Marcia culta tibi.
 Nec sumus indigni; nec (si vis vera fateri)
 Debetur meritis gratia nulla meis 80
 Redditur illa quidem grandi cum sænorè nobis,
 Nec te, si cupiat ledere, livor habet.
 Sed tamen hoc factis adjuuge prioribus unum;
 Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
 Ut minus infestâ jaceam regione, labora:
 85 Clauda nec officii pars erit ulla tui.
 Magna peto, sed non tamen invidiosa roganti.
 Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
 Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
 Quod facis, ut facias teque imitere, rogo. 90
 Fortibus affuevit tubicen prodesse; suoque
 Dux bene pugnantem incitat ore viros.
 Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
 (Sit virtus etiam non probitate minor.)

Non tibi Amazonia pro me sumenda securis,
 Aut excisa levi pelta gerenda manu. 95
 Numen adorandum est; non ut mihi fiat amicum,
 Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
 Gratia si nulla est, lacrymæ tibi gratia fient.
 Hac potes, aut nullâ, parte movere Deos. 100
 Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur;
 Meque viro stendi copia dives adest,
 Utque meæ res sunt; omni (puto) tempore stebis.
 Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.
 Si mea mors redimenda tuâ (quod abominor) esset:
 Admeti conjux, quam sequereris, erat.
 Æmula Penelopes fieres, si fraude pudicâ
 Instantes velles fallere nupta procos.
 Si comes extincti manes sequerere mariti,
 Esset dux facti Laodamiæ tui. 110
 Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
 Corpus in accentos mittere forte rogos.
 Nil opus est letho, nil Icarotide telâ.
 Cæsaris at conjux ore precanda tuo.
 Quæ præstat virtute suâ, ne prisca vetustas 115
 Laude pudicitia sæcula nostra premat.
 Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo,
 Sola est cælesti digna reperta toro.
 Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
 Filiave Ætææ voce movenda tuâ est: 120
 Nec nurus Ægypti, nec fæva Agamemnonis uxor;
 Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas:
 Telegonive parens vertendis nata figuris;
 Nexaque nodosâs angue Medusa comas.
 Fœmina sed Princeps; in qua Fortuna videre 125
 Se probat, & cæca crimina falsa tulit.
 Qua nihil in terris, ad finem Solis ab ortu
 Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
 Eligito tempus captatum sæpe rogandi,
 Hæreat adversâ ne tua navis aquâ.

130
 (Non

(Non semper sacras reddunt oracula fortes;
 Ipsaque non omni tempore sana patent.)
 Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse;
 Et nullus populi contrahet ora dolor;
 Cum domus Augusti, Capitoli more colenda, 135
 Lata, quod est, & sit, plenaque pacis erit;
 (Tum tibi Di faciant adeundi copia fiat,
 Profectura aliquid tum tua verba puta.)
 Si quid aget majus, differ tua cæpta; caveque
 Spem festinando præcipitare meam. 140
 (Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima quaras.)
 Corporis ad curam vix vacat illa sui.
 (Curia cum patribus fuerit stipata verendis;
 Per rerum turbam tu quoque oportet eas.)
 Cum tibi contigerit vultum Junonis adire. 145
 Fac sis personæ, quam tueare, memor.
 Nec factum defende meum: mala cæssa silenda est.
 Nil nisi sollicitæ sunt tua verba preces.
 Tum lacrymis demenda mora est: submissaque terræ
 Ad non mortales brachia tende pedes. 150
 Tum pete nil aliud, salvo nisi ab hoste recedam:
 Hostem Fortunam sit satis esse mihi.
 Plura quidem subeunt: sed jam turbata timore
 Hæc quoque vix poteris ore tremente loqui.
 Suspicio hoc damno tibi non fore: sentiat illa 155
 Te majestatem pertinuisse suam.
 (Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.
 Interdum lacrymæ pondera vocis habent.)
 Lux etiam cæptis facito bona talibus adfit:
 Horaque conveniens, auspiciumque favens. 160
 Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
 Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
 E quibus ante omnes Augustum numen adora;
 Progeniemque piam, participemque tori.
 Sint utinam mites solito tibi more; tuasque 165
 Non duris lacrymas vultibus aspiciant.

N n n 7

EPI.

EPISTOLA II.

C O T T Æ.

Quam legis à nobis missam tibi, Cotta, salutem,
 Missa sit ut verè, perveniatque, precor.
 Namque meis sospes multum cruciatibus auferis;
 Utque sit è nobis pars bona salva, facis.
 Cumque labent alii, jactataque vela relinquunt;
 Tu laceræ remanes anchora sola rati,
 Grata tua est igitur pietas, ignoscimus illis,
 Qui cum Fortunâ terga dedere fugæ.
 Cum feriant unum, non unum fulmina terrent;
 Junctaque percusso turba pavere solet.
 Cumque dedit paries venturæ signa ruinæ,
 Sollicito vacuus sit locus ille metu.
 Quis non è timidis ægri contagia vitat,
 Vicinum metuens ne trahat inde malum?
 Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
 Non odio, quidam destituere mei.
 Non illis pietas, non officiosa voluntas
 Desuit: advertos extimere Deos,
 Utque magis cauti possint timidiqve videri,
 Sic appellari non meruere mali.
 At meus excusat caros ita candor amicos;
 Utque habeat de me crimina nulla, favet.
 Sint hac contenti veniâ, signentque licebit
 Purgari factum me quoque teste suum.
 Pars estis pauci potior, qui rebus in artibus
 Ferre mihi nullum turpe putastis opem.
 Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
 Cum cinis absumto corpore factus ero.
 Fallar, & illa mea superabit tempora vitæ.
 Si tamen à memori posteritate legar.
 Corpora debentur mæstis exsanguia bustis:
 Edugiant stragos nomen honorque rogos.

Ocisi

Occidit & Theseus, & qui comitavit Oresten:
 Sed tamen in laudes vivit uterque suas.
 Vos etiam seri laudabunt sæpe hepores;
 Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
 Hic quoque Sauromata jam vos novere Getæque:
 Et tales animos barbara turba probat.
 Cumque ego de vestra nuper probitate referrem,
 (Nam didici Geticæ Sarmaticeque loqui)
 Forte tenex quidam, coætu cum staret in illo,
 Reddidit ad nostros talia verba sonos:
 Nos quoque amicitia nomen bene novimus, hospes,
 Quos procul à vobis frigidus Ister habet.
 Est locus in Scythiâ, (Taurus dixere priores)
 Qui Geticæ longe non ita distat humo.
 Hæc ego sum terræ (patriæ nec pavitet) ortus,
 Confortem Phæbi gens colit illa Deam.
 Tempa manent hodie vastis innixa columnis:
 Perque quater denos itur in illa gradus.
 Fama refert illic signum cæleste fuisse.
 Quoque minus dubites, stat basis orba Dea.
 Araque, quæ fuerat naturâ candida saxi,
 Decolor affuso tincta cruore rubet.
 Formina sacra facit tædæ non nota jugali:
 Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
 Sacrifici genus est, (sic instituerè priores)
 Advena virgineo casus ut esse cadat.
 Regna Thoas habuit Mæride clarus in orâ:
 Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
 Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
 Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
 Quam levibus ventis sub nube per aquora vectam
 Creditur his Phæbe deposuisse locis.
 Præfuerat templo multos ea rite per annos,
 Invitâ peragens tristitia sacra manu.
 Cum duo velisera juvenes venerè carinâ;
 Præsterrantque suo littora nostra pede,

Pæc

Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Orestes,
 Alter erat Pylades. nomina fama tenet. 70
 Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
 Evincti geminas ad sua terga manus.
 Spargit aquâ captos Iustrati Graia sacerdos,
 Ambiat ut fulvas infula longa comas.
 Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis; 75
 Dum tardæ caussas invenit usque moræ;
 Non ego crudelis, juvenes ignoscite, dixit;
 Sacra suo facio barbariora loco.
 Ritus is est gentis. qua vos tamen urbe venitis?
 Quo ve parum faustâ puppe petistis iter? 80
 Dixit: & auditio patriæ pia nomine virgo,
 Confortes urbis comperit esse suæ.
 Alteruter votis, inquit, cadat hostia sacris;
 Ad patrias sedes nuntius alter eat.
 Ire jubet Pylades carum periturus Orestem.
 Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
 Exstitit hoc unum, quo non convenerit illis.
 Cætera par concors & sine lite fuit.
 Dum peragunt pulchri juvenes certamen amoris;
 Ad fratrem scriptas exarat illa notas. 90
 Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur;
 (Humanos casus aspice) frater erat.
 Nec mora; de templo rapiunt simulacra Dianæ:
 Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
 Mirus amor juvenum, quamvis abiêre tot anni, 95
 In Scythiâ magnum nunc quoque nomen habet.
 Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
 Laudarunt omnes facta piæque fidem.
 Scilicet hac etiam (qua nulla ferocior) orâ
 Nomen amicitie barbara corda movet. 100
 Quid facere Ausoniâ geniti debetis in Urbe,
 Cum tangant diros talia facta Getas?
 Adde, quo est animus semper tibi mitis; & alta
 Indicium mores nobilitatis habet;

Quos

Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor; 105
 Quos Numa maternus non eget esse suos:
 Adjectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
 Si tu non esses, interitura domus.
 Digne vir hac serie, lapsa succurrere amico
 Conveniens istis moribus esse puta. 110

EPISTOLA III.

FABIO MAXIMO.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
 O sidus Fabiæ Maxime gentis, ades:
 Dum tibi qua vidi referam; seu corporis umbra,
 Seu veri species, seu fuit ille sopor. 5
 Nox erat: & bifores intrabat Luna fenestras,
 Mense ferè medio quanta nitere solet.
 Publica me requies curarum somnus habebat,
 Fusaque erant toto languida membra toro:
 Cum subito pennis agitatus inhorruit aër;
 Et genuit parvo mota fenestra sono. 10
 Territus in cubitum relevo mea membra sinistram:
 Pulsus & è trepido pectore somnus abit.
 Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,
 Fulera tenens lavâ tristis acerna manu.
 Nec torquem collo, nec habens crinale capillis; 15
 Nec bene dispositas comas, ut ante, comas.
 Horrida pendebant molles super ora capilli;
 Et visa est oculis humida penna meis.
 Qualis in aëriæ tergo solet esse columbæ,
 Tractantum multæ quam tetigere manus. 20
 Hunc, simul agnovi, (neque enim mihi notior alter)
 Talibus affata est libera lingua sonis;
 O puer, ex filii decepto causa magistro,
 Quem fuit utilius non docuisse mihi;
 Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo, 25
 Et coit adstrictis barbarus Ister aquis?

Qua

Quæ tibi caussa via? nisi uti mala nostra videres?
 Quæ sunt, si nescis, invidiosa tibi.
 Tu mihi distasti juvenilia carmina primus;
 Apposui senis te duce quinque pedes;
 Nec me Mæonio confurgere carmine, nec me
 Dicere magnorum passus es acta ducum.
 Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
 Ingenii vires comminuere mei.
 Namque ego dum canto tua regna, tuæque parentis,
 In nullum mea mens grande vacavit opus.
 Nec satis id fuerat; stultus quoque carmina feci,
 Artibus ut posses non rudis esse meis.
 Pro quibus exilium misero mihi reddita merces:
 Id quoque in extremis, & sine pace, locis;
 At non Chionides Eumolpus in Orphea talis;
 In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
 Præmia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
 Pythagoræque ferunt non nocuisse Numam.
 Nomina neu referam longum collecta per ævum,
 Discipulo perii solus ab ipse meo.
 Dum damus arma tibi, dum te, lascive, docemus;
 Hæc te discipulo dona magister habet.
 Scis tamen; ut liquido juratus dicere possis,
 Non me legitimos sollicitasse toros.
 Scripsimus hæc illis, quarum nec vitta pudicos
 Contingit crines, nec stola longa pedes.
 Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas;
 Et facere incertum per mea iussa genus?
 An sit ab his omnis rigide submota libellis,
 Quam lex furtivos arcet habere viros?
 Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege severa
 Credor adulterii composuisse notas?
 At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas;
 Sic nunquam rapido lampades igne vacent;
 Sic regat imperium, terraque coerceat omnes
 Cæsar, ab Anca qui tibi fratre nepos;

Efficere

Efficere, sit nobis non implacabilis ira;
 Meque loco plesti commodiore velit.
 Hæc ego visus eram puero dixisse volucris,
 Hos visus nobis ille dedisse sonos.
 Per mea tela faces, & per mea tela sagittas,
 Per matrem iuro, Cæsaremque caput;
 Nil, nisi concessum, nos te didicisse magistro;
 Artibus & nullum crimen inesse tuis.
 Utque hoc, sic utinam defendere cætera posses!
 Scis aliud, quod te læserit, esse magis,
 Quicquid id est (neque enim debet dolor ille referri)
 Non potes à culpa dicere abesse tuâ.
 Tu licet erroris sub imagine crimen ombres;
 Non gravior merito vindicis ira fuit.
 Ut tamen aspicerem, consolaretque jacentem,
 Lapsa per inmensas est mihi penna vias.
 Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante
 Phasias & telis fixa puella meis.
 Quæ nunc cur iterum post sæcula longa revisam,
 Tu facis, o castris miles amice meis.
 Pone metus igitur; mollescet Cæsaris ira:
 Et veniet votis mollior hora tuis.
 Neve moram timeas, tempus, quod quaerimus, instat:
 Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
 Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet:
 Dum gaudes Patriæ magnæ Ducisque Patèr:
 Dum tibi gratatur populus, totamque per Urbem
 Omnis odoratis ignibus ara calet:
 Dum faciles aditus præbet venerabile templum;
 Sperandum nostras posse valere preces.
 Dixit; & aut ille est tenues dilapsus in auras,
 Cæperunt sensus aut vigilare mei.
 Si dubitem, quin his faveas o, Maxime, dictis,
 Memnonio cygnos esse colore putem.
 Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor:
 Nec, quod erat candens, sit terebinthus, ebur.

Con-

Conueniens animo genus est tibi: nobile namque
 Pectus & Herculeæ simplicitatis habes. 100
 Livor iners vitium mores non exit in istos;
 Utque latens imâ vipera serpit humo.
 Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum;
 Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
 Ergo alii noceant miseris, optentque timeri: 105
 Tinctaque mordaci spicula felle gerant.
 At tua supplicibus domus est assueta iuuantis:
 In quorum numero me precor esse velis.

EPISTOLA IV.

R V F I N O.

HEc tibi non vanam portantia verba salutem,
 Naso Tomitanâ mittit ab urbe tuus;
 Utque suo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
 In vestras venit si tamen ille manus.
 Est opus exiguum, vastisque paratibus impar. 5
 Quale tamen cunque est, ut tuare rogo.
 Pirma valent per se, nullumque Machaona quarunt:
 Ad medicam dubius confugit æger opem.
 Non opus est magnis placido lectore poetis:
 Quamlibet inuitum difficilemque tenent. 10
 Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
 Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
 Viribus infirmi, vestro candore valemus.
 Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
 Cunctaque cum mea sint propenso nixa favore, 15
 Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
 Spectatum vates alii scripsere triumphum.
 Est aliquid memori visa notare manu.
 Nos ea vix avidam vulgo captata per aurem
 Scripsimus: atque oculi fama fuere mei. 20
 Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
 Rebus ab auditis conspiciisque venit?

Nec

Nec nitor argenti, quem vos vidistis, & auri,
 Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
 Sed loca, sed gentes formata mille figuris 25
 Nutrissent carmen, præliaque ipsa, meum.
 Et Regum vultus, certissima pignora mentis;
 Iuvisset aliquid forsitan illud opus.
 Plausibus ex ipsis populi lætoque favore
 Ingenium quodvis incaluisse potest. 30
 Tamque ego sumissem tali clangore vigorem,
 Quam rudis auditâ miles ad arma tubâ.
 Pectora sint nobis nivibus glacieque licebit,
 Atque hoc, quem potior, frigidiora loco: 35
 Illa Ducis facies in curru stantis eburno
 Excuteret frigus sensibus omne meis.
 His ego defectus, dubiisque auctoribus usus,
 Ad vestri votio iure favoris opem.
 Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
 Nomina: materiam vix habuere manus, 40
 Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
 Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
 Quo magis, ô lector, debes ignoscere, si quid
 Erratum est illic, præteritumve mihi.
 Adde, quo assiduam domini meditata querelam 45
 Ad lætum carmen vix mea versa lyra est.
 Vix bona post tanto quærenti verba subibant:
 Et gaudere aliquid, res mihi visa nova est.
 Utque reformidant infuetum lumina Solem,
 Sic ad lætitiâ mens mea segnis erat. 50
 Est quoque cunctarum novitas carissima rerum:
 Gratiaque officio, quod moratardat, abest.
 Cætera certatim de magno scripta triumpho
 Jam pridem populi suspicor ore legi.
 Illa bibit sitiens, lector mea pocula plenus: 55
 Illa recens pota est, nostra tepescit aqua.
 Non ego cessavi, nec fecit inertia serum:
 Ultima me vultu sustinet ora freti,

Dum

Dum venit huc rumor, properataque carmina sunt,
Factaque eunt ad vos, annus abisse potest. 60
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An fera carpas pane relicta manu.
Quid nimium, lectis exhausto floribus horto,
Si Duce non facta est digna corona tuo?
Deprecor, hæc vatum contra sua carmina ne quis 65
Dicta putet, pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra, poetæ;
In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaque pars animæ mecum vixistis, amici:
Hac ego vos absens nunc quoque parte colo. 70
Siat igitur vestro mea commendanda favori
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent à morte ferè: quia ledere vivos
Livor, & injusto carpere dente solet.
Si genus est mortis male vivere; terra moratur: 75
Et desunt fatis sola sepulcra meis.
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat erit.
Ut desunt vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos. 80
Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras;
Et placeat cæso non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
Æneidos vati grande fuisset onus.
Ferre, etiam molles elegi tam vasta triumpho 85
Pondera disparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis.
Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præfagia vatum.
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret. 90
Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis:
Ista Dei vox est: Deus est in pectore nostro,
Hæc duce prædico, vaticinoque Deo.

Quid

Quid cessas currum pompamque parare triumphis, 95
Livia? jam nullas dant tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania proicit hastas.
Jam pondus dicēs omen habere meum.
Crede, brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius, & junctis, ut prius, ibit equis. 100
Prome, quod injicias humeris victoribus, ostrum,
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta, sed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque super victos trunca tropæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris: 105
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immisos fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine portet aquas.
Barbara jam capti poscunt insignia Reges,
Textaque fortunâ divitiora sua, 110
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi, sæpe paranda facit.
Diquorum monitu sumus eventura locuti,
Verba (precor) celeri nostra probate fide.

EPISTOLA V.

MAXIMO COTTÆ.

Quam legis, unde tibi mittatur epistola, quæris?
Hinc, ubi caruleis jungitur Ister aquis.
Ut regio dicta est, succurrere debet & auctor,
Lætus ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam mallet præfens adferre salutem, 5
Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, ô juvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ, quanquã linguã mihi sunt properante per horas
Lecta fatis multas, pauca fuisse queror. 10
Plura sed hæc feci relegendo sæpe; nec unquam
Non mihi, quam primò, grata fuere magis,

Cum.

Cumque nihil toties lecta è dulcedine perdant,
Viribus illa suis, non novitate, placent.
Felices, quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quanquam sapor est allatâ dulcis in undâ,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælatâ sumere lance juvat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
De centum iudex in tua verba viris.
Major & impleset præcordia nostra voluptas,
Cum traheret dictis annueremque tuis,
Quem quoniam fatum, vobis patriâque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas:
Quod licet, ut videar tecum magis esse, legendo,
Sæpe, precor, studii pignora mitte tui:
Exemploque meo, nisi dedignaris id ipsum,
Utere: quod nobis rectius ipse dares.
Namque ego, qui perii jam pridem, Maxime, vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem: nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostrâ grata futura manus.
Dic tamen, ô juvenis studiorum plene meorum;
Ecquid ab his ipsis admonere mei?
Ecquibus ut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod sæpe soles, exigis ut recitent,
Interdum queritur tua mens, oblita quid absit?
(Nescio quid certe sentit abesse sui.)
Utque loqui de me multum præsentem solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est?
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,
(Et sit perjuri quam prope pœna vides)
Te nisi momentis video pœne omnibus absens,
Gratia Dis, menti quolibet ire licet.

Hæc ubi perveni, nulli cernendus in Urbem,
Sæpe loquor tecum; sæpe loquente fruor. 50
Tum mihi difficile est, quam sit bene dicere; quamque
Candida judiciis illa sit hora meis.
Tum me (si qua fides) cœlesti sede receptum
Cum fortunatis suspicor esse Deis.
Rursus, ut hæc redii, cælum Superosque relinquo, 55
A Stryge nec longè Pontica distat humus.
Unde ego si fato nitor prohibente reverti;
Spem sine profectû, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI.

AMICORUM CUIDAM.

Naso suo, nomen posuit cui pœne, sodali
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At, si cauta parum scripsisset dextra; quis esses,
Forsitan officio parta querela foret, 30
Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus,
Appellent ne te carmina nostra, rogas?
Quanta sit in mediâ clementia Cæsaris irâ,
Ex me, si nescis, certior esse potes.
Huic ego, quam patior, nil possem demere pœnæ, 35
Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quenquam meminisse sodalis:
Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
Mollibus & verbis aspera fata leves. 40
Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis
Fiat in Augustos invidiosa Deos?
Fulminis afflatus interdum vivere telis
Vidimus, & refici non prohibente Jove.
Vidimus, & refici non prohibente Jove. 45
Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyssis,
Leucothœe nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt:
Nec semper lætos & sine fine premunt. 20

Principe nec nostro Deus est moderatio ullus.
 Iustitiâ vires temperat ille suas.
 Nuper eam Cæsar facto de marmore templo,
 Jam pridem posuit mentis in æde sua.
 Jupiter in multos temeraria fulmina torquet,
 Qui pœnam culpâ non meruere pati.
 Obruerit sævis cum tot Deus æquoris undis,
 Ex illis mergi pars quota digna fuit?
 Cum pereant acie fortissima quæque, vel ipso
 Judice, dilectus Martis iniquus erit.
 At, si forte velis in nos inquirere, nemo est
 Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
 Adde, quod extinctos vel aquâ, vel Marte, vel igni,
 Nulla potest iterum restituisse dies.
 Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
 Cæsar; in multis me velit esse precor.
 An tu, cum tali populus sub Principe simus,
 Alloquio profugi credis inesse metum?
 Fossitan hæc domino Busiride jure timeres,
 Aut solito clausos urere in are viros.
 Desine mitem animum vano infamare timore.
 Sava quid in placidis saxa vereris aquis?
 Ipse ego, quod primò scripsi sine nomine vobis,
 Vix excusari posse mihi videor.
 Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
 Cesserat omne novis consiliumque malis.
 Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
 Terrebar titulo nominis ipse mei.
 Hactenus admonitus memori concede poetæ,
 Ponat ut in chartis nomina cara suis.
 Turpe erit ambobus, longo mihi proximus usu
 Si nullâ libri parte legare mei.
 Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit;
 Non ultra, quam vis, officiosus ero.
 Teque tegam, qui sis: nisi cum permiseris ipse,
 Cogetur nemo munus habere meum,

Tu modo, quem poteras vel apertè tutus amare,
 Si res est anceps ista latenter ama.

EPISTOLA VII.

A M I C I S.

Verba mihi desunt cædant tam sæpe roganti,
 Jamque pudet vanas sine carere preces.
 Tædia consimili fieri de carmine vobis,
 Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
 Nostraque quid portet jam nostis epistola, quamvis
 Charta sit à vinculis non labefacta suis.
 Ergo mutetur nostri sententia scripti,
 Ne toties contra, quam rapit annis eam.
 Quod bene de vobis speravi, ignoscite, amici;
 Talia peccandi jam mihi finis erit.
 Nec gravis uxori dicar: quæ scilicet in me
 Quam proba, tam timida est, experientisque parum.
 Hæc quoque, Naso, ferēs: etenim pejora tulisti.
 Jam tibi sentiri sarcina nulla potest.
 Ductus ab armento taurus detrectat aratrum:
 Subtrahit & duro colla novella jugo.
 Nos, quibus assuevit fatum crudeliter uti,
 Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.
 Venimus in Geticos fines; moriamur in illis:
 Parcaque ad extremum, qua mea cæpit, eat.
 Spem juvet amplecti; qua non juvat irrita semper;
 Et fieri cupias si qua, futura putes.
 Proximus huic gradus est; bene desperare salutem,
 Sequē semel verâ scire perisse fide.
 Curando fieri quædam majora videmus
 Vulnèra, quæ melius nos tetigisse fuit.
 Mitius ille perit, subitâ qui mergitur undâ;
 Quam sua qui tumidis brachia lassat aquis.
 Cur ego concepi Scythicis me posse carere
 Finibus, & terrâ prosperiore frui?

Cur aliquid de me speravi lenius unquam?
 An Fortuna mihi sic mea nota fuit?
 Torqueor en gravius; repetitaque forma locorum
 Exfilium renovat triste, recensque facit.
 Est tamen utilius, studium cessasse meorum:
 Quam, quas admorint, non valuisse preces.
 Magna quidem res est, quam non audetis, amici;
 Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
 Dummodo non vobis hoc Cæsaris ira negarit;
 Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

EPISTOLA VIII.

M A X I M O.

Quæ tibi quærebam memorem testantia curam
 Dona Tomitanus mittere posset ager.
 Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
 Sed te, cum donas, ista juvare solent.
 Nec tamen hæc loca sunt ullo pretiosa metallo.
 Hostis ab agricolâ vix finit illa fodi.
 Purpura sæpe tuos fulgens prætexit amictus;
 Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
 Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
 Arte Tomitana non didicere nurus.
 Fœmina pro lunâ Cerealia munera frangit;
 Suppositoque gravem vertice portat aquam.
 Non hic pampineis amictitur vitibus ulmus;
 Nulla premunt ramos pondere poma suo.
 Tristitia deformes pariunt absinthia campi,
 Terraque de fructu quam sit amara docet.
 Nil igitur totâ Ponti regione sinistri,
 Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
 Clausa tamen mihi Scythicâ tibi tela pharetrâ:
 Hoste precor siant illa cruenta tuo.
 Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos.
 Hæc viget in nostris, Maxime, Musa locis.

Quæ nunquam misisse videt, quia parva videntur;
 Tu tamen hæc quaeso, non sile missa boni.

EPISTOLA IX.

B R U T O.

Quod sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
 Carmina nescio quem carpere nostra refers:
 Nil nisi me terrâ fruar ut proprio negare;
 Et, quàm sim denso cinctus ab hoste, queri.
 O quam de multis vitium reprehenditur unum!
 Hoc peccat solum si mea Musa, bene est.
 Ipse ego librorum video delicta meorum;
 Cum sua plus iusto carmina quitque probet.
 Auctor opus laudat, sic forsitan Agrius olim
 Theriten facie dixerit esse bonâ,
 Judicium tamen hic nostrum non decipit error;
 Nec quicquid genui, protinus illud amo.
 Cur igitur, si me videam delinquere, peccem,
 Et patiar scripto crimen inesse, rogas?
 Non eadem ratio est, sentire & demere morbos.
 Sensus inest cunctis; tollitur arte malum.
 Sæpe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo;
 Judicium vires destituuntque meum.
 Sæpe piger (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
 Corrigere, & longi ferre laboris onus.
 Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem;
 Cumque suo crescens peccore fervet opus.
 Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
 Magnus Aristarcho major Homerus erat.
 Sic animum lento curarum frigore lædit,
 Ut cupidi cursor frana retentat equi.
 Atque ita Di mites minuunt mihi Cæsaris iram,
 Ossaque pacatâ nostra tegantur humo;
 Ut mihi conanti nonnunquam intendere curas,
 Fortuna species obstat acerba mea.

O O O 3.

Vixque mihi videor, faciam quod carmina sanctis,
 Inque feris curem corrigere illa Getis.
 Nil tamen è scriptis magis excusabile nostris,
 Quam sensus cunctis pœne quod unus inest.
 Lata serè latus cecini, cano tristia tristis.
 Conveniens operi tempus utrumque suo est.
 Quid, nisi de vitio scribam tegionis amara:
 Utque solo moriar commodiore, precer?
 Cum toties eadem dicam, vix audior ulli:
 Verbaque profectu dissimulata carent.
 Et tamen hæc eadem cum sint, non scribimus isdem
 Vnaque per plures vox mea tentat opem.
 An, ne bis sensum lector reperiret eundem,
 Vnus amicorum, Brute, rogandus erat?
 Non fuit hoc tanti; confesso ignoscite, docti.
 Vilior est operis fama salute meâ.
 Denique materia, quam quis sibi finxerit ipse,
 Arbitrio variat multa pœta suo.
 Musa mea est index nimium quoque vera malorum;
 Atque incorruptæ pondera testis habet.
 Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
 Littera, propositum curaque nostra fuit.
 Postmodo collectas, utcumque sine ordine, junxi:
 Hoc opus electum ne mihi forte putes.
 Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
 Causa, sed utilitas officiumque, fuit.

P. OVIDII NASONIS

EPISTOLARUM

EX PONTO

LIBER QUARTUS.

EPISTOLA I.

SEXTO POMPEIO.

Accipe, Pompei, deductum carmen ab illo;
 Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
 Qui seu non prohibes à me tua nomina ponti,
 Accedet meritis hæc quoque summa tuis:
 Sive trahis vultus; equidem peccasse fatebor.
 Delicti tamen est causa probanda mei.
 Non potuit mea mens, quin esset grata, teneri.
 Sit precor officio non gravis ira pio.
 O quoties ego sum libris mihi visus in istis
 Impius, in nullo quod legerere loco!
 O quoties, alii vellem cum scribere, nomen
 Rettulit in ceras inscisa dextra tuum!
 Ipse mihi placuit mendis in talibus error;
 Ex vix invitâ facta litura manu est.
 Viderit ad summum, dixi, licet ipse queratur;
 Ah pudet offensam non meruisse prius!
 Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Læthen;
 Oblitus potero non tamen esse tui.
 Idque sinas oro; nec fastidita repellas
 Verba: nec officio crimen inesse putes.
 Et levis hæc meritis referatur gratia tantis,
 Sin minus; invito te quoque gratus ero.

Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus :
 Nec mihi munificas arca negavit opes.
 Nunc quoque nil subitisclementia territa fatis 25
 Auxilium vitæ fertque feretque mea.
 Unde, roges forsân, fiducia tanta futuri
 Sit mihi, quod fecit quisque tuetur opus.
 Ut Venus artificis labor est & gloria Coi,
 Equoreo madidas quæ premit imbre comas : 30
 Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea custos
 Bellica Phidiacâ stat Dea facta manu ;
 Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum ;
 Ut similis veræ vacca Myronis opus ;
 Sic ego pars rerum non ultima, Serte, tuarum ; 35
 Tutelæque feror munus opusque tuæ.

EPISTOLA II.

S E V E R O.

Q uod legis, ô Vates magnorum maxime Regum,
 Venit ab intonsis usque, Severe, Getis.
 Cuius adhuc nomen nostros tacuisset libellos,
 Si modo permittis dicere vera, pudet.
 Verba tamen numeris cessavit epistola nunquam 5
 Ire per alternas officiosa vices.
 Carmina sola tibi memorem testantia curam
 Non data sunt, quid enim, quæ facis ipse, darem ?
 Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerno,
 Triptolemo fruges, poma det Alcinoos ? 10
 Fertile pestus habes, interque Heliconæ colentes
 Uberius nulli provenit ista leges.
 Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere silvis.
 Hæc mihi cunctandi causa, Severe, fuit.
 Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante : 15
 Sed siccum sterili vomere lituus aro.
 Scilicet ut limus venas exæcat in undis,
 Læsaque suppresso fonte resistit aqua ;

Pæso

Pæstora sic mea sunt limo vitata malorum ;
 Et carmen venâ pauperiore fuit. 20
 Si quis in hac ipsum terrâ posuisset Homerum ;
 Esset, crede mihi, factus & ille Getes.
 Da veniam fasso ; studiis quoque fræna remissi ;
 Ducitur & digitis littera rata meis.
 Impetus ille sacer, qui vatium pæstora nutrit, 25
 Qui prius in nobis esse solebat, abest.
 Vix venit ad partes, vix summa Musa tabellæ
 Imponit pigras pæne coacta manus.
 Parvaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
 Est mihi : nec numeris necere verba juvat. 30
 Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
 Principium nostri res sit ut ista mali :
 Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
 Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
 Excitat auditor studium ; laudataque virtus 35
 Crescit ; & immensum gloria calcar habet.
 Hic mea cui recitem, nisi havis scripta Corallis,
 Quasque alias gentes barbarus Ister habet ?
 Sed quid solus agam ? quaque infelicia perdam
 Otia materiam, surripiamque diem ? 40
 Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
 Per quæ clam tacitum tempus abire solet ;
 Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
 Oblæcat cultu terra novata suo.
 Quid, nisi Pierides solatia frigida, restat, 45
 Non bene de nobis quæ meruere Deæ ?
 At tu, cui bibitur felicius Aoniis fons,
 Utilliter studium quod tibi cedit, ama.
 Sacraque Musarum merito cole : quodque legamus,
 Huc aliquod curæ mitte recentis opus. 50

0005

EPI-

EPISTOLA III.

AMICO INSTABILI.

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
 An notum, qui sis, omnibus esse velim?
 Nomine non utar, ne commendere querelâ,
 Queraturque tibi carmine fama meo.
 Dum mea puppis erat valida fundata carinâ,
 Qui mecum velles currere, primus eras.
 Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
 Auxilio postquam scis opus esse tuo.
 Dissimulas etiam, nec me vis esse videri:
 Quique sit, audito nomine, Naso, rogas.
Me ego sum, quanquam non vis audire, vetustâ
 Pæne puer puero junctus amicitia.
Me ego, qui primus tua seria nosse solebam,
 Qui tibi jucundis primus adesse jocis.
Me ego victor, densoque domesticus usu:
 Ille ego iudicis unica Musa tuis.
Idem ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nec scis:
 Cura tibi de quo querere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, simulasse fateris;
 Seu non fingebas, inveniêre levis.
Eia age dic aliquam, quæ te mutaverit, iram:
 Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est,
 Qua te consimilem res nunc vetat esse priori?
 An erimen, cœpi quod miser esse, vocas?
Mi mihi rebus opem nullam factique ferebas;
 Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare jacenti
 Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.
Quid facis, ah demens? cur si Fortuna recedat,
 Naufragio lærymas eripis ipse tuo?
Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur,
 Quem summum dubio sub pede, semper habet,

Quolibet est folio, quavis incertior aurâ.
 Par illi levitas, improbe, sola tua est.
 Omnia sunt hominum tenui pendentia filo;
 Et subito casu, quæ valere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia Cræsi?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
 Ille Syracosâ modo formidatus in urbe,
 Vix humili duram repulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit
 Submissâ fugiens voce clientis opem,
 (Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
 Indigus effectus omnibus ipse magis.)
Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
 Quo victrix toties Consule Roma fuit;
 In cœno latuit Marius cannâque palustri:
 Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus:
 Et certam præsens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
 Et metuës arcu ne feriare Getæ;
Ibibe, dixissem, purgantes pectora succos
 Quicquid & in totâ nascitur Anticyrâ.
Sum tamen hæc passus: nec si mortalia possem,
 Et summi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas; & quæ tibi leta videntur
 Dum loqueris, fieri tristitia posse puta,

EPISTOLA IV.

S E X T O P O M P E I O .

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
 Non intermissis ut fluat imber aquis.
 Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
 Mistra ferè duris utilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna gravis miserabile fecit,
 Ut minuant nullâ gaudia parte malum.

Ecce domo, patriæque carens, oculisque meorum,
 Naufragus in Getici littoris actus aquas;
 Qua tamen inveni vultum, diffundere causâ
 Possẽm, Fortuna nec mcminisse mea.
 Nam mihi cum fulvâ tristis spatiarer arenâ,
 Vrsa est à tergo penna dedisse sonum.
 Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem;
 Verba tamen sunt hæc aure recepta meâ:
 En ego latarum venio tibi nuntia rerum,
 Fama per immensas aere lapsa vias.
 Consule Pompeio, quo non tibi carior alter,
 Candidus & felix proximus annus erit.
 Dixit: &, ut lato Pontum rumore replevit,
 Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
 At mihi, dilapsis inter nova gaudia curis,
 Excidit asperitas hujus iniqua loci.
 Ergo ubi, Jane biceps, longum referaveris annum,
 Pulsus & à sacro mense December erit;
 Purpura Pompejum summi velabit honoris:
 Ne titulis quicquam debeat ille suis.
 Cernere jam videor rumpi penetralia turbâ;
 Et populum lædi deficiente loco.
 Templaque Tarpeia primùm tibi sedis adiri;
 Et fieri faciles in tua vota Deos.
 Colla boves niveos certa præbere securi,
 Quos aluit campis herba Falisca suis.
 Cumque Deos omnes, tum quos impensius æquos
 Esse tibi cupias, cum Jove Caesar erit.
 Curia te excipiet, Patresque e more vocati
 Intendent aures ad tuâ verba suas.
 Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore:
 Utque solet, tulerit prospera verba dies;
 Egeris & meritis Superis cum Casare grates;
 Qui causam, facias cur, ita saepe, dabit:
 Inde domum repetes toto comitante Senatu;
 Officium populi vix capiente domo.

Me miserum, turbâ quod non ego cernor in illâ:
 Nec poterunt istis lumina nostra frui!
 Quamlibet absentem, qua possum, mente videbo;
 Aspiciet vultus Consulis ille sui.
 Dî faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
 Nomen; &, Heu, dicas, quid miser ille facit?
 Hæc tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
 Protinus exilium mollius esse meum.

EPISTOLA V.

EIDEM JAM CONSULI.

Te, leves elegi, doctas ad Consulis aures;
 Verbaque honorato ferre legenda viro.
 Longa via est; nec vos pedibus proceditis aquis:
 Tecta que brumali sub nive terra latent.
 Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Hamon,
 Et maris Ioni transferitis aquas;
 Luce minus decimâ dominam venietis in Urbem,
 Ut festinatum non faciatis iter.
 Protinus inde domus vobis Pompeia petatur.
 Non est Augusto junctior ulla Foro.
 Si quis, ut in populo, qui sitis, & unde, requiret:
 Nomina deceptâ qualibet aure ferat,
 Ut sit enim tutum, sicut reor esse, fateri;
 Verba minus certè sista timoris habent.
 Copia nec vobis ullo prohibente videndi
 Consulis, ut limen contigeritis, erit.
 Aut reget ille suos dicendo jura Quirites,
 Conspicuum signis cum premet altus ebur:
 Aut populi reditus positam componet ad hastam.
 Et minui magna non sinet Urbis opes.
 Aut, ut erunt Patres in Julia templa vocati,
 De tanto dignis Consule rebus aget.
 Aut feret Augusto solitam natoque salutem;
 Deque parum noto consulet officio.

Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne 25
 Auferet: à magnis hunc colit ille Deis.
 Cum tamen à turbâ rerum requieverit harum;
 Ad vos mansuetas porriget ille manus;
 Quidque parens ego vester agam, fortasse requireret.
 Talia vobis illi reddere verba velim. 30
 Vivit adhuc, vitam quæ tibi debere fateatur,
 Quam prius à miti Cæsare munus habet.
 Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
 Barbaria tutas exhibuisse vias.
 Sanguine Bistonium quod non tepescerit ensam, 35
 Effectum curâ pectoris esse tui.
 Ad dita præterea vitæ quoque multa tuendæ
 Munera, ne proprias attenuaret opes.
 Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
 Se fore mancipiû tempus in omne tui. 40
 Nam prius umbrosâ carituros arbore montes,
 Et freta velivolâs non habitura rates,
 Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
 Gratia quam meriti possit abire tui.
 Hac ubi dixeritis, seruet sua dona, rogare, 45
 Sic fuerit vestra causa peracta via.

EPISTOLA VI.

B R U T O.

Qvam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
 Nasonem nolles in quibus esse locis.
 Sed, tu quod nolles, voluit miserabile fatum.
 Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
 In Scythiâ nobis quinquennis Olympias acta est: 5
 Jam tempus Iustri transit in alterius.
 Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
 Opponit nostris insidiosa pedem.
 Certus eras pro me, Fabiæ laus Maxime, gentis,
 Numen ad Angustum supplice voce loqui. 10

Occi-

Occidis ante preces; causamque ego, Maxime, mortis 3
 (Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.
 Jam timeo nostram cuiquam mandare salutem;
 Ipsum morte tuâ concidit auxilium.
 Cæperat Augustus decepta ignoscere culpa; 15
 Spem nostram terras: deseruitque simul.
 Quale tamen potui de cœlitate, Brute, recenti
 Vestra procul positus carmen in ora dedi.
 Quæ pro sit pietas utinam mihi; sitque malorum
 Jam modus, & sacra mitior ira domus! 20
 Te quoque idem, liquido possum jurare, precari,
 O mihi non dubiâ cognite Brute notâ.
 Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem;
 Hic tamen adverso tempore crevit amor.
 Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret; 25
 Passuros pœnam crederet esse duos.
 Lenem te miseris genuit Natura, nec ulli
 Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
 Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forensi,
 Possè tuo peragi vix putet ore reos. 30
 Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videtur,
 Supplicibus facilem, fontibus esse trucem.
 Cum tibi suscepta est legis vindicta severa;
 Verba velut tinctum singula virus habent.
 Hostibus eveniat, quam sis violentus in armis 35
 Sentire, & linguæ tela subire tuæ.
 Quæ tibi tam tenui curâ limantur, ut omnes
 Illius ingenium corporis esse negent.
 At si quem lædi Fortunâ cernis iniquâ,
 Mollior est animo famina nulla tuo. 40
 Hoc ego præcipue fens, cum magna meorum
 Notitiâ pars est inficiata mei.
 Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
 Qui mala solliciti nostra levastis, ero.
 Et prius (heu nobis nimium conterminis! Ister 45
 In caput Euxino de mare vertet iter;

Utque

Vtque Thyestæ redeant si tempora mensæ,
 Solis ad Eoas currus agetur aquas:
 Quam quisquam vestrum, qui me doluistis adempto,
 Arguat ingratum non meminisse sui.

EPISTOLA VII.

V E S T A L I.

Missus es Euxinas quoniam, Vestalis, ad undas,
 Vt positis reddas jura sub axe locis;
 Aspicias en, Præfes, quali jaceamus in arvo;
 Nec me testis eris falsa solere queri.
 Accedet voci per te non irrita nostræ,
 Alpinis juvenis regibus arte, fides.
 Ipse vides certè glacie concreescere Portum.
 Ipse vides rigido stantia vana gelu.
 Ipse vides, onerata ferox ut ducat Iazyx
 Per medias Istris plaustra bubulcus aquas.
 Aspicias & mitti sub adunco toxica ferro,
 Et telum causas mortis habere duas.
 Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
 Non etiam proprio cognita Marte tibi!
 Tenditis ad primum per densa pericula pilum:
 Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
 Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
 Ipsa tamen virtus ordine major erit.
 Non negat hoc Ister: cujus tua dextera quondam
 Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
 Non negat Ægyptos, quæ te subeunte recepta
 Sensit in ingenio nil opis esse loci.
 Nam dubium, positu melius defensa manuæ,
 Vrbs erat in summo nubibus æqua jugo,
 Sithonio Regi ferus interceperat illum
 Hostis, & creptas victor habebat opes.
 Donec fluminea devecta Vitellius undâ
 Intulit exposito milite signa Getis.

At

At tibi, progenies alti fortissima Dauni,
 Venit in adversos impetus ire viros.
 Nec mora; conspicuus longè fulgentibus armis,
 Fortia ne possint facta latere, caves;
 Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
 Saxaque brumali grandine plura, subis.
 Nec te missa super jaculorum turba moratur,
 Nec quæ vipereo tela cruore madent.
 Spicula cum pictis hærent in casside pennis:
 Parsque fere scuti vulnere nulla varat.
 Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
 Sed minor est acri laudis amore dolor.
 Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
 Dicitur Hecitoreas sustinuisse facies.
 Vt propius ventum est, admotaque dextera dextræ,
 Relque fero poruit cominus ense geri;
 Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic,
 Quotque neci dederis, quotque, quibusque modis.
 Ense tuo factos calcabas victor acervos;
 Impositoque Geres sub pede multus erat.
 Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
 Multaque fert miles vulnera, multa facit.
 Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
 Ante citos quantum Pegasus ibat equos,
 Vincitur Ægyptos: testataque tempus in omne
 Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

EPISTOLA VIII.

S V I L L I O.

Itera sera quidem, studiis excolte Suilli,
 Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen.
 Qua, pia si possit Superos lenire rogando
 Gratia, laturum te mihi dicis opem.
 Vt jam nil præstes, animi sum factus amici
 Debitor; & meritum, velle juvare, voco.

Im-

Impetus iste tuus longum modo duret in avum;
 Neve malis pietas sit tua lassâ meis,
 Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
 Quæ semper maneat illabefacta precor.
 Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia paræ est:
 Et quæ te generum, me vocat illa virum.
 Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis
 Ducis, & affinem te püdet esse meum!
 At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
 Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit.
 Seu genus excutias; Equites, ab origine primâ,
 Uique per innumeros inveniemur avos:
 Sive velis, qui sint, mores inquirere nostros;
 Errorem misero detrahe, labe carent.
 Tu modo, si quid agi sperabis posse precando,
 Quos colis, exora supplice voce Deos.
 Di tibi sunt Cæsar juvenis, tua numina placæ.
 Hæc certè nulla est notior ara tibi.
 Non finit illa sui vanas antistitis unquam
 Esse preces, nostris hinc pete rebus opem.
 Quamlibet exiguâ si nos ea juverit aurâ,
 Obruta de mediis cymbâ resurget aquis.
 Tunc ego thura feram rapidis sollemnia flammis;
 Et, valeant quantum numina, testis ero.
 Nect tibi de Pario statuam, Germanice, templum
 Marmore, carpssit opes illa ruina meas.
 Templâ domus vobis faciant urbesque beatæ?
 Nâso suis opibus carmine gratus erit.
 Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
 Cum pro concessâ verba salute damus,
 Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est
 Et finem pietas contigit illa suum.
 Nec, quæ de parvâ Dis pauper libat acerrâ,
 Thura minus, grandi quam data lance, valent.
 Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
 Victima Tarpeios insicit istâ focos.

Nec

Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
 Principibus res est gratior ulla viris.
 Carmina vestrarum peragunt præconia laudum:
 Neve sit actorum fama caduca cavent.
 Carminè sit vivax virtus; exspectæ sepulcri,
 Notitiam seræ posteritatis habet.
 Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas;
 Nullaque res majus tempore robur habet.
 Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti;
 Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
 Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
 Et quicquid post hæc, quicquid & ante fuit?
 Di quoque carminibus (si fas est dicere) sunt:
 Tantaque majestas ore canentis eget.
 Sic Chaos, ex illâ naturæ mole prioris,
 Digestum partes scimus habere suas;
 Sic affectantes cælestia regna Gigantas,
 Ad Styga nimbifero vindicis igne datos,
 Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
 Alcides captâ traxit ab Oechaliâ.
 Et modo, Cæsar, Avum, quem virtus addidit astris,
 Sacrarunt aliquâ carmina parte tuum.
 Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
 Restat in ingenio, serviet omnè tibi.
 Non potes officium vatis contemnere vates:
 Judicio pretium res habet ista tuo.
 Quod nisi te nomen tantum ad majora vocasset,
 Gloria Pæridum summa futurus eras.
 Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis:
 Nec tamen ex toto deferere illa potes.
 Nam modo bella geris, numeris modo verba coërces,
 Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit.
 Utq; nec ad citharam, nec ad arcû segnis Apollo est;
 Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
 Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes:
 Mistâ sed est animo cum Jove Musa tuo.

Quæ

Quæ quoniam nec nos undâ submovit ab illâ,
 Vngula Gorgonei quam cava fecit equi;
 Profit, opemque ferat communia sacra tueri:
 Atque isdem studiis imposuisse manum.
 Littora pellitis nimium subjecta Corallis
 Ut tandem favos effugiamque Getas,
 Clausaque si misero patria est, ut ponar in ullo,
 Qui minus Ausonia distet ab Urbe, loco.
 Unde tuas possim laudes celebrare recentes,
 Magnaque quàm minimâ facta referre morâ.
 Tangat ut hoc votum cœlestia, care Sùilli,
 Numina, pro focero pœne precare tuo.

EPISTOLA IX.

GRÆCINO.

Unde licet, non unde juvat, Græcine, salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
 Missaque Di faciant Auroram occurrat ad illam,
 Bis senos fascès quæ tibi prima dabit.
 Ut, quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
 Et siam turbæ pars ego nulla tua,
 In domini subeat partes, & præstet amici
 Officium iusso littera nostra die.
 Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
 Et mea sincero curreret axe rota;
 Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, et
 Lingua salutandi munere functa tui.
 Gratausque darem cum dulcibus oscula verbis:
 Nec minus ille meus, quam tuus, esset honor.
 Illâ (confiteor) sic essem luce superbus,
 Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
 Dumque latus sancti cingit tibi turba Senatûs,
 Consulis ante pedes ire viderer Eques.
 Et quanquam cuperem semper tibi proximus esse,
 Gauderem lateri non habuisse locum.

Nec querulus, turbâ quamvis eliderer, essem;
 Sed foret à populo tum mihi dulce premi.
 Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
 Densaque quam longum turba teneret iter.
 (Quoque magis noris quam me vulgaria tangant,
 Spectarem, qualis purpura te tegeret.)
 Signa quoque in sellâ nossem formata curuli;
 Et totum Numida sculptile dentis opus.
 At cum Tarpeias esses deductus in arces,
 Dum caderet iussu victima sacra tuo;
 Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
 Audisset, mediâ qui sedet æde, Deus.
 Thuraque mente magis, plenâ, quam lance, dedissem
 Ter quater, imperii latus honorare tui.
 Hic ego præsentès inter numerarer amicos;
 Mitia jus Urbis si modo fata darent.
 Quæque mihi solâ capitur nunc mente voluptas,
 Tunc oculis etiam percipienda foret.
 Non ita cœlitibus visum est, & forsitan æquis:
 Nam quid me pœnæ causâ negata juvet?
 Mente tamen, quæ solo loco non exsulat, utar:
 Prætextam, fascès aspiciamque tuos.
 Hæc modo te populo reddentem iura videbit;
 Et se secretis finget adesse locis.
 Nunc longi reditus hasta supponere Iustri
 Cernet, & exactâ cuncta locare fide.
 Nunc facere in medio facundum verba Senatu.
 Publica quærentem quid petat utilitas.
 Nunc, pro Cæsaribus, Superis decernere grates;
 Albave opimorum colla ferire boum.
 Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
 Ut mihi placet numinis ira, roges!
 Surgat ad hanc vocem plenâ prius ignis ab arâ;
 Detque bonum voto lucidus omen apex.
 Interea, qua parte licet, ne cuncta queramus,
 Hic quoque te festum Consule tempus agam.

Altera latitiae, nec credens causa priori,
 Successor tanti frater honoris, erit.
 Nam tibi finitum summo, Graecinae, Decembri
 Imperium, Jani suscipit ille die.
 Quaeque est in vobis pietas, alterna feretis
 Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
 Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille;
 Inque domo bimus conspicietur honor.
 Qui quanquam est ingens, & nullum Martia summo
 Altius imperium Consule Roma videt;
 Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem;
 Et majestatem res data dantis habet.
 Judiciis igitur liceat Flaccoque tibi que
 Talibus Augusti tempus in omne frui.
 Ut tamen a rerum cura propiore vacabit;
 Vota precor votis addite vestra meis.
 Et, si quem dabit aura sinum, laxate rudentes;
 Exeat è Stygiis ut mea navis aquis.
 Praefuit his, Graecinae, locis modo Flaccus; & illo
 Ripa ferox Istru sub duce tuta fuit.
 Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli;
 Hic arcu filios terruit ense Getas.
 Hic captam Troesmin celeri virtute recepit,
 Infecitque fero sanguine Danubium.
 Quare loci faciem, Scythicique incommoda caeli;
 Et quam vicino terrear hoste, roga.
 Sint ne litæ tenues serpentis felle sagittæ:
 Fiat an humanum victima dira caput.
 Mentiar, an coëat duratus frigore pontus;
 Et teneat glacies jugera multa freti.
 Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require;
 Quoque modo peragam tempora dura, roga.
 Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur:
 Nec cum Fortunâ mens quoque versa meâ est,
 Illa quies animo, quam tu laudare solebas,
 Ille vetus solito perstat in ore pudor,

(Sic ego sum longè, sic hic, ubi barbarus hostis,)
 Ut fera plus valeant legibus arma, facit;
 Re queat ut nullâ tot jam, Graecinae, per annos
 Femina de nobis virve puerve queri.
 Hoc facit, ut misero faveant adfintque Tomitæ;
 Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
 Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
 Respectu cupiunt hic tamen esse sui,
 Nec mihi crederis: existant decreta quibus nos
 Laudat, & immunes publica cera facit.
 Conveniens miseris hæc quanquam gloria non est,
 Proxima dant nobis oppida munus idem.
 Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus
 In nostrâ sacrum Caesaris esse domo.
 Stant pariter natusque pius, conjuxque sacerdos,
 Numina jam facta non leviora Deo.
 Neu desit pars ulla domus; stat uterque nepotum:
 Hic avia lateri proximus, ille patris.
 His ego do toties cum thure precantia verba,
 Eo quoties surgit ab orbe dies.
 Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
 Officii testis Pontica terra mei.
 Pontica me tellus, quantis hac postumus orâ,
 Natalem ludis scit celebrare Dei.
 Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
 Misit in has si quos longa Propontis aquas.
 Is quoque, quo lavus fuerat sub Præsede Pontus,
 Audierit frater forsitan ista tuus.
 Fortuna est impar animo, tali que libenter
 Exiguas carpo munere pauper opes.
 Nec vestris damus hæc oculis, procul Urbem remoti:
 Contenti tacita sed pietate sumus.
 Et tamen hæc tangunt aliquando Caesaris aures.
 Nil illum, toto quod sit in orbe, latet.
 Tu certè scis hoc Superis adscite, videsque,
 Caesar; ut est oculis subdita terra tuis.

Tu nostras audis inter convexa locatus
 Sidera, sollicito quas damus ore, preces.
 Perveniant istuc & carmina forsitan illa,
 Quæ de te nisi cœlitate facta novo.
 Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
 Immerito nomen mite Parentis habes.

EPISTOLA X.

ALBINOVANO.

Hic mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
 Littore pellitos inter agenda Getas.
 Bequos tu silices, ecquid, carissime, ferrum
 Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
 Gutta cavat lapidem; consumitur anulus usu;
 Et teritur presâ vomer aduncus humo.
 Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet?
 Cessat duritiâ mors quoque victa meâ.
 Exemplum est animi nimium patientis Vlysses,
 Jactatus dubio per duo lustra mari.
 Tempora solliciti sed non tamen omnia fati
 Pertulit; & placida sæpe fuere moræ.
 An grave sex annis pulcræm fovisse Calypso,
 Equoræque fuit concubuisse Deæ?
 Excipit Hippotades; qui dat pro munere ventos,
 Curvet ut impulsos utilis aura sinus.
 Nec bene cantantes labor est audisse puellas;
 Nec degustanti lotos amara fuit.
 Hos ego, qui patriæ faciant obliviam, succos
 Parte meâ vitæ, si modo dentur, emam.
 Nec tu contuleris urbem Læstrygonis unquam
 Gentibus, obliqua quas obijt iter aqua.
 Nec vincet sævum Cyclops feritate Phycen:
 Qui quota terroris pars tolet esse mei:
 Scylla teris trunco quod latrat ab inguine monstris;
 Hæniocha nautis plus nocuere rates.

Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis;
 Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
 Qui quanquam dextrâ regione licentius errant;
 Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
 Hic agri infrondes, hic spicula cincta venenis:
 Hic freta vel pediti pervia reddidit hyems.
 Ut, qua remus iter pulsis modo fecerat undis,
 Siccus contemptâ nave viator eat.
 Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt.
 Quam miser est, qui fert asperiora fide!
 Crede tamen: nec te causas nescire sinemus,
 Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
 Proxima sunt nobis plaustris præbentia formam,
 Et que præcipuum sidera frigus habent.
 Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est;
 Et sumit vires à propiore loco.
 At Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe,
 Est procul; & rarus languidiorque venit.
 Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
 Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
 Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusq; Hypanisq; Cratesq;
 Infuit, & crebro vortice tortus Halys:
 Partheniusque rapax, & volvens saxa Cynapes
 Labitur; & nullo tardior amne Tyras.
 Et tu, femineæ Thermodon cognite turmæ;
 Et quondam Graiis Phasi petite viris.
 Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyrrapes,
 Et tacite peragens lene Melanthus iter.
 Quique duas terras, Asiam Cadmique sororem
 Separat, & cursus inter utramque facit.
 Innumerique alii, quos inter maximus omnes
 Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
 Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas;
 Nec patitur vires æquor habere suas.
 Quin etiam stagno similis pigræque paludi
 Cæruleus vix est, diluiturque color,

Ppp

Inna-

Innatat unda freto dulcis, leviorque mariná est ;
 Quæ proprium milto de sale pondus habet.
 Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
 Quidve loqui certis juberit ista modis ;
 Detinui, dicam tempus, curaque fefelli.
 Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
 Abstimus solito, dum scribimus ista, dolori :
 In mediis nec nos sensimus esse Getis.
 At tu, non dubito, cum carmine Theſea laudes,
 Materix titulos quin tueare tua ;
 Quemque refers, imitere virum. vetat ille profecto
 Tranquilli comitem temporis esse fidem.
 Qui quamquam est factis ingens, & conditur à te
 Vir tanto, quanto debuit ore cani :
 Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
 Inque fide Theſeus quilibet esse potest.
 Non tibi sunt hostes ferro clavâque domandi,
 Per quos vix ulli pervius Isthmos erat :
 Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
 Quis labor est puram non temerasse fidem ?
 Hæc tibi, qui perſtas indeclinatus amico,
 Non est quod lingua dicta quærente putes.

EPISTOLA XI.

GALLIONI

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Carmine te nomen non habuisse meo.
 Tu quoque enim (memini) cælesti cuspide facta
 Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
 Atque utinam, rapti jacturâ læsus amici,
 Sensisses ulera, quod quererere, nihil !
 Non ita Dis placuit, qui te spoliare pudicâ
 Conjuge crudeles non habuere nefas.
 Nuntia nam lætâs mihi nuper epistola venit :
 Lætaque cum lacrymis sunt tua damna meis.

Sed neque prudentem solari stultior aſſim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi :
 Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
 Ipsâ jam pridem suspicor esse morâ.
 Dum tua pervenit, dum littora nostra recurrens
 Tot maria ac terras permeat, annus abit.
 Temporis officium solatia dicere certi est :
 Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
 At cum longa dies sedavit vulnera mentis ;
 Intempestivè qui fovet illa, novat.
 Adde quod (atque utinam verum tibi venerit omen !)
 Conjugio felix jam potes esse novo.

EPISTOLA XII.

TUTICANO.

Qvo minus in nostris ponaris, amice, libellis,
 Nominis efficitur conditione tui.
 At ego non alium prius hoc dignarer honore :
 Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
 Lex pedis officio naturaque nominis obstant !
 Quaque meos adeas, est via nulla, modos.
 Nam pudet in geminos ita nomen findere versus,
 Desinat ut prior hoc, incipiatque minor :
 Et pudeat, si te, qua syllaba parte moratur,
 Arctius appellem, Tuticanumque vocem.
 Nec potes in versum Tuticani more venire ;
 Fiat ut è longâ syllaba prima brevis.
 Aut producat, quæ nunc correptius exit ;
 Et sit porrectâ longa secunda morâ.
 His ego si vitii aſſim corrumpere nomen,
 Ridear, & merito peſtus habere neger.
 Hæc mihi causa fuit dilati muneris hujus,
 Quod meus adjecto senore reddet æger,
 Teque canam quacuncto notâ; tibi carmina mittam,
 Pæne mihi puero cognite pæne puer,

Perque tot annorum feriem, quot habemus uterque,
 Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
 Tu bonus hortator, tu duxque comesque fuisti,
 Cum regerem tenerâ frâna novella manu.
 Sæpe ego correxi sub te cenfore libellos;
 Sæpe tibi admonitu facta litura meo est:
 Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis
 Cum te Piërides perdocuere tuæ.
 Hic tenor, hæc viridi concordia cæpta juventâ
 Venit ad albentes illabefacta comas.
 Quæ nisi te moveant, duro tibi pectora ferro
 Esse, vel in ducto clausa adamante putem.
 Sed prius huic desint & bellum & frigora terræ,
 Invisus nobis quæ duo Pontus habet;
 Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Austër,
 Et possit fatum mollius esse meum;
 Quam tua sint lapsa præcordia dura sodali.
 Hic cumulus nostris absit, abestque malis.
 Tu modo per Superos, quorum certissimus ille est,
 Quo tuus assidue Principe crevit honor;
 Effice, constanti profugum pietate tuendo,
 Ne sperata meam deserat aura ratem.
 Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est.
 Si modo, qui periit, ille perire potest.
 Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve;
 Nec satis utilitas est mea nota mihi.
 Crede mihi; miseros prudentia prima relinquit:
 Et sensus cum re consiliumque fugit.
 Ipse precor quæras, qua sim tibi parte juvandus;
 Quoque viam facias ad mea vota vado.

EPISTOLA XIII.

C A R O.

O mihi non dubios inter memorande sodales,
 Quique, quod es, verè, Care, vocaris ave.

Unde saluteris, color hic tibi protinus index,
 Et structura mei carminis esse potest.
 Non quia mirifica est, sed quod nec publica eertè:
 Qualisenim cunq̃ue est, non latet esse meam.
 Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
 Quod sit opus, videor dicere posse, tuum.
 Quamlibet in multis positus noscere libellis;
 Perque observatas inveniere notas.
 Prodent auctorem vires, quæ Hercule dignas
 Novimus, atque illi, quem canis, esse pares.
 Et mea Musa potest proprio depressa colore
 Insignis vitis forsitan esse suis.
 Tam mala Therstien prolibebat forma latère,
 Quam pulcrâ Nireus conspiciendus erat.
 Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit
 Carmina, quæ faciam pæne poetæ Getes.
 Ah pudet! & Getico scripsi sermone libellum:
 Structaque sunt nostris barbara verba modis.
 Et placui, (gratari mihi) cæpique poetæ
 Inter inhumanos nomen habere Getas.
 Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi,
 Adjuta est novitas numine nostra Dei.
 Nam patris Augusti docui mortale fuisse
 Corpus; in atherias numen abisse domos;
 Esse parem virtute patri, qui frâna coactus
 Sæpe recutati cepit imperii.
 Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum,
 Ambiguum nato dignior, anne viro.
 Esse duos juvenes firma adjuncta Parentis,
 Qui dederint animi pignora certa sui.
 Hæc ubi non patri perlegi scripta Camenâ,
 Venit & ad digitos ultima charta meos;
 Et caput & plenas omnes movere pharêtras,
 Et longum Getico murmur in ore fuit.
 Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,
 Cæsaris imperio restituentus eras.

Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali
 Sexta relegatum bruma sub axe videt. 40
 Carmina nil profunt, nocuerunt carmina quondam,
 Primaque tam misera causa fuisse fuga.
 At tu per studii communia fœdera sacri,
 Per non vile tibi nomen amicitia;
 Sic capto Latii Germanicus hoste catenis, 45
 Materiam vestris afferat ingenii,
 Sic valeant pueri, votum commune Deorum;
 Quos laus formandos est tibi magna datos;
 Quanta potes praebe nostræ momenta salutis;
 Quæ nisi mutato nulla futura loco est, 50

EPISTOLA XIV.

TUTICANO.

Hæc tibi mittuntur, quæ sum modo carmine quecunq;
 Non aptum numeris nomen habere meis.
 In quibus excepto quod adhuc utcumque valemus,
 Nil, te præterea quod iuvat, invenies.
 Ipsa quoque est invisa salus: suntque ultima vota, 5
 Quolibet ex istis scilicet ire locis.
 Nulla mihi cura est, terrâ quam muter ut ista:
 Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
 In mediâ Syrtis, mediâ mea vela Charybdin
 Mittite, præsentî dum careamus humo. 10
 Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro;
 Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
 Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
 Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
 Talia succensent propter mihi verba Tomitæ, 15
 Iraque carminibus publica mota meis.
 Ergo ego cessabo nunquam per carmina lædi,
 Plectar & incauto semper ab ingenio?
 Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor;
 Telaque adhuc demens, quæ nocere, sequor? 20
 Ad

Ad veteres scopulos iterum devertor, & illas;
 In quibus offendit naufraga puppis, aquas,
 Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitæ;
 Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo.
 Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
 Littera de vobis est mea quæstæ nihil. 25
 Frigus, & incurfus omni de parte timendos,
 Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
 In loca, non homines, verissimè crimina dixi.
 Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum. 30
 Eset perpetuò sua quam vitabilis Ascræ,
 Ausa est agricola Musa docere senis.
 At fuerat terræ genitus, qui scripsit, in illâ.
 Intumuit vati nec tamen Ascræ suo.
 Quis patriam sollerte magis dilexit Ulyssè?
 Hoc tamen asperitas indice nota loci est. 35
 Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
 Sæpius Ausonios, ætæque Roma rea est,
 Falsa tamen passa est æquâ convicia mente,
 Obfuit auctori nec fera lingua suo. 40
 At malus interpret, populi mihi concitat iram,
 Inque novum crimen carmina nostra vocat.
 Tam felix utinam, quam pectore candidus, essem!
 Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
 Adde, quod Illyricâ si jam pice nigrior essem, 45
 Non mordenda mihi turba fidelis erat.
 Molliter à vobis mea fors excepta, Tomitæ;
 Tam mites Graios indicat esse viros.
 Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis. 50
 Quem vix incolumi cuiquam salvoque daretis,
 Is datus à vobis est mihi nuper honor.
 Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
 Exceptis, si qui munera legis habent.
 Tempora sacratâ mea sunt velata coronâ,
 Publicus invito quam favor imposuit. 55

Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
 Erranti tutum quæ dedit una locum;
 Tam mihi cara Tomis: patriâ quæ sede fugatis
 Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
 Di modo fecissent, placidæ spem posset habere
 Pacis, & à gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV.

SEXTO POMPEIO.

SI quis adhuc usquam nostri non immemor extat,
 Quidve relegatus Naso, requirit, agam;
 Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
 Me sciat. à Superis hic mihi primus erit.
 Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ;
 A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
 Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
 Punica sub lento cortice grana rubent.
 Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos,
 Confiteor. testere licet. signate Quirites.
 Nil opus est legum viribus: ipse loquor.
 Inter opes & me rem parvam pone paternas.
 Pars ego sum census quantulacunque tui
 Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo;
 Quam domus Augusto continuata Foro;
 Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
 Quæque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:
 Tam tuus en ego sum. cujus te munere tristi
 Non potes in Ponto dicere habere nihil.
 Atque utinam possis, & detur amicus arvom;
 Remque tuam ponas in meliore loco!
 Quod quoniam in Dis est, tenta lenire precando
 Numina, perpetuâ quæ pietate colis.
 Erroris nam tu, vix est discernere, nostri
 Sis argumentum majus an auxilium,

60

Nec

Nec dubitans oro: sed flumine sæpe secundo
 Augetur remis cursus euntis aquæ.
 Et pudet, & metuo, somperque eademque precari;
 Ne subeant animo tædia justa tuo.
 Verùm quid faciam; res immoderata cupido est.
 Da veniam vitio, mitis amice, meo.
 Scribere sæpe aliud cupiens delabor eodem:
 Ipsa locum per se littera nostra rogat.
 Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me
 Dura jubet gelido Parca sub axe mori;
 Semper inoblita repetam tua munera mente:
 Et mea me tellus audiet esse tuum.
 Audiet & cælo posita est quæcunque sub illo;
 Transit nostra feros si modo Musa Getas.
 Teque meæ caussam servatoremque salutis;
 Meque tuum librâ norit & are minus.

30

35

40

EPISTOLA XVI.

AD INVIDIUM.

INvide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
 Non solet ingeniis summa nocere dies.
 Famaque post cineres major venit; & mihi nomen
 Tunc quoque, cum vivis, annumerarer, erat.
 Cum foret & Marius, magnique Rabirius oris,
 Iliacusque Macer, fideusque Pedito:
 Et, qui Junonem lassisset in-Hercule, Carus;
 Junonis si non jam gener ille foret.
 Quique dedit Latio carmen regale Severus;
 Et cum subtili Priscus uterque Numâ.
 Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
 Sufficis; & gemino carmine nomen habes.
 Et qui Penelopæ referbere iussit Ulyssen,
 Errantem favo per duo lustra mari:
 Quique suam Træzena, imperfectum que dierum
 Deseruit celeri morte Sabinus opus.

5

10

15

In-

Ingenique sui dictus cognomine Larius,
Gallica qui Phrygium duxit in arva Ienem.
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Troiam;
Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet. 20
Velivolique maris vates, cui credere possis
Carmina cerukes composuisse Deos.
Quique acies Libycas Romanaque praelia dixit;
Et Marius, scripti dexter in omne genus.
Trinaeriusque sua Perseidos auctor, & auctor 25
Tantalida reducis Tyndaridosque Lupus.
Et qui Maoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque, Rufe, Iyæ.
Musaque Turrani Tragicis innixa cothurnis;
Et tua cum focco Musa, Melisse, Ievis. 30
Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni;
Callimachi Proculus molle teneret iter:
(Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,)
Aptaque venanti Gratius arma daret,
Naidas à Satyris caneret Fontanus amatas, 35
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina vulgus habet,
Essent & juvenes, quorum quod inedita cura est,
Appellandorum nil mihi juris adest; 40
Te tamen in turbâ non ausim, Cotta, silere;
Pieridum lumen, praesidiumque fori.
Maternos Cottas cui Messalæque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa, 45
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo submotum patriâ proscindere, livor,
Desine, neu cineres sparge, cruenta, meos.
Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est,
Præbeat ut sensum materiamque malis. 50
Quid juvat extinctos ferrum dimittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

I B I O S,

TEmpus ad hoc, Iustis jam bis mihi quinque
peractis,
Omne fuit Musa carmen inerme meæ:
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus
exstat
Littera Nasonis, sanguinolenta legi,
Nec quemquam nostri, nisi nos, laesere libelli; 5
Artificis periit cum caput Arte sua.
Unus (& hoc ipsum est injuria magna) perennem
Candoris titulum non finit esse mei.
Quisquis is est, (nam nomen adhuc utcumque tacebo)
Cogit in assuetas sumere tela manus. 10
Ile regelatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non finit exilio delituisse suo.
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat;
Jactat & in noto verba canina foro:
Perpetuoque mihi sociatam sædere lecti 15
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassamæa complectar membra carina;
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas extinguere flammæ;
Is prædâ medio raptor ab igne tulit. 20
Nititur ut profugæ desint alimenta senectæ;
Heu quanto nostris dignior ipse malis!
Di melius! quorum longè mihi maximus ille,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Nunc igitur meritas grates ubicunque licebit, 25
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hæc Pontus, faciat quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior testificanda mihi,

At tibi, calcasti qui me, violente, jacentem,
 Quamlibet & misero debitus hostis ero. 30
 Desinet esse prius contrarius ignibus humor;
 Junctaque cum Lunâ lumina Solis erunt;
 Parsque eadem cæli Zephyros emittet & Euros;
 Et tepidus gelido stabit ab axe Notus;
 Et nova fraterno veniet concordia fumo; 35
 Quem vetus accensâ separat ira pyrâ;
 Et Ver Autumnus, Brumâ miscabitur Ætas;
 Atque eadêm regio Vesper & Ortus erunt:
 Quam mihi sit tecum positus, quæ summus, armis
 Gratia, commissis, improbe, rupta tuis. 40
 Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
 Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis,
 Prima quidem cæpto committam prælia versu:
 Non soleant quamvis hoc pede bella geri.
 Utque petit primo plenum flaventis arenæ
 Nondum calcasti velitis hasta solum; 45
 Sic ego te ferro nondum jaculabor acuto;
 Protinus invisum nec petet hasta caput.
 Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
 Teque brevi, qui sis, dissimulare sinam.
 Postmodo, si perges, in te mihi liber Iambus
 Tincta Lycambæo sanguine tela dabit.
 Nunc, quo Battiades in inimicum devovet Ibin,
 Hoc ego devoveo teque tuosque modo.
 Utque ille, historiis involvam carmina cæcis:
 Non soleam quamvis hæc genus ipse sequi,
 Illius ambages imitatus in Ibide dicar;
 Oblitus moris iudicii que mei.
 Et quoniam, qui sis, nondum quærentibus edo;
 Ibidis interca tu quoque nomen habe. 60
 Utque mei versus aliquantum noctis habebunt;
 Sic vitæ series tota sit atra tuæ.
 Hæc tibi natali faxo Janique Kalendis
 Non mentituro quilibet ore legat.

Dî maris & terra, quique his meliora tenetis 65
 Inter diversos cum Jove regna polos;
 Huc precor, huc vestras omnes advertite mentes,
 Et finite optatis pondus inesse meis,
 Ipsaque tu Tellus, ipsum cum fluctibus Æquor,
 Ipse meas Æther accipe summe preces: 70
 Sideraque, & radiis circumdata Solis imago;
 Lunaque, quæ nunquam, quo prius, orbe micas;
 Noxque tenebrarum specie reverenda tuarum;
 Quæque ratum triplici pollice netis opus;
 Quique per infernas horrendo murmure valles 75
 Imperjurata laberis annis aquæ;
 Quæque ferunt torto vitatis angue capillis
 Carceris obscuras ante sedere fores;
 Vos quoque; plebs Superûm Fauni, Satyrique, Læresque,
 Fluminaque, & Nymphæ, Semideumque genus; 80
 Denique ab antiquo Divi veteresque novique,
 In nostrum cuncti tempus adeste, Chao.
 Carmina dum capiti malefido dira canuntur,
 Et peragunt partes ira dolorque suas:
 Annuite optatis omnes ex ordine nostris; 85
 Et pars sit voti nulla caduca mei.
 Quæque precor fiant: ut non mea dicta, sed illa
 Pâsphaës generi verba fuisse putet.
 Quasque ego transfero pœnas, patiatur & istas.
 Plenius ingenio sit miser ille meo. 90
 Neve minus valeant fictum execrantive nomen
 Vota, minus magnos commoveantve Deos;
 Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin;
 Qui se scit factis has meruisse preces.
 Nulla mora est in me: pergam rata vota sacerdos. 95
 Quisquis ades sacris, ore favete, meis.
 Quisquis ades sacris, lugubria dicite verba;
 Et fletu madidis Ibin adite genis;
 Ominibusque malis pedibusque occurrite lævis:
 Et nigra vestes corpora vestra tegant. 100

Tu quoque, quid dubitas ferales fumere vittas,
 Jam stat, ut ipse vides, funeris ara tui.
 Pompa parata tibi est: votis mora tristibus abfit.
 Da jugulum cultris, hostia dira, meis.
 Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas: 105
 Deneget afflatus ventus & aura suos.
 Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe:
 Destituant oculos sidera cuncta tuos.
 Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aër.
 Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter. 110
 Exsul inops erres, alienaque limina lustres:
 Exiguumque petas ore tremente cibum,
 Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore:
 Noxque die gravior sit tibi, nocte dies.
 Sisque miser semper; nec sis miserabilis ulli. 115
 Gaudeat adversis femina virque tuis.
 Accedat lacrymis odium, dignusque putêre,
 Qui mala, cum tuleris plurima, plura feras.
 Sitque, quod est rarum, solito defecta favore
 Erumna facies invidiosa tuæ. 120
 Causaque non desit, desit tibi copia mortis.
 Optatam fugiat vita coacta necem.
 Luctatusque diu cruciatus spiritus artus
 Deserat; & longâ torqueat ante morâ.
 Evenient, dedit ipse mihi modo signa futuri
 Phœbus: & alvâ mœsta volavit avis. 125
 Certè ego, quæ voveo, Superos motura putabo:
 Speque tuæ mortis perfide, semper alar.
 (Finit illa dies, quæ te mihi subtrahet olim:
 Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.) 130
 Et prius hanc animam, nimium tibi sæpe petitam,
 Auferet illa dies, quæ mihi fera venit;
 Quam dolor hic unquam spatio evanescere possit:
 Leniat aut odium tempus & hora meum.
 Pugnabunt jaculis dum Thraces, Iazyges arcu, 135
 Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit;

Rhobe.

Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
 Dum Tiberis flavas Tuscus habebit aquas;
 Bella geram tecum; nec mors mihi finiet iras;
 Sæva sed in manes manibus arma dabit. 140
 Tum quoque, cum vacuus fuero dilapsus in auras,
 Exanimis mores oderit umbra tuos.
 Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum:
 Insequar & vultus ossæ larva tuos.
 Sive ego, quod nolim, longis consumtus ab annis: 145
 Sive manu facta morte solutus ero:
 Sive per immensas jacabor naufragus undas;
 Nostraque longinquus viscera piscis edet:
 Sive peregrina carpent mea membra volucres;
 Sive meo tingent sanguine rostra lupi. 150
 Sive aliquis dignatus erit supponere terra,
 Et dare plebeio corpus inane rogo.
 Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
 Et tendam gelidas ultor in ora manus.
 Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris 155
 Executiam somnos, visus adesse, tuos.
 Denique quidquid ages, ante os oculosque volabo;
 Et querar, & nullâ sede quietus eris.
 Verbera torta dabunt sonitum; nexæque colubris
 Conscia fumabunt semper ad ora faces. 160
 His vivus furis agitabere: mortuus isdem.
 Et brevior pœnâ vita futura tuâ est.
 Nec tibi contingent funus lacrymaque tuorum.
 Indeploratum projicere caput.
 Carnificisque manu populo plaudente trahêris; 165
 Infixusque tuis ossibus uncus erit.
 Ipsa te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:
 Respuet invisum justa cadaver humus.
 Unguibus & rostro tardus trahet ilia vultur;
 Et scindent avidæ perfida corda canes. 170
 Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)
 Insatibilibus corpore rixa lupis.

In

In loca ab Elysiis diversa fugabere campis ;
 Quasque tenet sedes noxia turba, coles.
 Sisyphus est illic saxum volvensque petensque ; 175
 Quisque agitur rapida vincens ab orbe rota :
 Quæque gerunt humeris perituras Belides undas,
 Exfulis Ægypti turba cruenta nurus.
 Poma pater Pelopis præsentia quærit, & idem
 Semper eget, liquidis semper abundat aquis ; 180
 Jugeribusque novem qui summus distat ab imo,
 Visceraque assidua debita præbet avi.
 Hic tibi de Furis scindet latus una flagello,
 Ut sceleris numerus consistere tui ;
 Altera Tartarcis sectos dabit anguibus artus ; 185
 Tertia fumantes incoquet igne genas.
 Noxia mille modis lacerabitur umbra : tuasque
 Æacus in penas ingeniosus erit.
 In te transferbet veterum tormenta reorum ;
 Manibus antiquis causa quietis eris. 190
 Sisyphæ, cui tradas revolvibile pondus, habebis :
 Versabunt celeres nunc nova membra rotæ.
 Hic erit, & ramos frustra qui captet & undas :
 Hic in consumto viscere pascet avem.
 Nec mortis penas mors altera finiet hujus : 195
 Horaque erit tantis ultima nulla malis.
 Inde ego pauca canam ; frondes ut si quis ab Idæ,
 Aut summam Libyco de mare carpas aquam.
 Nam neque quot flores Sicula nascantur in Hyblæ,
 Quotve ferat dicam terra Cilissa crocôs, 200
 Nec cum tristis hycms Aquilonis inhorruit alis,
 Quam multa fiat grandine canus Athos.
 Nec mala voce meâ possint tua cuncta referri ;
 Ora licet tribuas multiplicata mihi.
 Tot tibi va misero venient talesque ruinae, 205
 Ut cogi in lacrymas me quoque posse putem.
 Illa me lacrymæ facient sine fine beatum :
 Dulcor hic risu tum mihi stectus erit.

Natus es infelix ; (ita Di voluere) nec ulla
 Commoda nascenti stella l. visse fuit. 210
 Non Venus affulsit, non illa Jupiter horâ :
 Lunave non apto Solve fuere loco.
 Nec satis utiliter positos tibi præbuit ignes,
 Quem peperit magno lucida Maia Jovi.
 Te fera, nec quicquam placidum spondentia, Martis 215
 Sidera presserunt, falciferique senis.
 Lux quoque natalis (ne quid, nisi triste, videres)
 Turpis & inducis nubibus atra fuit.
 Hæc est, in Fastis cui dat gravis Allia nomen ;
 Quæque dies Ibi in publica damna tulit. 220
 Qui simul impurâ matris prolapsus ab alvo
 Cinyphiam sædo corpore pressit humum ;
 Sedit in adverso nocturnus culmine bubo,
 Funereoque graves edidit ore sonos.
 Protinus Eumenides lavere palustribus ulvis, 225
 Quæ cava de Stygiis fluxerat unda vadis ;
 Pectoraque unxerunt Erebeæ felle colubræ :
 Terque cruentatas increpuere manus :
 Guttureaque imbuerunt infantia lacte canino.
 Hic primus pueri venit in ora cibus. 230
 Perbibit inde tuæ rabiem nutricis alumnus ;
 Latrat & in toto verba canina foro.
 Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis,
 A male deserto quos rapuere rogo.
 Et, ne non sultum nudâ tellure jaceret, 235
 Molle super silices imposuere caput.
 Jamque recessura viridi de stipite factas
 Admorunt oculis usque sub ora faces.
 Flebat, ut est infans fumis contactus amaris ;
 De tribus est cum sic una locuta soror : 240
 Tempus in immensum lacrymas tibi vomimus istas,
 Quæ semper causâ sufficiente cadant.
 Dixerat, at Clotho iussit promissa valere :
 Nevit & infaulta stamina pulla manu.

Et ne longa sua praefagia diceret hora ;
 Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
 Ille ego sum vates, ex me tua vulnera disces.
 Di modo dent vires in mea verba suas,
 Carminibusque meis accedant ponderarum.
 Quae rata per luctus experiare tuos,
 Neve sine exemplis avi cruciere prioris ;
 Sint tua Trojanis non leviora malis.
 Quantaque clavigeri Paantius Herculis haeres,
 Taeta venenato vulnera erure geras.
 Nec levius doleas, quam qui bibit ubera cervae,
 Armatusque tulit vulnus, inermis opem.
 Quique ab eo praecipis in Aleia decidit arva ;
 Exitio facies cui sua pene fuit.
 Id, quod Amyntorides, videas ; trepidumque ministro
 Praetentes baculo luminis orbis iter,
 Nec plus aspicias, quam quem sua filia rexit ;
 Expertus scelus est, cuius uterque parens.
 Qualis erat, postquam est iudex de lite jocosa
 Sumtus Apollineâ clarus in arte senex.
 Qualis & ille fuit, quo praecipiente columba
 Est data Palladis praevia duxque rati.
 Quique oculis caruit, per quos male viderat aurum :
 Inferias nato quos dedit orba parens.
 Pastor ut Aetneus, cui casus ante futuros
 Testem Eurymedes vaticinatus erat.
 Ut duo Phinida, quibus idem lumen ademit,
 Qui dedit : ut Thamyrae, Demodocique caput.
 Sic aliquis tua membra fecerit ; Saturnus ut illas
 Subfecit partes, unde creatus erat.
 Nec tibi sit melior tumidis Neptunus in undis,
 Quam cui sunt subita frater & uxor aves,
 Sollertique viro, lacerae quem fracta tenentem
 Membra ratis Semeles est miserata soror.
 Vel tua, ne paene genus hoc cognoverit unus,
 Viscera diversis scissa serantur equis.

245

256

255

260

265

276

275

280

Vel

Vel quae, qui redimi Romano turpe putavit,
 A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
 Nec tibi subsidio sit praesens numen : ut illi,
 Cui nihil Hercæi profuit ara Jovis.
 Utque dedit saltus è summo Thestalus Osa ;
 Tu quoque saxo praecipere iugo.
 Aut velut Euryali, qui sepe rura cepit ab illo,
 Sint artus avidis anguibus esca tui.
 Vel tua maturet, sicut Minoia fata,
 Per caput infusa fervidus humor aquae :
 Utque parum mihi, sed non impune, Prometheus,
 Aëreas volucres sanguine fixus alas.
 Ac, velut Etracides magno ter ab Hercule quintus,
 Casus in immensum proficiare fretum,
 Aut, ut Amyntiaden, turpi dilectus amore
 Oderit, & saevo vulneret ense puer.
 Nec tibi fida magis mitteri pocula possint,
 Quam qui cornigero de Jove natus erat.
 More vel intereas capti suspensus Achæi,
 Qui miser auriferâ teste pendit aqua.
 Aut ut Achillidæ cognato nomine clarum
 Opprimat hostili tegula iacta manu.
 Nec tua, quam Pyrrhi, feliciter ossa quiescant ;
 Sparsa per Ambracias quae jacuere vias.
 Nataque ut Aëacidæ, jaculis moriaris adactis :
 Non licet hoc Cœteri dissimulare nefas.
 Utque nepos dicti nostro modo carmine regis
 Cantharidum succos dante parente bibas.
 Aut pia te casu dicatur adultera : sicut,
 Qua cecidit Leucon vindice, dicta pia est.
 Inque pyram tecum carissima pignora mittas ;
 Quam finem vitæ Sardanapallus habet.
 Utque Jovis Libyci templum violare parantes,
 Acta Notro vultus condat arena tuos.
 Utque necatorum Daræi fraude secundi,
 Sic tua subsidens devoret ora cinis.

285

290

295

300

305

310

315

Aut,

Aut, oliviferâ quondam Sicyone fugato,
 Sit frigus mortis causa famelque tua.
 Aut, ut Aarnites, in sutus pelle juvenei
 Turpiter ad dominum præda ferare tuum, 320
 Inque tuo thalamo ritu jugulere Pheræi:
 Qui datus est leto conjugis ense sua.
 Quolque putas fidos, ut Larissæus Alevas,
 Vulnere non fidos experiare tuo.
 Utque Milon, sub quo cruciata est Pisa tyranno, 325
 Vivus in occultas præcipiteris aquas.
 Quæque in Adimantum Phliasia regna tenentem
 Ab Jove venerunt, te quoque tela petant.
 Aut ut Amaltriacis quondam Lenæus ab oris
 Nudus Achilleâ destituaris humo. 330
 Utque vel Eurydamas ter circum busta Thraÿylli
 Est Larissæis raptus ab hoste rotis.
 Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia sæpe
 Corpore lustravit non diuturna suo:
 Utque novum passâ genus Hippomeneide poenæ, 335
 Tractus in Actæa fertur adulter humo.
 Sic, ubi vita tuos invisâ reliquerit artus,
 Ultiores rapiant turpe cadaver equi.
 Viscera sic aliquis scopulus tua figat; ut olim
 Fixa sub Euboico Graia fuere sinu. 340
 Utque ferox periiit & fulmine & æquore raptor;
 Sic te merluras adjuvet ignis aquas.
 Mens quoque sic Furiis vecors agitetur, ut illi
 Unum cui toto corpore vulnus erat.
 Utque Dryantidæ Rhodopœia regna tenenti, 345
 In gemino dispar cui pede cultus erat.
 Ut fuit Octæo quondam, generoque draconum,
 Tisamenique patri, Callirhoësque viro.
 Nec tibi contingat matrona pudicior illâ,
 Qua potuit Tydeus erubuisse nuru. 350
 Quæque sui Venerem junxit cum fratre marito,
 Locris in ancilla dissimulata necem.

Di quoque tam faciant possis gaudere fideli
 Conjuge, quam Talai Tyndareique gener.
 Quæque parare suis letum patruelibus ausâ 355
 Belides assiduâ colla premuntur aquâ.
 Byblidos & Canaces, sicut facit, ardeat igne:
 Nec, nisi per crimen, sit tibi nota foror.
 Filia si fuerit; sit quod Pelopœa Thyesta;
 Myrrha suo patri, Nyctimineque suo. 360
 Neu pia, neve magis capiti sit fida paterno,
 Quam tibi vel, Pterela, vel tibi, Nise fuit.
 Infamemque locum sceleris quæ nomine fecit,
 Preffit & inductis membra paterna rotis.
 Ut juvenis pereas, quorum fastigia vultus 365
 Olim Piteæ sustinuerè foris.
 Ut qui perfusam miserorum sæpe procorum
 Ipse suo melius sanguine tinxit humum.
 Proditor ut sævi periiit auriga tyranni,
 Qui nova Myrtæ nomina fecit aquæ. 370
 Ut qui velocem frustra petiere puellam:
 Dum capta est pomis tardior illa tribus.
 Ut qui tecta novi formam celantia monstri
 Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
 Ut quorum Æacides misit violentus in altos 375
 Corpora cum senis altera sena rogos.
 Ut quos, obscuro lufos ambagibus oris,
 Legimus infanda Sphingæ dedisse neci.
 Ut qui Bistonix templo cecidere Minervæ:
 Propter quod facies nunc quoque tecta Deæ est. 380
 Ut qui Threicix quondam præsepia regis
 Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
 Therodamantos ut qui pavere leones:
 Quique Thoontæ Taurica sacra deæ.
 Ut quos Scylla vorax, Scyllæq; adversâ Charybdis, 385
 Dulichix pavidos eripuerè rati:
 Ut quos dimisit vastum Polyphemus in alvum:
 Ut Lætrygonias qui subiere domos,

Ut quos dux Pænnis meruit putealibus undis.
 Et jacto canas pulvere fecit aquas. 390
 Sex bis ut Icaridos famula periëre prociq;
 Inque caput domini qui dabat arma prociis.
 Ut jacet Aönio Iuctator ab hospite fufus,
 Qui (mirum) victor, cum cecidisset, erat.
 Ut quos Antæi fortes pressere lacerti;
 Quosque fera morti Lemnia turba dedit. 395
 Ut qui post longum sacri monstrator iniqui
 Elicuit pluvias victima casus aquas.
 Frater ut Antæi, quo sanguine debuit, aras
 Tinxit; & exemplis occidit ipse suis. 400
 Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
 Impius humano viscere pavit equos.
 Et quo diversis sub eodem vindice casi
 Temporibus Nessus, Dexamenique gener.
 Ut pronepos, Saturne, tuus: quem reddere vitam 405
 Urbe Coronides vidit ab ipse suâ.
 Ut Sinis, & Sciron, & cum Polypemone natus,
 Quique homo parte sui, parte juvenis erat.
 Quique trabes pressas ab humo mittebat in auras,
 Equoris aspiciens hujus & hujus aquas. 410
 Quaque Ceres vidit lato pereuntia vultu
 Corpora Thesëâ Cercyonëa manu.
 Hac tibi, quem meritis precibus mea devovet ira,
 Eveniant, aut his non leviora malis.
 Qualis Achæmenides Siculâ desertus in Atnâ, 415
 Froëca cum vidit vela venire, fuit.
 Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
 Quique tenent pontem, quæ tibi pejor erit.
 Filius & Cereris frustra tibi semper ametur;
 Destituarque tuas usque petitus opes. 420
 Utque per alternos undâ labente recursus
 Subtrahitur presso mollis arena pedi;
 Sic tua nefelo quo semper fortuna liqueat;
 Laplaque per medias effluat usque manus.

Utque

Etque pater solita varias mutare figuras
 Plenus inextinctâ deficiare fame, 425
 Nec dapis humana venient fastidia; quaque
 Parte potes, Tydeus temporis hujus eris.
 Atque aliquid facias, à vespere rursus ad ortus
 Cur exsternati Solis agantur equi. 430
 Fœda Lycaonia repetes convivium mensa,
 Tentabisque cibi fallere fraude Jovem.
 Teque aliquis posito tentet vim numinis opto;
 Tantalides tu sis, Tereïdesque puer.
 Et tua sic laticos spargantur membra per agros; 435
 Tanquam quæ patrias detinuerit vias.
 Ere Perillæo veros imitare juvencos,
 Ad formam tauri conveniente sono.
 Utve ferox Phalaris, linguâ prius ense resectâ,
 More bovis, Paphio clausus in are gemas. 440
 Dumque redire voles ævi melioris in annos,
 Ut vetus Admeti decipiare focer.
 Atque eques in mediis mergare voragine cœni,
 Dummodo sint fati nomina nulla tui.
 Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti 445
 Sidoniâ jactis Graia per arva manu.
 Et quæ Penthides fecit, fraterque Medusa,
 Eveniant capiti vota sinistra tuo.
 Et quibus exiguo volucris devota libello est,
 Corpora projectâ quæ sua purgat aquâ. 450
 Vulnera totque feras, quod dicitur ille tulisse,
 Cujus ab inferis culter abesse solet,
 Attonitusque feces, ut quos Cybeleia mater
 Incitat ad Phrygios vilia membra modos.
 Deque viro has nec fœmina nec vir, ut Atteys; 455
 Et quatiâs molli tympana rauca manu.
 Inque pecus subito Magnæ vertare Parentis;
 Victor ut est celeri victaque versa pede.
 Solaque Limone pœnam ne senserit illam,
 Et tua dente fero viscera carpat equus, 460

Aut,

Aut, ut Cassandreus, domino non mitior illo,
 Saucius ingestâ contumuleris humo.
 Aut, ut Abantiades, aut ut Cygneius heros,
 Clausus in æquoreas præcipiteris aquas.
 Victima vel Phœbo sacras materis ad aras,
 Quam tulit à saxo Theudotus hoste necem.
 Aut te devoteat certis Abdera diebus,
 Saxaque devotum grandine plura petant.
 Aut Jovis infesti telo feriare trifulco:
 Ut satus Hipponoo, Dofichoësq; pater.
 Ut toror Autoonœs, ut cui matertera Maia est:
 Ut temere optatos qui male rexit equos.
 Ut ferus Eolides, ut sanguine cretus eodem,
 Quo genita est, liquidis quæ caret Arctos aquis.
 Ut Macedo rapidis ista est cum conjuge flammis; 47
 Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
 Prædave sis illis, quibus est Latonia Delos
 Ante diem rapto non adeunda Thraso.
 Quique verecundæ speculantem labra Dianæ,
 Quique Crotopida den diripuere Linon, 48
 Neve venenato levius feriaris ab angue,
 Quam senis Oeagri Calliopeſque nurus;
 Quam puer Hypsipyles: quam qui cava primus acut
 Cuspide suspecti robora fixit equi.
 Neve gradus adeas Elpenore cautius altos: 49
 Vimque feras vini, quo tulit ille modo
 Tamq; cadas domitus, quam quisquis ad arma vocan
 Juvit inhumanum Thiodamanta Dryeps.
 Quam ferus ipse suo periit mastatus in antro
 Proditus inclusa Cacus ab ore bovis.
 Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
 Euboicasque tuo sanguine tinxit aquas.
 Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,
 Ut qui Socraticum de nece legit opus.
 Ut qui Thesæa fallacia vela carinæ
 Vidit: ut Iliacâ missus ab arce puer,

Ut teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi:
 Ut cui causa necis terra reperta fuit.
 Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
 Dixerat invito quæ mala verba deo. 500
 Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
 Sitque Paphagæa caussa leana necis.
 Quique Lycurgiden letavit & arbore natum,
 Edmonaque audacem, te quoque rumpat aper,
 Iſque vel exanimis faciat tibi vulnus; ut illi, 505
 Ora super fixi quem cecidere suis.
 Sive idem simili pinus quem morte peremit:
 Phryx & venator sis Berecynthiades.
 Si tua contigerit Minõas puppis arenas;
 Te Corcyræum Cressia turba putet. 510
 Lapsuramque domum subeas; ut sanguis Alevæ:
 Stella Leoprepidæ cum fuit æqua viro.
 Utque vel Evenus torrenti flumine merſus
 Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ:
 Astacidæque modo decisa cadavere trunco, 515
 Digna feris, homini sit caput eſca tuum.
 Quodque ferunt Brotean fecisse cupidine mortis.
 Des tua succensæ membra eremanda pyræ.
 Inclususque necem caveâ patiaris, ut ille 520
 Non profecturæ conditor historia.
 Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
 Sic fit in exitium lingua proterva tuum.
 Utque parum stabili qui carmine læsit Athenas,
 Invisus pereas deficiente cibo. 525
 Utve lyræ vates fertur periisse severæ;
 Causa sit exitii dextera læsa tui.
 Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestæ;
 Tu quoque de morsu virus habente cadas.
 Sit tibi conjugii nox prima novissima vita. 530
 Eupolis hoc periit & nova nupta modo.
 Utque cothurnatum cecidisse Lycophrona narrant;
 Hæreat in fibris fixa sagitta tuis,

Aut lacer in silvis manibus spargare tuorum:
 Sparfus ut est Thebis angue creatus avo.
 Perque feros montes tauro rapiente traharis: 538
 Ut tracta est conjux imperiosa Lyci.
 Quodque suæ passa paxta est invita forori,
 Excidat ante pedes lingua resecta tuos.
 Conditor ut tarda læsus cognomine Myrrha,
 Orbis in innumeris inventiare locis. 540
 Inque tuis opifex, vati quod fecit Achao,
 Noxia luminibus spicula condat apis.
 Fixus & in duris carparis viscera tuis;
 Ut cui Pyrrha sui filia fratris erat.
 Ut puer Harpagides reseras exempla Thyestæ; 545
 Inque tui cæsus viscera patris las.
 Trunca geras sivo mutilatis parvas ense,
 Qualia Mimnermi membra fuisse feruat.
 Utve Syracosio præstricta fauce poetæ,
 Sic animæ laqueo sit via clausa tuæ. 550
 Nudave dereptâ pateant tua viscera pelle;
 Ut Phrygium cuius nomina flumen habet.
 Saxifica videas infelix ora Medusæ,
 Cephenum multos quæ dedit una neci.
 Potniadam morsus subeas, ut Glaucus, equarum: 555
 Inque maris salias, Glaucus, ut alter, aquas.
 Utque duobus idem dictis modo nomen habenti,
 Præfocent animæ Gnôfia mella viam.
 Sollicitoque cibus, Anyti doctissimus olim
 Imperturbato quod bibit ore reus. 560
 Nec tibi, siquid amas, felicius Hæmone cedat;
 Utque suâ Macareus, sic potiari tuâ,
 Vel videas, quod jam, cum flammæ cuncta tenerent,
 Hectoreus patriâ vidit ab arce puer.
 Sanguine probra luas, ut sivo genitore creatus; 565
 Per facinus foror est cui sua facta parens.
 Ossibus inque tuisteli genus hæreat illud,
 Traditur Icarîi quo cecidisse gener,

Utque

Utque loquax in equo est elifus guttur aerno,
 Sic tibi claudatur pollice vocis iter. 570
 Aut ut Anaxarchus pilâ minuaris in altâ,
 Jactaque pro solitis frugibus ossa sonent.
 Utque patrem Psamathes, condit te Phæbus in ima
 Tartara; quod nata fecerat ille sua.
 Inque tuos ea pestis eat, quam dextra Choræbi 575
 Vicit, opem miseris Argolicisque tulit
 Utque nepos Æthra, Veneris periturus ob iram,
 Exful ab attonitis excutiaris equis.
 Propter opes magnas ut perdidit hospes alumnum;
 Perdat ob exiguas te tuus hospes opes. 580
 Utve ferunt fratres sex cum Damascithone cæsos;
 Intereat tecum sic genus omne tuum.
 Addidit ut fidicen miseris sua funera natis;
 Sic tibi sint vitæ tædia justa tuæ.
 Utve soror Pelopis, saxo dureris oborto, 585
 Et læsus linguâ Battus ab ipse sua.
 Æera si misso vacuum jaculabere disco;
 Quo puer Oebalides, istus ab orbe cadas.
 Siqua per alternos pulsabitur unda lacertos,
 Omnis Abydenâ sit tibi pejor aqua. 590
 Comicus ut mediis periit, dum nabat, in undis;
 Et tua sic Stygius strangulet ora liquor.
 Aut ubi ventosum superaris naufragus æquor,
 Contactâ pereas, ut Palinurus humo.
 Utque cothurnatum vatem tutela Dianæ, 595
 Dilanient vigilum te quoque turba canum.
 Aut tu Trinacrii saltas super ora gigantis,
 Plurima qua flammæ Sicanis Ætna vomit.
 Diripiantque tuos insanis unguibus artus
 Strymonia matres; Orpheos esse rata. 600
 Natus ut Althææ flammis absentibus arsit,
 Sic tuus ardescat stipitis igne rofus.
 Ut nova Phasica compressa est nupta coronâ,
 Utque pater nuptæ, cumque parente domus.

Ut

Vt cruor Herculeus abiit diffusus in artus; 605
 Corpora pestiferum sic tua virus edat.
 Quæ sua Penthiden proles est ulta Lycurgum,
 Hac maneat reli te quoque plaga novi.
 Vtque Milon, robur diducere fissile tentes;
 Nec possis captas inde referre manus. 610
 Muneribusque tuis lædaris, ut Icarus: in quem
 Intulit armatas ebria turba manus.
 Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
 Vincula per laquei fac tibi guttur eant.
 Obstruâque famem patiaris limine testis,
 Vt legem pœnæ cui dedit ipsa parens. 615
 Illius exemplo violes simulacra Dianæ,
 Aulidis à portu qui leve vertit iter.
 Naupliadæ modo ficto pro crimine pœnas
 Morte luas; nec te non meruisse iuuet. 620
 Athalion vita spoliavit ut Iſidis hospes,
 Quem memor è sacris nunc quoque pellit Ion.
 Vtque Melantheâ tenebris à cæde latentem
 Prodidit officio luminis orba parens;
 Sic tua coniectis fodiantur pectora telis; 625
 Sic precor auxiliis impediare tuis.
 Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
 Acta Phrygi timido; nox tibi talis eat.
 Nec tu quam Rhesus somno meliøre fruaris;
 Quam comites Rheso tum necis, ante via: 630
 Vt quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
 Impiger Hyrtacides, Hyrtacideque comes.
 Clinadæ ve modo circumdata tus ignibus atris
 Membra feras Stygiæ semicremata rati.
 Vtve Remo muros auso transire recentes, 635
 Noxia sint capiti rustica tela tuo.
 Denique, Sarmaticas inter Geticasque sagittas,
 His precor ut vivas & moriâre locis.
 Hac tibi tantisper subito sint missa libello;
 Immemores ac nos esse querare tui. 640

Pauca quidem, fateor; sed Di dent plura rogatis,
 Multiplicentque suo vota favore mea.
 Postmodo plura leges; & nomen habentia verum:
 Et pede quo debent acria bella geri,

F I N I S.

126814
71.902.94

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова